UFKA YOLCULUK
YOL ARKADAŞIN

Manevi Bahar Mevsimi

Ramazan

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

Güncel
Oruç
İlmihâli
İlavesiyle

server
yayınları

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Manevi Bahar Mevsimi
RAMAZAN
Prof. Dr. M. Es'ad Coşan

Yayın No: 146
Sohbet Dizisi: 7
İstanbul, Muharrem 1444, Ağustos 2022, 2.Baskı

1. Baskı için Editör: Dr. Necdet Yılmaz

"Oruç İlmihali" Bölümü: Prof. Dr. Orhan ÇEKER, Selvinas ALPKIRAY

Hadis tahrîc ve kontrolü: Ahmet OĞUZ

Baskı: PASİFİK OFSET
Cihangir Mh. Güvercin Cd. No: 3
Baha İş Mrk. A Blok K:2
Haramidere-Avcılar-İSTANBUL
Tel: 0212 412 17 17
Sertifika No: 44451
ISBN: 978-605-73334-5-2

SERVER YAYINLARI
Server İletişim Danışmanlık Tanıtım Gazetecilik ve Yayıncılık
Sanayi Ticaret A.Ş.

Barbaros Mh.
Mütevelli Çeşme Cd. No: 21
Bağlarbaşı-Üsküdar/İstanbul
Tel: 0(216) 327 76 30

www.serveryayinlari.com

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bilgi@serveryayinlari.com

© Bu eserin 5846 sayılı FSEK
kapsamında yer alan tüm
basım ve yayın hakları
Server İletişim A.Ş.'ne aittir.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

MANEVİ BAHAR MEVSİMİ RAMAZAN

Prof. Dr. M. Es'ad Coşan

server
yayınları

******ebook converter DEMO Watermarks*******

SUNUŞ

Üç ayların sonuncusu ve en faziletlisi Ramazan ayıdır. Ramazan ayı, Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen ve değerine vurgu yapılan yegâne aydır. Orucun farz kılındığını bildiren âyetlerin hemen ardından Ramazanın insanlara doğru yolu gösteren ve hakkı bâtıldan ayıran Kur'ân'ın indirildiği ay olduğu belirtilir ve bu aya ulaşanların oruç tutması emredilir.[1] Kültürümüzde Ramazan ayı, "on bir ayın sultanı" olarak nitelendirilmiştir.

Başı rahmet, ortası mağfiret, sonu da cehennemden kurtuluş olarak bildirilen Ramazan ayının belli başlı özellikleri şunlardır:

- Kur'ân-ı Kerîm Ramazan ayında indirilmeye başlanmış olup âyet ve hadislerde bin aydan daha hayırlı olduğu bildirilen[2] Kadir gecesi bu ayın içindedir.
- İslâm'ın beş şartından biri olan oruç Ramazan ayında tutulur.[3]
- Peygamberimizin (s.a.s.) inanarak ve sevabını Allah'tan bekleyerek kılan kişinin geçmiş günahlarının bağışlanacağını bildirdiği ve kendisi de bizzat kılarak ümmeti için sünnet olduğunu gösterdiği[4] teravih namazı Ramazan ayına mahsus ibadetlerdendir.
- Mal ile yapılan bir ibadet olan fitrenin (fıtır sadakası) Ramazan ayının sonunda ve bayramdan önce ödenmesi gerekir. Yapılacak diğer yardımların da daha sevaplı olduğuna dair hadisler bulunmaktadır.[5]
- Ramazan ayının sonunda itikâfa girmek sünnettir. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) hemen her yıl ramazanın son on gününde itikâfa girdiği[6] bilinmektedir.
- Kütüb-i Sitte'de yer alan bazı hadislerde bu ayda umre yapanın hac sevabı alacağı ifade edilirken,[7] bazı hadislerde ise diğer ibadet ve amellerin de öteki aylara göre daha çok ödüllendirileceği bildirilmiştir.[8]
- Peygamberimizin (s.a.s.) Cebrâil (a.s.) ile karşılıklı Kur'ân okumasına dayanan mukabele de bu ayda gerçekleştirilir.

Ramazan, Peygamber Efendimizin (s.a.s.) manevî yaşantısını mükemmel bir şekilde geçirdiği ve ümmetine Ramazan ayını nasıl

******ebook converter DEMO Watermarks*******

geçireceklerini örnek hayatı ile gösterdiği bir aydır.

Elinizdeki eser, Prof. Dr. Mahmud Es'ad Coşan hocamızın Ramazân-ı şerîf dolayısıyla yapmış olduğu sohbetlerin derlemesi olup bu konuda kaleme almış olduğu başyazı ve makaleler ile Ramazan'da yapmış olduğu dua ve yakarışları da içermektedir. Eser hazırlanırken konuşma dili korunarak mümkün olduğunca tekrarlardan kaçınılmış, başyazı ve makaleler aynen yer almıştır. Ayet ve hadisler ışığında ibretli ve hikmetli noktaları güzelce izah eden, günceli yakalayan, özlü bilgiler veren, son derece sade, akıcı ve anlaşılır bir üsluba ve gönül diline sahip olan bu esere ayrıca Oruç İlmihali bölümü de eklenmiştir.

Eserin zihin ve gönül dünyamızda güzel bilgilerle hoş hatıralarımızı canlandırmasını, manevî hayatımızı süslememize ve zenginleştirmemize vesile olmasını Cenâb-ı Hak'tan niyaz ediyoruz.

Server Yayınları

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[1] 2/Bakara, 185.

[2] 97/Kadir, 3; Nesâî, Sıyâm, 5 (2106); İbn Mâce, Sıyâm, 2 (1644).

[3] 2/Bakara, 183-185; Buhârî, Ṣavm, 1 (1891); Müslim, Îmân, 8-9 (11).

[4] Buhârî, Salâtü't-terâvîh, 1 (2008-2009, 2012); Müslim, Salâtü'l-müsâfirîn, 173-178 (759-761).

[5] Buhârî, Savm, 7 (1902); Müslim, Fezâil, 50 (2308); Tirmîzî, Zekât, 28 (663).

[6] Buhârî, İ'tikâf, 1 (2025-2027); Müslim, İ'tikâf, 1-5 (1171-1172).

[7] Buhârî, Umre, 4 (1782); Cezâü's-sayd, 26 (1863); Müslim, Hac, 221-222 (1256).

[8] İbn Huzeyme, Sahîh, 3/191-192 (1887); Beyhakî, Şu'abü'l-îmân, 5/223-224 (3336).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN'DAN ÖNCE

******ebook converter DEMO Watermarks*******

SENENİN MÂNEVÎ MEVSİMİ: ÜÇ AYLAR

Bir sene içinde dört tane mevsim var: İlkbahar, yaz, sonbahar, kış. Her bir mevsim üç ay oluyor.

Mânevî bakımdan da Receb ayı ile beraber mübarek, feyizli, sevaplı, ecirli, rahmet-i ilâhiyenin kullarına bol bol ihsan olunduğu bir mevsim başlıyor: Receb, Şaban, Ramazan.

Receb, *şehrullah;* "Allahu Teâlâ Hazretlerinin ayı."

"Bütün zamanlar, mekânlar, varlıklar, yaratıklar, her şey Allahu Teâlâ Hazretlerinin değil mi?"

Allahu Teâlâ Hazretleri bu ayı, kullarını afv u mağfiret eylemeye tahsis eylediği, mağfiret-i ilâhiyenin tecellî ettiği ay olduğu için *Recebü şehrullah* denmiş. Recep ayının ilk Cuma gecesi Regâib gecesidir. Bu gecede iki tane mübareklik var:

1. Üç aylardan mübarek birinci ay olan Receb ayının bir gecesi olması.

2. Zaten her haftanın mübarek gecesi olan cuma gecesi olması. İki mübareklik; mübarekliğini kat kat ziyade eyliyor.

Bu ayın böylece mübarek, insanlara bir lütuf ve müjde ayı olduğu eskiden beri biliniyor. Eski hak dinlerden, hak peygamberlerden beri böyle. Hatta Araplar'da bir âdet varmış. Araplar bir zalime, kendilerine zulmeden -yakınını öldürmüş, zulüm yapmış- birisine beddua edeceklerse Receb ayını beklerlermiş. "Dualaların kabul olduğu ay" diye o zaman el açıp dua ederlermiş.

Receb; tam senenin ikinci yarısının başladığı ilk ay, yedinci ay olmuş oluyor. Receb, Şaban, Ramazan ayının peş peşe geldiğini, mübarek bir mevsim olduğunu biliyoruz.

Receb şehrü't-tevbeti, Şâban şehrü'l-mahabbeti, Ramazân şehrü'l-kurbeti.

Şehr Arapça'da **"ay"** demek. Biz Türkçe'de minareli, evli, saraylı, bağlı bahçeli yerlere şehir diyoruz; Arapça'da öyle değil. *Şehrü Receb* **"Receb ayı"** demek, *şehrü Şâban* **"Şaban ayı"** demek, *şehrü Ramazan*, **"Ramazan**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ayı” demek. Kelimeler benziyor ama mânaları farklı.

Receb şehrü’t-tevbeti. **“Receb ayı tövbe ayıdır, Allahu Teâlâ Hazretlerine dönüş ayıdır.”**

Eğer yolun tam Allah yolu değilse, işin tam takvâ ehli Müslüman işi değilse, Müslümanlığın tam sağlam bir Müslümanlık değilse, hayatın tam Kur’ân-ı Kerîm’in, sünnet-i seniyye-i nebeviyyenin istediği hayat değilse dön!

Tövbe, **“dönmek”** demek. Kuş havada uçar. Yemin olduğu yere, suyun olduğu yere döne döne inermiş. Ona *tâbe* diyorlar. Kuşun döne döne alçalıp indiği yer.

Kul tövbe ediyor, yanlış yolu bırakıyor, Cenâb-ı Hakk’ın yoluna dönüyor.

Receb şehrü’t-tevbeti.

Bu ay tövbe etmek ayıdır.

Bir insan tövbe etti mi, Allah onu sever.

Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle buyuruluyor:

﴿اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ﴾[9]

“ Muhakkak ki Allah tövbe eden kulları sever...”

Hatasını anlayıp doğru yola dönen kulu sever.

Herkes tövbeyi sanıyor ki; diz çökecek, gözünü yumacak, eline tesbihi alacak; beş defa, on beş defa, yirmi beş defa, yetmiş defa veya yüz defa *tevbe tevbe tevbe* diyecek…

Evet, bu tövbenin sözü ama özü olmadan sözün kıymeti olmaz.

Hz. Ali Efendimiz Kûfe Mescidi’ne girmiş. İçeri girmiş, kim ne yapıyor diye velâyet gözüyle bir bakmış. Kenarda bedevînin birisi “Tövbe yâ Rabbi! Tövbe yâ Rabbi! Tövbe yâ Rabbi...” diyormuş.

“Ey bedevî, ey köylü, ey çöllü! Sadece diliyle ‘Tövbe!’ demek, yalancıların tövbesidir.” demiş.

Diliyle tövbe ediyor da işi yine fena, işi yine yamuk! Camiden çıkınca yine yamuk, yolu yamuk! Bu, yalancıların tövbesi! Çünkü burada “Tövbe…” diyor, dışarıdaki işi düzelmedi. Hâlbuki tövbenin kabul olmasının şartı, kötülüğü bırakmaktır. Kötülüğü bırakmadan “Tövbe…” dese tövbesi kabul olmaz. Kötülükte ısrar ederken tövbe olmaz. Kötülüğü

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bırakacak, pişman olacak, bir daha işlememeye azmedecek. Kul hakları varsa, kul hakkı tarzındaysa onları da verecek. Ondan sonra tövbe edecek. Tövbesi öyle kabul olacak, dönüş o zaman tamam olacak.

Hayatı dönecek, istikameti dönecek, fikri, kafası, kalbi dönecek; Cenâb-ı Hakk'a iyi bir kul olmaya azmedecek. Yönü dönecek. Böyle oldu mu Allah sever.

İnna'llâhe yuhibbü't-tevvâbîn. **"Muhakkak ki Allah tövbe eden kulları sever..."**

Tevvâb, **"çok tevbe eden"** demek. İnsan tevbede mübalağalı olacak, ısrarlı olacak. Gevşek, zayıf olmayacak, yalnızca lafla olmayacak.

Tevbe derken; "Yine yarın ben bu işi yaparım ya, neyse, bu akşam kandil gecesi olduğundan bir tevbe edeyim..."

Böyle şey olmaz!

Yapmamaya azmedecek. *Tevvâb* diyor. Israrlı, azimli ve çok! *Fa'âl* sîgası Arapça'da meslek ifade eder. *Kassâb* diyoruz, *bakkâl* diyoruz, *attâr* diyoruz. O işi çok yaptığından o isim veriliyor.

Tevvâb, o işi öyle çok yapacak, candan yapacak, ısrarla yapacak ki tövbesi kabul olsun.

Tövbesi kabul olunca *şehrü Şâ'ban*; Şaban ayı, muhabbet ayı olur. Hem Allah o kulu sever hem de kulun gönlünde Allah'a karşı, Allah yoluna karşı, İslâm'a, imana karşı, Allah'ın emrettiği şeylere karşı bir sevgi hâsıl olur. Yasaklara karşı bir sevgi hâsıl olur. İnsan iyi Müslüman oldu mu, Allah'ın meşakkatli ibadetlerinden bile zevk alır. İman güzel oldu mu, o zaman muhabbet olur. Kul Allah'ın yolunu sever, ibadetini sever; Allah da kulu sever.

Receb, tövbe ayıdır. Biz hakiki tövbe edenlerden olmaya çalışalım. Cenâb-ı Hakk'ın yoluna girip de tam Müslüman olmaya çalışalım.

İnsanları mahveden nedir? Büyüklerimiz en tehlikeli duygu olarak ne demişler?

En tehlikeli duygu tûl-i emel!

Tûl-i emel, ümidinin çok uzaklara kadar uzanıp gitmesidir.

"Bu benim son Receb'im olabilir, aman! Bu tövbeyi, bu dönüşü bu ayda tam yapayım. Bir dahaki Receb'e belki çıkamam. Geçen sene sağ olduğumuz nice arkadaşlar aramızdan ayrıldı. Kimisi gençti…"

******ebook converter DEMO Watermarks*******

diyeceksin.

Receb şehrü't-tevbeti. **"Receb, Cenâb-ı Mevlâ'ya dönme ayıdır, iyi Müslüman olmaya girme zamanıdır, has Müslüman olma yoluna dönme zamanıdır."**

Şa'banü şehrü'l-mahabbeti. **"Şaban muhabbet ayıdır."**

Allah seni sevecek, sen Allah'ı seveceksin. Zaten Allah seni sevmezse sen Allah'ı sevmenin kokusunu bile duyamazsın, aklından zerresini bile geçiremezsin. Allah seni sevmezse sana kendisini andırmaz bile, senin ağzına adını aldırmaz bile! Allah seviyor da ondan sonra kullarda Allah sevgisi oluyor. Allah sevgisi olması için de insanın günahları bırakıp sevaplı işleri yapmaya başlaması lazım.

İşin esrârını insanlar bilmiyor.

Allah sevecek!

Allah neyi sever?

İnnallâhe yuhibbü't-tevvâbîn. **"Aşk ile sıdk ile meslek edinmiş gibi, çok ciddi bir şekilde tövbe edeni sever."**

Tövbe edeceksin, ibadetini güzel yapacaksın, hayır hasenâtı yapacaksın, sadaka vereceksin, hayır yapacaksın… Cenâb-ı Hakk'a kendini sevdirmeye çalışacaksın.

Hicaz'daki son konuşmalarında Mehmed Zahid Kotku Hocamız cennet-mekân şöyle buyurmuştu:

"Bu dünyada her şey boş. Padişahlık da boş zenginlik de boş, müridlik de boş şeyhlik de boş... Bütün mesele Allah'ın sevgili kulu olabilmekte!"

Doğru! Allah'ın sevgili kulu olamadıktan sonra, taklitte kaldıktan sonra, levhada, lafta kaldıktan sonra kıymeti yok. Allah'ın sevgili kulu olacaksın, Allah'ın sevdiği işi yapacaksın; Allah lütfedecek, nazar edecek; "Tamam, şu kulumu affettim." diyecek. Seni sevecek. O sevdiği zaman senin kalbin bir değişecek, aklın bir değişecek, içinde coşku başlayacak, ağzında tat başlayacak, muhabbet başlayacak. Allah sevdiğinden oluyor o. Allah onu sevmediğine vermez, duyurmaz. Onu başkası duyamaz.

"Şaban muhabbet ayıdır."

Ramazân şehrü'l-kurbeti. **"Ramazan da Allah'a kurbiyyet, yakın olma ayıdır."**

Ramazan, evliyâ olmak ayıdır. Sen Receb'te tevbe et, Şaban'da muhabbetin deryasında yun yıkan; ondan sonra Cenâb-ı Mevlâ seni

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Ramazan'da kurbiyyetine erdirsin, kendisine yakın evliyâsı zümresine dâhil eylesin.

Receb şehrü'l-hürmeti. **"Receb hürmet ayıdır."**

Şâ'bân şehrü'l-hıdmeti. **"Şaban hizmet ayıdır."**

Sen Allah'ın ahkâmına hürmet edersen, saygını takınırsan, yapmaman gereken şeyleri yapmazsan, Şaban'da hizmete devam edersen... Çünkü bazı insanlar uçarı oluyorlar. "Şıpsevdi, uçarı" diyorlar. Gelip geçici; akşam iyi sabah kötü; bugün iyi yarın kötü; üç ay iyi dördüncü ay kötü; olmaz. İstikrar lazım, uçarı olmamak lazım. "İstikrarlı insan, dengeli insan" diyoruz. Çizgisi zikzaklı olmayacak, bir öyle bir öyle, yanardöner, yanıp sönücü olmayacak.

Receb ayının yirmi yedisinde Peygamber Efendimiz Mirac'a çıktı. Ne kadar güzel bir ikrama nâil oldu! Hayattayken Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in nâil olduğu şu mübarek mirâcının büyüklüğünü bir düşünün! Böyle güzel şey kime nasip olmuştur? Oruçla, ibadetle, edeble bu mübarek aya girince sonu miraç oluyor.

Şaban'da hizmete devam edeceksin, gevşemeyeceksin! İyi insan, ikrama erdiği zaman şımarmayan insandır. Mevki makama çıktığı zaman şaşırmayan insandır, dengesini kaybetmeyen insandır.

Mü'min de Receb'in ikramlarına erse dahi Şaban ayında hizmete devam edecek. Ondan sonra;

Ramazân şehrü'n-ni'meti. **"Ramazan nimet ayıdır."**

Ramazan'da da nimet-i ilâhîye mazhar olacak! Dikkat edilirse sonuç Ramazan'da! Üç aylık bir eğitimin sonucu!

Receb böyle, Şaban böyle, Ramazan böyle; Ramazan'dan sonrası ne?

Ramazan'dan sonrası eski hamam eski tas ise bir tek mânası var: Üç ay yükseldi yükseldi, Ramazan'da o güzel noktaya geldi. Ramazan'dan sonra eski hâle dönmüşse -hadîs-i şerîflerde bildiriliyor- ibadetleri kabul olunmamış, boşa gitmiş demek. Yazıklar olsun demek, *rağime enfühû* **"Burnu yerde sürtsün!"** demek.

Ramazan geçmiş de eski hamam eski tas... Ramazan bitti, ibadet gitti.

Öyle şey olur mu?

Bu üç ay belli bir seviyeye çıkacaksın, artık o seviyede gideceksin demek. Yükseleceksin yükseleceksin, seviyeyi düşürmeyeceksin demek.

Seviyeyi düşürmemek, seviyeyi kazanmaktan daha zordur. Devamlılık,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bir işi başarmaktan daha zordur. Müesseseyi kurarsın; kırk tane müessese kurarsın, elli tane şirket kurarsın. Ama hepsi batar.

Olmaz. Devam ettirmek önemli!

Ramazan nimet ayıdır. Aynı kalite, aynı mükemmeliyet ondan sonra devam edecek. İşi başarmış olacaksın. Üste geçmiş olacaksın, üst seviyeli bir kul olarak, iyi bir kul olarak yaşayacaksın. Amaç odur.

Büyüklerimiz güzel güzel sıralamışlar:

Receb şehrü'l-ibâdeti. **"Receb ibadet ayıdır."**

İbadetlere gayret edeceğiz, güzel yapacağız.

Şâ'bân şehrü'z-zehâdeti. **"Şaban zahidlik ayıdır."**

Dünyaya önem vermemek, âhirete rağbet etmek ayıdır.

Ramazân şehrü'z-ziyâdeti. **"Ramazan da ziyade ikramlara, Allah'ın büyük nimetlerine erişme ayıdır."**

Bir insanın zamanı geçti mi geçen zamanı telafinin imkânı yoktur. İnsanın en kıymetli hazinesi zamanıdır, vaktidir. Zamanını, vaktini değerlendirmesini bilen insana aşk olsun! Ne mutlu! Zamanının değerlendirmesini yapamamış olan insanın zararını telafi mümkün değildir.

Yunus Emre, işi biraz köylü dayıların anlayacağı gibi söylemiş:

Halkı bostan edinmiştir

Dilediğin üzer ölüm.[10]

Üzmek eski Türkçe'de "koparmak" demek.

"Halkı bostan edinmiştir. Dilediğini koparır ölüm."

Biz bir bostan tarlası gibiyiz. Kimimiz karpuzuz kimimiz kavun, kimimiz olmuşuz kimimiz kelek! Ölüm dolaşıyor. Kimin vadesi yetmişse koparıp alıyor. Torbasına doldurup götürüyor. Aramızdan boyuna ayrılıyorlar. Her namazda Kâbe'de, her namazda Mescid-i Nebevî'de; "Er kişi niyetine, hatun kişi niyetine, tıfıl için namaz..."

Hep namaz kılıyoruz.

Gelinlik kızların saçın,

Teneşirde yıkar ölüm.

Gelinlik kızdır, evlenecekti; ölür. Teneşir tahtasında yıkarlar, kefene sararlar, gömerler. Allahu Teâlâ Hazretleri bu acı hakikati göz önünden hiç uzak tutmayan ve ona göre hayatını tanzim eden, âhiretine ona göre

******ebook converter DEMO Watermarks*******

hazırlanan kullarından eylesin.

Bu işin şakası yok! Bir kaybettin mi ebedî hayat mahvoluyor. Onun için âhireti kazanmaya çok gayret etmek lazım.

Allahu Teâlâ mübarek geceler, mübarek aylar hürmetine; sevgili kulları hürmetine; mübarek vakitler, mübarek yerler, mekânlar hürmetine; enbiyâullah hürmetine; Peygamber-i Zîşânımız hürmetine, Habîb-i Edîbi hürmetine; Esmâ-i Hüsnâsı hürmetine, bizleri nevm-i gafletten îkâz eylesin. Yolunda dâim, zikrinde kâim kullar eylesin.

---

[9] Bakara, 2/222.

[10] Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre: Hayatı Sanatı Şiirleri*, s. 19. Krş. *Yûnus Emre Dîvânı* (haz. Mustafa Tatçı), 2/274-275.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUÇ RAMAZAN HİLÂLİNİ GÖRMEKLE BAŞLAR

Ramazan ayı bizim bugün kullandığımız miladî takvimdeki aylar gibi değildir. "Arabî aylar" dediğimiz aylar, kamerî aylardır. Ayın, kamerin durumuna göre tespit edilen bir sistem, bir usûldür.

Güneşin battığı yerde yeni hilâl göründüğü zaman; "ertesi gün yeni bir ayın birinci günü" demektir. Hilâle bakarak yeni ayın girdiği anlaşılır. Bu; dağdaki çobanın da, köylünün de, şehirdeki müderrisin de, âlimin de kolayca gözlemleyebileceği bir husustur.

Bu hususta Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz şöyle buyuruyor:

صُومُوا لِرُؤْيَتِهِ، وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِهِ، فَإِنْ غُبِّيَ عَلَيْكُمْ فَأَكْمِلُوا عِدَّةَ شَعْبَا نَثَلَاثِينَ[11]

Buhârî ve Müslim gibi ilm-i hadîste şeyhlik, üstadlık makamına, çok yüksek mertebeye ulaşmış iki büyük âlimin hadis kitapları içinde, *Sahîh*lerinde mevcut olan bir hadîs-i şerîf.

Sûmû li ru'yetihî. **"Kameri gördüğünüz zaman ertesi gün oruç tutun!"**

Buradaki *hî* zamiri *kamer*e gidiyor. Güneş battığı zaman ufku gözleyin; yeni ayı, incecik ayı görünce ertesi gün oruç tutun!

Akşam gördünüz; geceleyin hazırlıklarınızı yaparsınız, oruç tutarsınız.

Aradan günler geçtikten sonra artık dolunay oldu, bir ay geçti, son günlerine geldiniz, kamer artık görünmez oldu; yine ufku gözleyeceksiniz.

Görünmediği günlerden sonra ufka bakıp yeni hilâli gördüğünüz zaman da;

Ve eftirû li-rü'yetihî. **"Ramazan ayını bırakın, Ramazan bitmiştir,**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bayram ayı, Şevval ayı gelmiştir. O zaman da oruç tutmayı bırakın!"

Aftirû demek, **"Artık oruç tutmayın!"** demek.

Güneş battığı zaman, ufka dönecek; "Ortalıkta hilâl var mı?" diye bakacak.

Hilâli gözetlememize mâni olacak şekilde bulutlanmış ve kapanmış olursa o zaman ne yapacağız?

Peygamber Efendimiz bu hadîs-i şerîfinde onu da beyan etmiş:

Fe-in ğubbiye 'aleyküm fe-ekmilû 'iddete Şa'bâne selâsîne. **"Eğer gökyüzü bulutlu olursa o zaman Şaban ayını, otuz güne tamamlayın!"**

"Otuz gündür." deyin! Göremediğinize göre Şaban'ı otuza tamamlayarak; "Ondan sonraki gün Ramazan'dır, diye Ramazan'a başlayın!" buyuruyor.

Gayet sade, gayet kolay, gayet tatlı, gayet anlaşılabilir. Gayet kolaylıkla uygulanabilir bir usûl ile Ramazan'ın gelişi anlaşılabilir. Dağın başında da olsa çadırda da olsa, ummanda da deryada da olsa, yolda da olsa şehirden uzakta da olsa insanlar bu şekilde hilâle bakarak Ramazan'ın geldiğini anlayabilirler.

Yeni hilâl nerede, ne zaman görünür?

Yeni hilâl batıda görünür. Güneşin battığı yerlerin civarında, biraz yukarılarında görünür.

Neden "Yeni hilâl batıda görünür." diye uyarıyoruz, ikaz ediyoruz?

Çünkü hilâl her gün biraz daha kalınlaşır, daha belirginleşir ve her gün ilk gördüğünüz zamandan kırk sekiz-kırk dokuz dakika gecikerek çıkar. Büyür, yarım ay olur. Daha büyür; on dört gün geçince dolunay olur. Ayın on dördü olduğu zamandan sonra daha geç doğarak küçülmeye başlar. Yine yarım olur ama bu sefer öbür tarafı, karanlık olan tarafı görünür. Ondan sonra daha da incelmeye başlar. Bu sefer "köhne hilâl" derler. *Köhne* Farsça'da "eski" demek: Eski hilâl.

Eski hilâl ne zaman görünür?

Sabahleyin camiye giderken, seher vaktinden sonra görünür.

Demek ki hilâl gökyüzünde iki defa görünebilir. İnsan hilâli iki defa görebilir. Bir kamerî ayın başlangıcında güneş battığı zaman batıda, bir de kamerî ayın sonunda sabah namazında camiye giderken gökyüzünde görünen hilâli; bunları bilmek lazım.

"Ben hilâli gördüm." diye Ramazan'ı başlatmakta kullanmamak lazım.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Çünkü o küçülen aydır. Dolunay, yarım ay olmuştur. Yarım ay gittikçe incelmektedir, küçülmektedir. Sonunda ince bir hilâl olacak, sonra da görünmeyecektir. Sabahleyin görünmemeye başladığı zaman o günlerin akşamlarında batıya bakmak lazım. Güneşin battığı yere bakılıp görülebilir. Usûl budur.

Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*, hesabın kitabın olmadığı yerlerde dahi herkesin uygulayabileceği bir zamanı tespit usûlü emretmiş, tavsiye buyurmuştur.

Demek ki bakıp hilâlin görünmesinden sonra orucu tutmak lazım. Görünmezse Ramazan'dan bir önceki ay olan Şaban'ı otuz gün saymak lazım.

Arap ayları ya yirmi dokuz gündür ya otuz gündür, buçuklu değildir. Aslında bir Arabî ay yirmi dokuz gün, on iki saattir ama on iki saat bazen ekleniyor bazen çıkıyor; derken bazı aylar yirmi dokuz günde kalıyor, bazı aylar otuz gün oluyor. Hiç otuz bir olmaz, Şubat gibi yirmi sekiz de olmaz. Kamerî ayların durumu budur.

Şimdi bunların hesaplarını bilginler yapıyorlar. Diyanet İşleri Başkanlığı'nda hesapların yapıldığı, kamerin durumunun gözlendiği bölümler, görevli insanlar var. Bunlar bu işleri biliyorlar. Ölçüyorlar biçiyorlar, rakamları söylüyorlar. Biz de ona göre artık gözlem yapmasak bile; "Tamam, ilgililer bunu görmüştür." diyerek Ramazan'a başlıyoruz.

---

[11] Buhârî, Savm, 11 (1909); Müslim, Sıyâm, 17-20 (1081).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

İÇİMİZİ TEMİZLEMEK VE NURLANDIRMAK[12]

Pek yakında nurlu ve feyizli, sevimli ve bereketli Ramazan'a kavuşuyoruz. Bu ay, bizim için senenin çok önemli bir devresidir. Bu önemi hepimiz idrak etmeliyiz. Ailece, çoluk-çocuk kendimize bu ayda esaslı bir çeki düzen vermeliyiz.

Bilindiği gibi insanların bir dış görünüşleri, bedenleri; bir de iç âlemleri, ruhları vardır. Çoğumuz dışa büyük önem verir, özen gösterir, temizliğine, süsüne emek sarf eder, pek çok masraf ederiz. Peki, ama içimizi bezemek ve kaplamak için ne yapıyoruz? Doğrusunu söylemek gerekirse bu meseleye eğilen bile çok azdır, bu işin hayatımızdaki önemini sezen nerede? Hele bu işi başarma yollarını bilenler şimdilerde çok daha ender bulunmaktadır.

Hâlbuki İslâm dini iç âlemimizin düzenlenmesine, aydınlanmasına, paklanmasına çok büyük bir ciddiyetle eğilmiştir. O kadar ki Yüce Peygamberimiz -ona salât ve selam olsun-: **"Ben güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim."** buyurmuştur.[13]

İslâm'da bu konudaki bilgiler, ihlâs-ı amel, tezkiye-i nefs, tasfiye-i kalb, terbiye-i ruh, tehzîb-i ahlâk, tathîr-i bâtın gibi başlıklar altında tasavvuf ilmi içinde derinden derine incelenmiş, tarih boyunca tekkelerde, tarikatlerde tatbik edilegelmiştir. İşte, Ramazan ayı bu konuda -tabir caizse- kitle eğitimi yapılan zamandır. Ahlâk ve tasavvuf kitaplarında yazılan nazarî bilgilerin Ramazan'da tatbikatı topluca icra edilmiş olur. Herkes aynı şekilde hareket ettiğinden Ramazan'da dinî bakımdan yanlış yolda olanların Hakk'a dönüşü, tevbe edişi, kötülüğü bırakışı, ibadete sarılışı âdetâ kendiliğinden oluverir. Sarhoş içkiyi, kumarbaz oyunu, haylaz tembelliği, mübtelâ günahı kolayca terk edebilir.

Ramazan, oruç, âdeta irade terbiyesini sağlayan bir aylık kurs gibidir. Böylece insan nefsinin kötü alışkanlıklarını, şehvanî isteklerini, oburluğunu dizginlemeyi öğrenir, senenin diğer zamanlarında da

******ebook converter DEMO Watermarks*******

arzularını yenebilecek bir kuvvete sahip olabilir.

Açlık vücudun birikmiş fazlalıklarını eritir, bedene sıhhat getirir; kalbe rikkat kazandırır, fakirin, yoksulun hâlini sezdirir, insana merhameti öğretir, basiret gözü önündeki gaflet perdelerini kaldırır, kişinin mânevî âlemin sırlarını gözlemesini, füyûzâtına (mânevî bolluk ve bereketler) ermesini sağlar.

Hatimler, teravihler, itikâflar, tesbihler, zikirler, mukabeleler, vaazlar, mevlidler, ziyaretler, zekâtlar, sadakalar... Müslümanı günahlardan arındırır, mânevî derecesini yükseltir. Hakk'a makbul, halka mahbûb, velî bir kul hâline getirir, cennet-i âlâya ve Cemâl-i Mevlâ'ya erdirecek mertebelere ulaştırır.

Amma orucu sadece mideye değil, bütün âzâya, bedene, akla fikre, göze kulağa, dile, ele... de tutturmak esas şarttır. Çünkü fesat işleyenin, şer düşünenin, harama bakanın, yasaklı şeyleri dinleyenin, dile geleni kontrolsüz söyleyip, ele geçeni haram-helâl demeden yiyenin, sövüp sayanın, dövüp kalp kıranın... orucuna hiçbir sevap yoktur. Bu husus çok iyi biline ve mucibince amel oluna...

---

[12] M. Es'ad Coşan, *Kadın ve Aile Dergisi Başmakaleleri*, s. 45-46.

[13] İbn Hanbel, *Müsned*, 14/512-513 (8952).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

BU RAMAZAN
ÇOK BÜYÜK BİR FIRSAT[14]

1418 yılı Ramazan'ı geldi, 31 Aralık 1997 Çarşamba günü oruca başlayacağız; tabiî 30 Aralık salı akşamı yatsıdan sonra teravih namazını kılıp gece sahura kalkıp öyle oruç tutmalıyız. Hepinizin Ramazan'ınızı candan tebrik ederim; Cenâb-ı Hak Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri cümle mü'min ve Müslüman kardeşlerimi rahmetine mazhar eylesin, nice nice hayırlara, feyizlere, nimetlere, sevaplara, mükâfatlara erdirsin; sevindirsin; aziz ve bahtiyar kılsın, iki cihanın huzur, âfiyet, saadet ve selametine nâil ve sahip buyursun. *Âmîn, bi-hürmeti seyyidi'l-mürselîn sallâllâhu aleyhi ve 'alâ âlihî ve sahbihî ve men tebi'ahû bi-ihsânin ecma'în.*

Mânevî görevlerimiz icabı, Amerika'yı, İngiltere'yi, Avrupa'yı, Suudi Arabistan'ı, Endonezya'yı gezdik, ziyaret ettik, şimdi Avustralya'da bulunuyoruz. İnşaallah Ramazân-ı Şerîfi burada geçireceğiz. Sizlerle zaman zaman radyo, televizyon, dergiler ve internet aracılığı ile temas ve irtibat hâlinde olacağız. Elhamdülillah, çağın imkân ve aletleri çok gelişmiş bulunuyor, zorluklar aşılıyor, uzaklar yakınlaşıyor, hizmetler her yerden, her zaman yapılabilir hâle geliyor.

Ramazan, Müslümanlar için çok büyük bir fırsat; çok muazzam ve muhteşem, çok mübarek ve mükerrem bir ay; cennetin kapıları açılıp cehennemin kapıları kapanıyor, yerler gökler süslenip bezeniyor, azgın şeytanlar zincirlere vuruluyor,[15] ibadetlere kat kat fazla mükâfat bahşediliyor, günahlılar bağışlanıyor, kalpler nurlanıyor, nefisler terbiyeleniyor, sevaplar kazanılıp mânevî derecelere yükseliniyor. Hatadan, günahtan dönmek kolay, tevbe makbul, ortam güzel, şartlar olumlu, nimet bol, rahmet-i rahmân geniş, hidayet yolu açık...

Gelin bu Ramazan'da çok büyük bir hamle yapalım, çok kuvvetli bir azimle çalışalım, hem kendimiz çok iyi, çok salih, çok takvâlı, çok ihlâslı, çok olgun, çok mükemmel bir Müslüman hâline gelmeye, yani evliyâ gibi olmaya gayret edelim; hem de İslâm'a, çok büyük, çok yararlı, çok değerli, çok olumlu, çok geniş, çok devamlı, çok köklü, çok temelli, çok esaslı

******ebook converter DEMO Watermarks*******

hizmetler vermeye gayret edelim.

Geziyor ve görüyorum ki İslâm âlemi ve Müslümanlar genelde çok mazlum, çok mağdur, çok mahrum, çok dertli, çok perişan, çok muhtaç, çok dağınık, çok derbeder, çok yaralı, çok parçalanmış, çok ezilmiş, çok sömürülmüş, çok çelmelenmiş, çok yağmalanmış durumda. Kâfirler, din düşmanları, zalimler, fâsıklar, fâcirler hücumda, harıl harıl çalışmakta, Müslümanların kuyusunu ve mezarını kazmakta, mallarını yağmalamakta, canlarına kastetmekte, çocuklarını mahvetmeye koşmakta... Cahiller ve gafiller Noel kutladıkça onlar kıs kıs gülmekte; binalar, dükkânlar süslenip ışıklarla donandıkça, sinsi sinsi sevinmekte, "Müslümanları kandırıyoruz, İslâm'dan uzaklaştırıyoruz, dinden çıkarıyoruz..." diye zil takıp göbek atıp şıkır şıkır oynamakta...

Sen de Allah'ın rızasını kazanmaya koş kardeşim! Allah'ın hak dinine olanca gücünle yardımcı ol, İslâm için çalış, uğraş, terle! Can ve malınla, bütün imkân ve müktesebatınla hizmete koş! Küfürden, şirkten, nifaktan, günahtan, haramdan, zarar ve ziyandan hem kendini iyi koru hem çoluk çocuğunu! Gaflete, rehavete düşme, uyanık ol, görevini bil, ödevini tam yap! Yangından bir şeyler kurtar, yangını söndürmeye çalış! Kur'ân-ı Kerîm'e sarıl, sünnet-i seniyyeye yapış! Dinin, imanın, ülken, vatanın, çoluk çocuğun, istikbalin, hürriyetin, istiklalin, dünya ve âhiret saadet ve selametin çok büyük tehlikelere maruz durumda...

... Ve bu Ramazan çok büyük bir fırsat; çok çalış, çok fedakârca, çok cansiperâne uğraş ki salâh ve felâha, huzur ve rahata, saadet ve selamete, izzet ve nimete, şevket ve devlete, hüsn-i âkibet ve cennete nâil olasın!

---

[14] M. Es'ad Coşan, *İslâm Dergisi Başmakaleleri*, s. 472-473.

[15] Bk. İbn Hanbel, *Müsned*, 14/541 (8991); bk. Nesâî, Sıyâm, 5 (2106).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN'DA

******ebook converter DEMO Watermarks*******

AYLARIN EN HAYIRLISI RAMAZAN'DIR

İbn Abbas *radıyallahu anhümâ* hazretlerine; "Ayların en hayırlısı hangisidir?" diye sormuşlar. "Ayların en hayırlısı Ramazan ayıdır." diye buyurmuş. Bunu hepimiz biliyoruz, tereddütümüz yok.

Şöyle rivayet edilmiş:

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقُولُ وَقَدْ أَهَلَّ رَمَضَانُ؛ لَوْ عَلِمَ الْعِبَادُ مَا فِي رَمَضَانَ لَتَمَنَّتْ أُمَّتِي أَنْ يَكُونَ رَمَضَانُ السَّنَةَ كُلَّهَا [16]

An İbn-i Mes'ûd'in ennehû semia'n-Nebiyye sallallahu aleyhi ve selleme ve hüve yekûlu ve kad ehelle Ramazân. İbn Mes'ûd **"Ramazan ayının hilâli göründüğü zaman Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işitmiştir :"** *Lev 'alime'l-ibâdü mâ fî Ramazân le-temennet ümmetî en yekûne Ramazânu es-senete küllehâ* . **"İnsanlar Ramazan ayındaki mükâfatları, sevapları, nimetleri, rahmetleri hakkıyla bilselerdi bütün senenin Ramazan olmasını temenni ederlerdi."**

Hani biraz oruç tutuyoruz, akşamları kıldığımız namazlar otuz üç rekâtı buluyor; ama mükâfatı çok büyük! Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in; **"Kıymetini bilenler 'Keşke bütün sene Ramazan olsaydı.' diye temenni ederlerdi."** diye bildirdiğini naklediyorlar. Demek ki hakikaten ne kadar itimat etsek, ne kadar sevsek, ne kadar gayret etsek azdır.

Hz. Ömer *radıyallahu anh* şehr-i Ramazan geldiği zaman; *Merhaben bi-şehri hayrin*. **"Hoş geldin ey hayırla dolu olan ay!"** dermiş.

Şehr-i Ramazan, **"Ramazan ayı"** demek. Farsça'da *mâh* derler, *Mâh-ı Ramazan* da yine **"Ramazan ayı"** demek. Farsça'sı *Mâh-ı Ramazan*, Türkçe'si Ramazan ayı; hepsi aynı kapıya çıkıyor.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[16] Ebû Yaʿlâ, *Müsned*, 9/180 (5273); İbn Huzeyme, *Sahîh*, 3/190 (1886); Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân,* 5/239-240 (3361). Bazı âlimler bu rivayetin mevzu olduğunu ifade etmişlerdir. Bk. İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûʿât*, 2/189; Şevkânî, *el-Fevâidü'l-mecmûʿa*, s. 88 (5); Süyûtî, *el-Leâli'l-masnûʿa fi'l-ahbâri (ehâdîsi)'l-mevzûʿa*, 2/84-85; İbn Arrâk [Irâk], *Tenzîhü'ş-şerîʿati'l-merfûʿa*, 2/153-154 (Editör).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN MUAZZAM BİR AYDIR

Selmânü'l-Fârisî *radıyallahu anh* şöyle rivayette bulunmuştur:

خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي آخِرِ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ، قَدْ أَظَلَّكُمْ شَهْرٌ عَظِيمٌ، شَهْرٌ مُبَارَكٌ، شَهْرٌ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، جَعَلَ اللهُ صِيَامَهُ فَرِيضَةً، وَقِيَامَ لَيْلِهِ تَطَوُّعًا، مَنْ تَقَرَّبَ فِيهِ بِخَصْلَةٍ مِنَ الْخَيْرِ، كَانَ كَمَنْ أَدَّى فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ، وَمَنْ أَدَّى فِيهِ فَرِيضَةً كَانَ كَمَنْ أَدَّى سَبْعِينَ فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ[17]

Hatabenâ Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem fî âhiri yevmin min Şa'bân. **"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz Şaban ayının son gününde bize hutbe îrâd etmişti; hutbeye çıkıp konuşmuştu."** *Fekâle:* "Ve şöyle demişti:"

Eyyühe'n-nâs! Kad ezalleküm şehrun azîmün. **"Ey insanlar! Sizin üzerinize muazzam, ulu bir ay gölgesini saldı; sizi gölgeledi."**

Ramazan ayına geliyorsunuz; gölgesi üzerinize düştü. Şaban'ın son gününde olduğu için böyle buyuruyor. Sevgili Peygamberimiz, "Yarın Ramazan olacak." diye önceden haber veriyor.

Şehrun mübârakün. **"Bu, mübarek bir aydır."**

Ramazan ayı mübarek demek; içinde hem kutsallık olan hem de bereket olan mânasına geliyor. Ramazan ayı, her bakımdan bereketle doludur. İnsanların hayırlara ve bereketlere erdiği bir aydır.

Fîhi leyletün hayrun min elfi şehrin. **"Bu öyle bir aydır ki içinde bin**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

aydan daha hayırlı bir gece vardır."

Bu, âyet-i kerîme ile sabit olan Kadir gecesidir.

﴿لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾[18]

"Ramazan'ın içinde bir gece vardır; bu gece bin aydan daha hayırlıdır." diye Sûre-i Kadir'de bildiriliyor.

Matematik hesabına vurursak; bini on ikiye bölersek seksen üç virgül üç (83,3) ediyor. Demek ki seksen üç küsur yıllık bir ömre bedel diyebiliriz; insanın normal olarak o kadar yaşadığını düşünelim. İçinde bir ömre bedel, mukaddes bir gece var; bu da çok önemli. Peygamber Efendimiz Ramazan'a çok önem verirdi ve Ramazan'ın tesirini ve şevkini iki ay önceden Receb ayında ifade ederdi. Duası şöyle:

اللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبَ وَشَعْبَانَ، وَبَلِّغْنَا رَمَضَان[19]

"Yâ Rabbi! Bize Receb ayını ve (onun arkasından gelecek olan) **Şaban ayını mübarek, bereketli, hayırlı, kutsal eyle ve** (arkasından) **bizi Ramazan'a eriştir."**

Esas itibariyla Ramazan'ın iştiyakını ifade ediyor. Bizlere bu aya çok mükemmel bir hazırlıkla girme numûnesi veriyor.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz, Receb ayında oruçlarını artırırdı, Şaban ayında devam ederdi. Ramazan'a gelinceye kadar, iki ay içinde hayatında muazzam bir değişme görülürdü. Ramazan'ın son on gününde de evi camiye bitişik olduğu hâlde, kapısı camiye açıldığı hâlde evinde durmayıp artık tamamen camide yatıp kalkmaya başlardı; itikâfa girerdi.

İbadet maksadıyla camide kalmaya "itikâf" deniyor. Ramazan'ın son on gününde Efendimiz niyet edip itikâfa girerdi. Tüm vaktini ibadetle, hayırla, zikirle geçirmek ve değerlendirmek için camide yatıp kalkardı.

İtikâf sünneti, bizler için de çok önemlidir ve bir beldede Müslümanların hiç olmazsa bir tanesinin bu sünneti yerine getirmesi lazım. Getirmezse bütün belde halkı "Niçin bu sünneti terk etti?" diye hitaba maruz olur. Bu günler tam hatırlatma, ikaz zamanı oluyor.

Ramazan'ın son on gününde durumu müsait olan kardeşlerimiz Resûlullah Efendimiz gibi yapsınlar; camilerde itikâf eylesinler, evlerden

******ebook converter DEMO Watermarks*******

camilere gelip camide yatıp kalkarak ibadette son on günü değerlendirsinler.

Buradan şu fayda da çıkacak: İtikâf her zaman yapılabilir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in Medîne-i Münevvere'deki o mübarek mescidinden içeri girdiğiniz zaman, *Bâbu'r-Rahme*'de karşınıza yeşil bir zemin üzerine güzel, yaldızlı bir hatla yazılmış *neveytü'l-i'tikâf* ibaresi çıkıyor. İnsanın camiye girerken, adımını atarken bile; *Bismillâhirrahmânirrahîm*, *neveytü'l-i'tikâf.* **"İtikâfa niyet ettim."** diye içeriye girmesi, bir camide bir müddet böyle bulunması itikâf olur. Bu, her zamanki itikâf; ibadet maksadıyla camide bulunmaktır.

Ramazan'ın son on gününde itikâf; geceli gündüzlü camide bulunmak, şer'î bir özür olmadan dışarıya çıkmamak suretiyle insanın kendisini tamamen camiye vakfetmesi ve zamanlarını ibadete tahsis etmesi hâdisesi çok güzel, çok yoğun, çok tatlı, çok feyizli bir ibadettir.

İnsan bu itikâfı yaptığı zaman Kadir gecesi de arada değerlendirilmiş oluyor.

Allahu Teâlâ Hazretleri çeşitli hikmetleri sebebiyle Kadir gecesini belli etmemiş, saklamıştır. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz, Ramazan'ın son on gününde aramamızı tavsiye buyuruyor.[20] **"Muhtemelen Ramazan'ın son on günündedir."**[21] diye bir rivayet var. O kuvvetli bir rivayet olmuş oluyor. Tek günlerinde aranması tavsiyesi var;[22] ama tek günlerini de bizim tam tespit etmemiz yine şüpheli. Çünkü Ramazan muhtelif beldelerde, muhtelif zamanlarda başlayabiliyor. O beldenin ahâlisi yanılmış olabilir; ama bu sefer tek ve çift olma meselesi kaymış olabiliyor. O bakımdan Ramazan'ın son on gününde itikâf etmek Kadir gecesini de ihyâ etme ihtimalini ihtivâ ettiğinden çok önemli bir ibadettir.

Bu güzel sünneti, kuvvetli sünneti tavsiye ediyorum. Ramazan'ın son on gününde itikâf yapmaya, Cenâb-ı Mevlâ ile baş başa kalarak halvet hâlinde devamlı Mevlâ'ya ibadet etmenin ne kadar tatlı olduğunu tatmaya davet ediyorum.

İçinde bin aydan daha hayırlı olan bir gece var. Sonra;

Ce'ala'llâhu sıyâmehû farîzaten. **"Allahu Teâlâ Hazretleri Ramazan ayının gündüzlerinde oruç tutmayı farz kılmıştır."** -Bu, Kur'ân-ı Kerîm'de bildiriliyor.- *Ve kıyâme leylihî tetavvu'an.* **"Geceleyin kalkıp**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

namaz kılmayı, gece ibadetini de tatavvu kılmıştır; nafile, sevaplı, kârlı, güzel bir ibadet kılmıştır."

Burada bir mesele karşımıza geliyor. *Kıyâmü leylihî*'den maksat teravih namazıdır ve teravih namazı sünnettir. Ama inceliği Peygamber Efendimiz'in ifadesinden yakalıyoruz: Allahu Teâlâ bu ayda oruç tutmayı farz kılmıştır. Gecelerinde de hayır, sevap kazanmak maksadıyla namaz kılmayı tatavvu kılmıştır; yani farz değildir. "Allah böyle bir namaz kılmayı sevaplı kılmıştır, teşvik etmiştir." deniliyor.

Buradan anlıyoruz ki bazı kimseler "sünnettir" diyebilir; farz değildir. Ama sünneti de Resûlullah Efendimiz'e Allah emretmiş oluyor ve kaynak yine Allahu Teâlâ'nın tavsiyesi olmuş oluyor. Bu da ince bir nokta!

Demek ki gündüzleri oruç tutarak Allahu Teâlâ Hazretlerinin farz tavsiyesini yerine getirmiş oluyoruz. Teravih namazını kıldığımız zaman da farz olmayan, tatavvu olan emrini, Efendimiz'in sünneti olarak yerine getirmiş oluyoruz.

Efendimiz kendisine emrolunan şeyleri önce kendisi yapardı. Ümmetine nakletmeden önce kendisi teravih namazını kılmış; sünnet. Biz de o sünnete ittibâen camilerde sevgiyle, coşkuyla, sabırla, şükürle, tatlı bir şekilde, aşkla şevkle teravih namazlarını kılıyoruz. Demek ki onun da kaynağı, Mevlâmız'ın bunu tatavvu olarak emretmiş olmasıdır.

Hadîs-i şerîfin sonraki cümlesinde çok büyük bir müjde ile karşı karşıyayız:

Men tekarrabe fîhi bi-hasletin mine'l-hayri kâne ke-men eddâ farîzaten fî-mâ sivâhu. Ve men eddâ fîhi farîzaten kâne ke-men eddâ seb'îne farîzaten fî-mâ sivâhu. **"Kim bu ayda Allah'a kurbiyet için iyilik bâbında olan hareketlerden, hasletlerden, işlerden, ibadetlerden birisiyle bir hayır yaparsa veyahut bir farzı edâ ederse başka aylarda, başka zamanlarda aynı şeyi yapmış olsa onunki gibi yetmiş tane edâ etmiş gibi olur."**

Ramazan ayında yapılan hayır, edâ edilen bir farz, başka aylarda yapılandan yetmiş kat daha sevaplıdır.

Ramazan'da yirmi rekât teravih namazı kılıyoruz. Ramazan'ın dışında, mesela Şaban ayında veya Zilhicce ayında yatsıdan sonra bir insan yirmi rekât namaz kılmış olsa -ki insan her zaman istediği kadar nafile, tatavvu namazlar kılabilir- muhakkak ki bir sevap alacak; fakat Ramazan'da

******ebook converter DEMO Watermarks*******

yapınca yetmiş kat daha fazla sevap oluyor.

Farîzalardan biri olan zekât belli bir zamana bağlı değildir. Elindeki maddî imkânın, elinde bulunuşunun üzerinden tam bir yıl geçince o maddî varlık üzerinden zekât vermek icap ediyor.

Ne zaman eline geçmiş? Zilhicce ayında eline geçmiş, bir dahaki Zilhicce ayına kadar zekât mecburiyeti yok. Bir dahaki Zilhicce ayı geldikten sonra, bir sene tamamlanınca buna *havalân-i havl* deniliyor. Bir yılın müddeti tamam olunca zekât gerekiyor. O zaman verebilirdi; ama zamanını erkene alarak, kaydırarak -geciktirerek değil de biraz kısa tutturarak- bu farîzayı Ramazan ayında yaparsa zekâtını vermiş oluyor, vazifesidir; ama öteki ayda vermiş olmasından yetmiş kat daha büyük sevap alacak.

Kârlı bir hususu hatırlatmak istiyorum; zekâtlarınızı Ramazan ayında vermeye çalışın. Her ne kadar Ramazan'dan sonraki falanca ayda zekât verme mecburiyetiniz olsa bile, elinizdeki imkânın üzerinden bir sene geçmiş olması gerekse bile işi biraz öne alarak bu vakti kaçırmayın. Ramazan'da zekâtlarınızı verin, hayırlarınızı verin; çünkü sevabı yetmiş kat daha fazla oluyor. Bu da güzel bir fırsattır.

Ne kadar güzel müjdeler; itikâf müjdesi, ibadetlerin yetmiş kat sevaplı olduğu müjdesi!

وَهُوَ شَهْرُ الصَّبْرِ، وَالصَّبْرُ ثَوَابُهُ الْجَنَّةُ، وَشَهْرُ الْمُوَاسَاةِ، وَشَهْرٌ يَزْدَادُ فِيهِ رِزْقُ الْمُؤْمِنِ، مَنْ فَطَّرَ فِيهِ صَائِمًا كَانَ مَغْفِرَةً لِذُنُوبِهِ وَعِتْقَ رَقَبَتِهِ مِنَ النَّارِ، وَكَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْتَقِصَ مِنْ أَجْرِهِ شَيْءٌ، قَالُوا: لَيْسَ كُلُّنَا نَجِدُ مَا يُفَطِّرُ الصَّائِمَ، فَقَالَ: يُعْطِي اللهُ هَذَا الثَّوَابَ مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا عَلَى تَمْرَةٍ، أَوْ شَرْبَةِ مَاءٍ، أَوْ مَذْقَةِ لَبَنٍ[23]

Ve hüve şehrü's-sabri. **"Ramazan sabır ayıdır."**

Karşımızda su, yemek, güzel meyveler, tatlılar duruyor. Ama sabrediyoruz, tahammül ediyoruz, kendimizi tutuyoruz, nefsimize hâkim oluyoruz. Nefse hâkim olmak en önemli işlerden birisidir. Çünkü Peygamber Efendimiz bildirmiş: **"Bizim en büyük düşmanımız, kendi**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

nefsimizdir."

İnsanın nefs-i emmâresi her türlü kötülüğü yaptırıyor, günahları işlettiriyor, yapılması gereken güzel işleri ihmal ettiriyor, yanlış bir ömür sürmeye, bir sürü vebal yüklenmeye sebep oluyor. Nefsin hevâsı, arzuları, şehevâtı insanı dünyada ve âhirette çok mahcup duruma düşürüyor. Sabretmek çok güzel, nefse hâkim olmak çok güzel. Bu şehr, bu ay, Ramazan ayı; *şehrü's-sabr*, sabır ayıdır. Biz sabır idmanı, sabır egzersizi, sabır talimi yapıyoruz, sabrı öğreniyoruz.

Arkasından Efendimiz'in bir müjdesi daha vârid oldu:

Ve's-sabrü sevâbühü'l-cennetü. **"Sabrın da mükâfatı cennettir."**

Demek ki sabrımızı güzel yapsak, Ramazan'da yemeye içmeye karşı, diğer şeylere karşı olduğu gibi midemizi yemeyip de oruç tutarak koruduğumuz gibi, gözümüzü de harama bakmaktan, dilimizi gıybet, iftara, yalan-dolan, kalp kırıcı söz gibi şeyler söylemekten tutabilsek; elimizi harama, günaha uzatmasak; dövüp sövüp vurup çarpmasak; ayağımızla yasak, günah yerlere varmasak; kulağımızı haram yerlere tutmasak, onları dinlemesek; yani bütün âzâmızı takvâsına uygun kullansak, günahlardan bütün âzâmızı korusak o da bir sabırdır. Bunun mükâfatı da cennet oluyor, ne kadar güzel! İçimize bir şevk geliyor. "İnşaallah ben de bundan sonra sabırlı bir insan olacağım." diyoruz. Her sinirli, sabırsız insan da bu mükâfatı duyunca artık bundan sonra -hani cibilliyeti oluyor, bazı insanlar yaratılıştan böyle oluyor; asabî mizaç diyoruz- sabredecek, kendisini tutacak. Çünkü mükâfat büyük!

"Sabrın da sevabı cennettir."

Ve şehrü'l-müvâsâti.

Müvâsât; sonundaki *t* harfi, üzerinde durulduğu zaman *he* okunduğu için *şehrü'l-muvâsâh. Muvâsâh*, **"bir insanın karşısındaki bir insana ikramlar, hediyeler, hayırlar vermesi"** demektir. "Para olsun, eşya cinsinden buğday, hurma, yiyecek-giyecek vesaire olsun, karşındaki insanı kollayıp onun ihtiyacını karşılamak, ihtiyacı olan şeyleri ona vermek" demek. Bu ay böyle bir aydır. Fakirleri sevindireceğiz ve onlara hayırlı şeyleri vermeye gayret edeceğiz. Bu ayda mükâfat yetmiş kat fazla olduğundan bu hususta çalışmaları arttırmamız gerekiyor.

Ve şehrün yezdâdü fîhi rızku'l-mü'min. **"Bu öyle bir aydır ki içinde**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

mü'min kulun rızkı ziyadeleştirilir, arttırılır."

Bu da güzel; hakikaten bunu da müşâhede ediyoruz. Hani bir hadîs-i şerîf okunduğu zaman; *Sadaka Resûlullah.* **"Resûlullah ne doğru buyurmuş!"** deriz.

Ve şehrün yezdâdü fîhi rızku'l-mü'min. Sadaka Resûlullah.

Mü'minin rızkı hakikaten arttırılıyor, soframız bereketlendi. Akşamda, sahurda soframızın üstüne nimetler dolup taşıyor, koyacak yer kalmıyor. Meyveler, tatlılar, çeşit çeşit yemekler…

Neden?

Allah mü'minin rızkını arttırıyor, onun içinde başka aylarda olmayan bir güzellik var, sofralarımızda bereket bolluk var.

Cennet-mekân Mehmed Zahid Kotku Hocamız hazretleri, Allah derecesini âlâ eylesin; "Evladım, rızık insanın boğazından geçendir, kasasında duran değil!" derdi.

Allah bizleri evliyâullah büyüklerimizin şefaatine nâil eylesin.

Cimri olmamaya işaret; insan ne kadar zengin olsa, milyarları olsa yemiyor yedirmiyorsa olmaz; rızkı az demektir, kısık demektir. Eğer boğazından geçiyorsa işte rızık odur; o da güzel bir ölçüdür.

Efendimiz başka bir konuya geçti.

Men fettara fîhi sâimen kâne mağfireten li-zünûbihî. **"Kim bu ayda bir oruçluyu iftar ettirirse günahlarına mağfiret sebebi olur."**

"Oruç tutmuşsun, gel bakalım; akşamleyin, soframızda yemeği beraber yiyelim." diye iftar ettirdi, o oruçluyu akşamleyin doyurdu. Allah bu ziyafetiyle günahlarını mağfiret eder.

Ve ıtka rekabetihî mine'n-nâr. **"Boynunun bağının cehennemden çözülmesine sebep olur."**

Boynuna bağlanmış bir bağ cehenneme doğru onu çekip cehenneme girip azap görmesine sebep olacakken boynundan bu bağ çözülüyor, kurtuluyor. İftar ettirmek cehennemden kurtuluşuna, günahlarının afv u mağfiretine vesile olur.

İftar ettirmek çok tatlı, güzel bir şeydir.

Mehmed Zahid Kotku Hocamız misafir davet etmeyi çok severdi, kendi sofrasında misafir eksik olmazdı, hep misafirle yemek yerdi, ziyafetleri de teşvik ederdi. Mü'minin, ihvânın birbirine, evine insanları çağırıp ziyafet çekmesini, yemek yedirmesini teşvik ederdi. Bir keresinde; "Bu ziyafet ve

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ziyaretler olmasa elimizde sevap kazanacak neyimiz var?" diye söylemişti, ben de şaşırmıştım. Ziyaret de sevap ziyafet de sevap, hem de bunlar hâlis muhlis sevap. Niyet hâlis olunca, gerçek bir sevap oluyor.

Biz de muhabbetin artmasına vesile olacak garantili sevap olan bu ziyafet ve ziyaretleri, ihvânın arkasındaki muhabbet bağlarını takdir sadedinde, Allah'ın mağfiretine ermek için, cehennemden âzat olmak için yapalım.

Ve kâne lehû mislü ecrihî min gayri en yentekisa min ecrihî şey'ün. **"Oruçlunun sevabının, ecrinin bir benzeri, bir o kadarı bu oruçluya iftar ettiren kimseye verilir; ama oruçlunun sevabından hiçbir şey eksiltilmeden!"**

Allah öbür taraftan iftar ettirene o miktarda sevap veriyor; bu da çok güzel. Oruçlu yemeğini yiyecek, oruç tutmasının sevabını alacak. Oruçluya iftar ettiren kimseye de onun sevabından değil, onun sevabından hiçbir şey eksilmeden Allah'ın fazl u kereminden oruçlunun kazandığı sevap kadar sevap verilir.

Kâlû: Leyse küllünâ yecidü mâ yüfettırü's-sâime. **"'Ya Resûlallah! Hepimiz oruçluya iftar ettirecek bir yiyeceğe sahip değiliz ki…'** dediler."

Ashâb-ı kirâmın hâlini düşünelim, o devri düşünelim, mahrumiyetleri düşünelim, fukarâ-i sâbirîn, o mübarek âhiret ehli insanları düşünelim. -Allah şefaatlerine erdirsin.- Paraları yok, yerleri yurtları yok, giyimleri yok, koyun postlarına bürünmüşler, aşk ile şevk ile Resûlullah'ın etrafına toplanmışlar; dünyayı gözleri görmüyor, karınları içine çökmüş fukarâ insanlar. Kimisi mescide sığınmış; Ashâb-ı Suffa. Herkes zengin değil, onun için bazı kimseler; "Ya Resûlallah! Hepimiz oruçluya iftar ettirecek bir yiyeceğe sahip değiliz ki…" dediler.

Özenmişler, imrenmişler; "Bizim de paramız olsa biz de ziyafet çeksek, ama yok…" diye sormuşlar. Allah fakirleri mahrum bırakır mı? Peygamber Efendimiz onları müjdeliyor:

Fe-kâle: Yu'ti'llâhu hâze's-sevâbe li-men fettara sâimen 'alâ temretin ev şerbeti mâin ev mezkati lebenin. **"Allah bu sevabı, bir oruçluya bir hurma ikram eden veyahut bir içim su veren veya bir tadımlık süt ikram eden kimseye de verir."** diyor.

Sütleri olabilir; çünkü mübarek zavallının bir keçisi vardır. Bir kaba

******ebook converter DEMO Watermarks*******

biraz sağar, oruçluya verir. Demek su ikram etse yahut bir tane hurmacık verse veya birazcık süt içirse bile bu sevabı Allah ona da verir.

Neden?

Çünkü miktarlardan ziyade gönüldeki duygular önemli. Büyüklerimiz "Az veren candan, çok veren maldan…" demişler. Az veriyor; çünkü kendisinde az, ama olsa daha çok verecek. Gönlü güzel, ondan Allah o sevabı veriyor.

وَهُوَ شَهْرٌ أَوَّلُهُ رَحْمَةٌ، وَأَوْسَطُهُ مَغْفِرَةٌ، وَآخِرُهُ عِتْقٌ مِنَ النَّارِ، مَنْ خَفَّفَ عَنْ مَمْلُوكِهِ غَفَرَ اللهُ لَهُ، وَأَعْتَقَهُ مِنَ النَّارِ، وَاسْتَكْثِرُوا فِيهِ مِنْ أَرْبَعِ خِصَالٍ: خَصْلَتَيْنِ تُرْضُونَ بِهِمَا رَبَّكُمْ، وَخَصْلَتَيْنِ لَا غِنىً بِكُمْ عَنْهُمَا، فَأَمَّا الْخَصْلَتَانِ اللَّتَانِ تُرْضُونَ بِهِمَا رَبَّكُمْ: فَشَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَتَسْتَغْفِرُونَهُ، وَأَمَّا اللَّتَانِ لَا غِنىً بِكُمْ عَنْهُمَا: فَتَسْأَلُونَ اللهَ الْجَنَّةَ، وَتَعُوذُونَ بِهِ مِنَ النَّارِ، وَمَنْ أَشْبَعَ فِيهِ صَائِمًا سَقَاهُ اللهُ مِنْ حَوْضِي شَرْبَةً لَا يَظْمَأُ حَتَّى يَدْخُلَ الْجَنَّةَ[24]

"Bu Ramazan öyle bir aydır ki evveli rahmettir, ortası mağfirettir, sonu da cehennemden âzat oluştur."

Evvelühû rahmetün. **"Evveli rahmettir."**

Allah'ın rahmetine kavuşma vesilesidir. Allah'ın acımasının insana teveccüh ettiği, merhametinin kullara yöneldiği zamandır.

Ve evsatuhû mağfiretün. **"Ortası günahların mağfiret olduğu zamandır."**

Oruç tutmaya başladı, teravih kılmaya başladı, hayırlar yapmaya başladı, ilk on günü geçti, ikinci on gününde artık ilk on günün meyveleri toplanmaya başlanıyor. Allahu Teâlâ Hazretleri günahları mağfiret ediyor, siliyor, affediyor. Ramazan'ın ortasında mağfiret var.

Ve âhirühû 'ıtkun mine'n-nâr. **"Sonu da cehennemden âzat olmaktır."**

Kul Ramazan'ın sonunda cehennemden âzat oluyor; böyle güzel bir ay!

Fe-men haffefe 'an memlûkihî fîhi ğafera'llâhu lehû ve a'tekahû mine'n-

******ebook converter DEMO Watermarks*******

nâr. **“Kim bu ayda kölesine vazifeyi, hizmeti hafifletirse Allah onu mağfiret eder ve onu cehennemden âzat eder.”**

O devirde kölelik vardı, şimdi Türkiyemiz’de yok; bazı yerlerde yine var. Efendimiz köleleri çok düşünürdü; âzat olmaları konusunda, onlara iyilik yapılması konusunda teşvikleri vardı. Burada da; “Kim kölesine vazifeyi, hizmeti hafifletirse bu ayda Allah onu mağfiret eder ve onu cehennemden âzat eder.” diyor.

Fe’steksirû fîhi min erbaʿi hısâlin. **“Bu ayda dört şeyi arttırın, çok yapın.”** *Hasleteyni turdûne bihâ Rabbeküm.* **“Bunlardan iki tanesi ile Rabbinizi kendinizden razı edersiniz; Allah’ın rızasını kazanırsınız.”** *Ve hasleteyni lâ ğınâ biküm ʿanhümâ.* **“Diğer iki tanesi de ihtiyacınız olan şeylerdir; onlardan müstağni kalamazsınız, size mutlaka lazım olan iki şeydir.”**

Fe-emme’l-hasletâni’lletâni turdûne bihimâ rabbeküm fe-şehâdetü en lâ ilâhe illallâh ve testağfirûnehû. “Rabbinizi kendinizden razı edeceğiniz iki şey; Allah’tan başka ilâh olmadığına şehadet etmek ve O’ndan af dilemektir.”

Eşhedü en lâ ilâhe illallâh demek; ***Lâ ilâhe illallâh*** **demek.** *Eşhedü* sözünü söyleyerek de söylemeyerek de kelime-i tevhid çok önemli!

Mısır’da ziyaretler yaptık. Müzelerde, piramitlerde, tapınaklarda Firavunlar’ın yaptıklarını gördük. İnsan şirkin, müşrikin, putperestliğin ne kadar çirkin olduğunu çok rahat görüyor. Timsaha tapmışlar. Nil kenarında bir şehre gittik. Bu, Eski Mısırlılar’ın timsah tanrılarının tapınağıymış. Timsah kafalı bir insan resmi var, insan iğreniyor. Şahin başlı, insan vücutlu başka bir putları, sözde tanrıları var…

Eski insanlar ne kadar boş şeylerle uğraşmışlar; güneşe, öküze, şahine, timsaha tapınmışlar. Hâlbuki hepsini yaratan Allahu Teâlâ Hazretleridir. Onun için *Eşhedü en lâ ilâhe illallâh* sözü çok önemli bir sözdür. Bütün müşriklere, bütün kâfirlere karşı bir bayrak açıyoruz ve haykırıyoruz; Allah’tan başka ilâh yok, “Boş şeylere tapınmayı bırakın!” demiş oluyoruz.

Acaba bunlar sırf tarihte mi diye bir an bir düşünelim!

Hayır, bu yüzyılın, medeniyetin bu kadar ilerlediği şu zamanında hâlâ güneşe tapan insanlar var. İşte Japonlar, Çinliler; güneşe tapıyorlar. Hâlâ öküze tapanlar var; işte Hintliler, Budistler, vesaireler. Ne kadar yalan

******ebook converter DEMO Watermarks*******

yanlış şeylere tapan insanlar var. Hatta kendilerine ilâhî kitap indirilmiş Hıristiyanların bile puta tapması ne kadar ayıp, ne kadar yanlış! Ondan sonra üçleme yapması, teslis dediğimiz *trinite* ne kadar yanlış! Onun için biz; *Lâ ilâhe illallâh.* **"Allah var, şerîki, nazîri yok; O tektir. Allah'tan gayrı mâbud yoktur."** diyoruz. Bunu deyince Allah kulundan razı oluyor. Allah'ı razı etmek için söylenmesi gereken bir söz. Onun için *Lâ ilâhe illallah*'ı çok söyleyin!

Ve emme'lletâni lâ ğınâ biküm 'anhümâ fe-tes'elûne'llâhe'l-cennete ve te'ûzûne bihî mine'n-nâr. **"Kendisinden vazgeçmeyeceğiniz iki tanesine gelince onlar da Allah'tan cenneti istemek ve cehennemden Allah'a sığınmaktır."**

Tabii bundan vazgeçemeyiz; cenneti istiyoruz. Cennete girmeden olur mu? Cehenneme girip cayır cayır yanmak ne kadar fena bir şey!

"Aman yâ Rabbi, beni cehenneme atma! Yâ Rabbi, cennetine dâhil eyle!" diye istemek.

Cenneti isteyip cehennemden Allah'a sığınmaktan sonra Efendimiz bir kere daha o konuya dönmüş.

Ve men eşbe'a fîhi sâimen sakâhu'llâhu min havzî şerbeten lâ yezmau hattâ yedhule'l-cennete.

"Ramazan gününde kim oruçluyu doyurursa Allahu Teâlâ Hazretleri ona, benim Havz-ı Kevser'imden bir kadeh sunar, bir kâse sunar; o da öyle bir içer ki bir susuzluk duymaz. İliklerine kadar lezzet dolar ve suya kanar. Kevser şarabını içtikten sonra artık bir daha dudak kuruması, susuzluk çekmesi, iç yanması olmaz."

Allahu Teâlâ Hazretleri cümlemizi cennetine dâhil eylesin, cehennemden âzat eylesin ve Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in o mübarek Havz-ı Kevser'inden, o nurdan kâselerle doya doya nûş etmeyi nasip eylesin.

Allahu Teâlâ, oruçlarımızı, teravihlerimizi, hayrât u hasenâtımızı, iftarlarımızı, ziyafetlerimizi, ibadet ve taatlerimizi kabul eylesin. Cehennemden âzat olan, rahmetine nâil olan, mağfiretine mazhar olan kullarından olmayı nasip eylesin. Nice nice Ramazanlar'a sıhhat ve âfiyetle ulaşalım.

---

[17] İbn Huzeyme, *Sahîh*, 3/191 (1887); Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, 5/223-

******ebook converter DEMO Watermarks*******

224 (3336).

[18] Kadir, 97/3.

[19] Taberânî, *el-Muʿcemü'l-evsat*, 4/189 (3939); Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân*, 5/348-349 (3534).

[20] Bk. Buhârî, Leyletü'l-kadr, 3 (2020); Müslim, Sıyâm, 219 (1169).

[21] Bk. Müslim, Sıyâm, 207 (1165).

[22] Bk. Buhârî, Leyletü'l-kadr, 3 (2017).

[23] İbn Huzeyme, *Sahîh*, 3/191 (1887); Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân*, 5/223 (3336).

[24] İbn Huzeyme, *Sahîh*, 3/191 (1887); Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân*, 5/223-224 (3336).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN
BEREKET AYIDIR

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمًا وَحَضَرَ رَمَضَانُ: أَتَاكُمْ رَمَضَانُ شَهْرُ بَرَكَةٍ، فِيهِ خَيْرٌ يُغَشِّيكُمُ اللهُ [فِيهِ]، فَتَنْزِلُ الرَّحْمَةُ، وَتُحَطُّ الْخَطَايَا، وَيُسْتَجَابُ فِيهِ الدُّعَاءُ، فَيَنْظُرُ اللهُ إِلَى تَنَافُسِكُمْ، وَيُبَاهِي بِكُمْ مَلَائِكَتَهُ، فَأَرُوا اللهَ مِنْ أَنْفُسِكُمْ خَيْرًا، فَإِنَّ الشَّقِيَّ مَنْ حُرِمَ فِيهِ رَحْمَةَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ[25]

Ubâde b. Sâmit *radıyallahu anh,* Ramazan geldiği zaman Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in şöyle buyurduğunu naklediyor:

Etâküm Ramazân. **"Ramazan size geldi."**

"Geldi." dediğine göre demek ki ilk günlerinde konuşmuş. "Geliyor." demiyor; "Gelmiş." buyuruyor. Râvînin; *Ve hadara Ramazân* "Ramazan gelmişken…" sözü de bunu gösteriyor.

Şehrü bereketin. **"Bir bereket ayı."** *Yuğaşşîkümu'llâhu fîhi.* **"Allah bu ayın içinde sizi rahmetiyle kaplar, rahmetine daldırır."** *Fe- tenzilü'r-rahmetü.* **"Rahmet** [üzerinize] **iner."** *Ve tühattu'l-hatâyâ.* **"Hatalar, günahlar, daha önce işlenmiş cürümler kaldırılır, silinir."** *Ve yüstecâbü fîhi'd-duâ.* **"Ve dua bu ayda kabul edilir."** Fe *yenzuru'llâhu ilâ tenâfüsiküm.* **"Cenâb-ı Hak Teâlâ bu aydaki hayra yarışmalarınıza nazar eyler."**

Oruç tutuyorsunuz, Kur'ân okuyorsunuz, namaz kılıyorsunuz, teheccüd kılıyorsunuz, teravih kılıyorsunuz… Bu gayretlerinize, hayırda ibadette yarışmanıza nazar eyler.

Ve yübâhî bi-küm melâiketehû. **"'Bakın benim kullarım ne güzel ibadet ediyorlar!' diye meleklerine sizlerle iftihar eder."** *Fe-eru'llâhe min enfüsiküm hayran.* **"Kendinizden Allahu Teâlâ'ya bu ayda hayır**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ortaya koyun, hayır çıkarın, ibadet yapın ki Allahu Teâlâ sizin hayrınızı görsün!" *Fe-inne'ş-şekıyye men hurime fîhi rahmetellâhi 'azze ve celle.* **"Şakî olan kimse bu ayda Allah'ın rahmetinden mahrum kalan, Allah'ın rahmetine erememiş olan kimsedir."**

Şakî: Eşkıyâdan; **"gerçekten bedbaht, kötü, berbat bir insan"** demektir.

Allahu Teâlâ Hazretleri Ramazan'da günleri güzel değerlendirmeyi nasip etsin. İbadette, zikrinde, şükründe, kendisine güzel kulluk yapmakta tevfîkini bizlere refîk eylesin. Bizlere yardım eylesin, lütfeylesin.

Şehrü bereketin. **"Ramazan bereket ayıdır."**

Maddeten de öyledir; sofralar bereketlenir, zamanlar bereketlenir, ömürler bereketlenir, her taraftan bereket fışkırır. Mü'minin hayatına hayır ve bereket gelir. Çoğalma olur, her şeyde bir bolluk belirir, mânevî bir feyiz olur. Hem maddî eşyada; eldeki parada pulda, kesedeki kasadaki imkânlarda, sofradaki yiyecek içecekte, her şeyde bir güzellik, bereket olur. Çünkü Allah bu ayı bereketin coştuğu bir ay yapıyor. Tabii bu bereketler mü'minler içindir. Bereketlerden istifade etmeye çalışmak lazım!

Yuğaşşîkümu'llâhu fîhi fe- tenzilü'r-rahmetü. **"Allahu Teâlâ bu ayda kullarını rahmetiyle görür, rahmetini kullarının üstüne yayar. Üzerlerine rahmet iner."**

Allah'ın rahmetine mazhar olmak, Allah'ın rahmetine gark olmak çok güzel bir şey!

Bu ayda cennetin kapıları açılıyor, cennet süsleniyor; cehennemin kapıları kapanıyor, şeytanların azılıları zincirlere vuruluyor.[26] Kulları azdırmasınlar diye onlara fırsat verilmiyor, engelleniyor. Böylece hakikaten rahmetin cûşa geldiği, tecelli ettiği bir ay oluyor.

Ve tühattu'l-hatâyâ. **"Allahu Teâlâ Hazretleri tarafından bu ayda günahlar, evvelce işlenmiş hatalar afv u mağfiret olunur, bağışlanır."**

Hatta-yehuttu; -"koymak" demek.- **"Hataları, günahları affeder; bir kenara koyar, döker."**

Yaprakların ağaçtan döküldüğü gibi Cenâb-ı Hak kulu günahlardan pâk eder, temizler.

Tevbe ettikleri takdirde reddedilmez, affolunur. Tabii tevbe etmezse, günahlara devam ederse kendi bilir. O kendinin suçudur, kendinin

******ebook converter DEMO Watermarks*******

hatasıdır. Tevbe etmeyene bir şey yok. Onun günahları, hataları affolunmaz.

Herkesin toptan silinmiyor; Ramazan'ın kadr ü kıymetini bilip Ramazan'ı ihyâ edenlerin, geceleri namaz kılanların, ağlayıp yalvarıp yakaranların, gündüzleri oruç tutanların günahları affolunuyor.

O iftar vakti geldi mi, Allahu Teâlâ nice insanları affettiği, mağfiret eylediği, lütfuna erdirdiği kullar safına geçiriverir. Kötülük ve mutsuzluklarını mutluluğa döndürür. Güzel bir ay! Bu bakımdan da eski suçların bağışlandığı, günahların affedildiği bir ay!

Ve yüstecâbü fîhi'd-du'â. **"bu ayda dualar kabul edilir ."**

Kul dua eder de kulun duasının kabulü, Allah'ın bileceği bir şeydir. Ya kabul eder ya kabul etmez. Kulun kusurundan dolayı, birtakım sebeplerden dolayı duasının kabul olmama durumları vardır.

Mesela Peygamber Efendimiz bir hadîs-i şerîfte; **"Yediği haram, giydiği haram. Allah onun duasını nasıl kabul etsin? 'Yâ Rabbi! Yâ Rabbi!' diyor ama yediği haram, giydiği haram…"** diyor.[27]

Demek ki haram yiyip haram giydiği, harama bulaştığı zaman duası kabul olmuyor.

Sonra bazı insanların işlediği suçlardan dolayı kırk sabah namazı duası kabul olmaz. Suç işlemiştir, günah işlemiştir, harama bulaşmıştır; o zaman duası bağışlanmaz.

Ama "Ramazan'da Allah duaları kabul eder." buyuruyor.

Demek ki bir müsamaha başlıyor. Günahkâr kulların günahlarını bağışlıyor, dualarını kabul ediyor.

O kadar ihtiyacımız var ki! O kadar çok şeylere muhtacız ki! O kadar çok dua etmeliyiz ki... Dua ibadettir; ibadetin hasıdır, özüdür, iliğidir. Çok şeylere dua etmemiz lazım. Duaların kabul olması çok önemli! Çünkü dua edilecek çok konu var. Ümmet-i Muhammed'in duaya çok ihtiyacı var. Türkiye'de, Türkiye'nin dışında gariban, mazlum, mağdur, ezilmiş, esir, hakkı gasp edilmiş, kendisine zulmedilen birçok kardeşimiz var. Mazlum, masum, bîçâre, güç yetiremiyor. Zalimler kuvvetli, mazlumlar da âciz; güç yetiremiyorlar. Cenâb-ı Mevlâ'nın lütfundan başka bir dayanakları yok!

Mü'minin mü'mine duası makbuldür. Onun için çok dua etmek gerekiyor. Kendimize, annemize babamıza, ninelerimize, dedelerimize,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

geçmişlerimize, ecdâd ü ceddât, akrabâ u taallükâtımıza; nâdânlara, yârâna, bilene bilmeyene, bilip cahillik edene; dost olup kuyumuzu kazana, düşman olup mezarımızı kazana karşı; evlatlarımızın hayırlı evlat olmasına, memleketimizin hayırlara ermesine, berekete mazhar olmasına; iktisadî sıkıntılardan, siyasî bunalımlardan, diğer kötülüklerden korunmasına; düşmanların fırsat bulamaması, kötülük yapamaması hususunda yapılacak dualar çok... Böyle düşünüp gece gündüz Cenâb-ı Hakk'a yalvarıp dua etmek lazım! Çünkü duaların kabul olduğu bir ay!

Ve yübâhî bi-küm melâiketehû fe-eru'llâhe min enfüsiküm hayran.

Müslümanların Ramazan ayındaki gayretleri, çalışmaları, ibadetlerindeki şevki, aşkı; sabahları camilere erken gidişleri, yatsılardan sonra teravihleri tekbirler getirerek, salât ü selâmlarla güzelce edâ etmeleri; bunların hepsi coşturucu güzel hâller, manzaralar, görünümler. Cenâb-ı Hak bunları meleklerine gösterip; "Bakın, işte mü'min kullarım ne güzel ibadet ediyorlar!" diye mübâhât eyler, iftihar eyler, metheder, Müslümanları över. Ne kadar güzel!

"Bu kullarım şehvetlerini bıraktılar; yemelerini içmelerini bıraktılar. Benim rızam için bilerek kendilerini bunlardan mahrum ediyorlar." buyurur.

Bunun çok faydaları var. Orucun o kadar çok kıymeti, o kadar çok maddî ve sıhhî, ailevî ve içtimaî; bedenî, rûhî ve aklî faydaları var ki... O kadar çok!

Ama Cenâb-ı Hak yine bu oruç tutanların oruçtaki gayretlerine, şevklerine, birbirleriyle âdetâ sevap yarışına girişmelerine nazar eyler ve meleklerine övünür. İftihar eder, mübâhât eyler.

O hâlde biz de Peygamber Efendimiz'in tavsiyesi üzere ortaya kendimizden bir şeyler koymalıyız. "Bizden yana yapmamız gereken nelerdir?" diye düşünerek Cenâb-ı Hakk'ın razı olacağı işleri, hayrât ü hasenâtı yapmaya bir gayret içine girmeliyiz. Böyle ikaz ediyor. "Kendinizden gayrete gelin, Allah için yapacağınız güzel ibadetleri arttırın, ortaya koyun!" diye tavsiye buyuruyor. Bu çalışmaları yapmak lazım!

Peygamber Efendimiz bu hadîs-i şerîfin sonunda ne buyuruyor?

Fe-inne'ş-şekıyye men hurime fîhi rahmetellâhi 'azze ve celle. **"Azîz ve**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Celîl olan Allah'ın rahmetine eremeyenler; işte asıl bedbahtlar, şakîler, haydutlar, eşkıyâ, bahtsız, mutsuz insanlar onlardır."

İnsanlar iki zümredir: Allah'a itaatkâr olup Allah yolunda yürüyen insanlara *saîd* deniliyor. Saadet ehli ama bizim anladığımız "sevinme, mutluluk" mânasına değil; "Allah'ın istediği yolda yürüyen, sırât-ı müstakîmde yürüyen itaatli kullar" mânasınadır. Gerçekten de böyle hareket edince, dünya ve âhiret saadetine eriyor. Doğru yolda, dosdoğru gidene saîd derler. Günahlara dalıp âsî, mücrim olanlara şakî derler. *Şakî*'nin çoğulu *eşkıyâ*, *saîd*'in çoğulu *süedâ* geliyor. *Saîd saadet* mastarından, *şakî şekâvet* mastarındandır.

Eğer bir kimse bu ayda Cenâb-ı Hakk'a kulluk görevini güzel yapmıyorsa, o kimseye şakî diyoruz.

"Bir kimse bu ayda pek aziz; sonsuz derecede izzet ve celâl sahibi Allahu Teâlâ Hazretlerinin rahmetinden mahrum kalmışsa, işte o şakîdir."

Bu çok önemli! Bu aydan istifade etmeye, bu ayda şakî sınıfından olmamaya gayret etmek lazım!

Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* Efendimiz; **"Bir insan Ramazan'dan eli boş çıkıyorsa, işte asıl şakî, Allah'ın rahmetine eremeyen o kişidir."** buyuruyor.

Onun için bu ayda mutlaka ve mutlaka Cenâb-ı Hakk'ın rahmetine ermek, rızasını kazanmak için çok büyük gayret göstermeliyiz.

---

[25] Taberânî, *Müsnedü'ş-şâmiyyîn*, 3/271 (2238).

[26] Bk. İbn Hanbel, *Müsned*, 14/541 (8991); bk. Nesâî, Sıyâm, 5 (2106).

[27] Müslim, Zekât, 65 (1015).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN MAĞFİRET AYIDIR

Ramazan ayının pek çok güzelliği ve özelliği var. Hatta bence pek çok isimle isimlendirilebilir.

1. Ramazan mâh-ı ğufrândır, şehr-i ğufrândır, ğufran ayıdır. Ğufran ayı, **"bağışlama ayı"** demek.

2. Ramazan mâh-ı Kur'ân'dır, şehr-i Kur'ân'dır, Kur'ân-ı Kerîm ayıdır.

3. Ramazan mâh-ı irfândır, şehr-i irfândır, irfan ayıdır.

Allahu Teâlâ Ramazan ayında kullarını afv u mağfiret ediyor. **"Ramazan'ın evveli rahmet; ortası mağfiret yani ğufran; sonu da cehennemden âzat olmaktır."**[28] diye hadîs-i şerîf var. Daha başka hadîs-i şerîfler de var.

Ğufran ve mağfiret; ikisi de *ğafere* kökünden mastarlardır. Birisi *fu'lân* vezninde mastardır, birisine de *masdar-ı mîmî* derler. İkisi de aynı mânaya gelir: Allahu Teâlâ Hazretlerinin günahları örtmesi, silmesi, bağışlaması, affetmesi…

Ramazan'da Allahu Teâlâ kullarını affediyor. Ebû Saîd el-Hudrî *radıyallahu anh*'ten rivayet edildiğine göre Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz şöyle buyurmuş:

إِنَّ لِلّٰهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عُتَقَاءَ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ -يَعْنِي فِي رَمَضَانَ- وَإِنَّ لِكُلِّ مُسْلِمٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ دَعْوَةً مُسْتَجَابَةً[29]

İnne lillâhi tebârake ve te'âlâ utekâe fî külli yevmin ve leyletin. **"Her gün ve gecede Allahu Teâlâ'nın âzat ettiği insanlar vardır."**

Yüce ve ulu Rabbimiz'in her gün ve gece âzat ettiği kullar vardır.

Peygamber Efendimiz bu sözlerinde hangi zamanı kastetmiş?

Ya'nî fî Ramazân. **"Yani Ramazan'da!"**

Ramazan'ın her gündüzünde, her gecesinde Allah'ın âzatlıları vardır.

Âzatlı, "esir" demek, "bir yere bağımlı, bir yere kayıtlı" demek. O

******ebook converter DEMO Watermarks*******

kayıtlar, bağlar çözülünce âzat oluyor.

Cehennemlik olmuş, cehenneme müstahak olmuş, cehenneme girecek duruma düşmüş, cehenneme bağımlı hâle gelmiş, cehennemin esiri olmuş; eli-kolu, ayağı zincirlerle bağlanmış, esir gibi cehenneme atılacak duruma düşmüş. Allahu Teâlâ günahkâr bir kulu bağlarından çözüp âzat edecek.

"Allahu Teâlâ her gece ve her gündüz bu durumda olan bazı kimseleri afv u mağfiret edecek." demek. Mağfiret, ğufran!

Demek ki Ramazan ğufran ayıymış, kulların mağfiret olunması, günahlarının bağışlanması, silinmesi, affedilmesi, kulun cehennemden âzat olması ayı imiş.

Bir hadîs-i şerîf bazen birkaç konuyu birden içine alıyor. Onun için bir şeyi söylerken hadîs-i şerîfin içinden bir başka mücevher, bir başka müjde daha çıkıyor.

Ve inne li-külli müslimin fî külli yevmin ve leyletin da'veten müstecâbeten. **"Her gün ve gecede Ramazan'da, her Müslüman için müstecâb** (kabul edilmiş) **bir dua vardır."**

Müstecâb makbul, kabul olmuş, kabul olunacak dua demektir.

Demek ki her Müslüman kulun, Ramazan'da, gecede ve gündüzde kabul olunan duaları vardır. Dua ederken duaları kabul edilecek. Demek ki Ramazan mâh-ı ğufrânmış, kulların bağışlanması ayı imiş.

Peki, Allah hangi kulları affeder? Allah'ın mağfiretine ermek için kulun ne gibi şeyler yapması lazım? Nasıl afv u mağfiret olunur?

Ramazan'da herkesin dinimize karşı bağlılığı, ilgisi artıyor. Dinî konuşmaları dinleyenler çoğalıyor. Dinî bilgisi az olanlar, bu konudaki gerçekleri daha az duymuş kimseler de vaazlara geliyorlar, dinliyorlar. Böylece onlar da öğrenmiş oluyorlar.

Bir kulun affolunmasının şartı nedir? Allah bir kulu affedecek ama kimi affeder, neler yaparsa affeder?

1. Mâh-ı Ğufrân.

Kulun önce tevbe etmesi, günahından dönmesi lazım. Tevbe, "dönüş" demektir; dönecek.

Kul günahta ısrar ederken, günahı yapmayı sürdürürken Allah affetmez. Suç devam ederken yapıyor ve yapacak. Dün de yapmıştı, bugün de yapıyor yarın da yapacak, devam ediyor; böyle kimse mağfiret

******ebook converter DEMO Watermarks*******

olunmaz.

Suçtan bir pişmanlık, nedamet hâsıl olacak; "Ah, ben bu suçu niye işledim, tevbe yâ Rabbi, dönüyorum, vazgeçtim. Yolumun yanlışlığını anladım, pişman oldum, dönüyorum." diyecek. Pişman olacak, pişmanlık duygusu ciğerini yakacak, içi yanacak. Günahı durduracak, kesecek, dönecek bir de; "Döndüm yâ Rabbi!" diyecek, dönmeye kesin niyet edecek; sonra Allah'tan afv u mağfiret isteyecek.

İstemek olmadan da Allah afv u mağfiret ediyor. Başka hadîs-i şerîflerde geçiyor; Allahu Teâlâ kulun kalbine pişmanlık düştüğünü gördü mü, "Bu kulum üzüldü, yaptığı günaha pişman oldu, hatasını anladı..." diye içindeki ateş, o pişmanlık ateşi içini yakmaya başladığı zaman telaffuz etmese bile; "Affet beni Allah'ım!" demese bile, Allah afv u mağfiret ediyor.

Söz çok önemli değil; içinin duygusu önemli. Zaten Allahu Teâlâ insanların dış şekline, formaliteye, dış görünüşe bakmıyor. Vücutlarının, bedenlerinin, yüzlerinin, giyimlerinin, dış görünüşlerinin güzelliği önemli değil. Gönül güzelliği, kalp güzelliği, iç temizliği önemli. Allahu Teâlâ Hazretleri insanın kalbine, niyetlerine, düşüncelerine, duygularına bakıyor.

Demek ki günahtan pişmanlık duyup da işlememeye içinde bir arzu olunca afv u mağfiret eder. Onun için istemeden de -tabii istemek daha iyi olur- o acıyı duydu deyince, duyduğunu görünce, Allah affediyor. Ama Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri Ramazan'la ilgili tavsiyelerinde bu Ramazan ayı içinde bazı sözleri çok söylemeyi tavsiye ediyor.

1. *Eşhedü en lâ ilâhe illallah* diyecek, bu sözü çok söyleyecek veyahut da sadece *lâ ilâhe illallah, lâ ilâhe illallah, lâ ilâhe illallah…* diyecek.

2. *Estağfirullah*'ı çok söyleyecek. **"Yâ Rabbi! Beni afv u mağfiret eyle, yâ Rabbi beni bağışla…"** diyecek. Dendiği zaman tesirinin çok olacağını Peygamber Efendimiz'in tavsiyesinden biliyoruz.

Pişman olacak, bir daha işlememeye azmedecek, kastedecek, kuvvetli bir şekilde niyet edecek ve "Affet beni Allah'ım!" diyecek. Tabii günahların bir kısmı kullarla ilgiliyse bazı kulların haklarına bağımlı ise kul haklarını ödemeden günah affolunmaz. Kul haklarını ödeyecek, o da

******ebook converter DEMO Watermarks*******

şart!

Ramazan afv u mağfiret ayı, ğufrân ayı, mâh-ı ğufrân, şehr-i ğufrân olduğu için çok tövbe ve istiğfar edip Allah'tan af dileyip günahlara pişmanlık duyup bir daha işlememeye azm ü cezm ü kast eyleyip mâh-ı ğufrânın/mağfiret ayının bu güzel yönünden istifade edip afv u mağfiret olunmaya çalışmalıyız.

Ramazan geçtiği hâlde afv u mağfiret olunmayacak insanlar var. Ramazan geçecek, Ramazan yaşanacak, bu güzel aylar, bu oruçlar, bu ibadetler, bu teravihler, bu mübarek/mukaddes zaman geçecek, bazı kimseler afv u mağfiret olunmayacak… Bu çok kötü bir şey!

عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: احْضُرُوا الْمِنْبَرَ، فَحَضَرْنَا فَلَمَّا ارْتَقَى دَرَجَةً قَالَ: "آمِينَ"، فَلَمَّا ارْتَقَى الدَّرَجَةَ الثَّانِيَةَ قَالَ: "آمِينَ"، فَلَمَّا ارْتَقَى الدَّرَجَةَ الثَّالِثَةَ قَالَ: "آمِينَ"، فَلَمَّا نَزَلَ قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ، لَقَدْ سَمِعْنَا مِنْكَ الْيَوْمَ شَيْئًا مَا كُنَّا نَسْمَعُهُ، قَالَ: "إِنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَرَضَ لِي فَقَالَ: بُعْدًا لِمَنْ أَدْرَكَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ، قُلْتُ: آمِينَ، فَلَمَّا رَقِيتُ الثَّانِيَةَ قَالَ: بُعْدًا لِمَنْ ذُكِرْتَ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْكَ قُلْتُ: آمِينَ، فَلَمَّا رَقِيتُ الثَّالِثَةَ قَالَ: بُعْدًا لِمَنْ أَدْرَكَ أَبَوَاهُ الْكِبَرَ عِنْدَهُ أَوْ أَحَدُهُمَا فَلَمْ يُدْخِلَاهُ الْجَنَّةَ قُلْتُ: آمِينَ"[30]

Kâb b. 'Ucre *radıyallahu anh*'ten rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuş:

Uhduru'l-minber. **"Minbere doğru yaklaşın bakalım."**

Fe-hadarnâ. **"Biz de minbere doğru yaklaştık."** *Fe-lemmâ irtekâ dereceten. Kâle: Âmîn.* **"Peygamber Efendimiz minberin merdivenlerinden bir basamak çıkınca *Âmîn* dedi."** *Fe-lemmâ irteka'd-derecete's-sâniyete kâle: Âmîn.* **"İkinci basamağı da çıktığı zaman yine durakladı, yine *Âmîn* dedi."** *Fe-lemmâ irteka'd-derecete's-sâlisete kâle: Âmîn.* **"Üçüncü basamağı da çıkınca yine *Âmîn* dedi."** *Fe-lemmâ nezele.*

******ebook converter DEMO Watermarks*******

"Konuşmasını yaptı, minberden indi." *Kulnâ.* **"İnince biz şöyle dedik:"** *Le-kad semi'nâ minke'l-yevme şey'en mâ künnâ nesma'uhû.* **"Yâ Resûlallah! Bugün senin minbere çıkışında daha önce senden duymadığımız bir şeyler duyduk."**

"Sen her basamağa çıktığın zaman *Âmîn, Âmîn, Âmîn* dedin. Evvelce böyle demiyordun, bunu niye söyledin?" diye sordular.

Kâle: İnne Cibrîle aleyhi's-salâtü ve's-selam 'arada lî. **"Cebrail aleyhisselam minbere çıkarken benim karşıma geldi."**

Cebrail de denilebilir, kısacası Cibrîl de deniliyor. Arap dilinde kelimenin iki türlü telaffuzu da oluyor.

Cebrail *aleyhisselam* bana geldi; ârız oldu, göründü.

Fe-kâle: Bu'den li-men edreke Ramazâne fe-lem yuğfer lehû. Kultü: Âmîn. **"'Ramazan geldiği hâlde Allah'ın mağfiretine erememiş, Allah tarafından mağfiret edilememiş olan kimseye yazıklar olsun!' dedi, ben de *Âmîn* dedim."**

Demek ki Ramazan'a girdiği hâlde affolunmayacak insanlar olabiliyor, bu da çok fenâ bir durum! Cebrail bedduayı söyleyince Peygamber Efendimiz de *Âmîn* demiş, "Öyle olsun." demiş.

Bu'den, **"Allah'ın lütfundan, rahmetinden, ikramından uzak, mahrum olmak"** demek. Cebrail *aleyhisselam* beddua etmiş, Peygamber Efendimiz de *Âmîn* demiş.

Ramazan geldiği hâlde mağfireti kazanamamış; kahrolsun, *Âmîn;* bir.

Fe-lemmâ rakîtü's-sâniyete, kâle: Bu'den li-men zükirte 'indehû fe-lem yüsallî 'aleyke. Fe-kultü: Âmîn. **"İkinci basamağı çıktığım zaman da; 'Yâ Resûlallah! Sen anıldığın hâlde, yanında adın geçtiği hâlde sana salât ü selâm getirmeyen de mahrum olsun. Allah'ın rahmetinden uzak olsun!' diye ona da beddua etti, ben de *Âmîn* dedim."**

Müslümanların yanında Peygamber Efendimiz'in adı anıldığı zaman salât u selâm getirmesi lazım. *Allâhümme salli 'alâ seyyidinâ Muhammedin ve 'alâ âlihî ve sahbihî ve sellim* demesi lazım. Demek ki biz Efendimiz anıldı mı Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'e sevgimizin, bağlılığımızın gereği olarak salât ü selâm getireceğiz.

es-Salâtü ve's-selâmü 'aleyke yâ Resûlallah veya *Muhammed aleyhi's-salâtü ve's-selâm* diyeceğiz veyahut *Allâhümme salli 'alâ seyyidinâ Muhammedin ve 'alâ âlihî ve sahbihî ve sellim* diyeceğiz. Bir çeşit salât ü

******ebook converter DEMO Watermarks*******

selâm ile salât ü selâm getireceğiz.

"Bir Müslüman salât ü selâm getirmediği takdirde Allah'ın rahmetinden uzak olsun!" diye Cebrail beddua ediyor, Peygamber Efendimiz de *Âmîn* diyor.

Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*, Hz. Muhammed *aleyhisselam*...

Âferin dedelerimize, bize nasıl öğretmişler. Dedelerimiz bizi nasıl güzel yetiştirmişler ki biz farkına varmadan salât ü selâm ediyoruz. Muhammed *aleyhisselam*, Nuh *aleyhisselam*, Âdem *aleyhisselam*, *aleyhissalâtü ve's-selâm* veyahut daha uzun uzun çeşitleri var ama neticede hemen arkasından söylüyoruz. Allah dedelerimizden, babalarımızdan razı olsun. Bizi güzel yetiştirdiler, Allah evlatlarımızı güzel yetiştirmeyi bize de nasip etsin. Onlar çaktırmadan, anlattırmadan bizi ne güzel yetiştirmişler. Neler öğrendiğimizin, ne kadar sevaplar kazandığımızın veyahut ne kadar belalardan kurtulduğumuzun farkında bile değiliz. Muhammed -*aleyhisselâtü ve's-selâm*- deyip de bir şey demeden geçseydik Cebrail'in, Peygamber Efendimiz'in bedduasına uğrayacaktık!

Cebrail *aleyhisselam* bir beddua daha yaptı:

Fe-lemmâ rakîtü's-sâlisete kâle: Bu'den li-men edrake indehû ebevâhü'l-kibera ev ehadühümâ fe-lem yudhılâhü'l-cennete. Kultü: Âmîn. **"Üçüncü basamağa da ayağımı bastığım zaman; 'Annesinin babasının ikisi birden veya onlardan birisi yanında ihtiyarlarsa, bu anne baba bu evladı cennete sokamamışlarsa yazıklar olsun, o evladı Allah kahretsin!' dedi, Peygamber Efendimiz de *Âmîn* dedi."**

"Bir kimse ki anne ve babasına yetişirse, annesinin babasının ikisi birden veya onlardan birisi yanında ihtiyarlarsa…"

Adam anne babasına yetişti, hizmet imkânı var. **"Bu anne baba bu evladı cennete sokamamışlarsa o evladı Allah kahretsin!"** diyor, Peygamber Efendimiz de *Âmîn* diyor.

Annesi babası dua etmiş olsa, "Yâ Rabbi! Ben bu evladımı seviyorum, bunu afv u mağfiret eyle." dese Allah, annenin babanın bu duasını kabul edecek. Ama demek ki annesinin babasının duasını alamamış ve cenneti kazanamamış.

Aslında anne baba büyük bir ganimettir, nimettir. İnsanın annesi babası

******ebook converter DEMO Watermarks*******

yanındaysa, sağsa, yaşıyorsa, evindeyse baş tâcı etmeli, onun duasını kazanmalı ve cenneti o dualar bereketiyle elde etmiş olmalı.

Peygamber Efendimiz kendisine beddua etmek teklif edildiği zaman beddua etmezdi.

"Yâ Resûlallah! Şu müşrikler bizim canımızı çok sıkıyorlar, bize çok ezâ cefâ ediyorlar. Dua et de Allah bunları kahretsin!" derlerdi.

"Yok, ben kahredici, lanet edici peygamber olarak gönderilmedim!" derdi,[31] beddua etmezdi.

Ama bu üç konuda Cebrail *aleyhisselam* öyle deyince -tabii Cebrail *aleyhisselam* da bunu kendisi söylemez, Allah'ın emri olduğu için söyler- Allah'ın emri olunca da akan sular durur. Hemen herkesin kendisini Allah'ın emrine göre ayarlaması lazım.

Ramazan'da mutlaka mağfiret olmak lazım. Olacağız, başka çare yok! Ramazan'dan mağfiret olmadan çıkmayacağız, tedbirimizi alacağız, kendimizi sıkacağız, nefsimize hâkim olacağız, şeytanın kolunu bacağını kıracağız, iyi Müslüman olacağız. Ramazan'da mağfiret olacağız, çare yok!

Olmazsak hem Ramazan'ı mahrum geçirmiş oluruz hem de Cebrail *aleyhisselam*'ın, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in bedduasına muhatap oluruz.

Denize düşmüş bir insanın tahta parçasına yapıştığı gibi ölmemek için kurtuluşa yapışacağız, cankurtaran simidine yapıştığı gibi yapışacağız, başka çaremiz yok!

Ramazan gelmiş geçmiş haberi yok! İçinde, yaşantısında bir değişiklik yok! Camiye gelmez, namaz kılmaz…

1. Ramazan'da mutlaka mağfiret olmak için kendimizi sıkacağız.

2. Peygamber Efendimiz'in anıldığı yerde *Allâhümme salli 'alâ seyyidinâ Muhammed* diyeceğiz. Severek, sayarak Peygamber Efendimiz'e salât ü selâm getireceğiz, bu zor değil.

3. Herkesin elinde olan bir imkân değil. Annesi babası sağ mı? Sağ. Annesine babasına hizmet edecek, annesinin babasının duasını kazanacak, cenneti kazanacak. Anne babası yanında, ikisi birden veya bir tanesi yanında ama evladı cennete sokamamışlar.

Anne baba, evladı cennete nasıl sokar?

"Allah senden razı olsun evladım, Allah ne muradın varsa versin evladım, Allah seni cennetlik etsin evladım…" der. Hizmet ettikçe tatlı

******ebook converter DEMO Watermarks*******

tatlı dualar eder, sen de cennete girersin. Annesi babası yanında yaşamışlar, ölmüşler gitmişler. Bu kimseyi cennete sokamamışlar. Allah kahretsin! Âmîn!

Demek ki ana babasına güzel hizmet edememiş, duasını alamamış. Duasını aksine aldı, bedduasını aldı.

Bed; kötü demek. Beddua, "Allah seni kahretsin, olmaz olsaydın a evlat, bu anana babana bunları da mı yapacaktın!" dedirtmek. Annesini dövenler, "Şu bileziği çıkar, ver!" diyenler, malı mülkü elinden almak için zorla baskı yapanlar, imza attıranlar… Bakmayanlar, hâlini hatırını sormayanlar, bir kenara atanlar, itenler… Neler neler oluyor!

Annesi babası sağ olan, annesinin babasının kıymetini bilecek. Bir fırsat, bir nimet olarak anne babasına güzel hizmet edecek, duasını kazanacak.

Duasını kazanacak; cennete girecek. Annesi babası dua ede ede onun cennete girmesini sağlayacak. Dualarını alacak, annesi babası onun cennete girmesine vesile olacak.

Ramazan olduğu hâlde bir insan neden afv u mağfiret olunmaz?

Çünkü Ramazan'da oruç tutmaz, teravihe gitmez, kötülüklerden vazgeçmez. Oruç tutsa bile usûlüne uygun tutmaz. Yemek yemez, su içmez ama gözüyle harama bakar, diliyle haram söyler, kulağıyla haramı dinler, eliyle harama uzanır, haram lokmayla iftar eder, ayağıyla günah yerlerine gider…

Bazı insanlar Ramazan'ın gerektirdiği güzel ibadetleri yapmadıkları için afv u mağfiret olunmuyorlar. Oruçları tutsalar bile iyi tutmadıklarından, onlar kabul olunmadığı için mağfirete mazhar olamıyorlar. Allah bizleri bu duruma düşürmesin. Dikkat etmek, gayret etmek, müeddeb olmak, bu duruma düşmemeye çalışmak lazım.

Mâh-ı ğufrân, mâh-ı Kur'ân, mâh-ı irfân!

2. Mâh-ı Kur'ân.

Ramazan'ın Kur'ân ayı olması nedendir?

Cebrail *aleyhisselam* her gün Peygamber Efendimiz'in yanına gelirdi, Kur'ân-ı Kerîm'i okurlardı. Bir rivayete göre Cebrail okur, Peygamber Efendimiz dinlerdi. Bazıları da; "Peygamber Efendimiz okurdu, Cebrail dinlerdi." diyor. Böylece Kur'ân-ı Kerîm'in bir tekrarı olurdu.[32]

Onun için Ramazan Kur'ân-ı Kerîm'in çok okunduğu, tekrar okunması

******ebook converter DEMO Watermarks*******

gerektiği, tekrar edilmesi gerektiği, hafızaların tazelenmesi gereken bir aydır. Kur'ân-ı Kerîm'e çok önem vermeliyiz

Kur'ân-ı Kerîm Allahu Teâlâ Hazretlerinin bize gönderdiği kitap, biz mü'minlere hitabı, Allah'ın kelamı, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'e göndermiş.

Bir Müslüman Allah'ın mektubunu, hitabını, kitabını, kendisine gönderdiği bilgileri öğrenmezse çok ayıp oluyor, çok yanlış oluyor. Böyle iyi Müslümanlık olmaz! Onun için Kur'ân-ı Kerîm'i hem okumayı öğrenmeye, hem anlamını öğrenmeye, hem izahını ahkâmını öğrenmeye çok dikkat etmek lazım. Kur'ân-ı Kerîm'in şefaatini kazanmak lazım.

Âhirette Kur'ân-ı Kerîm şefaat edecek: "Yâ Rabbi! Bu kulun beni çok okurdu, beni çok severdi; sen bunu afv u mağfiret eyle." diye şefaat edecek. Kur'ân-ı Kerîm'in şefaat hakkı var.[33] Kabirde yoldaş olma durumu var. Kıyamette şefaatçi olma durumu var. Onun için Ramazan aylarında, Kur'ân-ı Kerîm'i okumaya da çok çok dikkat ve gayret göstermeliyiz.

Allahu Teâlâ Kur'ân-ı Kerîm'in sevgisini bizim ve evlatlarımızın içine yerleştirsin. Kur'ân-ı Kerîm'in ehli olalım, hakiki Kur'ân ehli insanlardan olalım. Kur'ân-ı Kerîm'i bilen, seven, ahkâmını öğrenen, ahkâmını hayatında uygulayan kimselerden olmaya gayret edelim.

Mâh-ı Kur'ân olmasını biz de sağlayalım. Ramazan bizim için de Kur'ân ayı olsun. Hatim indirmeye çalışalım. Mukabeleleri, camilerde hafız efendilerin güzel kıraatlerle okuduklarını, radyodan, televizyonlardan okunan Kur'ân-ı Kerîmler'i konuşmadan, can kulağıyla, büyük bir ilgiyle, sevgiyle dinleyelim ve kendi okumamızı da çoğaltalım.

3. Mâh-ı irfân.

İrfan; *arefe* kökünden geliyor, "bilmek" demek. İrfan veya mârifet, "bilmek" demek. O da aynı kökün, fiilin mastar-ı mîmîsi; o da bir çeşit mastarıdır. Mârifet ve irfan, ikisi de "bilmek" demek.

Mârifet ve irfan, Allah bilgisinin, mârifetullahın, Allah'ı bilmenin, Allah'ın iyi kulu olmanın, Allah'ın yakın kulu olmanın, Allah'ın sevgili kulu olmanın karşılığı; tasavvufun karşılığıdır. Ramazan mârifetullah ayıdır, irfan ayıdır; onun için Allahu Teâlâ Hazretlerine yakınlaşma ayıdır. Bu hususta çok gayret etmek lazım.

İbadetleri ârifâne, irfanla; mârifetullaha sahip insanların hâliyle,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

edâsıyla, aşkıyla şevkiyle yapmak lazım. Orucu öyle tutmak, teravihi öyle kılmak, Kur'ân'ı öyle okumak lazım, çok önemli. İnsan bu irfan ayını boş geçirmemeli, irfanına irfan katmalı, içini iyice nurlandırmalı.

Übâde b. Sâmit *radıyallahu anh*'ten rivayet edilen hadîs-i şerifin sonundaki tehdit cümlesi önemli:

فَإِنَّ الشَّقِيَّ مَنْ حُرِمَ فِيهِ رَحْمَةَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ [34]

Fe-inne'ş-şakiyye men hurime fîhi rahmete'llahi azze ve celle. **"Asıl eşkıyâ, asıl şakî bu ayda Allah'ın rahmetine erişememiş, onu kazanamamış kimsedir."**

Asıl eşkıyâ bu kimsedir. Ramazan gelmiş geçmiş ve bu rahmet, irfan, ğufran ayında Allah'ın rahmetine nâil olamamış.

Onun için Ramazan'da çok çok dikkatli olmamız lazım. Ve bu ayda; bu irfan, tasavvuf ayında tasavvufla, irfanla ilgili bazı şeyleri Peygamber Efendimiz tavsiye ettiği için ben de tavsiye ediyorum:

Lâ ilâhe illallah zikrini çok yapın! *Estağfirullah* zikrini çok yapın! Elinizde tesbih, dilinizde zikrullah olacak!

İrfan ayı olduğu için duayı çok yapacaksınız. Çünkü Allahu Teâlâ duaları kabul ediyor. Kulun gece gündüz yaptığı duayı kabul ediyor. Allah'ın ârif kulları çok dua ederler, ama başkalarına dua ederler. Ümmet-i Muhammed'e dua ederler, yakınlarına, dostlarına, tanıdıklarına dua ederler.

Hatta birisiyle konuşuyoruz, ayrılacağımız zaman "Haydi, Allah'a ısmarladık, gidiyoruz, duanızı bekliyoruz, bizi duadan unutmayın…" deriz. Mü'minin mü'mine duası çok önemlidir. Bu irfan ayında yapacağımız çalışmalardan birisi de geçmişlerimize, dedelerimize, babalarımıza, ecdadımıza, akrabamıza, ölmüşlerimize-göçmüşlerimize dua edeceğiz. Hayatta olan çoluk çocuğumuza, arkadaşlarımıza, Ümmet-i Muhammed'e dua edeceğiz. Duanın en makbulü; *Allâhümme'rham ümmete Muhammedin rahmeten âmmeten* **"Allahım! Ümmet-i Muhammed'e umûmen rahmet eyle."** demektir. "Allah, Ümmet-i Muhammed'i her türlü dertten, sıkıntıdan kurtarsın, hayırlara erdirsin, şerlilerin şerlerinden korusun." diye dua edelim. Çünkü başkasının iyiliği

******ebook converter DEMO Watermarks*******

için dua yapmak son derece kıymetli bir şey!

Allahu Teâlâ her şeyin çok çok tatlı bir şekilde cereyan ettiği bu güzel ayda, bu mâh-ı ğufrân Ramazan ayında mağfiret olunmayı nasip etsin. Bu mâh-ı Kur'ân'da Kur'ân-ı Kerîm'in şefaatini kazanmayı nasip etsin. Kur'ân-ı Kerîm'le güzel güzel meşgul olmayı, teravihlerde, mukabelelerde Kur'ân-ı Kerîm'i dinlemeyi nasip etsin. Bu mâh-ı irfânda, irfana ermeyi, mârifetullaha ermeyi, Allah'ın sevgili kulu olmayı, dostları arasına katılmayı nasip eylesin.

Ebû Hüreyre *radıyallahu anh*'ın rivayet ettiğine göre Peygamber *sallallahu aleyhi ve selem* şöyle buyurmuş:

مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ[35]

Men kâme Ramazâne îmânen ve'htisâben ğufire lehû mâ tekaddeme min zenbihî. **"Kim Ramazan ayında Allah'a inanarak, sevabını Allah'tan umarak, ümitli ümitli bekleyerek, Allah rızası için Ramazan orucunu tutarsa; o zamana kadarki geçmiş günahları afv u mağfiret olunur."**

Ramazan, afv u mağfiret ettirici bir aydır. Yine Peygamberimiz hadîs-i şerifine devam buyuruyor:

Ve men kâme leylete'l-kadri îmânen ve'htisâben ğufire lehû ma tekaddeme min zenbihî. **"Kadir gecesine isabet edip Kadir gecesini de imanlı olarak, sevabını Allah'tan bekleyerek ibadetle geçirirse; o zaman da geçmiş günahları affolunur."**

Kâme, **"namaza kalkmak"** demek.

"Namaza kalkar, namaz kılar, geceyi geçirirse o zaman geçmiş günahları affolunur."

Ramazan'ın her akşamı teravih namazı kılıyoruz. O, geceyi bir ihyâdır.

Günümüzde Teravih namazını sekiz rekât kılanlar da var. Ancak yirmi rekât kılmak sünneti devam ettiriliyor. Hafızlar tatlı tatlı, güzel güzel Kur'ân-ı Kerîm ezberlerini tazelemiş oluyorlar. O bakımdan her gece biraz ihyâ edilmiş oluyor.

Tabii Kadir gecesi biraz daha fazla çalışmak uygun olur. Onu yakalamak için de Ramazan'ın son on günü mahallenin camisine gider, geceleri de

******ebook converter DEMO Watermarks*******

orada yatarak itikâf edersek -Peygamber Efendimiz'in sünnetidir- o zaman Kadir gecesini de güzelce yakalarız.

Ramazan ayının en büyük ibadeti, diğer ibadetlerden ayrı olarak en bariz, güzel ibadeti; gündüzleri oruç tutulmasıdır. Oruç çok kıymetli bir ibadettir. İnsanın imkânı olduğu hâlde helâl olan yeme içme gibi, eşiyle ilişki gibi şeyler oruç dolayısıyla engelleniyor, yapılmıyor. Kişi kendisi isteye isteye bunları yapmıyor. İradesiyle kendisini engelliyor.

İnsanın kendi iradesiyle arzu ettiği, sevdiği, ihtiyacı olan şeyleri yapmaması çok güzel bir eğitim! Yemek bir ihtiyaçtır, su bir ihtiyaçtır. Bir müddet geçti de insan acıktı mı yemek ister. Çok su içmeyip zaman geçti mi su ister. Diğer ihtiyaçları da öyledir. Ama bunları Allah rızası için terk ediyor. Allah rızası için terk etmek bir gayret, iradesinin idmanı olmuş oluyor. Onun için Allahu Teâlâ, kendi rızasını düşünerek; "Rabbim emretti." diye oruç tutanlara çok büyük mükâfat veriyor. Oruç ibadetine başka ibadetlerden fazla mükâfat veriyor.

Buhârî ve Müslim'in rivayet etmiş oldukları bir hadîs-i şerîf:

كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ، الْحَسَنَةُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ، قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: إِلَّا الصَّوْمَ، فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، يَدَعُ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِي[36]

Küllü 'ameli'bni âdeme yudâ'afü el-hasenetü 'aşrü emsâlihâ ilâ seb'i mieti dı'fin. **"İnsanoğlunun, âdemoğlunun, biz insanların yapmış olduğu ibadetler karşılığı tam olarak, terazisi terazisine, gramı gramına aynı olarak mükâfatlandırılmaz; kat kat fazla ecri verilerek mükâfatlandırılır."**

Yaptığı iyiliği birebir değil; bire on, bire yetmiş, bire yedi yüz mükâfatlandırır.

Bu güzel. Allah, yapılan bir iyiliği on misli yapılmış gibi büyük mükâfatla karşılar. Veyahut yetmiş olur, yedi yüz olur… Aradaki rakamlar da olabilir.

Yalnız burada Peygamberimiz şöyle diyor:

Kâle'llâhu 'azze ve celle. **"Allahu Teâlâ şöyle buyurdu:"** *İlle's-savme.*

******ebook converter DEMO Watermarks*******

“Yalnız bu hesaptan oruç müstesna!” *fe innehû lî ve ene eczî bihî.* **“Oruç benim içindir, onun mükâfatını da ben vereceğim.”**

“Allahu Teâlâ; ‘Bire on değil, bire yetmiş değil, bire yedi yüz değil; benim bileceğim daha fazla miktarda; onun mükâfatını ben vereceğim.’ buyurdu.” diye Peygamber Efendimiz hadîs-i şerîfinde müjdeliyor.

Allahu Teâlâ ne der?

Yedaʿu şehvetehû ve taʿâmehû min eclî. **“Ben onu çok mükâfatlandıracağım. Çünkü bu kulum şehvetini, yeme** (içme) **isteğini benim hatırım için terk ediyor.”**

“Allah yedi yüzden fazla verecek, çok daha fazla verecek.” demek oluyor.

Ne mutlu! Allah güzel güzel oruçlar tutmayı nasip etsin!

Sonra Peygamber Efendimiz orucu methetmeye devam etmiş:

لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرْحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ، وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ، وَلَخُلُوفُ فِيهِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ[37]

وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ، فَإِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ فَلَا يَرْفُثْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَسْخَبْ، فَإِنْ سَابَّهُ أَحَدٌ أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ: إِنِّي امْرُؤٌ صَائِمٌ[38]

Li’s-sâimi ferhatân. **“Oruçlu için iki sevinç, ferahlık zamanı vardır.”**

Ferhatün ʿinde fıtrihî. **“-Birincisi- iftar ettiği zamandır.”**

Akşamleyin oruç bittiği zaman! “Oh oruç bitti, ver bakalım suyu, ver bakalım çorbayı, yemekleri…”

Artık orucu açıyor. O zaman yemek yerken tabiî bir neşe olur, bir keyif olur. O zamanki ferahlık, neşe, keyif; bu bir.

Ve ferhatün ʿinde likâi Rabbihî. **“-Bir de- orucun âhirette bir ferahlığı vardır.”**

İkincisi de mânevî ferahlık! Âhirette kul Rabbine mülâkî olduğu zaman, Rabbine kavuştuğu zaman orada da bir ferahlık olacak.

Çünkü; **“Ey kulum, sen oruçluydun, dünyada oruç tutmuştun.”** diye Allah orucundan dolayı onu sevindirecek. Büyük mükâfatlar vereceği için

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Rabbine kavuştuğu zaman da oruçlu büyük bir sevinç duyacak.

Allah, bizi Rabbimiz'e kavuştuğumuz zamanda oruç dolayısıyla ve diğer sebeplerle sevinen kullarından eylesin.

İnsan aç kaldı mı ağzı kokar. Dişlerini fırçalasa da, misvaklasa da, çalkalasa da, ağzı temiz olsa da aç kaldı mı ağzı kokar. Ağız kokusuna Arapça'da *hulûf*[39] derler. *Hı* harfi ile *hulûf;* **"ağız kokusu"** demek.

Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor:

Ve le-hulûfü femi's-sâimi atyebü 'inda'llâhi min rîhi'l-miski. **"Allah indinde oruç tutanın o oruç tutmaktan dolayı olan ağız kokusu, misk kokusundan bile daha tatlı, daha güzel, daha hoştur."**

Allah daha çok sever. Çünkü o koku, oruçtan dolayı oluyor. Yemek yese, ağzını çalkalasa olmayacak. Misvaklanmak oruçlu için öğleye kadar caizdir; öğleden sonra mekruhtur. Misvak da kullanamadığından, tabii ağzı biraz kokacak.

O koku, Allah indinde makbuldür. Allah seviyor. Misk kokusundan daha çok seviyor.

Peygamber Efendimiz bu hadîs-i şerîfine devamla şöyle buyurmuş:

Ve's-sıyâmü cünnetün. **"Oruç bir koruyucudur, kalkandır."**

Savaşan insanlar; ok gelmesin, mızrak gelmesin, kılıç darbesi tesir etmesin diye bir eline kalkan alıyor, savaşıyor, kendisini savunuyor, hücumu def ediyor. Sağ eliyle de kılıcını sallıyor, düşmanıyla savaşıyor. Kalkana Araplar *cünneh* derler.

Oruç olan insan günahlardan daha kolay korunuyor. Oruçlu oldu mu nefsi azgınlaşamıyor, söz geçiremiyor, zayıflıyor. O zaman insanın günahlara meyli olmuyor, günah işlemiyor. Böylece bir kalkan oluyor.

Oruçlu insan günahlara doğru gitmek istese bile oruç onu engeller. Bir de mânevî bakımdan âhirette cehenneme düşmeyecek, cehenneme gideceği vakit korunmuş olacak.

"Böylece cehennem ateşine karşı da kalkan olmuş oluyor." mânasına da olabilir.

Fe izâ kâne yevmu savmi ehadiküm fe-lâ yerfüs yevmeizin ve-lâ yeshab. **"Sizden biriniz oruçlu olduğunuz zaman küfürlü, ağır, kırıcı, çirkin bir söz söylemesin!"**

Oruçluyken kendisine hâkim olsun.

Fe-in sâbbehû ehadün ev kâtelehû fe'l-yekul. **"Birisi kalkıp ona ağır,**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

çirkin bir söz söylediği, hakaret ettiği zaman veya itişmeye, çekişmeye, savaşmaya çalıştığı zaman bile şöyle desin.” *İnni'm-ruün sâimün.* **“Ben oruçlu bir kimseyim, oruç tutuyorum; sana uymam, sana karşılık vermem.”**

Ramazan gelip geçtiği hâlde Ramazan'ın feyzinden, bereketinden yararlanamamış, beceriksiz, gafil, tembel, cahil yahut günahkâr insanlar gerçekten şakîdir. Gerçekten büyük bir mahrumiyete uğramıştır. Bu da bir çeşit mahrumiyettir, bir cezadır.

“Yazıklar olsun Ramazan geçtiği hâlde hâlini düzeltemeyenlere, Ramazan'ın feyzinden, bereketinden istifade edemeyenlere!” diye, Peygamber Efendimiz teessüf buyuruyor.

Allahu Teâlâ Ramazanımız'ı güzel geçirmeyi cümlemize nasip etsin. Sıhhat, âfiyet, huzur, saadet, devlet ve nimetle nice nice yıllar güzel Ramazanlar'a ulaşmamızı, makbul ibadetler yapmamızı, bayramlara erişmemizi, sıhhat âfiyet kesb etmemizi nasip eylesin. -Çünkü oruç bir taraftan mânevî sevap kazandırır bir taraftan da sıhhatlendirir.- Hem maddeten hem mânen, hem dünyevî bakımdan hem uhrevî bakımdan, hem bedenî bakımdan hem ruhî bakımdan azamî derecede kârlı ve istifadeli olmamızı temenni ederiz.

---

[28] İbn Huzeyme, *Sahîh*, 3/191 (1887); Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân*, 5/223-224 (3336).

[29] Heysemî, *Keşfü'l-estâr*, 1/458 (962); bk. İbn Hanbel, *Müsned*, 12/420 (7450).

[30] Hâkim, *Müstedrek*, 5/170 (7256); Taberânî, *el-Muʿcemü'l-kebîr*, 19/144 (315); Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân*, 3/134 (1471).

[31] Bk. Müslim, Birr, 87 (2599).

[32] Bk. Buhârî, Bedü'l-vahy, 1 (6); Savm, 7 (1902); Bed'ü'l-halk, 6

******ebook converter DEMO Watermarks*******

(3220); Müslim, Fezâil, 50 (2308).

[33] Bk. İbn Hanbel, *Müsned*, 11/199 (6626).

[34] Taberânî, *Müsnedü'ş-şâmiyyîn*, 3/271 (2238).

[35] Nesâî, Sıyâm, 40 (2206).

[36] Müslim, Sıyâm, 164-165 (1151); bk. Buhârî, Savm, 9 (1904).

[37] Müslim, Sıyâm, 164-165 (1151); bk. Buhârî, Savm, 9 (1904).

[38] Müslim, Sıyâm, 163 (1151); bk. Buhârî, Savm, 9 (1904).

[39] Bu kelime her ne kadar "halûf" şeklinde okunabilirse de fasih ve doğru olan şekli "hulûf'dur. Bk. Nevevî, *Müslim Şerhi*, 8/29-30 (Editör).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN
TASAVVUF AYIDIR

Ramazan ayı İslâm âlemi ve Müslümanlar için çok önemli bir aydır.

Ramazan tasavvuf ayıdır! Ramazan dervişlerin ayıdır, dervişlerin doğru yolda olduğunu gösteren belgedir. Kur'ân'dan, hadîs-i şerîften belgedir.

Türkiye'de tasavvufa karşı insanlar da var. Ben de onlara; "Ramazan tasavvuf ayıdır!" demiştim. Kur'ân-ı Kerîm'den, hadîs-i şerîflerden delillerini gösteriyorum; Ramazan tasavvuf ayı!

Kur'ân-ı Kerîm'de Allahu Teâlâ şöyle buyuruyor:

﴿يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾[40]

Yâ eyyühe'llezîne âmenû. **"Ey iman eden kullarım!"** *Kütibe 'aleykümü's-sıyâmü kemâ kütibe 'ale'llezîne min kabliküm le'alleküm tettekûn.* **"Ramazan orucu, sizden önceki ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılındı, tâ ki takvâ ehli insanlar olasınız."**

Ramazan ayı boyunca Müslümanların sıhhatli olanlarının, durumu müsait olanların; seyahatte olmayanların, hasta, yaşlı olmayanların hepsinin bu orucu tutması boyunlarına borç! Allah'ın büyük emri, dinimizin direklerinden, çok önemli ibadetlerinden biri!

İnsanoğlu için son derece önemli bir ibadet! İnsanoğlunun nefsinin, egosunun, iradesinin eğitimi için çok muazzam bir ibadet! Bir ay boyunca devam eden bir nefis terbiyesi, irade eğitimi, tasavvufî çalışma!

Oruç ibadeti, tasavvufun dinimizin direği olduğunu gösteren bir ibadettir. Bu ibadetle Allah'ın bize meşru kıldığı, helâl kıldığı birtakım şeyleri kendi kendimize yapmama egzersizi yapıyoruz.

Su, Allah'ın helâl bir maddesi ve bizim hayatımızın direği, çok önemli, onu içmemiz lazım, Allah buna müsaade etmiş. Ama oruçlu olduğumuz zaman ne kadar susasak su içmiyoruz. Yemek yemek bizim yaşamamız için gerekli, helâl bir gıda ile doymamız lazım ki ibadet yapabilelim,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

çeşitli faaliyetlerimizi devam ettirebilelim; ama onu da yapmıyoruz. Evli insanların eşleri ile özel durumları helaldir ve gereklidir. Ancak oruçluyken bu konuda kendimizi kısıtlıyoruz.

İnsanın içinin, nefsinin, kendisinin çok şiddetle arzu ettiği birtakım şeyleri Allahu Teâlâ; "**Ey benim sevgili kullarım! Hadi bakalım bir müddet benim hatırım için bunları yapmamayı deneyin!"** diye, bize onlara karşı kendimizi tutmayı, canımız istese bile yapmamayı emrediyor ve biz de bu egzersizi bir ay boyunca yapıyoruz.

Niçin?

Takvâ ehli olalım diye! "Takvâ" sözünü biliriz. "Takvâ ehli bir Müslüman" deyince öyle bir Müslümana saygı duyarız. "Demek ki çok ihlâslı, Allah'tan korkan, hiçbir işini yanlış yapmamaya çalışan bir kimseymiş, haram yemiyormuş, ibadetlerine düşkünmüş." diye düşünürüz. Takvâ ehli olmak çok güzel bir şey. İşte oruç, insanı takvâ ehli bir Müslüman yapıyor.

Takvâ öyle bir sıfat ki Allah bu sıfata sahip olanları seviyor.

﴿إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾[41]

İnna'llâhe yuhibbü'l-müttakîn. **"Allah takvâ sahiplerini seviyor!"**

Takvâ sahipleri Allah'ın sevdiği insanlar.

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۝ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾[42]

Ve men yettekillâhe yec'al lehû mahracen ve yerzukhu min haysu lâ yehtesib. **"Bir insan takvâ ehli oldu mu Allah onu sıkıntılarından kurtarır, onu evliyâsı yapar; ummadığı yerden rızıklandırır, ummadığı yerden rızık ihsan eder!"**

﴿وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾[43]

Ve'l-'âkibetü li'l-müttakîn. **"Hayatın güzel geçmesi, hüsn-i hâtimeyle mühürlenmesi, insanın âhirete güzel bir göçüş ile göçmesi, sevdiği bir kul olarak göçmesi, iman, imân-ı kâmil, amel-i sâlih ile göçmesi de müttakîlere bir ikramdır, Allah'ın müttakî kullarına ikramıdır. En**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

önemli şeylerden biri bu!

Acaba sonumuz ne olacak?

Bilemiyoruz ki! Allah hüsn-i hâtime nasip eylesin.

Ve'l-'âkibetü li'l-müttakîn. **"Hüsn-i hâtime müttakîler için garantilenmiştir!"**

Sonra Allahu Teâlâ cennetleri müttakîler için hazırlamıştır:

﴿أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾[44]

U'iddet li'l-müttakîn. **"Cennetin o nimetleri, güzellikleri, lütufları, ihsanları, bağışları, o ikramları Allah tarafından müttakî kullar için hazırlanmıştır; cennet müttakîlerin yurdudur, diyarıdır!"**

O bakımdan Allahu Teâlâ cümlemize takvânın, müttakîliğin ne olduğunu anlamayı ve bu sıfatı kazanmayı nasip eylesin.

Orucun gayesi ne? Oruç tutmanın sonucu olarak insanda ne hâsıl olacak?

"Ola ki takvâlı bir insan hâline gelebilirsiniz!"

Belki fırında pişersiniz, belki olgunlaşırsınız, ekşiliğiniz gider, bu turşuluktan kurtulursunuz, güzelleşirsiniz, güllerin açıldığı gibi açılırsınız, tomurcuklanırsınız, zulümâttan çıkarsınız, nura kavuşursunuz, düzelirsiniz, güzelleşirsiniz; ola ki güzelleşirsiniz!

İnsanoğlunun yapısında olan nefis, insanın arzularını kamçılar. Nefsi zaten arzularını temsil eder. Çeşitli arzular uyandırır, birçok şeyi yaptırmak ister. Birçok insan da nefsin arzularını yerine getiriyor. Hatta nefsin arzularını yerine getirmek için bütün faaliyetlerini sürdürüyor. Parayı onun için kazanıyor, nefsin arzularını yerine getirmek için harcıyor. Harman savurur gibi harcıyor; nefsi için, keyfi için bir yılbaşı gecesinde nasıl paralar harcıyor. Bunları zevki sefâsı için yapıyor; ama nefsin bu arzuları, *hevâ-yı nefs* dediğimiz nefsin bitmez tükenmez, tatsız tuzsuz, zararlı, muzır, ısrarlı arzuları insanları çeşitli günahlara, haramlara sürüklüyor. Hırsızlık yaptırıyor, başkalarını kandırtıyor, namuslara lekeler, gölgeler düşürebiliyor, insanlara içki içirtiyor, kumar oynatıyor, "Heyecan duyuyorum!" diye çeşitli gayrimeşru eğlencelere saptırıyor…

Bu nefse dur demek lazım, bu nefsi ıslah etmek lazım. Allahu Teâlâ,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyuruyor:

﴿قَدْ اَفْلَحَ مَنْ تَزَكّٰى﴾[45]

"Kim nefsini ıslah ederse o felah bulmuş demektir."

O kurtulacaktır, dünyada da başı dik bir insan olacaktır; âhirette de sevap, mükâfat alacak, cennete girecek, felah bulacaktır. Nefsinin esiri olan, arzularının peşinde sürüklenen, haram-helâl demeden, yasak, meşru-gayrimeşru ayrımı yapmadan keyfince ömür sürenin de günahlara daldığı için hem dünyası, yuvası, işi perişan olacaktır, tahsil görüyorsa tahsili yarım kalacaktır hem de âhirette cezasını çekecektir, felaketlere, hüsrana uğrayacaktır diyor, Kur'ân-ı Kerîm böyle bildiriyor.

O hâlde insanoğlunun iç terbiyesi ve irade terbiyesinin olması, kendi kendini kontrol etmesi lazım. Zaten dinimizin ana gayelerinden birisi budur.

Hepimiz kâmil insan, olgun bir Müslüman olacağız. Yetişmiş, bilge, hakîm, ne yaptığını ne söylediğini bilen, sabırlı, şükürlü, düşüne taşına iş yapan ve doğru iş yapan insanlar olacağız. İşte bu gayeyi insana bir eğitim ile ulaştırmak mümkün! Bu gayeyi tahakkuk ettirmek için nefsin terbiye edilmesi lazım. Allahu Teâlâ; "Nefsinizi terbiye edin!" dediği gibi, nefsi terbiye edecek ibadetleri de bize emretmiş.

İlaç, tavsiye oruç ama orucun güzel tutulması şartı var. Orucu pek çok kimse sadece "aç ve susuz kalmak" diye bilir.

Bizim bildiğimiz oruç kısaca sahura kalkacağız, top patlamadan elimizi sofradan çekeceğiz, yemek yemeyeceğiz, ağzımızı çalkalayacağız. *Neveytü en esûme lillâhi teâlâ niyyete Ramazân.* **"Ramazan orucuna niyet ettim yâ Rabbi!"** diyeceğiz, akşama kadar dişimizi sıkacağız; su istesek de ağzımız kurusa da yutkunsak da su içmeyeceğiz, önümüzde türlü türlü nimetler olsa da kendimizi tutacağız.

Birçok kimse orucu sadece bundan; aç susuz kalmaktan ibaret sanıyor. Onun için meseleyi bu kadar yüzeysel gören insanlar belki takvâya ulaşamazlar.

Le'alleküm tettekûn. **"Ola ki takvâya ulaşırsınız, takvâ ehli olursunuz."** deniliyor ama belki meseleyi bu kadar dümdüz anlayan insan ona

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ulaşamaz.

Boş sözü, münakaşayı, gıybeti terk etmeyen kimsenin oruç tutmasına; yemesini içmesini kesmesine Allah'ın ihtiyacı yoktur![46]

Demek ki o zaman fazileti kaçırıyoruz. Sonra "Orucu bozulmuş olur!" diyor. Kötü bazı işler yaptığı zaman; gıybet ettiği zaman, kötü sözler söylediği, kavga ettiği zaman fazileti gidiyor. Demek ki orucun bütün âzâlara tutturulması lazım, sadece mideye değil göze de oruç tutturulması lazım; göz televizyondaki açık saçık şeylere bakmamalı, gazetedeki mecmuadaki açık saçık resimlere, dışarıda gezerken kendisinin bakmaması gereken yerlere bakmamalı, harama bakmamalı!

Etrafa bakarsan gözün harama takılır, edebli yürüyeceksin! *Nazar berkadem* olacak; gözü yerde yürüyecek, harama bakmayacak, gözünü haramdan sakınacak. Dilini yalandan dolandan, gıybetten, iftiradan, küfürden, azardan, incitmekten sakınacak!

Hanımına kızar, bağırır çağırır.

"Yine efendinin damarı tuttu, oruç hâli var da sigarayı içemediği için asabı bozuldu, ortalığı kırıp geçirir, geçer..."

Sen oruç tutmadın ki! Ortalığı kırıp geçiriyorsun, böyle şey mi olur?

Zaten oruç; sinire hâkim olmaktır, kırıp geçirmekten kendini alıkoyacaktı. Demek ki yapamadı. Yalan sözü, dolanı, iftirayı, gıybeti dinleyen kulak da oruca aykırı hareket etmiş olur. Yasak yere varan ayak da vazifesini yapmamış olur, harama uzanan el de vazifesini yapmamış olur.

Demek ki her organına orucu tutturmak lazımdı, haramdan günahtan çekmek lazımdı.

Ramazan dışında yemek içmek haram değil, oruçta onları bile yaptırtmıyor. Başka zaman zaten haram olan gıybeti, yalanı dolanı, kavgayı gürültüyü yaptırtır mı, müsaade eder mi? Onları da yapmaması lazımdı. Onun için bunlara riayet etmeyenler o gayeye ulaşamamış olabilirler ama ulaşan ulaşır, ulaşamayan ulaşamaz.

Altı yüz-yedi yüz bin kişi imtihana giriyor, öğrencilerden çok küçük bir kısmı üniversiteye alınıyor. Herkes kazanamıyor; bir kısmı kazanıyor, muradına eriyor, bir fakülteye kaydoluyor giriyor; bir kısmı seneye kalıyor.

Bizim dinimizde ibadetler o kadar hikmetlidir, o kadar güzeldir, o

******ebook converter DEMO Watermarks*******

kadar yerli yerindedir, halkın eğitimi, insanlığın yetişmesi için Allahu Teâlâ Hazretlerinin o kadar güzel tavsiyeleridir ve o kadar kararlıdır, ölçülüdür.

Mesela Allahu Teâlâ bize "Üç gün oruç tut!" deseydi üç günde sonuç olmazdı, üç günde insan nasıl geçtiğini anlayamazdı. Üç gün değil on gün olsaydı az olurdu, yirmi gün olsaydı az olurdu; otuz gün az bir zaman değil! Uzun bir kurs zamanı, uzun bir eğitim zamanı; otuz gün idman ediyorsun. Ağzına sahip olmaya, gözüne sahip olmaya, diline, eline, namusuna, ahlâkına sahip olmaya otuz gün azmediyorsun, dikkat ediyorsun; otuz günlük bir eğitim kampı!

Eğer biz orucu tutabilmiş isek, bu kamptan mânevî diploma alınmış ise göreceğiz bakalım. Ramazan'dan sonraki hayatta belli olacak; eğer Ramazan'da oruçlarımız Allah'ın istediği gibi oruçlar idiyse, makbul oruçlar idiyse, teravihler, ibadetler, zikirler, Kur'ânlar makbul idiyse Ramazan'dan sonra belli olacak. Zâhir olacak; biz takvâ ehli olacağız, Ramazan'dan sonra değişeceğiz, başka insan olacağız.

"Ortaya Ramazan'dan önceki insandan başka bir insan geldi; zarif bir insan, olgun, edîb, anlayışlı, engin, sabırlı bir insan geldi. Eskisi gibi parlamıyor, sinirlenmiyor, kötülüğe kötülükle mukabele etmiyor…"

İşte onu göreceğiz, sonucu belli olacak! Aslında bayramdan sonra bir imtihan zamanı açılıyor. Demek ki Ramazan'daki bir aylık kursumuzun imtihanı olacak. Bakalım Ramazan'ı Allah'ın rızasına uygun tutabilmiş miyiz; belli olacak.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri bir hadîs-i şerîflerinde şöyle buyurmuşlar:

أَفْضَلُ الْفَضَائِلِ أَنْ تَصِلَ مَنْ قَطَعَكَ، وَتُعْطِيَ مَنْ حَرَمَكَ، وَتَصْفَحَ عَمَّنْ ظَلَمَكَ[47]

Efdalü'l-fedâili en tasile men kata'ake. **"Faziletlerin, güzel huyların, ahlâkın en üstünü, en faziletlisi, en güzeli, seninle ilgisini kesmiş olana senin gitmendir!"**

Küsmüş, darılmış, defterden silmiş; senin dostluğunu hiçe sayıyor. Seni hor görüyor, beğenmiyor, istemiyor; ahbaplık kesilmiş, bitmiş. Sen de

******ebook converter DEMO Watermarks*******

gitmesen ipler tamamen kopacak, iş bitecek ama faziletlerin en üstünlerinden bir tanesi, gelmeyen insana senin gitmendir. En büyük fazilet!

Ve tu'tiye men harameke. **"Seni mahrum bırakan, bir şeye ihtiyacın olduğu zaman istediğin hâlde sana vermeyen, esirgeyen, pintilik, cimrilik yapan, bahillik eden kimseye o bir şey istediği zaman senin vermendir."**

O vermedi, o vermediği hâlde senin ona vermendir!

Ve tasfeha 'an men zalemeke. **"Sana zulmetmiş kimseyi senin affetmendir!"**

Sana zulmetmiş, haksızlık etmiş üzmüş, hakkını çiğnemiş, gadretmiş, seni mağdur etmiş ama sen onu affediyorsun; neden?

Yaradandan ötürü!

"Sevabını istiyorum, ben Allah'ın rızasını istiyorum, ben Rabbim'in beni sevmesini istiyorum..." diyorsun.

Affetmek zor gelir. Olsun. İnsanın içinde çeşitli duygular çırpınır, kaynaşır, çeşitli itirazlar yükselir. Kızgınlığı boğazına kadar gelir, istemez. Onu tutacak ve affedecek. Faziletlerin en büyükleri bunlar, diye bildirilmiş.

Peygamber Efendimiz her şeyi yirmi-otuz tane arka arkaya sıralamazdı. Konuştuğu zaman karşı tarafın anlayacağı miktarda verirdi. Dozajını ayarlardı; hatırda kalacak, ezberlenebilecek gibi, herkesin anlayabileceği gibi söylerdi. Tabii daha nice faziletli işler vardır ama ârife işaret kâfîdir, her şeyi uzun boylu söylemeye lüzum yok! İrfan ilim meclislerinde konuşmalar az olur!

Büyük bir zâtın meclisine gittiğiniz zaman; küçücük bir işarete bakarsınız. Dervişin gözü yerdedir ama pürdikkat hocasının emrine, işaretine bakıyor. Bir bakarsın şöyle bir kıpırdandı; şunu istedi, hemen o gelir. Şöyle bir işaret oldu, hemen bakarsın o yapılır.

el-Ârifü yekfîhi'l-işâretü. **"Ârife işaret kâfîdir."**

Hatta ârife tarif gerekmez; ârif anlar, sezer, takip eder.

Küçük işaretlerden gerisini anlamak lazım.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz bu küçük üç cümlede

******ebook converter DEMO Watermarks*******

neyi anlatıyor?

“Gitmeyene sen gideceksin!”

“Zor. Nasıl yaparım? İzzet-i nefsime dokunur, yapamam, zor gelir…”

Nefsin izzeti mi var? Bizim işimiz nefsimize muhalefet etmek değil mi? Ramazan’da onu öğrenemedik mi, biz Ramazan’da nefsimizi yenmeyi öğrendik. Askerî talim!

“Bizim en büyük düşmanımız nerede, göster; linç edelim, kalabalığız, yan bakana yan çakarız, evelallah tepeleriz. En büyük düşmanımız kim, bize göster?” derseniz, Peygamber Efendimiz gösteriyor:

أَعْدَى عَدُوٍّ لَكَ: نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ[48]

“İçindeki nefsin en büyük düşmanın!”

Namaza kaldırtmayan o, kavga ettirten o, haram yedirten, günahlara daldırtan, her türlü kusuru işlettiren o! İnsanın en büyük düşmanı nefsi! Biz nefsi yenmek için askerî bir kampta silahlı bir eğitim gördük; Ramazan’da bir ay üniforma giydik, talimli eğitim gördük.

Nefsi, en büyük düşmanı yenmek için bir ay eğitim gördük! Ramazan bitiyor, adamın ilk işi bir sigara yakmak!

“Bir tane de sen al…” diyor. Kendisine destek arıyor, bir de sana veriyor: “Bir tane de sen al!”

Yahu aziz kardeşim, biz Ramazan’da niye oruç tuttuk?

Kötülükleri bırakabilmek için! Hem de bıraktık! Bir ay bırakabildin, ondan sonra tekrar niye bulaşıyorsun, daha nefsi yenmeyi öğrenemedin mi? O kadar idman yaptın, pazun kuvvetlenmedi mi, vücudun o kabiliyeti kazanamadı mı?

İçmeden de oluyormuş, gördün!

Nefsi yenmeyi öğreneceğiz.

Güzel ahlâklı, takvâ ehli olmak nereden geçiyor?

Nereden geçtiğini hadîs-i şerîften anlıyoruz: “Sana gelmeyene sen gideceksin!”

Dargın olduğun kimseye gidip sen barışacaksın. Bayramda gideceksin; kim elini önce uzatırsa sevabı o kazanıyor, bir Müslümanın bir

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Müslümana üç günden ziyade dargın kalması helâl değil! Haram![49]

"İçki içer misin?"

"Estağfirullah, tevbe yâ Rabbi! Ne demek, hiç sorulur mu? Haramdır, içmem!"

"Dargın kalmak da haram!"

"Olsun, o haram ama herkes yapıyor!"

Sen herkesin yaptığına ne bakıyorsun! Sen yapmayacaksın; senin ana prensibin haramlardan uzak durmak, helâlleri, sevaplı işleri işlemek!

Ramazan'da niçin oruç tuttun, niçin geceleyin gittin hatimle namaz kıldın? Camiler doldu. Kadir gecesinde bir tesbih namazı kılınıyor, cami yetmiyor… Hatimle namaz uzun sürer. Arkasından tesbih namazı, arkasından teheccüd namazı… Uyku yok, durak yok! İnsan bunları neden yapıyor?

Sevap kazanmak için!

İnsan niçin masraf ediyor, hacca gidiyor? Sıcaklar var, sıkıntılar, üzüntüler var; bir sürü şey…

Misali çok!

Sevap kazanmak, Allah'ın rızasını kazanmak için cevr ü cefâyı göze alıyor. Çünkü umumî bir kaidedir: Kişi sevdiği için bazı fedakârlıklarda bulunur!

Kerem ile Aslı hikâyelerine bile yazılmış; "Kerem Aslı'nın yüzünü göreyim diye otuz iki dişini çektirmiş." derler. O çektirme esnasında görecek diye razı olmuş. Dişler gidiyor ama görebiliyor diye otuz iki dişini çektirmeye razı olmuş. "Seven, sevdiği için bazı fedakârlıklar yapar." diye halk hikâyelerine bile girmiş. Bu, irfan işi, âlimlerin, Müslümanların işi!

Müslüman bunu yapacak; dargına sen gideceksin, sevabın büyüğünü almak için eli önce sen uzatmaya gayret edeceksin.

"Karşıdaki adamın ne yapacağı belli olmaz, kovabilir de…"

Kovarsa daha büyük sevap alırsın, cihad etmiş insan gibi sevap alırsın! Allah büyük mükâfat verir. Allah, ibadetin meşakkatinin zorluğuna göre mükâfatı büyütüyor. Zor ama yaptığın zaman mükâfatı büyük! İnsanın, Allah'ın rahmetine nereden ereceği belli olmaz, nasıl ereceği belli olmaz. Bir küçük edeb, bir güzel jest; "Affettim seni kulum, hadi bağışladım, günahlarını sildim, seni pâk ettim…" demeye sebep olabilir, bir edebsizlik

******ebook converter DEMO Watermarks*******

insanı tepetaklak cehenneme düşürebilir.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz; **"Bir adam sözüne dikkat etmez, laf arasında Allah'ın hoşuna gitmeyecek bir söz söyler, mâlâyâni konuşmaların arasında bir söz söyler; cehennemin yetmiş yıllık derinliğindeki uçurumuna uçar, yuvarlanır gider!"** diyor.[50]

Bir söz insanı mahvedebilir. Edebe riayet edilmediği zaman bir söz insanı mahvedebilir.

Şeytan, rahmet-i Rahmân'dan tard olunmuş. *İlâ yevmi'd-dîn* Hesap gününe kadar Allah'ın lanetine maruz duruma düşmüş.

Neden?

Kibirden!

"Âdem *aleyhisselam*'a niye secde etmedin?" diye sorulduğunda şöyle diyor:

﴿اَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِى مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ﴾[51]

"Ben o Âdem'den daha hayırlıyım, sen onu çamurdan, topraktan yarattın; ben ateşten yaratıldım, ben ondan daha hayırlıyım!"

Uhrüc. **"Defol!"** diye rahmetten tard olunuyor.

Kibirden; bir kötü huydan bir kötü jestten insan böyle mahvolur gider.

Demek ki dargın olan kimseye gideceğiz, fedakârlığı biz yapacağız, sevabı biz kazanacağız, ecir çok; savaş gibi, savaşta yara almış gibi ecir kazanırsın! O sana bir ters yüz gösterdi; "Peki." dersin, lafı büyütmezsin. Elini uzatmadı, döner gelirsin; savaşta gazi olmuş gibi gelirsin, o kadar sevap alarak gelirsin!

Allah bu işe neden böyle büyük mükâfat veriyor?

Allah Müslümanların birbirlerini sevmesini istiyor, kardeş olmalarını istiyor; kardeş etmiş:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَة﴾[52]

"Müslümanlar birbirlerinin has kardeşleridir, başka bir şey değildir, has kardeşidir!"

Bu sebepten bu böyle!

"Sana vermeyene sen vereceksin!"

"Fırsat geldi, ben de ona vermeyeyim, orta yerde kalsın, kıvransın; o

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bana geçen sefer vermemişti, ben de şimdi ona istediğini vermem, tam sıkıştı, vermeyeyim de evvelki sefer vermediğini görsün!"

İnsan böyle yapabilir, kazancı elden kaçırır; vermeyene sen verdiğin zaman faziletlerin en büyüklerinden bir tanesine sahip olmuş olursun.

"Zulmedeni de affetmek!"

Bütün bunlarda insanın zorlandığı şeyler ve nefse ağır gelecek şeyler tarif ediliyor. Müslümanın böyle yaptığı zaman büyük sevaplar kazanacağı bildirilmiş oluyor.

O bakımdan Allahu Teâlâ Hazretleri bu faziletlerin en güzellerini iktisab etmeyi nasip eylesin ve bunları icrâ edip sevaplar kazanmayı nasip etsin.

Peygamber Efendimiz Ramazan'ın son on gününde dozajı daha da artırırdı. Peygamber Efendimiz son on gününde evi de terk ederdi, hâne-i saadetini terk ederdi; mescidi ev edinirdi; evde kalmazdı.

Mescitte yatardı, mescitte ibadet ederdi. İbadetin dozu daha yoğunlaşıyor, daha da fazlalaşıyor. Artık evde çeşitli ev hâlleri olur, boşça vakit geçirme olur; vakit hiç boş geçmesin, devamlı sevapla geçsin diye Peygamber Efendimiz camiye gelirdi.

Ona "itikâf etmek" denir. Mescitte itikâf eylemek, mescide Allah rızası için ibadet maksadıyla girmek.

İbadetlerin, işlerin, davranışların, yapılacak işlerin en faziletlileri şunlardır:

أَنْ تُدْخِلَ عَلَى أَخِيكَ الْمُؤْمِنِ سُرُورًا، أَوْ تَقْضِيَ عَنْهُ دَيْنًا،
أَوْ تُطْعِمَهُ خُبْزًا[53]

En tüdhile 'alâ ehîke'l-mü'mini sürûren. **"Mü'min kardeşinin gönlüne sevinç sağlayabilmendir; sevindirebilmen, onun gönlünü hoş edebilmendir."**

Onun gönlüne neşe, sürur verecek bir davranışta bulunmaktır, mü'min kardeşini sevindirmektir.

Nasıl sağlayabilirsen; hediye mi verirsin, işini mi görürsün, yardımcı mı olursun, yoldaş mı olursun… Yerine göre değişir: Evdedir, yalnızdır; sen gidersin, yoldaş olursun, ondan memnun olur. Borcu vardır, sıkıntısı

******ebook converter DEMO Watermarks*******

vardır, başka bir problemi vardır; gidersin, yardımcı olursun. Müslümanların hâlini gözleyeceksin, gönlünü almaya çalışacaksın. Amellerin en hayırlısı bir mü'min kardeşinizi sevindirmektir. Bayramlarda bu fazileti de kaçırmayın, paraları cebinize koyun; el öperken vs. tutuşturuverirsiniz; konuyu komşuyu, fukarâyı, çocukları sevindirirsiniz. Sevindirin. Mü'mini sevindirmek amellerin en faziletlisidir!

Ev takdiye 'anhü deynen. **"Veyahut onun borcunu ödemektir."**

Adamcağız ödeyemiyor, sıkıntıda, çoluk çocuğu dokuz tane, on bir tane… Ödeyiverirsin, sevap kazanırsın.

Ev tut'imehû hubzen. **"Veyahut da karnını doyurursun, açtır açıktır, çıplaktır giydirirsin!"**

Müslüman Müslümana yardımcı olacak, destek olacak.

Allahu Teâlâ bizi fezâil-i a'mâle ve efâdil-i ahlâka nâil eylesin. Amellerin en faziletlilerini hadîs-i şerîflerden, dinimizden öğrenip uygulamayı, ahlâkın en güzeline de sahip olmayı nasip eylesin. Ramazan'da iktisab ettiğimiz güzellikleri Ramazan'dan sonra kaybetmemeyi nasip etsin. Allah'ın evliyâsı olarak, Allah'ın âşık-ı sâdıkları, ârifler, kâmiller olarak inşaallah Ramazan'dan sonraki devrede de bir dahaki Ramazan'a kadar, daha sonraki Ramazanlar'a kadar sıhhatle saadetle, âfiyetle, elemsiz kedersiz, mutlu bahtiyar, nice Ramazanlar'a, nice bayramlara erdirsin. Bayramların en güzeli olan, bayramların en büyüğü olan Rabbimiz'in huzuruna varıp da O'nun rızasına ermek, cennetiyle cemâliyle müşerref olmak bayramına da Allah cümlemizi kavuştursun!

Âdem atamız *aleyhisselam*'dan beri emredilen oruç ibadetinin bir sebebi, hikmeti, faydası, amacı, gayesi var: Bu, insana nefsine hâkim olmasını öğretmek için bir emir, bir alıştırma!

İnsanın en kuvvetli arzusu yemek içmek ve evlilik arzusu! İnsan bu üç kuvvetli arzuya hâkim olmayı öğrendi mi o zaman bilge olur, çok faziletli bir insan olur.

"İnsanlar bunu öğrensin." diye Hz. Âdem atamızla beraber oruç ibadeti konulmuş ve yapılmış ve bize de Ramazan ayında bir ay oruç tutmak farz olmuş.

İnsanın iradesi, günahları yapmamak için kendisini tutabilmesi oruçla

******ebook converter DEMO Watermarks*******

çok kuvvetleniyor.

Sabahleyin namaza kalkmak nasıl?

İrade kuvveti ile! Tabii insan çoluk çocuk olduğu zaman önce anasının babasının kuvveti ile kalkıyor.

"Hadi yavrum, kalk yavrum. Etme eyleme yavrucuğum. Hadi canım, bak namaz vakti geldi."

O tarafa dönüyor, bu tarafa dönüyor. İşte yarı şaka, yarı gıdıklama, yarı üstüne su serpiştirme… Kardeşi varsa ayaklarından sürükleyerek, yorganı alarak; ötekisi yorganı bırakmak istemez, berikisi yorganı çeker… Bir komik, gülünç işler. O zaman başkadır.

Kardeşin, baban, annen, yardımcın olmadığı zaman bu namaz nasıl olacak?

Çelik gibi iradesi ile kendisi kalkacak! Namaz vakti geldi, hop kalkması lazım. İbadetleri yapmak için çelik gibi irade lazım. Günahlardan uzak durmak için çelik gibi irade lazım. Dersi çalışıp sınıfın birincisi olmak için çelik gibi irade lazım. Mesleğinde yükselmek için çelik gibi irade lazım. Her şeyin sapasağlam olması lazım, çelik gibi olması lazım. Onun için de insanın işte böyle bir mânevî eğitim geçirmesi lazım!

Tasavvuf da onun için oruca çok önem veriyor. İslâm dininde de bu oruç ibadetinin fevkalâde büyük önemi var. Allahu Teâlâ Hazretleri bu orucu Allah'ın rızasını kazanmak amacı ile emretmiş. Ama bütün günahlardan kendimizi tutarak, kendimizi sıkıştırıp nefsimize zor gelen bütün ibadetleri de yaparak sevap kazanmak sureti ile... Çünkü nefsimizi sıkıştırmak lazım. Bu nefis, içimizdeki yapmak istemeyen tarafımız, sıkıştırılmalı.

Ona fazla yüz verirsen şımardıkça şımarır.

Yaramaz bir çocuk, şımarık bir çocuk, çarşıda giderken ne var ne yok ister.

"Şu şekerden istiyorum."

Peki, anne çocuğu seviyor, şeker alıyor.

Biraz sonra; "Anne şu çörekten de istiyorum."

Onu da alıyor.

Biraz sonra; "Anne, şu oyuncaktan da istiyorum."

Onu da alıyor. Alıyor, alıyor... Sonunda; "Yavrum evde var, almayalım."

******ebook converter DEMO Watermarks*******

der.

Nefis de böyledir.

وَالنَّفْسُ كَالطِّفْلِ إِنْ تُهْمِلْهُ شَبَّ عَلَىٰ،

حُبِّ الرَّضَـــاعِ وَإِنْ تَفْطِمْهُ يَنْفَطِـمِ

Ven-nefsü ke't-tıfli in tühmilhü şebbe ʿalâ

Hubbi'r-radâʿi ve in teftımhü yenfetımi.[54]

Çok güzel bir şiir var. Mevlid gibi. Araplar'ın çok kıymet verdiği bir şiir. Orada söylüyor.

en-Nefsü ke't-tıfli. **"İnsanın nefsi çocuk gibidir."**

Verdikçe şımarır, daha çok ister, verdikçe daha çok ister… Onu gemlemeyi öğrenmek lazım. Küçük çocuğa memeyi verdikçe kazık kadar olur, hâlen süt emmeye kalkar.

Nefis de böyledir. Nefis her şeyi ister ama nefsin sahibi vermeyecek. Sen ve ben, hepimiz kendi nefsimizin sahibiyiz.

Nefis bizim atımıza benzer. Hepimizin bir bindiği at var. O ata benzer. Dizgini elimizde, çekersen durur. Dizgini çektin mi at durur. Kovboy filminde görmedin mi? Dıgıdık dıgıdık giderken bir çekti mi at ayaklarını dayayıp tozu toprağa katarak duruyor. Nefsin dizginini düzgün çekmek lazım. Bırakırsan olmaz.

Bazen hayvan bir kurnazlıkla dizginin demirini dişleri arasına alırmış. "Gemi azıya almak" deniyor. Azı dişi var ya, gemi azı dişine alınca kenardaki etleri çektiğin zaman tazyik gelmiyor, acıma gelmiyor. At o zaman isteneni yapmıyor.

Gemi azıya aldığı zaman sahibi "dur" dediği hâlde durmaz. Adamı daldan dala çarpar. Çünkü dalın altından kendisi geçer ama üstündeki süvarisi geçemez. Taştan taşa vurur. Hoplar, zıplar düşürür.

Nefis şımartılmamalı. Terbiyeli yetiştirmeli, eğitilmeli.

Nefsin eğitimi, dinin direğidir, temelidir. Evliyâ olmanın, iyi Müslüman olmanın, Allah'ın rızasını kazanmanın ana şartıdır.

Bizim (-galiba bakanlık da yapmış olan-) bir kardeşimiz yeğenini

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Mehmed Zahid Kotku Hocamız'a getirmiş, elini öptürmüş.

"Hocam yalnız bizim bu yeğenin bir kusuru var." demiş.

"Nedir?" demiş?

"Bu, sadece imtihan vakitlerinde imtihanları geçeyim diye abdest alır, namaz kılar." demiş.

Ayıp!

Neden ayıp?

Her zaman kılmıyor da başı sıkışınca namazı kılıyor, muntazaman kılması gerekirken sadece imtihan zamanlarında kılıyor. Ayıpladığı için yeğeni bu kusuru bıraksın diye, mahcup olsun da düzeltsin diye böyle söylemiş.

Ama Hocamız'ın cevabı çok hoşuma gitti. Hocamız; "Aferin bak, başı sıkıştığı zaman nereye müracaat edeceğini nasıl biliyor." buyurmuş.

Bu, Hocamız'ın kemâlâtından bir numûnedir. O kişiyi mahcup etmedi.

Evet, ayıptır; doğrusu bir insanın alaca namaz kılması, bazen kılıp bazen kılmaması yanlıştır. İnsana; "Namaz kılmak madem güzel, o hâlde niye devamlı kılmıyorsun?" derler. Ayıptır; ama Hocamız onu mahcup etmiyor. Bir de güzel tarafını, haklı tarafını söyleyerek teşvik ediyor.

Kul, başı sıkışınca nereye müracaat edeceğini bilmiş olduğundan *estağfirullah* demekle hatasını itiraf etmek, tevazudur.

Kişi noksanını bilmek gibi irfan olmaz.[55]

diye bir şairin mısraı var; noksanını biliyor, hatasını anlıyor, boynunu büküyor, Mevlâ'sına yöneliyor. Allahu Teâlâ bunu seviyor, kulundan razı oluyor. Kul günahlıydı; ondan afv u mağfiret istiyor. Ortada bir suç var da affını istiyor. Suçluluğunu anlayıp Allah'ın affettiğini bilip de ona yönelmesi, Allah'ın rızasını kazanmasına sebep oluyor.

Özetleyecek olursak, Peygamber Efendimiz, bu ayda dervişlik tavsiye ediyor.

Allah bizi imandan sonra küfre düşürmesin, izzetten sonra zillete uğratmasın, kabulden sonra reddetmesin, yükseklere çıkıp da aşağılara düşürmesin, sevaptan sonra günaha bulaştırmasın, helâlden sonra haramı irtikâb ettirmesin, güzel ahlâkı gördükten sonra gerisin geriye döndürmesin. Allah'ın ikramlarını gördükten sonra Allah'ın cezasına doğru gitmeyelim, belâsını bulmaya yönelmeyelim. Allahu Teâlâ Hazretleri bizleri kurtuluş yolunu gördükten sonra azap yoluna

******ebook converter DEMO Watermarks*******

saptırmasın. Ramazan'daki aşı tutsun, inşaallah biz de Allah'ın sevdiği takvâ ehli kullar olalım; ahlâkımızda bu görülsün.

---

[40] Bakara, 2/183.

[41] Âl-i İmrân, 3/76; Tevbe, 9/4, 7.

[42] Talâk, 65/1-2.

[43] A'râf, 7/128; Kasas, 28/83.

[44] Âl-i İmrân, 3/133.

[45] A'lâ, 87/14.

[46] Bk. Buhârî, Savm, 8 (1903); Edeb, 51 (6057).

[47] Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, 2/248 (1289); bk. İbn Hanbel, *Müsned*, 24//383 (15618).

[48] Deylemî, *el-Firdevs bi-me'sûri'l-hıtâb*, 3/408 (5248); Harâitî, *İ'tilâlü'l-kulûb*, 26 (32).

[49] Bk. Bk. Buhârî, Edeb, 57 (6065); Müslim, Birr, 23 (2558).

[50] Bk. Tirmizî, Zühd, 10 (2314); İbn Mâce, Fiten, 12 (3970).

[51] A'râf, 7/12.

[52] Hucurât, 49/10.

[53] Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân,* 10/30 (7273); Taberânî, *Mekârimü'l-ahlâk*, s. 344 (91).

[54] Bûsirî hazretlerinin *Kasîde-i Bürde*'sinden. Bk. *Kasîde-i Bürdeyi Tükçe Söyleyiş*, Mahmut Kaya, İstanbul 2001, s. 32. Mahmut Kaya'nın yaptığı manzum tercüme şöyledir:

Nefis çocuk gibi, ihmâle gelmez,
Emdikçe güçlenir, doymak ne, bilmez.
O oburla Hakk'a doğru gidilmez!
Hemencecik sütten kesiver gitsin,
Biraz dizginini kısıver gitsin.

[55] Bursalı Tâlib'e ait olan bu manzume için bk. Melike Erdem, *Bursalı Tâlib ve Divanı: Tenkidli Metin ve İnceleme*, s. 212.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

TASAVVUF VE RAMAZAN[56]

Ankara'da iki genç tahsilli Müslüman, ana caddede yürüyorlarken biri diğerine birdenbire sormuş:

"Üç gün sonra öleceğini bildirselerdi, ne yapardın?"

Diğeri de gayr-ı ihtiyârî şu cevabı vermiş:

"Gider mutasavvıf olurdum."

Bu cevap, hele modern bir gençten gelince, çok büyük önem ve anlam kazanmaktadır; kısa ama doğrudur. Ölüm bahis konusu olunca iş ciddiye binmekte, işin şakası kalmamakta, gönlü tatmin edecek tam garantili yolun seçilmesi gerekmektedir.

Çünkü İslâm tasavvufu, Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*'in hayatını yaşama çabası, şeriatin hayata uygulanma özlemidir; dinî vecibelerin samimiyetle edâsı, iman esaslarının sineye sindirilmesidir; İslâm'ın aslı, ruhu ve özüdür; ibadette ihsan makamıdır; laf değil iş, kâl değil hâldir; gaflet, cehalet ve hurafe değil, ilim-irfan ve âgâhlıktır; çünkü büyük din âlimlerimizin ekseriyeti aynı zamanda bir velî ve tasavvuf lideri idiler. Tasavvuf da tefsir, hadis, kelâm, akâid ve fıkıh gibi "şer'î" bir ilimdir, Kur'ân'dan ve hadisten alınmıştır, fıkh-ı zâhire mukabil fıkh-ı bâtın ve ilm-i ahvâl-i kalb ve tezkiye-i nefstir.

Tasavvuf nefsi terbiyedir, sağlam iradedir, güzel ahlâktır, salih ameldir; tembellik, miskinlik ve âtıllık değildir; çünkü İslâm âleminde en büyük liderler, aksiyonerler ve mücahidler bu mutasavvıflar içinden çıkmıştır. Emperyalistler hâlâ en çok mutasavvıflardan korkarlar.

Ehl-i Sünnet tasavvufu, bazı batıl yol ve sapık tarikatlerdeki zındıklık ve safsatalardan arı, berî ve paktır; onlar İslâm âleminin ilimden uzak, geri yörelerine sonralardan girmiş, komşu yabancı kültürlerden sokulmuştur. Papaza kızıp oruç bozmaya, sapıklara bakıp asil tasavvufa kızmaya lüzum yoktur. Zaten zındıklarla, sapıklarla en güzel mücadeleyi gene mutasavvıflar vermiş ve vermektedir.

Sâfî tasavvuf hâlleri, zühd ve takvâ hayatı, ta "Asr-ı Saadet"ten beri vardı ve kıyamete kadar da –inşaallah– var kalacaktır. Çünkü tasavvuf, Allah'ın rızasını kazanma yoludur ve mutasavvıf da iyi Müslüman, gerçek

******ebook converter DEMO Watermarks*******

mü'min, has ve halis kul demektir.

Ramazan da –ilim ve irfanla, basiret gözüyle bakılırsa– gerçekte bir tasavvuf ayıdır. Bu ayda âyet ve hadislerin gereği olarak yaptığımız ibadet ve taatlerle, topluca "dervişleşmekte", derunî sûfiyâne bir hayat sürmeye başlamaktayız. Kur'ân-ı Kerîm ve sünnet-i seniyyede açıkça görüldüğüne göre Ramazan orucunun maksadı ve nihaî hedefi, nefsin terbiyesi, takvâ ve güzel ahlâkın elde edilmesidir. Dervişin gayesi de bunlar değil midir?

O hâlde bu dervişlik ve tasavvuf ayınız, hakkınızda hayırlı ve mübarek olsun. Allah cümlemize Yunus, Mevlânâ, Hacı Bayram, Eşrefoğlu, İbrahim Hakkı, Üftâde, Hüdâyî... misali ârif ve kâmil kişi olmayı ve saâdet-i dâreyni bulmayı nasip eylesin, değerli okuyucular!

---

[56] M. Es'ad Coşan, *İslâm Dergisi Başmakaleleri*, s. 126-127.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN'DA İBADETLERİ ARTIRMALI

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz üç aylar -Receb, Şaban, Ramazan- girdiği zaman ibadetine daha fazla düşkünleşirdi. Receb ayı ekim ayıdır; Şaban ayı bakım ayıdır; Ramazan ayı biçim/hasat ayıdır. Demek ki sevapları kazanmak için hazırlıklar üç ayların başında başlıyor ve bu zamana kadar uzanıyor.

Peygamber Efendimiz'in hadîs-i şerîfinde bildirildiği üzere Ramazan ayının evveli rahmettir, ortası mağfirettir. Namaz kıldıkça, oruç tuttukça insanın mükâfatları artıyor, afv u mağfirete mazhar oluyor. Sonu da *ıtkun mine'n-nâr*, cehennemden âzat olmaktır.[57] Müslümanın kusurlarından dolayı cehenneme düşmesi durumunun kalkması, o tehlikenin kendisinden uzaklaşmasıdır.

﴿فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ﴾[58]

"Cehenneme girmeyip de cennete girebilenlere ne mutlu! İşte feyzi bulanlar onlardır." buyuruluyor.

Ramazan ayı böyle güzel bir aydır. Üç ayların sonuncusudur, hasat zamanıdır ve hepimizin dilinde olduğu üzere, minarelerde mahyalarda yazıldığı üzere gerçekten on bir ayın da sultanıdır.

Ramazan ayı, bizim yıllık hayatımızda ibadete doğru kademe kademe yükselişimizin merhaleleridir. Üç aylar girdiği zaman ibadet bakımından bir kademe daha yükseliyoruz. Kendimize bir gayret veriyoruz, çünkü; "Aman Receb ayı, tevbe ayı geldi, tevbe edeyim, Allah'ın yoluna gireyim, üç aylar geldi." diyoruz. Bu, hem ibadet bakımından yoğunlaşma oluyor hem derece bakımından yükselmemize sebep oluyor. O güzel gayret Regâib kandiliyle başlıyor, Şaban ayıyla devam ediyor. Ramazan geldiği zaman daha da yoğunlaşıyoruz, daha çok ibadet eden bir insan hâline geliyoruz. Mânevî bakımdan daha yükseklere çıkmış oluyoruz.

Ramazan'ın gündüzü oruçla geçecek, gecesi de namazla, niyazla

******ebook converter DEMO Watermarks*******

geçecek. Gecesi kıyam, gündüzü sıyam!

Kıyam kalkıp namaz kılmak, Allah'a tazarru ve niyaz eylemek demek.

Ramazan'ın özel gece namazı teravih namazıdır. Bu namazın, Hz. Ömer zamanından beri an'anevî olarak içten ve tatlı bir şekilde cemaatle kılınması görülüyor. Onun için teravih namazlarını kılmaya da dikkat edeceği, geceleri böylece ihyâ edeceğiz. Ramazan'ın bir özelliği daha var. Ramazan, Kur'ân-ı Kerîm ayıdır. Peygamber Efendimiz, Ramazan geldiği zaman Kur'ân-ı Kerîm'i Cebrail *aleyhisselam* ile beraber mukabele ederdi. İnmiş olan âyetleri okurdu, Cebrail dinlerdi.[59] Böylece bir kontrolden geçmiş olur, hafızası tazelenmiş olurdu.

Biz bu an'aneyi devam ettiriyoruz. Hafızlar mihrapta Kur'ân-ı Kerîm okuyorlar; cemaat, Kur'ân-ı Kerîm'ini alıp karşıda oturup takip ediyor, dinliyor; ikisi de aynı sevabı alıyor. Kur'ân-ı Kerîm tekrar edilmiş oluyor. Onun için Ramazan'da Kur'ân-ı Kerîm çalışmamızı da güzelce yapalım. Kur'ân-ı Kerîm'i ezberlemeye çalışalım, hatmimizi tamamlamaya çalışalım, bir hatim tamam olsun.

Zamanımızı boş geçirmeyelim. Dilin ibadetlerinden birisi de zikirdir. Günümüzün her saatinde, işe de gitsek yolda da yürüsek evde de olsak; otursak da yatsak da kalksak da zikir yapabiliriz. Zikir çok sevaplı bir ibadettir. Hele oruçluyken yapılan zikrin sevabı çok daha fazladır. Onun için zamanımızı boş geçirmeyelim, Allah'ı zikredelim, çokça zikredelim. Bunu Kur'ân-ı Kerîm emrediyor, bu tasavvufî bir çalışmadır.

Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyuruluyor:

﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اذْكُرُوا اللّٰهَ ذِكْرًا كَثِيرًا وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَاَصِيلاً﴾

[60]

"Ey iman edenler! Allah'ı çok zikredin, sabah akşam O'nu tesbih eyleyin!"

Demek ki Müslüman, âşık-ı sâdık bir kul olacak. Gözü yaşlı bir derviş olacak. Allah'ı hatırından çıkarmayacak, dilinden düşürmeyecek. Severek, âşık bir kul olarak, âşık-ı sâdık bir kul olarak Allahu Teâlâ Hazretlerini hep anacak.

Allahu Teâlâ'yı çok analım. Çünkü insan, Süleyman Çelebi cennet-

******ebook converter DEMO Watermarks*******

mekânın;

Bir kez Allah dese aşk ile lisân,
Dökülür cümle günah misli hazân.[61]

dediği gibi, bir *Allah* demekten bile çok sevap kazanıyor.

Zikrin sevabı bire yetmiş bindir. Hele o zikri insan gönlüne indirirse, diliyle söylemeyip de kimse anlamayacak bir şekilde kalbinden *Allah Allah* diyecek bir ileri derviş durumuna gelirse o zaman bir *Allah* demenin karşılığı dört milyon dokuz yüz bindir. Onun için gönlümüzden, dilimizden Allah'ı çok zikredelim.

Yunus'un bir ilâhisi var, o da çok hoşuma giden bir ilâhi. Şöyle diyor:

Yunus sen bu dünyaya niye geldin?
Gece gündüz Hakk'ı zikretsin dilin.
Evliyâya uğramaz ise yolun,
Göçtü kervan kaldın dağlar başında.[62]

Dağlar başında yapayalnız, kervan göçüp de bîçâre kalmamak için bu fânî dünyada, bize çeşitli nimetler ihsan eden Rabbimiz'i çok zikredeceğiz. Ramazan Kur'ân ayıdır, zikir ayıdır; dilimizi Kuran'la, zikirle değerlendireceğiz, şereflendireceğiz.

İnsan Ramazan'da diğer zamanlardan daha kuvvetli bir şekilde ibadete yoğunlaşıyor; ibadet edici bir kul oluyor. Üç ayların başında bir yoğunlaşma var, Ramazan'da daha büyük bir yoğunlaşma var.

Bir yoğunlaşma daha var: O Ramazan'ın son on gününde itikâftır.

İtikâfa giren insan da ister namaz kılsın ister kılmasın, ister uyusun ister tesbih çeksin, Kur'ân okusun, ibadet etsin; hepsi bir. İtikâf eden kimse o mescitte olduğu müddetçe büyük ecirlere eriyor.

Onun için Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz şöyle buyurmuş:

اِعْتِكَافُ عَشْرٍ فِي رَمَضَانَ كَحَجَّتَيْنِ وَعُمْرَتَيْنِ[63]

"Ramazan'ın [son] on gününde itikâf edenlere iki hac ve iki umre sevabı vardır."

Bir hac değil, iki hac ve iki umre!

Ne mutlu Allah'ın yolunda yürüyenlere, o ibadetleri ihyâ edip

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Peygamberimiz'in sünnetine tâbi olanlara!

İtikâf yapmak sünnettir ve bir beldede hiç kimse itikâf yapmazsa, o beldenin bütün Müslümanları; "Neden Peygamber Efendimiz'in itikâf sünnetine uymadılar?" diye hesaba maruz tutulurlar, mesûl ve sorumlu olurlar.

Sonuncu bir yoğunlaşma daha var: İtikâfın içinde Kadir gecesi var. Ramazan'ın en mühim özelliklerinden bazılarını sayarken Peygamber Efendimiz şöyle diyor:

فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ [64]

"Ramazan'ın içinde bir gece var, bin aydan daha hayırlı!"
Kadir sûresinden de biliyoruz.

﴿لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ﴾ [65]

İşte o Kadir gecesi de Ramazan'ın son on günündedir. Onun için Kadir gecesine tam yoğunlaşmak lazım, ibadet bakımından tam melekleşmek, sâfîleşmek lazım.

İtikâfa girelim, Kadir gecesini arayalım, Kadir gecesini de ihyâya daha fazla yoğunlaşarak gayret edelim. Kendimiz için dua edelim. İnsanın kendisine dua etmesi hakkıdır. Allahu Teâlâ emrediyor, tavsiye ediyor. Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* emrediyor, tavsiye ediyor; ama sevdiklerimizi, anne babamızı, geçmişlerimizi, bize iyilik yapanları, hocalarımızı, mürşidlerimizi duamızda unutmayalım. Hem dünyamız hem âhiretimiz için, çoluk-çocuğumuz için, bütün Müslüman kardeşlerimiz için duayı eksik etmeyelim.

Düşünelim ki dünyanın birçok yerinde çok mazlum, çok mağdur, çok perişan, aç, çaresiz, tehlike altında, hâin, zalim insanların hücumuna maruz Müslüman kardeşlerimiz var. Onlara yardım yapamıyoruz. Her tarafları muhasara edilmiş durumda, kurtaracak bir çalışma yapamıyoruz. Maalesef çeşitli dünyevî fitneler ile engellenmiş durumdayız. Bir tek çaremiz var, dua etmek… Çok dua edelim, Allahu Teâlâ Hazretleri onları da mutlu, bahtiyar eylesin, o sıkıntılardan kurtarsın, Ümmet-i Muhammed'e, âlem-i İslâm'a mutluluklar yağsın,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

gelsin. Bu da çok önemli!

Hayır ve ibadetler kat kat fazla mükâfatlandırıldığı için zekâtları da Ramazan'da vermek iyidir. Mecburiyet yok, başka zaman da verilir. Zaten ele geçen zenginliğin üzerinden bir yıl geçtikten sonra -buna *havalân-ı havl* deniliyor- zekât farz oluyor. Ama zekâtımızı Ramazan'da vermeyi âdet edinirsek iyi bir şey yapmış oluruz. Çünkü Ramazan'daki ibadetler kat kat katlandırılıyor, mükâfatı çok veriliyor.

Beldemizdeki yakın akrabamızdan başlayarak mutsuz, fakir, yoksul, perişan, hasta Müslüman kardeşlerimize yardım elimizi uzatalım, zekât verelim. Onları mutlu edecek bağışlarda bulunalım. Beldemizin dışındaki âlem-i İslâm'da, dünyanın her yerinde çeşitli perişan, aç sefil Müslümanlar var; onlara emin yollarla, emin bir şekilde zekâtlarımızı göndererek hayırlar yapmaya gayret edelim. Bu da çok büyük sevaplar kazanmamıza sebep olacaktır.

Ramazan ayı ne güzeldir! En güzel vakitlerde, sahurlarda bize ne güzel ibadetler yaptırıyor; teravihler, mukabeleler, sahurda teheccüd namazları... Ne kadar güzel şeyler!

Kim Allah korkusundan oturup ağlarsa, ağlayarak otururbut Allah da onu cennete güle güle sokar. Burada Allah korkusundan ağlıyor; cennete girerken de güle güle girecek. Çünkü Allah onu havfullaha, haşyetullaha sahip ârif kulu diye, kendisine âşık kulu diye, kendisi için gözyaşı dökmüş diye seve seve, sevindire sevindire, gönlünü hoş ederek, gözünden perdeler kaldırılıp da cennetteki mükâfatları, köşkleri, hizmetçileri, hûrîleri, gılmânı göre göre, sevine sevine cennete sokacak.

Bu çok önemli! Evet, ibadetlerde biraz sıkıntılar vardır ama sonunda büyük faydalar olacak. Tahsil biraz zordur; ama çocuk iyi bir iş sahibi olsun da ömür boyu rahat etsin diye tahsili yapacak. Ameliyat zordur ama ameliyat olduktan sonra hasta rahat edecek, ağrıları dinecek, sıhhatli olacak, gezecek diye o sıkıntılara katlanmak lazım.

İbadetin de kendine göre sıkıntıları olabilir. Veyahut da bir kulun tefekkür dolayısıyla, kendisinde kusurlarını görmesi dolayısıyla, "Kapında iyi kulluk yapamadım." diye üzülmesi veyahut eski işlemiş olduğu günahlara, "Acaba Allah affetti mi affetmedi mi?" diye endişe etmesi dolayısıyla, "Allah'ın verdiği nimetlere hakkıyla şükür edemedi." diye düşünerek gözyaşı dökmesi veya hasretinden, sevgisinden ağlaması…

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Bunlar da mümkün.

Şemseddîn-i Sivâsî Efendimiz Hazretleri;

Göster cemâlin şem'ini yansın oda pervaneler.[66]

"Cemâlinin şem'ini ışığını göster de biz de pervane gibi ateşe yanalım." diyor.

Süleyman Çelebi, *N'ola kim görsem cemâlin* ifadesinde de Resûlullah *sallalahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in bu sözü söylediğini naklediyor. Miraçta Mevlâ'sına kavuştuğu zaman;

Gece gündüz durmayıp istediğin

N'ola kim görsem cemâlin dediğin.[67]

"Mevlân benim, gel." diye seslendiği gibi insan Mevlâ'sına hasretinden, O'na kavuşmak iştiyâkından, onu görmek arzusundan, sevgisinden dolayı da ağlar. Sevgi de insanı ağlatır. Kavuşamamak, sevgisine vâsıl olamamaktan dolayı da âşık-ı sâdık ağlar.

İnsan her ne şekilde olursa olsun haşyetullahtan ağlar. Allah korkusundan gözünden bir damla yaş damlayan kimse çok büyük sevaba nâil olur. Bir damlacık bile olsa... Gözünden dökülen, o Allah korkusundan gözden dökülen gözyaşı damlaları cehennemin ateşini söndürür. O kimse cehenneme girmeyecek, onun için cehennem ateşi bahis konusu olmayacak, kurtulacak demektir. Allahu Teâlâ Hazretleri haşyetullahtan ağlayan, gözyaşı döken gözü cehenneme atmayacak; cehennemde yakmayacak, o kimse cennete girecek demektir.

Onun için Ramazan ğufran ayıdır, Allah'ın insanları mağfiret ettiği aydır ama bir taraftan da irfan ayıdır, mârifetullaha erme ayıdır. Ramazan çok muhteşem, çok güzel bir aydır.

Bir kere Ramazan'da gündüz nefsimize hâkim oluyoruz, oruç tutuyoruz, haramlardan günahlardan kendimizi koruyoruz. Aç kalmanın acısı var; fakat aç kalınca kalbin pırıltısı, nuraniyeti artıyor, insanın irfan kapıları açılıyor, mâneviyat damarları çalışmaya başlıyor, hâli güzelleşiyor, çok sevaplara nâil oluyor. Allah'ın çok sevdiği bir duruma geliyor.

Sonra gece namazları...

Gece namazı çok kıymetlidir. Yatsıdan sonra uzun teravih namazları kılınıyor, ondan büyük sevaplar oluyor. Sonra sahura kalkılıyor, sahur vakti çok kıymetlidir. O vakitte yapılan dualar kabul oluyor, kılınan

******ebook converter DEMO Watermarks*******

namazlar da çok çok sevaplıdır.

رَكْعَتَانِ مِنَ اللَّيْلِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا[68]

Rek'atâni mine'l-leyli. **"Geceleyin kılınan iki rekât namaz…"** *Hayrun mine'd'dünyâ ve mâ fîhâ.* **"Dünyadan da dünyanın içindeki her şeyden de daha hayırlıdır."**

O hâlde bir bakıma sahura yemek için kalkmaktan, baklava börek için kalkmaktan çok iki rekât namaz için kalkmak lazım. İnsan isterse bir zeytin ile yarım bardak su ile sahur yapsın; ama mühim olan sahur vaktinde abdestini alıp teheccüd namazı kılsın. Çünkü Efendimiz *sallalahu aleyhi ve sellem*; **"Geceleyin kılınan iki rekât namaz, dünyadan da dünyanın içindeki her şeyden de daha hayırlıdır."** buyuruyor.

Düşünün ki dünyada neler var! Dünyanın üzerinde ne kadar güzel yerler var. Mesela sana bir adayı verseler. İstanbul'un Büyükada'sını, "Sana verdim." dese, ada onun olsa Büyükada'yı bile istemez; kendisinin küçücük müstakil bir adası olsa ona bile razı olur. Bir arsa, bir apartman verseler veyahut "Boğaziçi'nde bir yalı verdik." deseler insan ne kadar sevinir. İki rekât namaz dünyadan ve dünyanın içindeki her şeyden daha hayırlıdır.

O hâlde önce abdest alıp teheccüd namazı kılmalı, sahura kalkmalı. Bazıları da, "Efendim, sahura kalkınca uyku bölünüyor, ben akşamdan dayanabiliyorum, akşamdan yediğim ile iktifa ederim, oruca başlarım." diyor.

İyi ama Peygamber *sallalahu aleyhi ve sellem* Efendimiz;

تَسَحَّرُوا؛ فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَةً [69]

"Sahura kalkın, sahurda bereket (mübareklik) **vardır."** buyurmuş.

O mübareklikler kaçıyor. Onun için sen yine yat, sahura kalk. Sahurda, Resûlullah'ın sünneti yerine gelsin diye bir zeytin bir hurma, birazcık çorba pilav da olsa, küçücük bir şey de olsa bir kere sahuru yap. Ama sahura kalkmışken de o iki rekât namazı, teheccüd namazını kaçırma. Onun da çok büyük sevabı var.

Hele tesbihi alır, şöyle bir tenha köşeye çekilir de evinde tesbih çekersen o Ramazan'ın büyük feyizlerinden sana nice nice nasipler gelir, kalbin nur

******ebook converter DEMO Watermarks*******

dolar, için dışın feyizlenir, Allahu Teâlâ Hazretlerinin sevdiği kulları zümresine dâhil olursun.

Günahlar keyiflidir, zevklidir ama Allah güle güle günah işleyeni âhirette ağlayarak cehenneme atacak. Evet, nice zenginler vardır ki o zenginliklerden, o paralardan azdılar, günahları yaptılar. Cehenneme ağlayarak girdikleri zaman; "Keşke dünyada fakir olsaydım, param olmasaydı da bunları işlemeseydim!" diye temenni edecekler. Allah için Allah korkusu ile ağlayan kimseyi de Allah dünyada ağladı, gözyaşı döktü diye güle güle cennete sokacak.

O hâlde günahlarımızı tefekkür edelim. Mâzimizdeki hatalarımızı tefekkür edelim, pişmanlık duyalım, tevbe edelim. Ramazan ğufran ayıdır; tevbe edelim, Allah günahlarımızı afv u mağfiret eylesin. Geçmiş günahlarımıza, boşa geçen ömrümüze ağlayalım. Yapmamız imkân dâhilindeyken yapmadığımız hayırları kaçırdığımıza ağlayalım. Hem affolunalım hem de bundan sonraki ömrümüzde o fırsatları kaçırmamaya, bundan sonraki ömrümüzü Allah'ın rızasına uygun geçirmeye azmimiz bilenmiş olsun ve kendimiz de hazırlanmış olalım.

O bakımdan insanın Rabbi ile Mevlâsı ile baş başa kalmaya alışması lazım.

Bazı kimseler bunu yapamıyor, insanlar yalnızlıktan çok korkuyor. Bakıyorsunuz; adam eve gelmiş, gündüz çalışmış, yorulmuş. Yemeği yiyor ondan sonra kapıyı vuruyor, gidiyor. Hanım sesleniyor;

"Nereye gidiyorsun?"

"Evde canım sıkılıyor, arkadaşlara gideceğim!"

Evde hanımın, çocuğunun yanında yalnız kaldığı zaman canı sıkılıyor. Hâlbuki yalnız kaldığı zaman Mevlâsı ile baş başa kalabilir. Onun zevkini almamış, o eğitimi görememiş. Bu tasavvuf eğitimiyle oluyor. Mutasavvıf, fırsatı buldu mu hemen tesbih çeker. Hatta bazı kimseler; "Bana müsaade edin, vazifelerim var." diyor. Sohbet ederken bile sizden ayrılıp; "Kusura bakma, birtakım günlük vazifelerim vardı; dinî vazifeler, tasavvufî vazifeler, tesbihler… İşte onları yapmak için izninizi istiyorum." diye bir kenara çekiliyor.

İnsan âşık oldu mu sevgilisi ile buluşmak için fırsat arar, can atar, "Aman fırsat olsa da herkes gitse de sevgilim ile baş başa kalsam." diye düşünür. Allah'ın sevgili kulları Mevlâsı ile baş başa olmak için yalnızlığı

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bir ganimet bilir. Baş başa olduğu zaman istediği gibi ağlayacak, istediği gibi dua edecek, el açacak, secde edecek, "Aman yâ Rabbi!" diyecek, yalvaracak yakaracak, Allah kendisini affetsin diye gözyaşı dökecek.

Bu güzel ayda biz de Mevlâmız'a daha yakınlaşalım, kendimizi muhasebe edelim, tefekkür edelim, mâzimizi tefekkür edelim, kendimizi nasıl düzelteceğimizi düşünelim. Geçmiş günahlarımıza gözyaşı dökelim. Cenâb-ı Mevlâ'nın bizi afv u mağfiret eylemesini dileyelim. Çünkü Allahu Teâlâ Hazretleri af dileyeni affediyor, cenneti isteyeni cennetine sokuyor, cehennemden sığınanı cehennemden uzak ediyor, baîd ve berî eyliyor...

Allahu Teâlâ Ramazan ayının hikmetlerini anlayıp ibadetlerini en güzel tarzda yapmayı cümlemize nasip eylesin. Mağfûrîn zümresine cümlenizi dâhil eylesin. Ramazan'ın feyzinden bereketinden hissesini, nasibini en fazla miktarda almayı, bu güzel ayı en güzel Müslüman olarak en iyi şekilde değerlendirmeyi nasip eylesin. Bizleri sevdiği kulları arasına dâhil eylesin. Dünyada âhirette bahtiyar eylesin. Cennetiyle cemâliyle cümlemizi müşerref eylesin.

Mü'minin kendisi için çalışması çok normaldir. Çünkü herkes yaptığı âmâl-i sâlihası ile derece alıyor, cennete giriyor. Yaptığı günahlarla da cehennemde cezayı hak ediyor. Ama mü'minin mü'min kardeşine duasının da çok faydası vardır, çok sevabı vardır. Onun için birbirimizi duadan unutmayalım. Arkadaşlarınızdan, sevdiklerinizden, anneniz babanız akrabanız dışında dost olduğunuz kimselerden kimler olduğunu düşünün, onları da duanızda anın; çünkü mü'minin mü'mine gıyabında yaptığı dua Allah tarafından çok süratle kabul olunur.

Allahu Teâlâ cümlemizi bu güzel, bereket dolu, sevap dolu ayın hayrından, bereketinden, sevabından, ilâhî ikramlarından âzamî derecede istifade edenlerden eylesin. Allahu Teâlâ rızasına ermek sonucuna da cümlemizi erdirsin.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[57] İbn Huzeyme, *Sahîh*, 3/191 (1887); Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân*, 5/223-224 (3336).

[58] Âl-i İmrân, 3/185.

[59] Bk. Buhârî, Bedü'l-vahy, 1 (6); Savm, 7 (1902); Bed'ü'l-halk, 6 (3220); Müslim, Fezâil, 50 (2308).

[60] Ahzâb, 33/41-42.

[61] Süleyman Çelebi, *Mevlid* (haz. Faruk K. Timurtaş), s. 89.

[62] *Yûnus Emre Dîvânı*, 4/225.

[63] Taberânî, *el-Muʿcemü'l-kebîr*, 3/128 (2888); Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân*, 5/436-437 (3680-3681).

[64] Bk. Nesâî, Sıyâm, 5 (2106).

[65] Kadir, 97/3.

[66] *Şemseddîn-i Sivâsî Dîvânı* (haz. Fatih Ramazan Süer), s. 192.

[67] Süleyman Çelebi, *Mevlid*, s. 117.

[68] Hadis bu şekliyle bulunamamıştır.

(رَكْعَتَا الْفَجْرِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا)

şeklindeki rivayet için bk. Müslim, Salâtü'l-müsâfirîn, 96 (725).

[69] Buhârî, Savm, 20 (1923); Müslim, Sıyâm, 45 (1095).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN'DA VERİLEN İKRAMLAR VE MÜKÂFATLAR

Peygamber Efendimiz bir hadîs-i şerîfinde şöyle buyuruyor:

إِذَا كَانَ أَوَّلُ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ نَظَرَ اللهُ إِلَى خَلْقِهِ، وَإِذَا نَظَرَ اللهُ إِلَى عَبْدٍ لَمْ يُعَذِّبْهُ أَبَدًا، وَلِلّٰهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ أَلْفُ أَلْفِ عَتِيقٍ مِنَ النَّارِ، فَإِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ تِسْعٍ وَعِشْرِينَ أَعْتَقَ اللهُ فِيهَا مِثْلَ جَمِيعِ مَا أَعْتَقَ فِي الشَّهْرِ كُلِّهِ، وَإِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ الْفِطْرِ ارْتَجَّتِ الْمَلَائِكَةُ وَتَجَلَّى الْجَبَّارُ بِنُورِهِ، مَعَ أَنَّهُ لَا يَصِفُهُ الْوَاصِفُونَ، فَيَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ وَهُمْ فِي عِيدِهِمْ مِنَ الْغَدِ، يُوحِي إِلَيْهِمْ: يَا مَعْشَرَ الْمَلَائِكَةِ! مَا جَزَاءُ الْأَجِيرِ إِذَا وَفَّى عَمَلَهُ؟ فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ: يُوَفَّى أَجْرَهُ، فَيَقُولُ اللهُ تَعَالَى: أُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ[70]

İzâ kâne evvelü leyletin min-şehri Ramazâne nazara'llâhu ilâ halkıhî. **"Ramazan'ın ilk gecesi olduğu zaman Allahu Teâlâ kullarına sevgi nazarı ile bir bakar."**

Akşam güneş battıktan sonra Ramazan hilâli görüldüğü ve halkın, "Artık yarın oruç tutmamız lazım." diye karar verdiği zaman, hilâli görüp de ertesi gün oruca niyetlendiği gece Ramazan'ın ilk gecesidir. O gece teravih namazı kılınır, sahura kalkılır, niyetlenilir, ertesi gün birinci gün orucu tutulur. İşte o ilk gece olduğu zaman Allahu Teâlâ Hazretleri kullarına sevgi nazarı ile bir bakar.

Cenâb-ı Hak her şeyi görür, bilir, işitir, her şeye kâdirdir ama buradaki bakmaktan muradı; **"Sever, sevgiyle rahmetle bakar, rahmetini ihsan ederek bakar."** mânasınadır.

Nazar ediyor, "Teveccüh ediyor." demek; nazar etmiyor, "Teveccüh etmiyor." demek. Nazar ediyor, "Çok seviyor." demek; nazar etmiyor, "Hiç

******ebook converter DEMO Watermarks*******

sevmiyor." demek. Nazar ediyor, "Mükâfatlandıracak." demek; nazar etmiyor "Cezalandıracak." demek. Anlamı bu; yoksa Cenâb-ı Hak her şeyi görür, bilir. Olmuşu da olacağı da âşikâreyi de gizliyi de bilir.

Hatta büyüklerimiz bize küçükken öğretirken çok hatırda kalacak bir sözle anlatırlardı:

"Karanlık gecede, kara taşın üzerinde, kara karıncanın yürüdüğünü de görür!"

Hiç karanlık gecede yürümeye kalktınız mı? Şehir çocukları bu işi bilmez! Ben bir kere tatilde bizim köye gitmiştim. Mehtapsız, karanlık bir geceydi. Kahvenin sokağından köyün sokakları tarafına geçtim, tamamen köreldim. Âmâ gibi, iki gözü olmayan bir insan gibi hiçbir şey görmüyordum. Duvarı fark edeyim, taşı fark edeyim, sokağın gidiş tarafını fark edeyim, evi fark edebileyim, evin bittiği yerle gökyüzünün başladığı yeri başımı kaldırdığım zaman ayırt edebileyim; yok, hiçbir şey görünmüyor. Çarşıdan teyzemin evine varıncaya kadar duvarlara tutuna tutuna, âmâ bir insan gibi gitmiştim. Karanlık gecenin nasıl karanlık olduğunu şehirli bilmez ama ben biliyorum. Çünkü başıma geldi. Hep alışmışız; yanımızda ya el feneri vardır ya hava mehtaplıdır, ya sokaklar zaten aydınlatılmıştır. Biz karanlık geceyi bilmiyoruz.

Cenâb-ı Hak Ramazan'ın ilk gecesi olduğu zaman kullarına nazar eder.

Ve izâ nazarallâhu ilâ 'abdin lem yü'azzibhü ebeden. **"Allah kullarından birisine bir nazar etti mi, Cenâb-ı Hakk'ın rahmet nazarı o kula bir teveccüh etti mi artık o kulu ebedî olarak bir daha asla azaplandırmaz, cezalandırmaz."**

Yeter ki Cenâb-ı Hak "Kulum." desin, rahmet nazarıyla nazar eylesin.

Ve li'llâhi fî külli yevmin elfü elfi 'atîkin mine'n-nâr. **"Ve Ramazan'ın her gününde Cenâb-ı Hakk'ın affettiği, cehennemden çıkarıp âzat ettiği, cehenneme sokacakken sokmadığı bin bin âzatlı vardır."**

Cehenneme atılacaktı, atılmadı.

Bin bin milyon eder!

Türkçe'de milyonu ifade etmek için Türkler "bin bin" derdi. Bin çarpı bin demektir. Bin kere bin, milyon eder. Sofrada yemek yersin, sofra sahibine; "Allah bin bin bereket versin." diye dua edersin. Bin kere bin,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

"milyon" demek. Burada da öyle geçiyor.

Fe-izâ kânet leyletü tis'in ve 'işrîne. **"Yirmi dokuzuncu gecesi olunca..."**

Yirmi yedinci gece, "Ramazan'ın yirmi altısını yirmi yedisine bağlayan gece" demek; yirmi yedisini yirmi sekizine bağlayan gece değil. Çünkü gece evvelden oluyor. İlk gece de hilâl görüldüğü zamandır.

Yirmi yedinci gecesi, Kadir gecesiydi.

İşte buna benzer rivayetlerden dolayı biz Kadir gecesini yirmi yedisinde kutluyoruz.

Kadir gecesi her sene yirmi yedisinde olmayabilir ama Kadir gecesinin yirmi yedinci gecesi olması kuvvetli ihtimaldir. Fakat Kadir gecesi yine de saklanmıştır. Hem böyle rivayetler vardır hem de yirmi beşine, yirmi üçüne, yirmi birine, on dokuzuna, on yedisine, yirmi dokuzuna ait olduğunu gösteren başka rivayetler vardır. Demek ki Cenâb-ı Hak Kadir gecesini Ramazan'ın içinde, hatta bazı rivayetlere göre yılın geceleri içinde bazen kaydırır.

Hatta bir kişi için bakarsın senenin bir başka gecesi Kadir gecesi oluverir. Cenâb-ı Hakk'ın böyle cilveleri vardır.

"Yirmi yedinci gecesi olduğu zaman…" *A'teka'llâhu fîhâ misle cemî'i mâ a'teka fi'ş-şehri küllihî.* **"Ay boyunca o günlere gelinceye kadar âzat ettiği köleler kadarını o gece bir daha affeder."**

Yirmi altı milyon affedilmişken yirmi altı milyon daha affedilir. Eğer rakamlar rakam olarak murad edilmişse çokluktan, kesretten kinaye değilse, "çok" denmek istenmişse; kıtı kıtına, ucu ucuna, tek tek sayı murad edilmemişse bir o kadar daha misli misline Cenâb-ı Hak âzat eder.

A'teka; **"kölelikten âzat etmek, esirlikten kurtarmak"** demek.

Bir insan günahkârsa, Allah saklasın cehenneme gidecekse, meleklerin eline teslim edilir, zincirlere bağlanır öyle gider; o esirdir. Cehenneme atılacak, cezalandırılmaya götürülüyor, esirdir. Ama Cenâb-ı Hak âzat edince zincirler açılır, kurtulur.

Ve izâ kânet leyletü'l-fıtri. **"Bayram gecesi olunca..."**

Gündüz bayram olmuş da akşamlamışız demek değil. "Arefe'yi bayrama bağlayan gece" demek. Artık o gece teravih kılınmaz. Çünkü teravih oruca bağlı bir ibadettir. Orucun aksesuarıdır, oruçla bağlantılıdır. Ertesi gün bayram olduğu için arefeyle bayramın arasındaki gece artık teravih kılınmaz. Ama bu, o gece ibadet edilmeyecek mânasına değildir. O

******ebook converter DEMO Watermarks*******

gecenin ibadeti çok çok daha önemlidir.

Yılın en kıymetli, ibadet edilip de ihyâ edilecek gecelerinden birisi de arefeyi bayram gecesine bağlayan gecedir. İnsan mümkünse sabahlara kadar "Aman yâ Rabbi!" diye gözyaşı dökerek yalvarıp yakarıp aşk ile şevk ile o gecesini ihyâ etse... Çünkü olan olmuştur, Ramazan geçmiştir, artık en son karar günüdür. Aslında o gece çok önemli bir gecedir. Bunun önemli olduğunu hadîs-i şerîfler de bildiriyor.

"Bayram gecesi olunca..." *İrtecceti'l-melâiketü.* **"Melekler dalgalanır, kıpırdanır, kaynaşır."**

Melekler sarsılır, meleklerin kalabalığı topluca dalgalanır.

İrtecce; "zelzele olur gibi sallanmak" demek.

Ve tecelle'l-Cebbârü [teâlâ] bi-nûrihî. **"Ve Cebbâr olan Allahu Teâlâ Hazretleri meleklere nuru ile tecellî eder."** -Öyle bir nur ile öyle bir tecellî eder ki…- *Me'a ennehû lâ yesıfühü'l-vâsıfûn.* **"Vasfedecek insanlar bu tecellîyi anlatacak kelimeleri bulamaz."**

İnsanlar tarife imkân bulamaz. Cenâb-ı Hak o kadar güzel renklerle, insanı o kadar mest eden bir şekilde nuraniyetiyle tecellî eder. Cebbâr olan Allahu Teâlâ Hazretleri, seyranına doyum olmayacak güzellikte, tarifi mümkün olmayacak bir nuraniyette, nurlulukta, ışıltıda, pırıltıda, pırıltılar içinde, pırıltılarıyla tecellî eder.

Cebbâr'ın iki mânası vardır. İkisi de olabilir. Cebren, kahren, ne isterse hepsini yapar; kimse engel olamaz, çatır çatır yapar. Cebren diyoruz ya; zorla; güç ve kuvvet sahibi olduğundan, *zü'l-kuvveti'l-metîn* olduğundan ne isterse söke söke yapar. Çatır çatır yapar gibi bir mânası vardır.

Cebere bir de **"yarayı sarmak"** mânasına gelir. **"Yaraları saran, çok saran, kırık gönüllülerin, yaralıların, mahzunların, mazlumların, dertlilerin, bîçârelerin dertlerine devâlar ihsan eden"** mânası vardır.

Peygamber Efendimiz *tecelle'l-Cebbârü [teâlâ],* **"Cebbâr Teâlâ tecellî eder."** buyuruyor. Nuru ile tecellî eder.

Ne zaman?

Arefe gecesi! Ertesi gün bayram olacağı zaman tecellî eder. Tarifi mümkün değil, vasfedenlerin vasfedemeyeceği güzellikte!

Fe-yekûlu li'l-melâiketi. **"Meleklere şöyle buyurur."** *Ve hüm fî 'iydihim mine'l-gadi.* **"Melekler artık ertesi günün bayram havası içindedirler."**

Çünkü bayram olacak. Bu, Arefe gecesi oluyor. O bayram içinde olan

******ebook converter DEMO Watermarks*******

meleklere Allahu Teâlâ şöyle buyurur:

Yâ ma'şere'l-melâiketi. **"Ey melekler topluluğu!"** *Yûhî ileyhim.* **"Onlara vahyeder."** *Mâ cezâü'l-ecîri izâ vefâ -veya veffâ- amelehû.* **"İşçi üzerine aldığı işi tamamen bitirdiği zaman işçiye ne yapılır?"** *Tekûlü'l-melâiketü.* **"Melekler şöyle derler:"**

Yüveffâ ecrahû -veyahut *yüveffe'l-ecîru ecrahû-* **"İşçi işini bitirince ecri, ücreti, yevmiyesi, işinin bedeli verilir."** *Fe-yekûlu'llâhu teâlâ.* **"Allahu Teâlâ da onun üzerine şöyle buyurur:"** *Üşhidüküm.* **"Ey melekler! Sizleri şahit tutuyorum."** *Ennî kad ğafertü lehüm.* **"Bayram gecesinde ben o kullarımı affettim, mağfiret eyledim, şahit olun!"**

Allahu Teâlâ bizi gaflet uykusundan uyandırsın, Ramazan'ı Rabbimiz'in rızasına uygun geçirmeye muvaffak eylesin. Ramazan'ın kıymetini bilenlerden, orucu güzelce tutanlardan eylesin.

Güzelce tutmak, şartlarına uygun tutmaktı. Orucu güzelce tutan, geceleri de güzelce geçirenlerden eylesin. O mükâfata nâil olanlardan eylesin.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا فِي رَمَضَانَ مِنْ كَسْبٍ حَلَالٍ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ لَيَالِي رَمَضَانَ كُلِّهَا، وَصَافَحَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ، وَمَنْ صَافَحَهُ جِبْرِيلُ تَكْثُرُ دُمُوعُهُ، وَيَرِقُّ قَلْبُهُ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَرَأَيْتَ مَنْ لَمْ يَكُنْ ذَاكَ عِنْدَهُ؟، قَالَ: فَلُقْمَةُ خُبْزٍ أَوْ كِسْرَةُ خُبْزٍ. الشَّكُّ مِنْ حَكِيمٍ، قَالَ: أَفَرَأَيْتَ مَنْ لَمْ يَكُنْ ذَاكَ عِنْدَهُ؟، قَالَ: فَقَبْضَةٌ مِنْ طَعَامٍ، قَالَ: أَفَرَأَيْتَ مَنْ لَمْ يَكُنْ ذَاكَ عِنْدَهُ؟، قَالَ: فَمَذْقَةٌ مِنْ لَبَنٍ، قَالَ: أَفَرَأَيْتَ مَنْ لَمْ يَكُنْ ذَاكَ عِنْدَهُ؟، قَالَ: فَشَرْبَةٌ مِنْ مَاءٍ[71]

Men fattara sâimen fî ramazân min-kesbin helâlin sallet 'aleyhi'l-melâiketü leyâli ramazâne küllihâ. **"Ramazan ayında kim bir oruçluyu helâl bir kazançtan kazanılmış imkânlarla, taamlarla iftar ettirirse melekler bütün Ramazan geceleri boyunca o iftar ettirene dua eder**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

dururlar."

Bütün Ramazan! Sadece o gece değil, artık Ramazan'ın bütün gecelerinde melekler o kimseye dua eder dururlar.

Ve sâfehahû Cibrîlü aleyhisselamü leylete'l-kadri. **"Ve Kadir gecesinde bu oruçluya helâl kazancından iftar ettiren kimse ile Cebrail aleyhisselam musafaha yapar!"**

Cebrail *aleyhisselam* elini tutup o kimseyle musafahalaşır!

Cebrail *aleyhisselam* görünmez bir melek. O görünmeyen meleğin gelip de musafaha ettiğini nasıl anlayacağız? Parmaklarımızla mı anlayacağız, avuçlarımızla mı anlayacağız?

Ve men sâfehahû Cibrîlü teksürü dümû'uhû. **"Gözleri yaşarır veyerikku kalbuhû. "Cebrail *aleyhisselam* kiminle musafaha yaparsa o kimsenin gözleri yaşarır ve kalbi rikkatlenir." -Kalbi, gönlü, titrer, yumuşar, incelir.- ."**

Cebrail *aleyhisselam* bir insanla musafahalaşırsa onun kalbi incelir, gözyaşları çok olur.

Kâle: Fe-kultü: **"Râvi,** (-rivayet eden ashâb-ı suffeden, garibanlardan, yoksullardan olan Ebû Hüreyre- **hemen sordum,** diyor." *Yâ Resûlallah, e fe-raeyte men lem yekün 'indehû.* **"Yâ Resûlallah! Yanında oruçluya iftar ettirecek ekmeği, hurması, yiyeceği, yemeği yoksa ne olacak?"** *Kâle: Fe-kabzatün min ta'âm.* **"İlla sofra kurup da ziyafet çekmesi gerekmez. Şöyle bir tutam yiyecek de verse bu sevabı kazandırır."**

Kultü: E fe-raeyte men lem yekün zâke 'indehû? Kâle: fe lukmetü hubzin. **"Yâ Resûlallah! Yanında bir ekmek lokması bile yoksa…"**

Kâle: Fe-mezkatün min leben. **"O zaman hafif sulandırılmış birazcık süt de olur."** *Kâle: E fe-raeyte men lem yekün 'indehû.* **"Adamcağızın sütü de yoksa…"** *Fe-şerbetün min mâin.* **"Sudan bir içim bir şey verse dahi Allah o sevabı verir."**

Oruçluya "Buyur, iç!" diye su ikram eden bile o sevabı alır. Olmadığı takdirde Allah yine sevabını veriyor. Bu, amellerin niyetlere göre olmasından dolayıdır. Ameller niyetlere göre olduğu için Cenâb-ı Hak niyetine göre mükâfatını verir.

Abdullah b. Ebî Evfâ *radıyallahu anh* şöyle rivayet etmiş. Efendimiz

******ebook converter DEMO Watermarks*******

sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuş:

نَوْمُ الصَّائِمِ عِبَادَةٌ، وَصَمْتُهُ تَسْبِيحٌ، وَدُعَاؤُهُ مُسْتَجَابٌ، وَعَمَلُهُ مُضَاعَفٌ[72]

Nevmü's-sâimü ibâdetün. **"Oruç tutanın uykusu da ibadettir."**

Bazen oruçluya bir mahmurluk çöküyor, halsizleşiyor; "Ben şuraya biraz uzanıvereyim." diyor. Bunun yazı var kışı var, sıcağı var soğuğu var, uzun günleri var. İsveç'in Stockholm şehrine gittik, kutuplara yakın. Sabah saat dokuza yakın sabah namazı oluyor; on ikiye yakın öğle namazı oluyor; bire yakın ikindi namazı oluyor; üçe yakın akşam oluyor; sonra kocaman bir gece!

Yazın da tersi; kocaman bir gündüz, azıcık bir gece. Teravihi sıkıştıracak zamanı bile zor buluyorlar, uzun bir gündüz oluyor. Oradaki kardeşlerimizin kimisi işçi olduğundan ellerinde kaynaklar, çalışıyorlar. Madenî şeyleri birbirine yapıştırmaya mahsus kaynaklar sıcakta altmış derece, yetmiş derecede gözlüğü takıyorlar, metalleri birbirlerine kaynatıyorlar, gemi inşa ediyorlar.

Oruçlar uzun da olabiliyor. Öyle olunca da bazen biraz uyku uyumak gerekebiliyor. Uzun günlerin gecelerinde bazıları hiç uyku uyumuyorlar; iftarı ediyorlar, camide akşamı kılıyorlar, yatsıyı, teravihi kılıyorlar, biraz oyalanıyorlar, sohbet ediyorlar; sabah namazını kılıyorlar sonra kahraman insanlar işlerine gidiyorlar. İşten çıktıktan sonra bu zavallının azıcık uyuması lazım, uykuya da ihtiyacı var.

"Oruçlunun uykusu da ibadettir."

Ve samtühû tesbîhün. **"Susması tesbih sevabı kazandırır."**

Sükûtu da *sübhânallah* demiş gibi, tesbih çekmiş gibi sevaptır. İnsanın keyfi biraz kaçıyor, eskisi gibi de çok konuşmuyor.

Oruç insanı güzelleştiriyor. Uykusu ibadettir; sükûtu da tesbihtir yani sevaptır.

Ve duâühû müstecâbün. **"Duası da makbuldür."**

Oruçlunun duası makbuldür. Çünkü Allah'ın sevgili kulu oluyor. Yemesini içmesini Allah için bıraktı; ailevî münasebetlerini, nefsinin iştah duyduğu kuvvetli arzularını Allah için bıraktı. Allah onu kendisi

******ebook converter DEMO Watermarks*******

nâmına fedakârlık yaptığı için seviyor, duası da müstecâb.

O hâlde oruçlunun duasını kazanmak, gönlünü hoş etmeye çalışmak lazım. Hizmet etmek, ikram etmek, iftar ettirmek lazım. Böylece onun müstecâb duasını elde etmeye, kazanmaya çalışmak lazım.

Ve ʿamelühû mudâʿafün. **"Ameli de kat kat sevaplandırılır."**

Mudâʿaf; **"Kat kat sevaplandırılır."** demektir.

Oruçlunun Ramazan'da yaptığı bütün ibadetler, başka zamanda yaptığı ibadetin aynısı olsa bile Ramazan'da yaptığı ibadetler yetmiş kat daha sevaplıdır. Bu az bir fark değildir; yetmiş kat fark çok güzel bir şeydir.

Biz Ramazan'da, Ramazan'ın dışında yatsıdan sonra nafile namaz kıldık mı, gece yatarken abdest alıp namaz kıldık mı, gece teheccüde kalkıp namaz kıldık mı hepsi kat kat sevaplandırılıyor.

Ramazan'da yirmi rekât teravih kılıyoruz; ilave yirmi rekâtı yetmiş ile çarparsan on rekâttan yetmişi yedi yüz, bin dört yüz. Sanki bin dört yüz rekât kılmış gibi oluyoruz. Sadaka versek yetmiş kat, tesbih çeksek yetmiş kat daha fazla… Hepsi böyle gidiyor. Onun için bazı bilgili Müslümanlar işin esrârını öğrenmiş. Büyüklerinden, hocalardan duymuş olan Müslümanlar, zekâtını Ramazan'da verirler.

Ramazan'da her şey yetmiş kat daha sevaplı.

Ve amelühû mudâʿafün dediği o. *Mudâʿaf* ama kaç kat? Yetmiş kat olduğunu başka hadîs-i şerîflerden biliyoruz.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ، وَالْجُمْعَةُ إِلَى الْجُمْعَةِ، وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ، مُكَفِّرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ[73]

An Ebî Hüreyrete radıyalllahu anh enne Resûlallah sallallahu aleyhi ve sellem kâne yekûlü. **"Ebû Hüreyre'den şöyle rivayet edilmiş:"**

es-Salavâtü'l-hamsü ve'l-cümüʿatü ile'l-cümüʿati ve ramazânu ilâ ramazâne mükeffirâtün mâ beynehünne ize'c-tenebe'l-kebâire.

Ramazan'dan Ramazan'a, cumadan cumaya, namazdan namaza… Bu Ramazan'daysak öteki Ramazan'da, bu cumadaysak önceki cuma ile, bir vakit namazı kılmışsak diğer vakit namaz ile arasındaki

******ebook converter DEMO Watermarks*******

günahlara keffârettir, günahların silinmesine sebeptir. Ancak büyük günahlardan kaçındığı takdirde…

Bunlar bir evvelkiyle aralarındaki günahların silinmesine, affedilmesine sebep olur, keffâret olur. Bu da çok güzel bir şey.

Demek ki Ramazan'ı güzel tutabilsek geçtiğimiz bütün sene hatalarımız, kusurlarımız ne olmuşsa Allah onları silecek. Güzelce cuma kıldığımız zaman bir önceki cuma ile aradaki günahlar silinebilecek. Tabii onun da bazı şartları var; mesela cuma günü gusül abdesti alarak gelmek gibi… Bir namaz kendinden önceki namazla arasındaki günahları sildirecek. Demek ki namaza müdavim olmak, cumaları kaçırmamak, Ramazanları iyi değerlendirmek lazım.

Allahu Teâlâ Hazretlerinin Resûlü Peygamber Efendimiz, bir hadîs-i şerîfinde orucu şöyle methetmiş:

مَا مِنْ عَبْدٍ أَصْبَحَ صَائِمًا، إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ، وَسَبَّحَتْ أَعْضَاؤُهُ، وَاسْتَغْفَرَ لَهُ أَهْلُ السَّمَاءِ الدُّنْيَا، إِلَى أَنْ تَوَارَى بِالْحِجَابِ. فَإِنْ صَلَّى رَكْعَةً أَوْ رَكْعَتَيْنِ أَضَاءَتْ لَهُ السَّمَاوَاتُ نُورًا، وَقُلْنَ أَزْوَاجُهُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ: اللّٰهُمَّ اقْبِضْهُ إِلَيْنَا، فَقَدِ اشْتَقْنَا إِلَى رُؤْيَتِهِ؛ وَإِنْ هَلَّلَ وَسَبَّحَ وَكَبَّرَ تَلَقَّاهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ، يَكْتُبُونَ ثَوَابَهَا إِلَى أَنْ تَوَارَى بِالْحِجَابِ[74]

Mâ min 'abdin asbaha sâimen illâ fütihat lehû ebvâbü's-semâi. **"Sabaha oruçlu çıkan hiçbir kul yoktur ki ona göğün kapıları açılmasın!"**

Bu oruç, Ramazan'da tuttuğumuz farz orucu da kapsar, diğer zamanlarda tuttuğumuz nafile oruçları da -Allah bilir- kapsar.

Allahu Teâlâ onun için ortadan mânevî mânileri, engelleri kaldırır. Dualaların göğe yükselmesine mâni olan sebepler vardır; göğün kapıları vardır; oradan geçemez. Ama Allahu Teâlâ göğün kapılarını o oruçlu için açar.

Ve sebbehat a'zâühû ve'stağfera lehû ehlü's-semâi'd-dünyâ ilâ en tevârâ bi'l-hicâbi. **"Oruçlunun bütün âzâsı tesbih eder ve o ecri kazanır. Akşam oluncaya kadar, güneş örtünün arkasına gizleninceye, güneş batıncaya kadar gökteki varlıkların hepsi, gök ehli oruçlu için tevbe**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

istiğfar eder."

Fe-in sallâ rekʿaten ev rekʿateyni edâet lehü'ş-semâvâtü nûran. **"Oruçlu bir iki rekât namaz kılsa gökler onun için nur saçarlar."**

Ve kulne ezvâcühû mine'l-hûri'lʿîn: Allâhümme'kbidhu ileynâ fe-kad işteknâ ilâ ru'yetihî. **"Onun cennetteki nasibi olan hûrîleri şöyle derler: 'Yâ Rabbi! Onu bize nasip et! Gelsin bize! Biz o oruçlunun görmesine müştak olduk!"**

Ve in hellele ve sebbeha ve kebbera telekkâhu sebʿûne elfe melekin yektübûne sevâbehâ ilâ en tevârâ bi'l-hicâbi. **"Eğer Lâ ilâhe illallah derse, Sübhânallah derse, tekbir getirir, Allahu Ekber derse; ona yetmiş bin melek gelir, onu karşılar ve onun sevabını güneş batıncaya kadar yazar dururlar."**

Bir başka hadîs-i şerîfte Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuş:

مَنْ حَجَّ وَاعْتَمَرَ فَمَاتَ مِنْ سَنَتِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ[75]

"Kim hac veya umre yapar da o senesinde ölürse cennete girer."

Çünkü hacca gitti, umreye gitti; temizlendi, paklandı. O sene içinde ölürse cennete girer.

وَمَنْ صَامَ رَمَضَانَ، ثُمَّ مَاتَ دَخَلَ الْجَنَّةَ[76]

"Kim Ramazan orucunu tutar da ölürse cennete girer."

وَمَنْ غَزَا فَمَاتَ مِنْ سَنَتِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ[77]

"Kim gazâya, cihada giderse ve o senesinde ölürse cennete girer."

Ramazan ayı orucu böyle kıymetli bir oruçtur.

---

[70] Bk. İbn Hacer el-Heytemî, *İthâfu ehli'l-islâm bi-husûsiyyâti's-sıyâm*, s. 46. Ancak bu rivayetin mevzû olduğu ifade edilmiştir. Bk. İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûʿât*, 2/190; Süyûtî, *el-Leâli'l-masnûʿa fi'l-ahbâri (ehâdîsi)'l-mevzûʿa*, 2/85; İbn Arrâk [Irâk], *Tenzîhü'ş-şerîʿati'l-merfûʿa*, 2/146 (Editör).

[71] Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân*, 5/428 (3669); 5/223-224 (3336); bk.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Taberânî, *Mekârimü'l-ahlâk*, s. 366-367 (146).

[72] Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân*, 5/421-422 (3652-3654).

[73] Müslim, Tahâret, 16 (233).

[74] Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân*, 5/212 (3319); bk. Taberânî, *el-Muʿcemü'l-evsat*, 7/368 (7749); *el-Muʿcemü's-sağîr*, 2/92 (840).

[75] Bk. Süyûtî, *el-Câmiʿu'l-kebîr*, 9/96 (2827/21323); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-ummâl*, 5/15 (11846).

[76] Bk. Süyûtî, *el-Câmiʿu'l-kebîr*, 9/96 (2827/21323); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-ummâl*, 5/15 (11846).

[77] Bk. Süyûtî, *el-Câmiʿu'l-kebîr*, 9/96 (2827/21323); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-ummâl*, 5/15 (11846).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN'DA ÜMMET-İ MUHAMMED'E BAHŞEDİLEN BEŞ LÜTUF

Ebû Hüreyre *radıyallahu anh*'ten şöyle rivayet olunmuş:

أُعْطِيَتْ أُمَّتِي خَمْسَ خِصَالٍ فِي رَمَضَانَ، لَمْ تُعْطَهُنَّ أُمَّةٌ قَبْلَهُمْ: خُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ، وَتَسْتَغْفِرُ لَهُمُ الْحِيتَان حَتَّى يُفْطِرُوا، وَيُزَيِّنُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ كُلَّ يَوْمٍ جَنَّتَهُ، ثُمَّ يَقُولُ: يُوشِكُ عِبَادِي الصَّالِحُونَ أَنْ يُلْقُوا عَنْهُمُ الْمَئُونَةَ وَالْأَذَى وَيَصِيرُوا إِلَيْكِ، وَتُصَفَّدُ فِيهِ مَرَدَةُ الشَّيَاطِينِ، فَلَا يَخْلُصُوا فِيهِ إِلَى مَا كَانُوا يَخْلُصُونَ إِلَيْهِ فِي غَيْرِهِ، وَيُغْفَرُ لَهُمْ فِي آخِرِ لَيْلَةٍ» قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَهِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ؟ قَالَ: «لَا، وَلٰكِنَّ الْعَامِلَ إِنَّمَا يُوَفَّى أَجْرَهُ إِذَا قَضَى عَمَلَهُ[78]

U'tıyet ümmetî hamse hısâlin fî Ramazân. **"Ramazan'da ümmetime beş tane özellik, beş tane ikram, beş tane ilâhî lütuf bahşedildi."** *Lem tu'tahünne ümmetün kablehüm.* **"Daha önce geçmiş olan ümmetlere, daha önceki peygamberlere verilmemiş olan -beş tane büyük, müstesna hediye, ikram bu ayda Ümmet-i Muhammed'e verildi.-"**

1. *Hulûfü femi's-sâimi atyebü 'inda'llâhi min rîhi'l-miski.* **"Cenâb-ı Hakk'ın indinde oruçlunun ağız kokusu, misk kokusundan daha hoştur, daha güzeldir."**

Allah oruçluyu seviyor. Oruçlu ağzı boş olunca fırçalamıyor. Zaten oruçluyken macunla fırçalamak doğru değil. Misvaklanma da öğleye kadar olabiliyor. Misvakta macun yok, sadece dişin fırçalanması var. Macunsuz fırçalama da misvaklanma gibi olabilir ama oruçlu iken macun

******ebook converter DEMO Watermarks*******

olmaz. Çünkü o bir maddedir; ağızdan içeriye lezzeti, tadı, damlası gittiği zaman oruç bozulur. O olmaz. Ama öğleden sonra misvaklanmak da mekruh oluyor.

Oruçlu, bir şey yemediği için ağzı kurur. Oradaki bakterilerin faaliyetinden, maddelerin çözümlenmesinden; dişlerin arasındaki bulaşıkların, çıkamayan kalıntıların bozulmasından ağızda bir koku, acılaşma olur. Buna *hulûf* deniliyor. Bir çeşit koku ama nâhoş koku... İnsan yaklaşsa koku nâhoş. Bize göre tatsız bir koku ama Cenâb-ı Hak onu güzel kabul ediyor ve güzel olarak değerlendiriyor. Oruçlu kulunun ağzının o çirkin kokusunu seviyor. O koku oruçtan dolayı oluşmuş bir durum olduğu için Cenâb-ı Hakk'ın indinde o koku misk kokusundan daha kıymetli bir koku oluyor.

Hâlbuki İslâm dini temizliği emrediyor. Tırnakları kesmeyi, kılları izâle etmeyi, koltuk altlarını temizlemeyi, sünnet olmayı emrediyor. Yıkanmayı, guslü, abdest almayı emrediyor. Güzel koku kullanmak sünnettir. Peygamber Efendimiz kullandığı için biz de güzel kokular sürüyoruz. Yıkanıyoruz, taranıyoruz. Melekler güzel kokuyu seviyor; camiye giderken güzel kokular sürünmek lazım. Ama oruçlunun ağzının o kokusu, Allah indinde misk kokusundan daha kıymetli.

Bu bir pâye, bir özellik. Peygamber Efendimiz bu hususiyeti Cenâb-ı Hakk'ın bizim ümmetimize verdiğini bildiriyor.

2. *Ve testağfirû lehümü'l-hîtânü hattâ yuftırû.* **"Bu ayda oruç tutan Ümmet-i Muhammed'in âbidlerine, oruçlularına denizdeki balıklar tevbe ve istiğfar ederler."**

Peygamber Efendimiz niye denizdeki balıklar buyurmuş?

Biz karada, toprakta yaşıyoruz. Bizden uzakta ayrı bir âlem olan derya âlemindeki balıkların, bizimle doğrudan doğruya bir menfaat ilişkisi de yok. Hani çevremizdeki kuzu, koyun, tavuk, horoz gibi hayvanlara bakıyoruz; saman veriyoruz, dane veriyoruz, besliyoruz... Öyle bir durum da yok. Ama denizdeki balıklar bile; "Yâ Rabbi! Bu oruçluları affet!" diye dua eder.

Bu bir özellik. Sudaki balıklar bile bizi sevmeye başlıyor; bizim tarafımızdan oluyor ve bizim için Cenâb-ı Hakk'tan afv u mağfiret

******ebook converter DEMO Watermarks*******

diliyor.

Havadaki kuşlar, başka mahlûklar?

Allahu a'lem burada; "Bütün varlıklar hatta denizdeki balıklar bile iftar edinceye kadar; 'Yâ Rabbi! Bu oruçlu kulunu affet!' diye oruçluya dua eder." gibi bir mâna olmalı. Melekler de dua eder, balıklar da dua eder. Tüm mahlûkât, her şey oruçluyu seviyor.

3. *Ve yüzeyyinü'llâhu 'azze ve celle külle yevmin cennetehû.* **"Ve pek Azîz ve pek Celîl olan Cenâb-ı Hak Teâlâ, her gün cenneti süsler."**

Zaten güzeller güzeli olan cenneti; ilâhî lütuflarıyla, türlü güzelliklerle Ramazan bereketine süsler.

Sümme yekûlü. **"Sonra şöyle buyurur:"** *Yûşikü ibâdiye's-sâlihûne en yülkû 'anhümü'l-meûnete ve yesîrü ileyk.* **"Ey cennetim! Dünya meşakkatleri üzerlerinden alınır da salih kullarım belki sana gelirler."**

Allah'ın emriyle cennet oruçlular için süslenir.

Salih kullarından Ramazan içinde vefat edenler de olur, Ramazan'dan sonrakiler de olur. Ama o cennetin salih kullar için süslendiği, Allah tarafından tezyin edildiği; özel ikramlarla, Ramazan'a mahsus güzelliklerle güzelleştirildiği belirtiliyor.

4. *Ve tusaffedü fîhi meredetü'ş-şeyâtîn.* **"Ramazan'da şeytanların reisleri, azılıları, azgınları, şiddetlileri zincirlere vurulur."**

Serbest olsalar kim bilir ne muzırlıklar yapacaklar. Onlar böyle zincirlere, bukağılara, halkalara, kelepçelere vurulur, bağlanır.

Fe-lâ yahlüsu fîhi ilâ mâ kânû yahlusûne ileyhi fî gayrihî. **"Başka aylarda yapabildikleri şeytanlıkları, insanlara musallat olup da yaptıkları ayartmaları, kandırmaları bu ayda yapamazlar."**

Elleri ayakları, âzâları zincirlere, demirlere, halkalara bağlandığı, bent edildiği için başka aylarda yaptıkları faaliyetleri yapmaya imkân bulamazlar.

Şer tarafı da durduruluyor. Artık daha kolay ibadet yapmak imkânı da çıkmış oluyor.

5. *Ve yuğferü lehüm fî âhiri leyletin.* **"Ve Ramazan'ın son gününde oruçlular mağfiret olunur."**

Beş husus saydı:

1. Oruçlunun ağız kokusunun Allah indinde misk kokusundan daha

******ebook converter DEMO Watermarks*******

hoş gelmesi.

2. Balıkların bile iftar edinceye kadar oruç tutanlar için tevbe ve istiğfar etmesi.

3. "Dünya meşakkatleri üzerlerinden kaldırılır da yakında kullarım gelirler, kavuşurlar." diye cennetin bezenmesi, süslenmesi.

4. Şeytanların azılılarının, ileri gelenlerinin bağlanması, diğer aylardaki serbestliklerinin ellerinden alınması; diğer ayda yapabildiklerini bu ayda yapamamaları.

5. Son gecede de bağışlanmaları.

Sahâbe-i kirâm bu son gece meselesini sormuşlar:

Kîle: Yâ Resûlallah! E hiye leyletü'l-kadri? **"Yâ Resûlallah! Bu son gece Kadir gecesi mi ki kullar mağfiret olunuyor?"** *Kâle: Lâ,* ve *lâkinne'l-âmile innemâ yüveffâ ecrehû izâ kadâ 'amelehû* **"Hayır! Kadir gecesi değil ama bir işçi çalıştığı zaman ecrini işini bitirdiği zaman alır. Para kazanmak için çalışan işçiler, ücretliler gibi ibadet edenlere de ecri son gün verilir."**

Daha alnındaki teri kurumadan akşam işçiye ücretini vermek, Efendimiz'in tavsiyesi. Önceden konuşmak gerekir.

"Yapacağın işler şunlar, ben de sana şu kadar para verebilirim; razı mısın?

"Razıyım!"

"Buyur başla!"

Önceden parayı tayin edecek, akşamleyin de alnındaki ter kurumadan; "Al kardeşim! Konuştuğumuz ücret!" diyecek.

"Çalışan işçi ücretini hemen akşam aldığı gibi, Ramazan biter bitmez de, son gecede Cenâb-ı Hak onları bağışlar." buyuruyor.

İşçinin alnının teri kurumadan ücretinin verilmesine teşbih ediliyor.

Ne kadar mübarek bir ay olduğunu gösteren hadîs-i şerîfler.

---

[78] Münzirî, *et-Terğîb ve't-terhîb*, 2/55-56 (1476); bk. İbn Hanbel, *Müsned,* 13/295 (7917).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN AYINDAKİ MÜHİM FAALİYETLER[79]

Rûhî ve dinî hayatımızda Ramazan'ın çok büyük yeri ve önemi vardır. Pürneşe ve pürdikkat olun; Ramazan'da göğün kapıları açılır, cennet, mü'minler için bezenir, cehennemin kapıları kapatılır, şeytanların azılıları zincire bağlanır;[80] sevaplar artırılır, böylece insanların tevbe etmesi, iyiliklere yönelmesi kolaylaşmış olur. Ramazan geçtiği hâlde onun mânevî avantaj ve fırsatlarından faydalanmamış olanlar ise gerçekten müthiş bir mahrumiyete uğramışlar demektir.

Bizi bu kutlu aya sıhhat ve âfiyetle kavuşturan yüce Rabbimiz'e sonsuz şükürler, hamd ü senâlar olsun.

Hele bu ayın içinde, **"Bin aydan daha hayırlı bir gece"**[81]vardır ki ona Kur'ân-ı Kerîm'de "Kadir Gecesi" denmiştir, ne mutlu o geceye rastlayıp onu ihyâ edenlere! Allah *celle celâlüh;* kulları arasınlar, çalışsınlar, güvenip gevşemesinler diye onu Ramazan'ın içinde saklamış. Bizler gayret ve dikkat gösterip onu bulmaya çalışmalıyız.

Onun için tavsiyem, gündüz bir ara uyuyup, geceleri güçlü ve zinde olmaya hazırlanın; teravihi huşû ile kılın, uyuklayarak veya alelacele değil hatimle kılınan camileri tercih edin, çok tesbih çekin; teheccüd namazlarını hiç ihmal etmeyin!

Sahura kalkmak sünnettir, akşamdan yiyip yatmak, seher vakitlerini uykuyla geçirmek yahut da sahurdan sonra sabah namazını evde kılıvermek doğru değildir. Sabah camiye, cemaate gelmekte asla tembellik göstermeyin!

Kur'ân-ı Kerîm'i içinize sindire sindire, tefekkür, tedebbür ve gözyaşı ile çok okuyun, hatim sürün, hafızların mukabelelerini takip edin! Ezberlerinizi artırmaya çalışın!

Dostlarınızı eve davet edin, ziyaretlere gidin, sohbet ve muhabbeti çoğaltın, fakirlere yardım edin, mümkünse zekâtlarınızı bu ayda verin, çünkü sevabı kat kat fazla olur; dinî vakıflarımızı, dernek, kurs ve

******ebook converter DEMO Watermarks*******

kuruluşlarımızı kuvvetle destekleyin!

Efendimiz Muhammed-i Mustafâ *sallallahu aleyhi ve sellem* –kendisi Allah'ın en sevgili kulu ve insanların en şereflisi olduğu hâlde– asla gevşemez, hele Ramazan'ın son on gününde ibadet ve taate çok daha fazla düşkünleşir, hatta artık gecelerini evde değil, camide geçirmeye başlardı. Bu bizim için dikkat çekici bir hareket ve mühim bir işarettir. Biz de öyle yapmaya çalışmalıyız. Bu kuvvetli bir sünnettir, sünnet-i kifâyedir ki bir beldede hiçbir kimse bu "mescitte itikâf etmek" işini yapmasa, tüm belde halkı sorumlu duruma düşer. Kadınlar da itikâf yapabilir, ama mescitte değil evlerinin temiz, müsait bir köşesinde...

Candan dileğim hepinizin Ramazan ayının hayır, feyz ve bereketinden en üstün şekilde istifade etmeniz; Kadir gecesini ihyâya muvaffak olmanız; son derecede bahtiyar olarak bayrama ulaşmanız; nice nice Ramazanları sıhhat ve âfiyetle idrak eylemeniz, yarın Rabbimiz'in huzuruna sevdiği, razı olduğu kullar olarak yüzü ak, alnı açık varmanız, O'nun cennet ve cemâliyle müşerref olmanız, ebedî saadete ermenizdir.

---

[79] M. Es'ad Coşan, *Kadın ve Aile Dergisi Başmakaleleri*, s. 172-173.

[80] Bk. İbn Hanbel, *Müsned*, 14/541 (8991); bk. Nesâî, Sıyâm, 5 (2106).

[81] Kadir, 97/3.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

CENNET RAMAZAN İÇİN BEZENİR

Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuş: **“Kullar Ramazan’ın ne olduğunu bilselerdi bütün senenin Ramazan olmasını temenni ederlerdi.”**

Efendimiz bunu söyleyince Huzâa kabilesinden bir adam aşka gelmiş, şevke gelmiş, canı istemiş, Allah razı olsun, iyi ki istemiş.

“Yâ Resûlallah! Daha bir şeyler anlat, Ramazan hakkında bilgi ver.” demiş. İyi ki öyle demiş. Biz de o öyle dediği için Peygamber Efendimiz’in konuşmalarını duymuş oluyoruz.

Onun üzerine Peygamber Efendimiz şöyle devam ediyor:

إِنَّ الْجَنَّةَ لَتُزَيَّنُ لِرَمَضَانَ مِنْ رَأْسِ الْحَوْلِ إِلَى الْحَوْلِ، فَإِذَا كَانَ أَوَّلُ يَوْمٍ مِنْ رَمَضَانَ هَبَّتْ رِيحٌ مِنْ تَحْتِ الْعَرْشِ، فَصَفَّقَتْ وَرَقَ الْجَنَّةِ فَتَنْظُرُ الْحُورُ الْعِينُ إِلَى ذٰلِكَ، فَيَقُلْنَ: يَا رَبِّ اجْعَلْ لَنَا مِنْ عِبَادِكَ فِي هٰذَا الشَّهْرِ أَزْوَاجًا تَقَرُّ أَعْيُنُنَا بِهِمْ وَتَقَرُّ أَعْيُنُهُمْ بِنَا، قَالَ: فَمَا مِنْ عَبْدٍ يَصُومُ يَوْمًا مِنْ رَمَضَانَ إِلَّا زُوِّجَ زَوْجَةً مِنَ الْحُورِ الْعِينِ فِي خَيْمَةٍ مِنْ دُرَّةٍ مِمَّا نَعَتَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: {حُورٌ مَقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ} [الرحمن:٧٢]عَلَى كُلِّ امْرَأَةٍ مِنْهُنَّ سَبْعُونَ حُلَّةً لَيْسَ مِنْهَا حُلَّةٌ عَلَى لَوْنِ أُخْرَى، وَيُعْطَى سَبْعِينَ لَوْنًا مِنَ الطِّيبِ لَيْسَ مِنْهُ لَوْنٌ عَلَى رِيحِ الْآخَرِ، لِكُلِّ امْرَأَةٍ مِنْهُنَّ سَبْعُونَ أَلْفَ وَصِيفَةٍ لِحَاجَتِهَا، وَسَبْعُونَ أَلْفَ وَصِيفٍ[82] مَعَ كُلِّ وَصِيفٍ[83] صَفْحَةٌ مِنْ ذَهَبٍ

******ebook converter DEMO Watermarks*******

فِيهَا لَوْنُ طَعَامٍ يَجِدُ لِآخِرِ لُقْمَةٍ مِنْهَا لَذَّةً لَمْ يَجِدْهُ لِأَوَّلِهِ، لِكُلِّ امْرَأَةٍ مِنْهُنَّ سَبْعُونَ سَرِيرًا مِنْ يَاقُوتَةٍ حَمْرَاءَ، عَلَى كُلِّ سَرِيرٍ سَبْعُونَ فِرَاشًا بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ، فَوْقَ كُلِّ فِرَاشٍ سَبْعُونَ أَرِيكَةً، وَيُعْطَى زَوْجُهَا مِثْلَ ذٰلِكَ عَلَى سَرِيرٍ مِنْ يَاقُوتٍ أَحْمَرَ مُوَشَّحًا بِالدُّرِّ، عَلَيْهِ سِوَارَانِ مِنْ ذَهَبٍ، هٰذَا بِكُلِّ يَوْمٍ صَامَهُ مِنْ رَمَضَانَ، سِوَى مَا عَمِلَ مِنَ الْحَسَنَاتِ. [84]

İnne'l-cennete le-tüzeyyenü li-Ramazâne min re'si'l-havli ile'l-havli. **"Cennet, bir senenin başından öteki sene başına kadar Ramazan için süslenir."**

Kendisine ziynetler takar, cennet süslenir, tezeyyün eder, ziynetlenir. Zaten güzel olan cennet takar takıştırır, kendisini güzelleştirir, cazipleştirir. Ziynetlerle kendisini bezer.

Fe-izâ kâne evvelü yevmin min Ramazâne hebbet rîhün min tahti'l-arşi. **"Ramazan'ın birinci günü olunca Arş-ı Âzam'ın aşağısından bir rüzgâr eser."**

Bir güzel, hoş, latif rüzgâr eser.

Fe-saffekat varaka'l-cenneti. **"Bu rüzgâr cennetin ağaçlarının yapraklarını sarsar, sallandırır."** *Fe-tenzuru'l-hûru'l-'iynü ilâ zâlike.* **"O rüzgâr esince o güzel gözlü cennet hûrîleri buna bakarlar."**

Cennet ağaçlarının yapraklarının sallanmasından dinleyenlerin hiç duymadığı güzellikte, çok güzel sesler, insanların o zamana kadar hiç duymadıkları güzellikte hoş nağmeler çıkıyor. O zaman da tabii cennet hûrîleri, bir değişiklik olduğu için, "Ne oluyor?" diye bakıyorlar.

Fe tenzuru'l-hûru'l-'iynü ilâ zâlike. **"Hûrî kızları bu yaprakların sallanışına bakarlar."** *Fe-yekulne.* **"Ve şöyle derler:"** *Yâ Rabbi*! **"Ey Rabbimiz, ey Mevlâmız, ey âlemlerin Rabbi!"** *İc'al lenâ min 'ibâdike fî hâze'ş-şehri ezvâcen.* **"Bu Ramazan ayında kullarından bize eşler bahşeyle. Kocalar, eşler ihsan eyle."** *Takarru a'yününâ bihim.* **"Bizim gözlerimiz onlarla şenlensin."** *Ve takarru a'yünühüm binâ.* **"Ve onların gözleri de bizimle şenlensin."**

Hûrî kızları Allahu Teâlâ Hazretlerine; "Bizi mü'minlerle evlendir.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Onlar bizimle mutlu, bahtiyar olsunlar, gözleri gönülleri şenlensin; bizim de onlarla gözümüz gönlümüz şenlensin." diye dua ediyorlar, kendileri istiyorlar.

Kâle: fe-mâ min 'abdin yesûmü yevmen min Ramazâne illâ züvvice zevceten mine'l-hûri'l-'iyni. **"Ramazan'da hiçbir Müslüman kul yok ki bir gün oruç tutsun da hûrî kızlarından bir tanesi ile evlendirilmiş olmasın!"**

Her oruç tuttuğu gün için bir hûrî kızıyla evlendirilir veya cennete girdiği zaman her bir Ramazan günü orucu için bir tanesiyle evlendirilecek.

Fî-haymetin min dürretin. **"Bir düğün çadırında ki inciden yapılmış."**

-İnciden inşa edilmiş bir çadırda evlendirilir.-

Mimmâ ne'ate'llâhu 'azze ve celle. "Kur'ân-ı Kerîm'de Rahman sûresinde Allahu Teâlâ Hazretlerinin âyet-i kerîmesinde bildirdiği gibi; *Hûrun maksûrâtun fi'l-hıyâm.*[85] **'Gözleri çekik güzel gözlü hûrîler haymeler, çadırlar içinde..."**

Hıyâm, *hayme* kelimesinin çoğulu; **"çadır"** demek ama Araplar'ın düğün için çadırları başka olur, müstesna güzellikte olur, özel olur.

Mesela padişahın sefere çıktığı zaman kaldığı yer de bir çadırdır ama o çadıra "otağ" derler.

Padişah daha gerideyken, seferdeyken otağcılar padişahın gideceği yere hızlı hızlı önceden varırlar, padişahın kalacağı yere otağ-ı hümâyunu kurarlar. Muazzam, yüksek, atlasla yapılmış, çok süslü, çok güzel bir çadır.

Arabistan'da düğün çadırları da çok müstesna ve çok güzel olurdu.

Hatta bir hadîs-i kutsî var, Allahu Teâlâ Hazretleri şöyle buyuruyor:

أَوْلِيَائِي تَحْتَ قِبَابِي لَا يَعْرِفُهُمْ غَيْرِى[86]

Evliyâî tahte kıbâbî. Lâ ya'rüfühüm ğayrî.

Evliyâî tahte kıbâbî. **"Benim evliyâm, benim velî kullarım, mübarek kullarım, sevgili kullarım, yakın kullarım benim kıbâbımın altındadır."**

Kıbâb, **"kubbe"nin çoğuludur.**

Arabistan'da kubbe ne arasın, bedevîler kubbe yapmazlar ki! Taş

******ebook converter DEMO Watermarks*******

yontmakla filan uğraşacak hâlleri yok, bedevî...

Arabistan'ın özelliğinden dolayı kubbe -çoğulu *kıbâb*- ne oluyor? Bir çeşit çadır. Yoksa bizim anladığımız gibi Süleymaniye camiinin kurşunlu kubbesi gibi kubbe değil.

Çadır ama ne çadırı, özelliği ne?

Gelin çadırı! Kubbe dediler mi, gelin için hazırlanmış özel otağ, özel çadır demek. Belki de sonradan medeniyet, imkânlar ilerleyince, taştan yaptıkları yapıların üstünü yuvarlak hâlde örttükleri zaman, o çadırlara benzettikleri için onlara kubbe demişler. O kubbe kelimesinin orada kullanılması belki ondan dolayıdır; Allahu a'lem. Ama Arabistan'da öyle Süleymaniye kubbesi gibi taştan kubbe yok ve İslâm sanatları tarihinde mimarîde kubbenin çıkışı daha sonra, ileri zamanlarda. Kullanılışın nasıl olduğuna bakıyoruz; Yemen'deki mimarîye bakıyoruz, Arabistan'daki eski mimarîye bakıyoruz, kubbe daha sonraları kullanılmış.

Kıbâb, **"gelin çadırı, otağ"** demek.

"Benim evliyâm, gelinler güveyler gibi gelin çadırının içindedir."

Lâ ya'rifühüm ğayrî. **"Benim velîlerim öyle çadırlardadır, herkes bilmez, benden gayrısı bilmez."**

Hani gelin çadırı olunca orası özel bir çadır oluyor, herkes göremiyor, herkes giremiyor.

Hûrun maksûrâtun fi'l-hıyâm âyet-i kerîmesinde söylendiği üzere, Ramazan'da oruç tutan kimseye her tuttuğu gün için bir çadırda bir eş verilecektir. İnciden yapılmış çadır ama sıradan bir çadır değil, cennet çadırı, süslü otağ diyelim. Cennet otağında, padişahın otağ-ı hümâyunu gibi otağda bir hûrî verilecek. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de de, Rahman sûresinde de bu bildiriliyor:

﴿حُورٌ مَقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾[87]

Hûrun maksûrâtun fi'l-hıyâm. **"Gözleri çekik, güzel gözlü hûrîler haymeler, çadırlar içinde."** *Fe-bi-eyyi âlâi rabbikümâ tükezzibân* diye bildiriliyor.

Efendimiz şimdi bu hûrî kızların giyimlerini anlatıyor:

'Alâ külli'mraetin minhünne seb'ûne hulleten leyse minhâ hulletün 'alâ levni uhrâ. **"Bu hûrîlerden her bir hatunun üzerinde yetmiş kat elbise,**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

hulle var."

Hulle, "elbise" demek.

İdris nebî hulle biçer
Sübhânallah deyü deyü
Şol cennetin ırmakları
Akar Allah deyü deyü.[88]

ilâhisinde de böyle geçiyor. *Hulle* **"elbise"** demek. Çoğulu *hulel* geliyor, hulleler. Mübarek hûrî kızının, cennet hatununun üzerinde yetmiş tane hulle var. Hiçbir elbisenin rengi ötekisinin rengiyle aynı değil.

Her birisi ayrı bir hoş renkte, üzerinde yetmiş çeşit elbise. Her birisi artık ne türlü ışık saçıyor, ne türlü parlıyor, ne hoş görünüyorsa…

Ve yu'tâ seb'îne levnen mine't-tîbi. **"Ve bu hûrîlere yetmiş tür hoş koku ihsan olunmuş."** *Leyse minhü levnün 'alâ rîhı'l-âhari.* **"Hiçbir koku ötekisinin aynısı değil."**

Yetmiş ayrı çeşit, türlü türlü hoş kokulu, türlü türlü renkli hoş elbiseli…

Li-külli'm-raetin minhünne seb'ûne elfe vasîfetin li-hâcetihâ. **"Her bir cennet hatunu kadın için etrafında yetmiş bin hizmetçi kadın var."**

Vasîfe **"kadın hizmetçi"** demek. Her bir hatunun yetmiş bin kadın hizmetçisi var. Pervane gibi dönüyorlar, ne istiyorsa getiriyorlar götürüyorlar, meşrubat mı, meyve mi neyse; ihtiyacı için elini kıpırdatsa, kaşını kaldırsa gözüyle baksa hemen hizmete koşuyorlar.

Onlar burada yok da; artık o kadar hizmetçi ne yapar?

Tabii hizmet etmek için koşturur.

Ve seb'ûne elfe vasîfin. **"Ayrıca yetmiş bin erkek hizmetçi var."** *Me'a külli vasîfin safhatün min zehebin.* **"Her bir erkek hizmetçinin elinde altından bir sini var."** *Fîhâ levnü ta'âmin.* **"Bu tepsinin içinde çeşit çeşit cennet taamları var."**

Sübhânallah! İnsan cennete girdikten sonra tatlı bir yemek olduktan sonra, cennet taamı olduktan sonra bir tanesine iki tanesine bile razı olur ama türlü türlü yiyecekler var.

Yecidü li-âhiri lukmatin minhâ lezzeten lem yecidhü li-evvelihî. **"En son yediği lokmada ilkinde duymadığı kadar yine lezzeti duyar."**

Bıkmak yok. Yiyince, "Artık istemiyorum, kalsın, bundan sonra baklava börek olsa yemem." demek yok.

Arnavut; "Bundan sonra pırasa olsa yemem." demiş. Pırasayı çok

******ebook converter DEMO Watermarks*******

seviyor demek ki!

Bıkkınlık yok. Cennetlik mübarek o kadar çeşitli yemeği yiyor, bıkkınlık gelmiyor. Hepsinde ayrı lezzet alıyor.

Mesela annesi çocuğa; "Aç ağzını yavrum!" diyor. Çocuk istemiyor. "Haydi yavrum." Kovalıyor, çocuk da kaçıyor. Annesi elinde tabak kaşık, yemek; "Haydi bakalım, aç ağzını, havada kuş uçuyor, bak bakalım, aç bakalım." diye kandırıyor, bir tane daha zorluyor, ondan sonra çocuk istemiyor, kusacağı geliyor.

Annesi; "Yut yut, sakın çıkarma!" diyor.

Bu çocukcağızı niye bu kadar zorluyorsun, acıkınca zaten yer. Mutfağı kilitlesen, çocuk acıktı mı bak nasıl yer! Çatır çatır kapının kenarını kemirir…

Yedireceğim diye peşinden koşturuyor. Cennette öyle şey yok, bıkmak yok. Yiyor, hepsinde de lezzet duyuyor.

Li-külli'm-raetin minhünne seb'ûne serîran. **"Bu her bir cennet hatununun yetmiş tane sediri var."**

Serîr, "sedir" demek. Bizim oturduklarımız gibi değil. Bunlar dünya sedirleri! Cennet sedirleri; kim bilir ne kadar hoş döşenmiş, ne kadar rahat, ne kadar yumuşak.

Serîran min yâkûtetin hamrâe 'alâ külli serîrin seb'ûne firâşen. **"Mücevheratla süslü kırmızı yakuttan her bir sedirin üstünde yetmiş tane döşek var."**

Batâinühâ min istebrak. **"Örtüleri atlastan."**

İstebrak, **"kalın bir çeşit ipek kumaş"** demek. *İstebrak* nasıl oluyor, atlas mı, deseni nasıl oluyor, kalınlığı nasıl oluyor, ince mi kalın mı? Müzelere gidip bakmak lazım.

Fevka külli firâşin seb'ûne erîketen. **"Her bir örtünün üstünde de yetmiş tane yastık var."**

Yastıklar, kat kat döşekler, atlaslar, ipekler içinde…

Oruç tutanların mükâfatlarını anlamak için hayalimizi ne kadar çalıştırabilirsek çalıştıralım!

Bu hatunlara bunlar verilir de oruç tutan adam ne yapacak?

Ve yu'tâ zevcühâ misle zâlike. **"Ona da aynısı verilir."**

Ona da aynı döşekler, atlaslar, yastıklar vesaireler verilir. Oruçluya da

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bu cennet hatunlarına verilenlerin aynı verilir.

'Alâ serîrin min yâkûtin ahmere müveşşehan bi'd-dürri 'aleyhi sivârâni min zehebin. **"Ki bu erkeklere verilen kırmızı yakuttan yapılmış, inci ile süslenmiş bu yatakların, döşeklerin üzerinde altın iki bilezik vardır."** *Müveşşahan bi'd-dürri.* **"İnciyle süslenmiş bu serirlerin iki tane altın halkası vardır."**

Hâzâ bi-külli yevmin sâmehû min Ramazâne. **"Bu her gün Ramazan'dan tuttuğu bir gün içindir."** *Sivâ mâ 'amile mine'l-hasenâti.* **"Ramazan'da işlediği öteki sevaplı işlerin mükâfatları hariç!"**

Bu, Ramazan'da tuttuğu orucun mükâfatıdır.

Allahu Teâlâ Hazretleri cenneti öyle güzel yaratmış ki Peygamber Efendimiz cenneti anlatırken kısaca şöyle buyuruyor:

مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ، وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ، وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ [89]

Mâ lâ 'aynün raet. **"Gözlerin görmediği."** -Dünyada misli yok ki hiç görülmemiş.- *Ve lâ üzünün semi'at.* **"Kulakların işitmediği."** -Duyulmamış, görülmemiş.- *Ve lâ hatara 'alâ kalbi beşerin.* **"Hiç kimsenin hayaline gelmeyen…"**

Hayallerinin bile üstünde, tahayyül edilemeyecek kadar güzel! Onun için ben bu vasıfları hiç küçümsemiyorum. Dünya kelâmıyla dünyadaki insanlara bildiklerinden anlatırken insan da ancak böyle anlatır. Başka nasıl anlatılsın, bu kadar anlatılır.

Şunu anlayalım ki Ramazan çok güzel, Ramazan'da oruç tutmak çok güzel, Ramazan'ı ihyâ etmek çok güzel, Ramazan'da ibadet yapmak çok güzel, mükâfatları çok! Mükâfatların neler olduğunu Cenâb-ı Hak biliyor. Peygamber Efendimiz de; "Anlat yâ Resûlallah!" deyince kıyısından köşesinden biraz tasvir edivermiş ama anlatmak gözle görmek gibi olmaz.

Çok beğendiğiniz bir şeyi, görmeyen bir kimseye anlatacağınız zaman nasıl anlatırsınız?

"Çok güzel, tarif edemem, bayıldık!" dersiniz.

Allahu Teâlâ Hazretleri kulluğu güzel yapmaya cümlemizi muvaffak eylesin. Bu güzel, mübarek, şerefli, feyizli ayın maddî mânevî güzelliklerini sezip tadıp onlardan kısmetini, hissesini eksiksiz almayı

******ebook converter DEMO Watermarks*******

nasip eylesin. Cümlemizi cennetiyle cemâliyle müşerref eylesin.

---

[82] Bu kelime Beyhakî'nin *Şuʿabü'l-îmân* adlı eserinde

"وَصِيفَة"

şeklinde müennes/dişil olarak geçmekte ise de İbn Huzeyme'nin *Sahîh* adlı eserinde

"وَصِيف"

şeklinde müzekker/eril olarak geçmektedir. Cümle içindeki uyum ve mana açısından

"وَصِيف"

şeklindeki lafzın daha doğru olduğu kanaatinde olduğumuz için İbn Huzeyme'nin *Sahîh* adlı eserinde geçen lafzı tercih ettik (Editör).

[83] Bu kelimede İbn Huzeyme'nin *Sahîh* adlı eserinde geçen lafzı tercih ettik (Editör).

[84] Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân*, 5/239-241 (3361); bk. İbn Huzeyme, *Sahîh*, 3/190 (1886); Taberânî, *el-Muʿcemü'l-kebîr* , 22/388 (967).

[85] Rahmân, 72

[86] Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn*, 4/357.

[87] Rahmân, 55/72-73.

[88] *Yunus Emre Dîvanı* (haz. Faruk K. Timurtaş), s. 177.

[89] Buhârî, Bedü'l-halk, 8 (3244); Tefsîr, (Secde) 1 (4779-4780); Tevhîd, 35 (7498); Müslim, Cennet, 2-4 (2824).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

DUASI MAKBUL OLANLAR

Ebû Hüreyre *radıyallahu anh*'ten rivayet edilen bir hadîs-i şerîf şöyledir:

ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ: الصَّائِمُ حَتَّى يُفْطِرَ، وَالْإِمَامُ الْعَادِلُ، وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ يَرْفَعُهَا اللهُ فَوْقَ الْغَمَامِ، وَيَفْتَحُ لَهَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ وَيَقُولُ الرَّبُّ: وَعِزَّتِي لَأَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ[90]

Selâsetün lâ türaddü da'vetühüm. **"Üç insanın duası reddedilmez, hemen kabul olunur."**

1. *es-Sâimü hattâ yuftıra.* **"Ağzı oruçluyken, o oruç tuttuğu, oruçlu olduğu esnada iftar edinceye kadar duaları makbuldür."**

Her oruç tutanın duası makbul olur. Ramazan'a mahsus değil. Başka zaman oruç tutarsa o zaman da makbul olur. Ama Ramazan'da herkese farz olduğu için üzerine farz olan herkes orucu tutuyor. Demek ki oruçluların duası makbul olacak. İftar edinceye kadar, oruçlu bulunduğu müddetçe Cenâb-ı Mevlâ imkân, salâhiyet, ruhsat, izin veriyor, lütfediyor, fırsat veriyor; dua etsin, duası kabul olacak.

İrfan ayı olan Ramazan ayında kendimize ve başkalarına çok dua edelim. Vaktimizi boşa geçirmeyelim, dua ile geçirelim. Kendimize, çoluk çocuğumuza, dostlarımıza, Ümmet-i Muhammed'e dua edelim.

Peygamber Efendimiz; **"İki şeyi çok söyleyin:"** diyor.

Bir; **"Yâ Rabbi! Beni cehennemden uzak eyle, ırak eyle, cehennemden kurtar, âzat eyle!"** diye kendiniz ve yakınlarınız için cehennemden kurtulmayı isteyeceğiz.

İki; **"Yâ Rabbi! Beni cennetine dâhil eyle, cemâlinle müşerref eyle, selâmına mazhar eyle, Firdevs-i Âlâ'ya dâhil eyle, Habîb-i Edîbi'ne komşu eyle!"** diye cenneti isteyeceğiz.

2. v*e'l-İmâmü'l-âdil.* **"Adaletli imamın duası reddolunmaz."**

İmam, **"önder, lider, başkan, hükümdar"** demek. "İşin başına

******ebook converter DEMO Watermarks*******

getirilmiş salâhiyetli, kendisine ittibâ ve itaat edilen kişi" demek. Zaten namazda da imam öne geçtiği için, önder olduğundan onun adı da imam oluyor. *el-İmâmü'l-âdil* deyince buradan anlıyoruz ki adaletli önder, devleti yöneten önder.

Adaletli, camide namazı kıldıran kişi değil de yöneticidir. Yönetici olan, idareci olan hükümdar, önder, devlet başkanı, reisicumhur, bakan, başbakan -yönetim görevinde olan kimse- adaletli hükümdarın duasını da Allah hiç reddetmez, hemen kabul eder. Çünkü Allah ona salâhiyet vermiştir. Mü'minler de ona tâbi olacaklar. Tâbi olmadıkları zaman sorumlu, veballi duruma düşerler.

Onun için hükümdarların adaletle hareket etmesi lazım. Allah'ın, duası müstecâb kullarından olabilmesi için Hz. Ömer gibi, Ömer b. Abdülaziz gibi, tarihteki mübarek adaletli hükümdarlar gibi adaletle hareket etmesi lazım.

Çok sevdiğim kimseler var: mesela Malazgirt zaferini kazanan merhum Alparslan! Osmanlı sultanlarından o mübarek fatihler, mücahidler numûne olarak verilebilir. Zamanımızdaki dindar, dine hizmet etmek isteyen yöneticiler misal verilebilir. Daha nice böyle adaletle tanınmış yöneticiler var. Allah onların da dualarını kabul ediyor, seviyor.

3. *Ve da'vetü'l-mazlûm.* **"Allah, zulme uğramış insanın duasını da kabul eder."** -Duası reddedilmez.- *Yerfa'uha'llâhu fevka'l-ğamâmi.* **"Allah onun duasını bulutların üstüne çıkarır, yükseltir."** *Ve yeftehu lehâ ebvâbe's-semâi.* **"Ve göğün kapıları bu mazlumun duası için hemen açılır."** *Ve yekûlü'r-rabbü.* "Allahu Teâlâ Hazretleri, âlemlerin Rabbi -Mevlâmız- şöyle buyurur." *Ve izzetî le-ensuranneke.* **"İzzetime and olsun ki mutlaka sana yardım edeceğim. Ey mazlum, o zalimden senin intikamını alacağım, sana mutlaka yardım edeceğim."** *Ve lev ba'de hîn.* **"Hikmeti icabı, herhangi bir sebepten, -artık sebebini kendisi bilir- biraz zaman geçse bile!"**

Bir sebebi vardır. O ihmal değildir, bir müddettir. Cenâb-ı Hakk'ın o müddeti vermesinde bir hikmeti vardır. "Bir zaman fasılasından sonra bile olsa sana yardımcı olacağım ey mazlum!" diye Allahu Teâlâ kendi izzetine yemin eder. "Ondan sonra mutlaka ben sana yardım edeceğim! Zalimden mazlumun intikamını alacağım, zalimi kahr u mahv edeceğim." demek oluyor. Demek ki mazlum Müslümanların bu yönden

******ebook converter DEMO Watermarks*******

de duaları makbuldür.

Demek ki zulmetmemeye de dikkat etmeliyiz.

Zulmetmenin iki çeşidi var. İnsanın bir başkasına zulmetmesi vardır; eziyor, üzüyor, hakkını alıyor, dövüyor, sövüyor. Bu, başkasına karşı zalim, başkasına zulmediyor.

Bir de kendisine zulmetmesi vardır.

İnsanın kendisine zulmetmesi nedir? Eline bıçak alıp, jilet alıp göğsünü yırtması mı?

Hayır, günah işleyen kimse kendisine zulmediyor.

Fe minhum zâlimun li-nefsihî.[91] Kur'ân-ı Kerîm böyle kimselerden **"kendi nefsine zulmeden"** diye, bu tabirle bahsediyor.

Kendi nefsine zulmeden günah işleyince nasıl zalim oluyor? Çünkü günah işleyince cezasını çekecek; cehenneme atılacak, cayır cayır yanacak. Böylece kötü bir duruma düşmesine kendisi sebep olduğundan kendisi kendisine zulmetmiş oluyor. Demek ki zalim olmaktan kaçınmalı. Hem başkasına zulmetmekten kaçınmalı; ezâ cefâ, cevr, baskı, dövme sövme yapmamalı hem de kendisine zulüm yapmamalı. İnsan günah işleyip de başını âhirette derde sokmamalı.

Dünyanın her yerinde fennî bakımdan, ilmî bakımdan ilerleyememiş, geri kalmış olan Müslümanlar sömürülüyor, eziliyor. Harplerle, iç karışıklıklarla, isyanlarla uğraştırılıyor. İslâm âleminin durumuna bakıyorum; acıyorum. Azınlık oldukları ülkelerde Müslümanların zavallı durumlarına bakıyorum, çoğunluk oldukları yerlerdeki sıkıntılarına bakıyorum; "Allah Ümmet-i Muhammed'e rahm eylesin!" diye dualar ediyorum.

Bu hadîs-i şerîften oruçlunun duasının iftar edinceye kadar makbul olduğu müjdesini öğrenmiş olduk.

---

[90] Tirmizî, De'avât, 128 (3598); Sıfatü'l-cenne, 2 (2526); İbn Mâce, Sıyâm, 48 (1752).

[91] Fâtır, 35/32.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

MÜSLÜMANIN BEŞ DÜŞMANI

Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor:

اَلْـمُؤْمِنُ بَيْنَ خَمْسِ شَدَائِدَ: مُؤْمِنٌ يَحْسُدُهُ، وَمُنَافِقٌ يُبْغِضُهُ، وَكَافِرٌ يُقَاتِلُهُ، وَنَفْسٌ يُنَازِعُهُ، وَشَيْطَانٌ يُضِلُّهُ[92]

el-Mü'minü beyne hamsi şedâide. **"Müslümanın etrafında beş tane musibeti, belâsı vardır:"**

1. *Mü'minün yahsüdühû.* **"Bir kere kendi cinsinden Müslümanlardır ki kendisine hased eder, çekişir, uğraşır."**

Mü'min ama hased ediyor, kıskanıyor. O zarar verir, uğraşır, kem gözle bakar. Kıskandığı için ona bir zarar vermeye çalışır. Ondan bir zarar görür. Allah hasedçinin şerrinden korusun. Hasedçiyi de razı etmek mümkün değildir, ne yapsan razı olmaz. Çünkü eline verdiğin bir şeyle iktifâ etmez, senin elindeki çıksın ister. Onun için zor.

2. *Ve münâfikun yübğıduhû.* **"İkinci düşmanı münâfıklardır ki yüzüne güler, arkasından** -kızdığı için- **ona zarar vermeye çalışır. Arkasından hançerlemeye çalışır."**

Münâfık; "Şunun yüzüne güleyim de arka tarafına bir geçersem sırtının ortasına hançerimi saplayayım!" diye düşünür. Yüzüne karşı bir şey yapamaz. Çünkü anlaşılıyor ki Müslüman kuvvetli, münâfık zayıf; doğrudan doğruya husûmet yapamıyor. Onun için arkasına dolaşıp gafil zamanında onu avlamaya çalışır. O da bir düşman.

3. *Ve kâfirün yukâtilühû.* **"Kâfir de onunla savaş eder."**

Her yerde Müslümanların başı hakikaten kendisine silah çekmiş düşmanlarla dolu. Allah yardım eylesin. Onlara da dua edelim!

Allahu Teâlâ dünya üzerindeki bütün mü'minlere bayram ettirsin, hepsini rahata erdirsin. İstilâya uğramış olan Müslüman beldeleri düşmanlardan kurtarmayı bizlere nasip etsin. Çarpışan mücahid kardeşlerimizi mansur ve muzaffer eylesin. Dünyanın neresinde mağdur,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

mazlum Müslüman varsa onları gadirden, zulümden kurtarsın. Esir kardeşlerimize hürriyetlerini ihsan ve ikram eylesin. Müslümanları dünyanın her yerinde, iki cihanda aziz, bahtiyar eylesin. İki cihanın hayrına erdirsin.

4. *Ve nefsün yünâziuhû.*

Hepimizin içinde bir nefsimiz vardır. Bu nefis terbiyeye müsaittir, terbiye kabul eder. Yontulursa bir güzel şekil alır ama terbiye edilmediği zaman insana kötülükleri emreder.

﴿اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوۤءِ اِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّیْ ؕ اِنَّ رَبِّیْ غَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ﴾[93]

"İç şu içkiyi, yap şu günahı, vazgeç şu iyilikten! Yan gel yat, namaz kılma! Zekâtını, sadakanı verme, paran azalır…" gibi işi gücü Müslümana kötü şeyleri emretmektir. O da bir düşmandır.

5. *Ve şeytânün yudıllühû.*

Bir de görünmez başka bir düşman vardır. Dışta ama hem dıştadır hem de içte, insanın damarları içinde kanın dolaştığı gibi dolaşır. O da şeytandır. O da insana vesvese verir. Kötü şeyleri telkin edip hak yoldan çıkarmaya, cehennemlik etmeye uğraşır.

İşte bunca düşmanın arasında Müslümanın sığınağı Rabbidir!

﴿اِنَّهٗ لَیْسَ لَهٗ سُلْطٰنٌ عَلَی الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَعَلٰی رَبِّهِمْ یَتَوَكَّلُوْنَ﴾[94]

"Rabbine tevekkül eden mü'min kula şeytanın zararı olmaz."

Allahu Teâlâ Müslümana ibadetlerle, oruçlarla nefsi terbiye etmeyi de nasip eder. Bir Ramazan boyunca ne çok şey öğreniyoruz, nefsimizi tutmayı öğreniyoruz. Nefis de böyle terbiye olur.

﴿حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِیْلُ﴾[95]

Kâfir, münâfık, hasedçi vs. hepsine karşı da *Hasbüna'llâhu ve ni'mel vekîl* deriz. Ne kadar düşman olursa olsun, insan Allah'a kul olunca, Allah'a dayanınca Allahu Teâlâ ona dünya ve âhiretin hayırlarını ihsan

******ebook converter DEMO Watermarks*******

eder.

﴿إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾[96]

"Allah tevekkül eden kullarını sever." buyuruluyor.

Allah bizi kendisine hakikaten, cân-ı gönülden, çok kuvvetli bir tarzda inanmış olan hakiki mü'minlerden eylesin. Kalbimizi imân-ı kâmil ile, şeksiz yakîn-i sâdık ile doldursun. Allahu Teâlâ Hazretlerine saygı ve muhabbetle, Peygamber Efendimiz'e muhabbetle kalbimizi doldursun. Yolundan ayırmasın. Kendisine hakkıyla tevekkül eden bahtiyarlardan eylesin.

---

[92] Deylemî, *el-Firdevs bi-me'sûri'l-hıtâb*, 4/ 176 (6548).

[93] Yusuf, 12/53. "(Yine de) ben, nefsimi temize çıkar(mak iste)mem. Çünkü Rabbimin esirgemesi olmadıkça, nefis her dâim kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir." (dedi)."

[94] Nahl, 16/99.

[95] Âl-i İmrân, 3/173.

[96] Âl-i İmrân, 3/159.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZÂN-I ŞERÎF ÇALIŞMALARI[97]

Dost ya da düşman, içte ve dışta herkes açıkça görüyor ki -elhamdülillah- ülkemizde Müslümanlık günden güne gelişmekte, kuvvetlenmekte. Bendeniz de gezdiğim her il, ilçe ve beldede, dinî yönden gerçekten büyük bir canlılık ve dinamizm müşâhede ediyor, mutlu oluyorum. Mâşaallah, en ummadığım yerde bile, çok şuurlu, çok kaliteli, aydın, takvâ ehli insanlarla karşılaşıyor; haksever, hayırsever, dürüst, çalışkan, fedakâr, vefakâr, olumlu, verimli kardeş ve gönüldaşlarla tanışıyorum. Hele enerji dolu, pırıl pırıl, temiz, idealist gençler o kadar çok ki Allahu Teâlâ adetlerini arttırsın, İslâm'a güzel hizmetler yapmalarını nasip etsin!

Diğer yandan bu güzel ve kutlu gelişme, bazı unsurları ve kesimleri ise şiddetle tedirgin ediyor. Onlar İslâm'dan, imandan, ibadetten çok ürküyor ve korkuyorlar, çok farklı, haksız ve mesnetsiz, yalan ve yanlış düşünce ve yorumlara sürükleniyor, ithamlar yapıyorlar.

Bu bence, çok önemli ve üzerinde dikkatle durmamız gereken çok ciddi bir konu.

Biz onları korkutmamalı ve dışlamamalıyız. İslâm'ın büyüklüğünü ve güzelliğini onlara mutlaka anlatabilmemiz gerekiyor. Onları, kızdırmadan, küstürmeden, sabırla, sevgiyle, şefkatle ikna ve tedavi etmeye büyük özen göstermeliyiz.

Karşımızdakiler, her tip ve kategoriden olabilirler, genellikle dinî bakımdan iyi niyetli ama cahil ve gafildirler. Ama daha aşırı, hatta kâfir ve münkir de olabilirler, gayrimüslim kökenli veya batıl mezhepli de... Biz yılmamalıyız, düşünmeliyiz ki Hz. Peygamber *sallallahu aleyhi ve âlihî ve sellem* Efendimiz Hazretleri, nasıl çok cahil ve müşrik bir topluma İslâm'ı sevdirdi ve kabul ettirdi! Bazı Yahudi ve Hıristiyanları ve azılı düşmanları, nasıl samimi mü'minler ve dostlar hâline getirdi!

Biz de yine Peygamberimiz'in o sevgi, şefkat, sabır, ilim, sohbet, hikmet, cûd u sehâ, ihsan ve ikram yolundan yürümeliyiz. Lüzumsuz kavga ve

******ebook converter DEMO Watermarks*******

kızma yok! Kanaatımca düşman kamplara bölünmek, katılaşmak, diyaloğu kesip koparmak, araya derin uçurumlar ya da aşılmaz yüksek duvarlar koymak... yanlıştır, fayda getirmez.

Adam harcamak kolaydır, kazanmak zor, öldürmek kolaydır, yaşatmak zor; yakıp yıkmak kolaydır, yapmak ve onarmak zor; dargınlık, düşmanlık kolaydır, sevmek ve dostluk kurmak zor!

Biz zor ve zahmetli de olsa, Allah'ın razı ve hoşnut olacağı yolu seçmeliyiz. Bir insanın doğru yola gelmesi, hidayete ermesi çok önemli bir olaydır, kıymetine baha biçilmez, dünyalar değer. Bir kulu cehennem ateşine yanmaktan, ebedî azaba uğramaktan kurtarmak, sonsuz saadete ermesini sağlamak ne kadar asil, ne kadar muazzam bir iyiliktir!

Siz, bu huzur ve mutluluk veren işe koşun, bu yüce gaye için çalışın ki en büyük sevapları ve en yüksek mânevî makamları kazanın.

Çevremizde ve içimizde maddî yönden kaliteli amma mânevî yönden boş, gafil, cahil, dünya zevkine veya meşgalesine dalmış âhiretten bîhaber, cezayı hak etmiş, inanca susamış sizden yardım bekleyen çok zavallı insan var. Bunlar sizin; kardeşleriniz, yakınlarınız, evlatlarınız, hemcinsiniz. Onlara yardım ve dostluk elini uzatmalı, onları kurtarmaya (kendileri istemeseler bile) var gücünüzle çalışmalısınız; tıpkı yangından can ve mal kurtarır gibi; aynen azgın dalgalar arasında çırpınan kimseyi çekip boğulmaktan sâhil-i selâmete çıkarmak gibidir.

Önümüz Ramazân-ı Şerîf, çok nurlu ve kutlu, pek ecirli ve feyizli bir ay; şeytanların bağlandığı, rahmet kapılarının açıldığı, şartları çok müsait bir mânevî mevsim! İçte ve dışta çok hızlı ve önemli değişme ve gelişmelerin olduğu, birlik ve beraberliğe çok mecbur, rahmet ve nusrete çok muhtaç bulunduğumuz bir zamanda Hızır gibi imdadımıza geliyor.

Geliniz, bu yılın Ramazan'ını çok iyi değerlendirelim: Hem kendimiz, ibadet ve taate, hayrât ve hasenâta girişmekle hem de başkalarını hak yola çekmekle... Onlara hediyeler vererek; kitaplar, dergiler okutarak; vaazlara, sohbetlere götürerek, ziyaretlere, iftarlara çağırarak, özel konuşmalarla ikna ederek; tefekküre sevk ederek; severek ve sayarak...

Gençler ve yaşlılar, kadınlar ve erkekler olarak her biriniz bu Ramazan, en aşağı on kişi kazanmaya çalışmalısınız. Allah, üstün muvaffakiyet versin, Ramazân-ı Şerîfiniz mübarek olsun.

Allahu Teâlâ cümlenizi, sevdiklerinizle birlikte nice nice maddî ve

******ebook converter DEMO Watermarks*******

mânevî bayramlara erdirsin, cennet ve cemâliyle müşerref eylesin!

Âmîn. Bi-hürmeti seyyidi'l-mürselîn sallallâhu aleyhi ve âlihî ecma'în!

---

[97] M. Es'ad Coşan, *Kadın ve Aile Dergisi Başmakaleleri*, s. 169-171.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN'DA AİLE HAYATI VE ÇOCUK TERBİYESİ[98]

Ne mutlu ki Ramazân-ı Şerîf'e kavuşmuş bulunuyoruz. Hadîs-i şerîflere göre bu ay, gerçek bir bereket mevsimidir. Allahu Teâlâ bu ayda mü'minleri hayırlara gark eder; rahmetini onlar üzerine yayar ve saçar; günah ve hatalarını bağışlar; dualarını, dileklerini kabul eder; mü'min kulların bu ayda gösterdiği canlılık ve gayrete, ibadetlere devamlarına, hayırlardaki yarışmalarına nazar buyurup meleklerine onlarla mübâhât (övünme) ve iftihar eyler. Bu ayda maddî ve mânevî âlemlerde değişmeler olur, göklerin kapıları açılır, cehennemin kapıları kapatılır, şeytanlar zincire vurulur,[99] cennet bezenip melekler yerlere iner, kullarla musafaha ederler. Bu ay içinde bin aydan daha hayırlı bir gece "Kadir Gecesi" saklıdır.

Mânevî yönden, şer kuvvetleri dizginlenmiş, hayır imkânları çoğaltılmış ve şartlar müsaitleşmiş olan bu ay, kulların batıldan hakka, günahtan sevaba, hatadan tevbeye, kötülükten iyiliğe, fesattan ıslaha, gafletten takvâya dönmesi için çok kıymetli bir fırsattır. Bu fırsat iyi değerlendirilmeli, elden kaçırılıp heba edilmemelidir.

Ramazan mü'min kullara yıllık bir yetiştirme kursu, terbiye devresidir. Ömür boyu her yıl mü'minler bu ayda rûhî egzersizlerle uğraşır, arzularını yenmeyi, iradelerine hâkim olmayı öğrenir, nefislerini ıslaha alışırlar; oruç ve ibadetlerle mânevî duyguları gelişir, derunî hayatın sırlarına âşinâlıkları artar; hassas, merhametli, şefkatli, rikkatli, hayırsever, halis ve sâfî kimseler hâline gelirler.

Çocukların rûhî inkişafı ve dinî-ahlâkî eğitimi açısından da Ramazan'ın, bu aydaki aile içi yaşantının müstesna bir değeri ve etkisi vardır. Kendi hafızalarınızı yoklayınız! Orada Ramazanlarla, oruçlarla, teravihlerle, sahurlarla, hatimler ve mukabelelerle, pideler, tatlılar, ziyafetler, kandiller, minarelerle ilgili ne kadar çok ve güzel, sevimli ve

******ebook converter DEMO Watermarks*******

özlemli çocukluk hatıraları vardır! Dikkat edilsin ki bunlar; bizim dinî hissiyatımızın, rûhî yapımızın, ahlâkî davranışlarımızın en sağlam temellerini oluşturmuşlardır.

O hâlde ailece Ramazan yaşantınıza dikkat ve özen gösteriniz sevgili okuyucular; Ramazan'ın simgesi olan ibadet ve davranışları aceleye getirmeyiniz, tadını çıkara çıkara, sindire sindire îfâ ediniz; dinî vazifelerinizi angarya gibi değil, seve seve, bir düğün ve şenlik havası içinde yapınız.

Bu cümleden olarak, çocuklarınıza özel itina gösteriniz; onları tatlılıkla, öpücüklerle sahura muhakkak kaldırınız; onlar kız ise güzel oyalı namaz başörtüleri, erkekse işlemeli alımlı takkeler, sevimli değerli tesbihler, özel seccadeler tahsis ediniz, "bunlar sizin" deyiniz, güzel ve temiz, pak giydiriniz, tarayıp donatınız, ta ki şahsiyetleri o yolda gelişsin. Küçücük avuçlarını açıp masum masum dua etmelerini öğretiniz, çünkü belki de sadece onlar hürmetine başımıza taş yağmaktan kurtuluyoruz. Ailece hanım, bey, çocuklar beraberce camiye, teravihe gidiniz. Çocuklarınızı mutlaka sabah namazlarına götürünüz, mukabele dinletiniz. Uyku ve istirahatlerini gündüzün müsait zamanlarında sağlarsınız. Uyku bahanesiyle ibadetlerden geri kalmalarına asla izin ve fırsat vermeyiniz, onları küçükken ters alışkanlıklara kendi ellerinizle itmeyiniz. Vaazlara, cumalara götürünüz; daha sonra da ne aldığını, hatırında ne kaldığını sorup kontrol ediniz. Kur'ân-ı Kerîm öğretiniz, hatim indirttiriniz.

Bütün bunları yaparken de hediyelerle, güleç yüzle yaptırınız, zorbalık ve sertlik göstermeme şartına çok dikkat ve riayet ediniz. Sevdirerek, özendirerek yapmasını sağlayınız. Dondurmaları, çikolataları, şekerleri, balonları, oyuncakları, meyveleri, mükâfatları devreye sokunuz. Ta ki ruhları, hafızaları en tatlı Ramazan hatıralarıyla dolsun, dimağları Hakk'a kulluk etmenin derunî lezzetine alışsın.

Böylece, Ramazan'ımızın daimî bir bayram ve ebedî bir düğün hâline dönüşmesini dileriz sevgili okuyucular!

---

[98] M. Es'ad Coşan, *Kadın ve Aile Dergisi Başmakaleleri*, s. 19-21.

[99] Bk. İbn Hanbel, *Müsned*, 14/541 (8991); bk. Nesâî, Sıyâm, 5 (2106).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

MÜSLÜMANIN EN MÜHİM VE EN CİDDİ İŞİ![100]

Bir milleti, bir toplumu, bir grubu, bir ferdi yücelten ve ilerleten, onun eğitim başarısıdır. İyi bir eğitim, ilkel bir toplumu, ilkellikten, geri kalmışlıktan kurtarır; modern, ileri, aydın bir toplum hâline getirir. Kaliteli bir eğitim, köylüyü vezir, fakiri zengin, sipahiyi paşa, ümmiyi âlim, zalimi fazıl mertebesine yükseltir, dağdaki çobanın oğlunu beynelmilel şöhrete sahip atom âlimi yapar, harap beldeleri mâmur, silik ülkeleri lider kılar.

Etkili, samimi, imanlı bir eğitim ihtidâlara sebep olur, gayrimüslimleri Müslüman, inançsızları mü'min, günahkârları tevbekâr, ümmîleri evliyâ hâline getirir. Bunun aksine, sapık bir eğitim de halis bir Müslümanın evladını kâfir veya gafil, renksiz veya dinsiz veya anarşist, ahlâksız, vicdansız kılabilir. Hülâsâ, eğitimsizlik veya yanlış eğitimle, dünya ve âhiret huzur ve saadeti elden kaçar; iyi eğitimle de insanoğlu iki cihanda aziz ve şerif ve bahtiyar olur.

Fertlerin olduğu gibi, milletlerin başarısı da eğitimle ilgilidir. Çünkü aydınlar, milletvekilleri, bakanlar, başbakanlar da nihayet birer insandırlar, içinden yetiştikleri toplumun bir parçasıdırlar. Millî eğitim iyi ve doğru ise onlar da iyi ideallere sahip olurlar, ülkeye iyi hizmet ederler; kötü idareci ve liderlerin milletleri nasıl mahvettiklerini son Körfez Savaşı'nda canlı olarak gördünüz. Milletlerin, layık ve müstahak oldukları şekilde idare olundukları mâlumdur. Kötü bir yönetici, topluma Hakk'ın bir cezasıdır, kötü eğitiminin, kötü tercihlerinin, kötü desteklerinin, nemelazımcılık veya dalkavukluklarının sonucu olarak...

Bu sebeple eğitime fevkalâde önem vermek zorundayız, hem dinî hem de dünyevî yönden. Her tabakadaki insanımızı en güzel, en mükemmel tarzda yetiştirmeye çok gayret etmeliyiz. Gezdiğim ve gördüğüm kadarıyla modern toplumlarda eğitime çok büyük değer ve önem veriliyor; zaferleri, zenginlikleri, başarıları da hep bu sebeptendir.

Eğitimin asla, sadece okul ve diploma işi olduğu sanılmamalıdır. Eğitim

******ebook converter DEMO Watermarks*******

anne kucağında, aile yuvasında başlar; toplum içinde, okul sonrasında iş âleminde, sosyal hayatta devam eder; camiler, vaazlar, dersler, cemaatler, tarikatler, hayır cemiyetleri, kulüpler, dernekler, basın-yayın kursları, kültürel aktiviteler ve diğer çalışma ve temaslar son derece etkili ve önemlidir.

Eğitimi katiyen ihmal etmemeli; en büyük gayreti bu sahada göstermeli; bu yolda hiç bir masraftan kaçınmamalıyız; çoluk çocuğumuzun eğitim kusurları üzerine anında eğilmeli, gereken ikaz ve düzeltmeyi hemen yapmalı, sosyal hayattaki ahlâksızlık, rüşvet, haksızlık ve sâir kusurların izâlesi ve düzeltilmesi çalışmalarında aktif rol ve görev almalı; politikayı ihmal etmemeli, zalime yüz vermemeli, hakkı desteklemeli, lüzumsuz sevgi ve dalkavuklukla zorba ve diktatör üretmemeye özel dikkat sarf etmeliyiz.

Milleti eğitim, eğitimi de fâzıl ve kâmil âlimler kurtarabilirler. Sizlere onun için aklın, ilmin, irfanın, edebin, faziletin, âlimin, fâzılın, kâmilin, mürşidin, mürebbînin, hakkın ve hayrın destekçisi olmanızı şiddet ve hararetle tavsiye ederim, ta ki dünyada ve âhirette felah bulasınız.

Ramazân-ı Şerîf, Müslümanın çok önemli bir ibadet ve eğitim ayıdır. Bu ayda şeytanlar bağlandığı, rahmet kapıları açıldığı için mü'minler melekleşir, hayır ve ihsana daha çok rağbet eder; hayır faaliyetlerini destekler, zekât ve bağışlarını en uygun yerlere vermeye çalışır; nefsini yenmeyi, sabrı, şükrü öğrenir, Kur'ân okur, vaaz dinler, hizmete koşar, sevap kazanacak işler yapar, günahlardan, haramlardan kaçınır.[101]

Bu ayda şahsî, ailevî ve içtimaî eğitime çok önem verin, ciddi eğitim teşebbüslerimizi destekleyin, her sahada ve her kademedeki eğitim için gücünüz yettiği kadar görev yüklenin ve olanca imkânlarınızı ortaya koyun ki Ümmet-i Muhammed *aleyhisselam* bu perişan ve derbeder hâlden kurtulsun, birlik ve beraberliği sağlasın, dirliğe ve düzenliğe kavuşsun.

Cenâb-ı Hak bu Ramazân-ı Şerîf'i vesîle-i fevz ü felâhınız ve sebeb-i inşirâhınız ve saâdet-i dâreyniniz eylesin. *Âmîn, bi hürmeti seyyidi'l-mürselîne Muhammedin sallallâhu aleyhi ve âlihî ecmaîn.*

---

[100] M. Es'ad Coşan, *Kadın ve Aile Dergisi Başmakaleleri*, s. 205-207.

[101] Bk. Buhârî, Savm, 5 (1898-1899); Bed'ü'l-halk, 11 (3277); Müslim,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Sıyâm, 1-2 (1079); Tirmizî, Savm, 1 (682); Nesâî, Sıyâm, 2 (2097-2098); İbn Mâce, Sıyâm, 2 (1642).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

EN MÜHİMİ[102]

İçinde, İslâm'ın en mühim farzlarından biri olan orucun bulunduğu Ramazan ayı, dinî hayatımızda çok ehemmiyetli, müstesna bir mevkiye sahiptir. Her Müslümanın onun kadrini bilmesi, feyiz ve bereketinden istifade etmesi akıl, zekâ ve inancının gereği olup mânevî yönden yücelmesinin de en önde gelen şartlarından biridir.

İngiliz Müslümanlarından Habibullah Lovegrove, *What is Islâm* adlı eserinde, İslâm dininin tahakkuk ettirmek istediği her gaye ve amacı, sadece öğüt ve tavsiyede bırakmadığına; aksine, onun nazariyattan tatbikata, teoriden pratiğe intikal şeklini de gösterdiğine dikkati çeker ve bu meziyetini çok takdir ettiğini belirtir. Durum gerçekten de öyledir.

Allah *celle celâlüh* kullara, kendisini hiç unutmamayı ve asla gafillerden olmamayı emretmiş; bunu sağlamanın pratik çaresi olarak da Kur'ân-ı Kerîm'in seksen kadar yerinde kendisini zikir ve tesbih etmelerini, yine pek çok âyet-i kerîmede namaz kılmalarını tavsiye buyurmuştur. Neticeyi düşününüz: Günde en aşağı beş vakit farz namaz kılan ve gece gündüz Hakk'ın zikir ve tesbihinde olan kimse, artık gaflette, nisyanda kalır mı? Allah'ı unutup isyana dalar mı?

Yine İslâm, Müslümanları kardeş eylemiş, birbirlerini sevmelerini istemiş, bunu sağlamak için de selamlaşmayı, ziyaretleşmeyi, sıla-i rahimi, ayrıca cemaate katılmayı, cumayı, bayramı, haccı ve maddî yardımlaşmayı, hediyeleşmeyi, sadakayı, zekâtı emreylemiştir. Şimdi söyleyiniz, bunlar yapılırsa sevgi, kardeşlik ve dostluk otomatik olarak tahakkuk etmez mi?

Aynı şekilde İslâm, temizliği tavsiye etmiş, bunu temin için de namaz için abdest almayı, cünüplükten kurtulmak için guslü, hadesten ve necasetten arınmayı, misvak kullanmayı, tırnak kesmeyi, fazla kılları gidermeyi, evin içini ve sokağı süpürmeyi... emir buyurmuştur.

Bu misalleri çoğaltabiliriz. İşte bunlar gibi Ramazan ayı da Kur'ân'ın emri olan nefsi tezkiye, ahlâkı tehzib, rezâili tasfiye ve fezâili tekmilin pratikteki yolu ve çaresidir.

Nitekim Ramazan orucunu emreden âyetin sonunda, bunun gayesinin

******ebook converter DEMO Watermarks*******

mânevî, rûhî ve ahlâkî olduğuna işaretle, **"…Ta ki ittikâ edesiniz, yani takvâ sahibi olasınız."**[103] buyurulmaktadır.

Ramazan ayında, oruç tutarken, Müslümanların hiç hatırlarından çıkarmamaları gereken başlıca hakikat işte budur. Oruç asla, sadece yeme içmeden kesilmeden ibaret değildir; bilakis her Müslüman, orucun nefs-i emmâreyi yenme, iradeyi kuvvetlendirme ve neticede takvâyı kendine hâl edinme ana gayesine hizmet eden bir idman ve egzersiz olduğunu daima göz önünde tutmalıdır.

Demek ki oruçtan hedef takvâdır. Allah *celle celâlüh* Kur'ân-ı Kerîm'in yüz elli kadar yerinde takvâyı zikredip övmüştür. O, bizim gibi eski ümmetlere de emrolunmuştur. Allah indinde en makbul kimse en takvâlı olandır; Allah'ın evliyâsı müttakîlerden başkası değildir; onlar dünya ve âhiretin gerçek ulularıdır; Allah tarafından sevilmek, büyük maddî, mânevî nimetlere ermek, ilâhî yardıma mazhar olmak, hüsn-i âkibet, eşsiz ve ebedî saadet, müjde ve büşra, cennet ve cemâl... onların mükâfatlarıdır.

Takvâ, Peygamberimiz'in gerçek yoludur; ashâb-ı kirâmın, evliyâullahın, sâdât ve meşâyihimizin hâli; âbid ve zahidlerin yol azığı; zâkir ve şâkirlerin göz nuru, gönül süruru; âhiret taliplerinin maksat ve arzusudur. Takvâ ve ittikâ lügatte, **"korunmak, sakınmak, çekinmek, korkmak"** demektir. Müttakîler de "Allah'tan korkan, işledikleri amellerin kabulünü engelleyen hal ve şartlardan sakınan, cehenneme düşmekten veya Allah'ın sevgisini kaybetmekten çekinen, yaptığı işleri titizlenerek, özenerek yapmaya ihtimam gösteren Müslümanlar." demektir.

Şeriate göre takvâ üç mertebedir: Bu mertebelerin en aşağısı, –iman ve İslâm'ın asgari şartı olan– küfürden sakınmaktır. En âlâsı ise gönlü, Allah *celle celâlüh* Hazretlerinden –velev bir an bile olsa– alıkoyan her şeyden sakınmak ve cümle mâsivâdan îrâz eylemektir.

Takvânın orta derecesi ise –ki çok kere takvâ denilince bu anlaşılır– insanın âhirette kendisine ceza, azap ve ikap getirecek işlerden sakınması, kalbini ve niyetini dürüst ve pak tutmasıdır.

Her işin, amelin ve uzvun kendine göre bir takvâsı vardır. Mesela, orucu ifsad edecek hâl ve davranışlardan uzak durmak; namazı, zekâtı, haccı ve sâir amelleri ifsad ve iptal edecek şeylerden korunmak; imanı elfâz-ı küfürden ve bozuk itikatlardan korumak; fena huylardan kurtulmak;

******ebook converter DEMO Watermarks*******

kalbi kötü niyetlerden korumak; her âzâ ve cevârihi, her çeşit günahlardan ve yasaklardan korumak… gibi.

Hemen anlaşılır ki bunun için de yasakları, haramları, helâlleri, mübahları, sevapları, günahları iyice bilmek, yani fıkıh ilmine ve tasavvufa vukuf şarttır. Denmiştir ki; "İbadet ve iyi kulluk, ince bir sanattır; onun dükkânı halvet (tenhalık), ana sermayesi ilim ve takvâ, kazancı da cennettir."

Rabbimiz! Bizi Ramazan'ın âdâbına riayet eden, takvâya eren ve neticede rızana nâil olanlardan eyle!

İlahî, cennet evine, / Girenlerden eyle bizi;
Cennet içre cemâlini, / Görenlerden eyle bizi.[104]

---

[102] M. Es'ad Coşan, *İslâm Dergisi Başmakaleleri*, s. 41-43.
[103] Bakara, 2/183.
[104] *Yûnus Emre Dîvânı*, 6/281.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RİYÂZETÜ'L-BEDEN VE RİYÂZETÜ'N-NEFS[105]

Çalıştırılan bir uzuv gelişir, adale kuvvetlenir; vücut çalışınca dinç kalır, güç kazanır. Atalarımız; "İşleyen demir ışıldar, işlemeyen pas tutar." buyurmuşlar.

Bu gerçek sebebiyle, çeşitli sporlar yapıyor, koşuyor, terliyor, fazla enerjileri harcıyor, biriken yağları atıyoruz. Amerika'da, Avustralya'da yaşlı-genç tüm kuşakların, hayret edilecek kadar spora düşkün olduklarını gördüm. Biz sabahın alaca karanlığında camiye namaza yetişmeye gayret ederken, onlar eşofmanlarını giymiş yol boyu koşuyor, spor yapıyorlardı.

Vücuda sun'î olarak çalıştırma hareketlerine "idman" (=jimnastik) veya "riyâzetü'l-beden" adını veren atalarımız da çeşitli sporlara büyük önem vermiş, özellikle güreş, binicilik, atıcılık gibi dallarda sistemli çalışmışlar, müsabakalar düzenlemişler, mükâfatlar vermişlerdir.

Peygamber Efendimiz *sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem* de bir hadîs-i şerîflerinde; **"Çocuklarınıza yazı yazmayı, suda yüzmeyi ve ok atmayı iyice öğretiniz."**[106] buyurmuş. İslâm'da "riyâzetü'l-beden"in yanısıra öbür milletlerde pek yaygın olmayan bir de "riyâzetü'n-nefs", yani: ruhu ve nefsi terbiye ve ıslah çalışmaları vardır. Bu da çeşitli sıkıntı, yokluk ve mahrumiyetleri özellikle ortaya koyup onlara sabır ve tahammül ettirerek iradeyi güçlendirme, kötülükleri arzu eden nefsi dizginleme, hırs ve sâir kötü huyları frenleme egzersizleri ile yapılır.

Ramazan ayı, her sene, işte bu egzersizlerin yaygın olarak, tüm ümmet üzerine mecburî kılındığı çok ilginç bir dönemdir. Kişi bir ay gündüzleri yeme içme, eşine yaklaşma gibi çok güçlü duygu, içgüdü ve arzularını cebren ve kasten terk etmeyi uygular. Bu, İslâm'ın önemli ve başta gelen esas ibadetlerinden biri olmuştur, gücü yeten, sıhhati müsait herkese farz kılınmıştır.

Ama halkın çoğunun sandığı gibi oruç sadece aç ve susuz kalmaktan ibaret değildir. Bilakis hadîs-i şerîflerde çok açık olarak belirtildiği üzere

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ahlâkî birçok hususlara da riayet etmek, tam bir orucun şartlarındandır, aksi takdirde orucun bir sevabı olmaz.[107] Mesela, oruç tutan, kendisine birisi gelse, çatıp sataşsa, sövüp saysa ona uymayacak, "Ben oruçluyum, ben oruçluyum."[108] diyecek, oruçlu, gözünü harama bakmaktan sakınacak; dilini dedikodudan, gıybetten (birinin arkasından konuşmak), nemimeden (laf taşıyıp ara bozmak), küfürden, kalb kırmaktan koruyacak; kulağıyla günahlı sözleri ve sesleri asla dinlemeyecek; eliyle kimseyi incitmeyecek, ayaklarıyla harama ve günaha gitmeyecek; kalbinden kötü duygular geçirmeyecek, nefse ve şeytana uymayacak, kötülüğe bulaşmayacak, gününü bir melek gibi geçirmeye çalışacak...

Gece de çok uyku uyumayacak; teravih namazı gibi nispeten zor ve uzun bir namazı sünnet-i seniyye olarak kılacak, uykusunu tekrar bölüp gece sahura kalkacak, teheccüd namazı kılacak, çok Kur'ân okuyacak, mümkünse Ramazan'da hatim indirecek, camilerde "mukabele"leri (hafızların Kur'ân okumaları) takip edecek, vaazları dinleyecek; elinde tesbih, dilinde zikir, hiçbir ânını boş geçirmemeye çalışacak; yani tam dervişâne bir hayat yaşayacak, derunî zevkleri tadacak, rûhen paklaşacak, mânevî bakımdan yükselecek, ârifleşecek, evliyâlaşacak, melekleşecek, Rabbine yakın, mukarreb bir kul olacak...

Küçüklüğünden itibaren her yıl 29-30 gün böyle bir ruh eğitimi ve nefs terbiyesi gören bir Müslümanın sonunda nasıl olgun, kâmil, salih, sevimli, tatlı, mübarek, hayırlı, feyizli, nurlu bir insan hâline geleceğini tahmin etmek hiç de zor olmasa gerek.

Kanadalı bir dış politikacı ve gazetecinin; Güneydoğu Asya'da elçilikte çalışırken Budizm, Brahmanizm vs. gibi mahallî din ve inançları incelediğini, onlarda hiçbir mantık, hikmet ve güzellik bulamadığını; ama İslâm'ı öğrenince onun ibadetlerinde nice nice hikmetler, faydalar, güzellikler gördüğünü, bu yüzden büyük hayranlık duyup Müslüman olduğunu okumuştum.

Yâ Rabbi! Şu mübarek ayda bizi de İslâm'ın tüm güzelliklerine eren, tüm yücelik ve niceliklerini sezen, senin rızanı kazanan ve rahmetine mazhar olanlardan eyle, *bi-hürmeti habîbike Muhammedini'l-Mustafâ sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem.*

---

[105] M. Es'ad Coşan, *İlim ve Sanat ve Panzehir Dergisi Başmakaleleri*, s.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

145-147.

[106] Bk. Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, 11/135-136 (82-97-8298).

[107] Bk. Buhârî, Savm, 8 (1903); Edeb, 51 (6057).

[108] Bk. Buhârî, Savm, 9 (1904); Müslim, Sıyâm, 163 (1151).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

MÜBAREK MEKKE VE MEDİNE RAMAZANLARI[109]

Mekke-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere'de Ramazan fevkalâde tatlı, sevaplı ve feyizli oluyor. Her şeyden önce, bir hadîs-i şerîflerinde sevgili Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve âlihî ve sellem* Hazretleri şöyle buyurmuşlar:

"Şu benim mescidimde kılınan bir namaz, (Mekke'de Kâbe-i Müşerrefe'nin bulunduğu) **Mescid-i Haram hariç başka yerlerde kılınan namazlardan bin kat daha üstündür. Mescid-i Haram'daki bir namaz ise başka yerlerde kılınan namazlardan yüz bin kat daha faziletlidir."**[110]

Onun için hâli vakti müsait her Müslüman Ramazân-ı Şerîfi oralarda geçirmeye can atıyor.

Bu sene Suudlular Ramazan'a çarşamba gününde, Türkiye ise cuma gününde başladı. Hangisi haklı? Kesinlikle biz haklıyız; çünkü bir üniversite astronomi âliminin de bana verdiği hesap ve grafiğe göre salı'yı çarşamba'ya bağlayan akşam, ay güneşten evvel batmış olduğundan ufukta yeni hilâlin görülmesi imkânsız idi, nitekim görülmedi de! çarşamba'yı perşembe'ye bağlayan akşam da Medine'de ayla güneş üç dakika farkla aşağı yukarı beraber battıklarından hem yeni hilâl henüz teşekkül etmemiş idi hem de görülmesi imkânsızdı. Ancak perşembe'yi cuma'ya bağlayan akşam, ay güneşten elli dakika kadar sonra battığından, görülebilirdi ve o akşam teravih kılınıp sahura kalkılıp cuma günü oruç tutmak uygundu. Türkiye Ramazan'a doğru başladı. Sanıyoruz Suudlular ay sonunda hatalarını anlayıp bir iki gün ilave oruç tutacaklar.

Bu meseleler konuşulurken bazı mühendis arkadaşlar piyasaya yeni çıkmış bir "ay" saatinden bahsettiler. Hemen gittik aldık! Saat, hem ayın hem güneşin her gün doğduğu, battığı saatleri, koordinatları verilen yere göre hemen hesaplayıp veriyor. Sanıyorum ayın doğuş ve batışı, tam

******ebook converter DEMO Watermarks*******

tepede ve tam aşağıda oluşu, denizlere tesir eden med ve cezir (gel-git) olayları meydana getirdiğinden, biz Müslümanları dinî aylar ve bayramlar için ilgilendirdiği kadar, okyanus ve büyük deniz kıyılarındaki insanları da denizcilik ve balıkçılık yönünden ilgilendiriyor. Nitekim geçen sene gezdiğim Avustralya'nın Pasifik Okyanusu kıyı şehirlerinde bize turizm büroları bölge haritası ve gezilecek-görülecek yerler hakkında broşür ile birlikte ayın doğuş-batışını, med ve ceziri saat saat, gün gün gösteren cetvelleri de ücretsiz veriyorlardı.

***

Başlangıcı ile ilgili aksamalar bir yana, diğer her şey buralarda çok güzel! Gerek Medine, gerek Mekke mescitlerinde iftar saatinde görülmeye değer bir manzara meydana çıkıyor. Herkes ikindiden sonra hazırlıklara başlıyor, mescitte sofralar için uzun naylon örtüler seriliyor, büyük zemzem bidonları başa konuluyor. Evlerdeki buzluklarda (deepfreeze) saklanan güzelim taze hurmalar (rufa) serin serin, buzlu buzlu getiriliyor; hel-kahve ve zağferanla, bazısı da nâne, karanfil katılarak yapılmış sarı renkli kahveler ve uzun burunlu özel termoslar, doldurulmuş hazır bekliyor. Mescidin dışında ve yanlarında üzüm, elma, muz, meyve suları, ekmek ve şerbet. "Dukka" denilen nefis kokulu baharatlar sofralara konuyor. Kapılardan girerken davetçiler yakanıza yapışıyor, "Yâ seyyidî, lütfen bizim soframıza teşrif edin, iftarı bizimle yapın!" diye yalvarıyor. Gülerek teşekkür ediyor, kendi arkadaşlarınızın sofrasına binbir zorlukla ulaşabiliyorsunuz. Ezan okunduktan sonra bu şahane muhabbetli ve mübarek sofralarda rahatça orucu açıyor, beş dakika kadar yiyip içip hemen toparlanıyor ve akşam namazını cemaatle, sevinç ve huzur içinde edâ ediyorsunuz. Hiç acele yok! Akşam ile yatsı arasını otuz dakika daha uzatmışlar, iftardan sonra evlere, lokantalara girilip istenilen yemekler yenilip abdestler tazelenip teravihe geliniyor.

Teravih bu iki büyük mescitte hatimle kılınıyor, hiç acele edilmeden, açık seçik okuyarak, rükû ve sücudların hakkı verilerek bir buçuk iki saatte namaz tamamen kılınmış oluyor.

Halk gündüz sıcakta dinlenmiş olduğundan, gece ayakta; her taraf ışıl ışıl, cıvıl cıvıl, hareketli, neşeli, nurlu, tatlı, bereketli! Birçok kimse sahura, hatta sabaha kadar uyumuyor. Sahur için bir ezan okunuyor, sabah için diğer bir ezan; sabahı erken vaktinde kılıp yavaş yavaş evlere çekiliyorlar;

******ebook converter DEMO Watermarks*******

işe ve dükkâna giden az. Asıl iş hayatı ikindi namazından sonra açılıyor. Öğle ile ikindi arası tam istirahat saati, hatta birisine bu saatlerde telefon etmek bile ayıp ve nezaketsizlik sayılıyor.

Renk renk, kılık kılık, ırk ırk, millet millet Ümmet-i Muhammed'i *sallallahu aleyhi ve âlihî ve sellem* sevgi ve saygı ile kaynaşmış ve uhrevî hazlar, ibadet ve taatler, sadakalar ve zekâtlar, ikram ve hayırlar, ecir ve sevaplar peşinde, namazda, zikirde, itikâfta, Kur'ân okumakta görüyor mest oluyorsunuz.

Ama haberlerde duyuyorsunuz ki Ermeniler Karabağ'da katliam yapmış, kadınları, çocukları kesmiş; Bosna-Hersek savaş eşiğinde, Keşmirliler perişan, Cezayir yürek yarası, Türkiye'de terör, iç savaş söylentileri, Yunanlılar pusuda... Binbir türlü acı haber, dert, üzüntü...

Düşünüyorsunuz; İslâm'ın kendi güzelliği ve mükemmelliği nerede, Müslümanların İslâm'la yakınlıkları hal ve vaziyetleri ve uygulamaları nerede?

Yâ Rabbi! Şu mübarek ay hürmetine Müslümanları lütfunla ıslah eyle, kahrınla değil; Müslümanları gafletten uyandır, gerçek İslâm şuuruna, Kur'ân ahlâkına sahip eyle! Kalplerini birbirlerine ısındır, kuvvetlerini birleştir, aralarındaki hainleri, gafilleri, ajanları, fâsıkları, fâcirleri, zalimleri bertaraf eyle! Başlarına, onları seven, Allah'tan korkan, merhametli, bilgili, becerikli, uyanık, hâlis, muhlis, hizmet ehli idareciler geçir, din düşmanlarına imkân ve fırsat verme; mü'minleri kâfirlerin karşısında mağlup ve mahcup duruma düşürme; iki cihan saadetine erdir, cennet ü cemâlinle müşerref eyle! *Âmîn bi-hürmeti ismike'l-a'zam ve nebiyyike'l-ekrem sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem!*

---

[109] M. Es'ad Coşan, *Kadın ve Aile Dergisi Başmakaleleri*, s. 243-246.

[110] İbn Mâce, İkâmetü's-salavât, 195 (1406).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUÇ'UN MAHİYETİ[111]

Size, "En büyük düşmanınız kimdir?" diye sorulsa acaba nasıl cevap verirdiniz? Böyle bir soruya karşılık muhakkak ki ya birtakım şahıs isimleri söylenir; ya bazı devlet isimleri düşünülür yahut da birtakım sapık ideoloji mensupları hatıra gelir. Fakat bakınız bu konuda sevgili Peygamberimiz ne buyuruyor:

"Senin en tehlikeli ve zorlu düşmanın iki yanının arasında -yani kendi içinde bulunmakta- **olan nefsindir."**[112]

Demek ki bizim en büyük düşmanımız, bizzat yine kendimiz, ölçüsüz, sınırsız, sayısız arzu ve ihtiraslarımızın sembolü olan nefsimiz olmaktadır. Gerçekten de cemiyet içindeki kötülük ve aksaklıkların kökü, sebebi araştırılsa perdenin arkasında, iyi yetişmemiş, nefsini terbiye edememiş, kötü istek ve hırslarının esiri olmuş, iradesi zayıf kişilerle karşılaşırız. İçki, kumar, zina, rüşvet, kan davası, kin, öldürme, entrika ve bu gibi bütün kötülüklerin başı, müsebbibi hep akl-ı selimin ve iradenin sağlam dizgini ile frenlenmemiş olan azgın nefislerdir.

Nefsi kontrol altına almak, onun kötü temayülleri ile mücadele etmek; saldırgan dış düşmanlarla yapılan savaşlar kadar hatta ondan da önemlidir. Çünkü bunun, oradaki başarıda bile büyük rolü ve payı vardır. Onun için Peygamberimiz, bir savaş dönüşünde; "Şimdi küçük savaştan, büyük savaşa dönmüş bulunuyorsunuz."[113] diyerek nefisle mücadelenin önemine işaret buyurmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'de de bu konuda birçok delil vardır. Birçok âyette, nefislerinin gereksiz arzularını, hevâ ve heveslerini kontrol altında tutanların felah bulacakları;[114] kendi içlerini temizleyen kimselerin cennete girecekleri kesinlikle belirtilmiştir.

Acaba nefsimizi nasıl yener, ona hangi yollarla hâkim olur, kötü arzuların ve hırsların esaretinden nasıl kurtuluruz?

Bunun eski-yeni, öğretimle, eğitimle ilgili, fikrî veya amelî pek çok yolu gösterilmiştir. İslâm dini ise bu konuda, herkesin faydalanabileceği, pratik ve çok etkili bir çare olarak oruç ibadetini farz kılmıştır.

Fevkalâde önemine binaen, dinin beş ana şartından biri kılınan oruç, Peygamberimiz'in hadislerinde belirtildiği şekilde tutulduğunda, bizi

******ebook converter DEMO Watermarks*******

rûhen, bedenen ve ahlâken sıhhate kavuşturur. Bir yandan irademizi, sabır melekemizi güçlendirirken diğer yandan da nefsin kuvvetini kırar. Kendisini şahlandıran, besleyen yollar tıkandığı için sönükleşmiş, cılızlaşmış olan nefsi, -bu zayıf ve güçsüz hâlinde- yenmeyi bize öğretir, ona galebe etmenin tadını tattırır.

Din ve tasavvuf kitaplarının hepsinde, kemâle ulaşmanın şartlarından biri olarak daima orucun veya az yemenin öne sürüldüğünü görürüz. Mesela büyük mutasavvıf Erzurumlu İbrahim Hakkı, meşhur eseri *Mârifetnâme*si'nde, açlık ve orucun faydalarını geniş bir şekilde işliyor. O, anlaşılmasında pek zorluk çekilmediğini sandığım bir şiirinde, bu konuda şöyle diyor:

Eren açlıktan ermiştir huzûr-ı Hazret-i Hakk'a
Bilen açlıkta bilmiştir ulûm-ı bahr-ı irfânı
Kamû açlıkdadır devlet, saadet, izzet u lezzet
Bulur cû' ehli ilm u hilm olur ahlâk-ı Rabbânî
Zaif et nefsi tâ kim kuvvet-i kudsî bula rûhun
Hayât-ı candır açlık, hem memât-ı nefs-i şehvânî.[115]

Bu, doktorların bağışıklık sağlamak, vücudu hastalıklara karşı kuvvetli ve mukavemetli hâle getirmek için aşı yapmalarına, uyuşturulmuş, cılızlaştırılmış hastalık mikroplarını, bünyeye aşı hâlinde zerk etmelerine benzer.

Oruç sayesinde, mesela sigara içmek gibi başka zamanlar kolayca bırakılamayan bazı alışkanlıkların bırakıldığı, Ramazanlarda muvakkaten içilmemesinin daha sonra sigaranın tamamen terkine imkân hazırladığı sık sık görülmektedir.

Bütün kötü alışkanlıklarımızı, tıpkı sigara misalinde olduğu gibi oruç yardımıyla yenmeyi başarabiliriz. Onun için orucu, sadece yemek-içmekten kesilmek değil, daha genel olarak bütün kötü itiyatlarla, başka bir deyişle, nefsin hevâ hevesleriyle savaşmak tarzında, nefis mücâhedesi olarak anlayıp değerlendirmek gerekir. Oruçlu iken yemek-içmekten kaçındığımız kadar mesela yalandan, dedikodudan, başkalarını incitmekten, haksızlık ve haramdan da uzak kalmaya çalışmalı, nefsin topyekûn kötü istek ve alışkanlıklarına karşı çıkmalıyız. Bunu yapamadığımız takdirde, oruçtan umulan faydalara, maddî ve mânevî

******ebook converter DEMO Watermarks*******

olgunluğa ve sevaba ulaşamayız.

Peygamberimiz bir hadîs-i şerîfinde; **"Nice oruç tutan kimse vardır ki** (gerekli şartlara riayet etmediği için akşamüstü) **eline,** (boşu boşuna) **açsusuz kalmaktan başka bir şey geçmemiştir."**[116] diyerek bu ince noktaya işaret buyurmuştur.

İçinde, bin aydan daha hayırlı –yani bir ömre bedel değerde– Kadir gecesinin saklı olduğu Ramazan'ın şu son günlerinde, geçirdiğimiz günlerin bir muhasebesini yaparak bütün ibadetlerimize yeni bir şevkle ve inceliklerine daha da dikkat ederek yönelmekte sayısız faydalar vardır.

Bu yolda başarılar ve mutluluklar…

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[111] M. Es'ad Coşan, *İdeal Yol*, s. 55-57.

[112] Deylemî, *el-Firdevs bi-me'sûri'l-hıtâb*, 3/408 (5248); Harâitî, *İ'tilâlü'l-kulûb*, 26 (32).

[113] Bk. Beyhakî, *ez-Zühdü'l-kebîr*, s. 165 (373); Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd,* 15/685. Ali el-Müttakî hadisi Deylemî'ye nispet etmiştir. Bk. *Kenzü'l-ummâl*, 4/930 (11779).

[114] Bk. Şems, 91/9-10.

[115] Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, s. 305.

[116] Bk. İbn Mâce, Sıyâm, 21 (1690); Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 3/348, 375; (3236, 3319).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUÇ
İSLÂM'IN EN TEMEL İBADETLERİNDENDİR

Oruç, İslâm'ın temel ibadetlerinden, çok önemli ibadetlerinden birisidir. Ramazan ayında tutulur.

Bakara sûresinin 183, 184 ve 185. âyet-i kerîmeleri Ramazan orucunu farz kılan ve nasıl tutulacağını bildiren âyet-i kerîmelerdir.

﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾[117]

﴿اَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ﴾[118]

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِى اُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْاٰنُ﴾[119]

Ramazan günü ve Ramazan orucuyla ilgili Bakara sûresinin âyet-i kerîmeleri inince Ramazan orucu Müslümanlara farz olmuş oldu.

Arapça bilmeyen kardeşlerimize Arapça öğrenmeye başlamalarını, besmeleyi çekip mübarek ümmehât-ı mü'minîn olan vâlidelerimizin lisanı olduğu için bir bakıma ana lisanımız sayılacak olan Arapça'yı güzel Türkçemiz'in yanında ikinci bir ana dil olarak öğrenmelerini tavsiye ederek âyet-i kerîmeyi aktarıyorum:

Yâ eyyühe'llezîne âmenû. **"Ey iman edenler!"** *Kütibe 'aleykümü's-siyâmü.* **"Oruç sizin üzerinize yazıldı."**

Farz olarak yazıldı, farz kılındı, siz bundan sonra oruç tutacaksınız.

Kemâ kütibe 'ale'llezîne min kabliküm. **"Allahu Teâlâ Hazretleri gönderdiği peygamberlerle sizden önceki milletlere de, ümmetlere de oruç tutmalarını emretmişti."**

"Oruç; ilk defa size emredilmiş bir ibadet değil. Eski milletlerin de

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bildiği, eski milletlerin de tuttuğu bir ibadettir."

Bizde yeni ortaya çıkmış bir ibadet değil, eskiden de vardı. Bu konuları işleyen, âyetleri açıklayan din kitaplarımızın yazdığına göre, mübarek âlimlerin yazdığı muteber kitaplarımızın bildirdiğine göre Hz. Âdem atamızdan beri oruç tutuluyordu. Allah rızası için oruç tutmak vardı. Yemesini içmesini ve diğer tabiî, beşerî haklarını durdurması, yapmaması ibadeti ta o zamandan beri vardı.

"Eskilere, sizden öncekilere farz kılınmış olduğu gibi size de oruç farz kılındı."

Le'alleküm tettekûn. **"Umulur ki korunur, sakınır, takvâ ehli olursunuz, takvâya ulaşırsınız"**

Takvâlı bir tavır takınarak Allah'ın emirlerini tutarsınız, böylece de güzel sonuçlara ulaşırsınız.

Eyyâmen ma'dûdât. **"Belirli günlerde, sayılı günlerde..."**

184. âyet-i kerîmenin başı.

Bu sayılı günler, Ramazan'ın günleridir.

Ramazan'ın başından sonuna kadar, belirli şartlara sahip olan; sıhhatli, mukîm Müslümanlar, seferde olmayanlar, hasta olmayanlar oruç tutmak yükümlülüğü ile yükümlü oluyorlar. Onların oruç tutmaları boyunlarına borç oluyor.

"Farz" sözü çok önemlidir. Mutlaka her Müslümanın yapması gereken ibadetlere "farz" denir. "Farz" demek, "Mutlaka yapılacak." demek.

Oruç tutmak, İslâm'ın beş temel ibadetinden birisidir. Çok önemli bir ibadettir.

---

[117] Bakara, 2/183.

[118] Bakara, 2/184.

[119] Bakara, 2/185. "(O sayılı günler) Ramazan ayıdır ki Kur'ân; insanlara hidayet (doğru yol) rehberi, doğru yolun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak onda (ki Kadir gecesinde) indirildi."

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUÇ TUTMANIN ÂDÂBI VE USÛLÜ VARDIR

Oruç tutmanın âdâbı vardır, usûlü vardır. O âdâba riayet etmek gerekiyor. Onlara riayet etmediği takdirde insan orucun sevabını kazanamayabilir.

Oruç tutmak sadece aç ve susuz kalmaktan ibaret değildir. Oruç tutan insan yalan söylemeyecek, oruç tutan insan harama bakmayacak, oruç tutan insan günah şeyleri dinlemeyecek, oruç tutan insan günahlı yerlere varmayacak, oruç tutan insan günaha elini uzatmayacak, gıybet etmeyecek, dedikodu yapmayacak… Bütün âzâlarına oruç tutturacak. Gözünü, kulağını, dilini, elini, ayağını, her âzâsını günahlardan koruyacak, uzak tutmaya dikkat edecek.

İnsan kendisinin helâl kazancı ile istediği yemeği yiyebilir, suyunu içebilir. Evliyse eşiyle evlilik ilgilerini yürütebilir. Bunlar dinimizin helâl kıldığı şeyler. Helâl olan, Allah'ın başka zaman bize müsaade etmiş olduğu bazı şeylerden Ramazan gününde Allah rızası için kendimizi alıkoyuyoruz, vazgeçiyoruz. Başka zaman su içmek serbesttir, haram değildir; ama sahurdan iftar vaktine kadar içmiyoruz. Başka zaman yemek yemek serbest, helâl olduğu hâlde, Allah rızası için oruç tutacağız diye Ramazan'da yemiyoruz.

Oruçta helâl olan bazı şeyleri bile Allah rızası için yapmıyoruz. Oruçlu olduğu zaman helâl olduğu hâlde su içmeyi, yemek yemeyi bırakıyor da zaten helâl olmayan günahları niye bırakmasın? Elbette helâl olanı bile yapmayan oruçlu, daha öncelikle haram olanı haydi haydi yapmaz, onlardan uzak durmaya daha çok dikkat eder.

Dikkat etmiyor. Oruçlu ama küfrediyor, oruçlu ama harama bakıyor, oruçlu ama diliyle onu bunu incitiyor, oruçlu ama elini harama uzatıyor, oruçlu ama ayağıyla günah yerlere varıyor. Zaten bunlar başka zaman da haram!

Ramazan'da helâl şeylerden bile Allah rızası için kendini tutuyorsun; haramlardan tutmazsan olmaz. O zaman orucunun sevabı gider,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

orucunun sevabını alamaz. Tam oruç tutmamış olur. Oruç her şeye tam riayet edilerek tutulmalıdır.

Her âzâsının orucu var. Her uzvunun, organının orucu var.

Gözün orucu nedir?

Gözün orucu, haramlara bakmamaktır. İnsan oruçluyken haramlara bakarsa orucun fazileti gider, sevabı gider. Göze de oruç tutturacaksınız, göz de harama bakmayacak. **İnsan oruçluyken yalan söylerse, gıybet ederse, iftira ederse, kalp kırıcı, âdâba aykırı söz söylerse orucun fazileti gider.** Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* böyle bildiriyor. O hâlde dilimize de oruç tutturacağız; kötü şeyleri yapmamak, söylettirmemek suretiyle dilimize de sahip olacağız.

Oruç tutmak, insanın kendisine hâkim olması, sahip olması demektir.

Sonra kulağımızla günah şeyleri dinlemeyeceğiz, yasak şeyleri dinlemeyeceğiz. Günah olan şeyleri söylemek yasak olduğu için dinlemek de yasak. Birisi birisini gıybet ediyor. Gıybet etmek yasaktı, o söylemeyecekti. Sen de dinlemeyeceksin. Nasıl içkiyi içmek haramsa, nasıl içkiyi sunmak haramsa, nasıl içkiyi taşımak haramsa gıybeti de dinlemeyeceksin, "Sus!" diyeceksin, susturacaksın, yanlarından kalkacaksın ki ahlâkî bir eğitim olsun!

Ramazan ayı, ruhî eğitimimizin en yoğun olduğu zamandır. Biz bu Ramazan ayında irade terbiyesi yapıyoruz. Nefsimizi terbiye ediyoruz. Önünde su var, masada yemek var, buzdolabının içi yiyecek dolu; ama yemiyoruz, irademizi terbiye ediyoruz. Böylece alıştığımız meşru, helâl olan şeylerden bile kaçınmak suretiyle haramlardan korunmayı öğrenmiş oluyoruz. İçimiz aşılanmış oluyor. Kötü şeyleri yapmamaya karşı aşılama, jimnastik ve egzersiz olmuş oluyor.

O bakımdan orucu sadece aç kalmaktan ibaret sanmayacağız. Oruç sadece aç kalmaktan ibaret değildir. Oruç her günahtan uzak durmaktır. Bu sözleri Peygamber Efendimiz söylüyor. Hepsinin hakkında hadîs-i şerîfler var: **"Gıybeti, iftirayı, mâlâyâni sözü, kötü şeyleri bırakmayan insanın akşama kadar aç susuz kalmasına lüzum yok. Allah'ın onun orucuna ihtiyacı yok."**[120] diyor.

Orucumuzun faziletli, sevaplı olması, orucumuzu Allah'ın kabul etmesi için, orucumuzu Allah'ın indinde makbul bir oruç olarak tutabilmemiz

******ebook converter DEMO Watermarks*******

için kötü huylardan, kötü işlerden uzak duracağız.

Dilimize sahip olacağız, dilimize oruç tutturacağız. Gözümüze sahip olacağız, gözümüze oruç tutturacağız. Kulağımıza sahip olacağız, kulağımıza oruç tutturacağız… Her âzâmıza oruç tutturacağız. Her çeşit gıybetten uzak durmaya dikkat edeceğiz. Oruç konusunda en önemli noktalardan birisi budur.

Bilin ki kötü huylar, kötü işler orucun sevabını zedeler. Onun için orucumuza dikkat edelim. Orucumuzu tam mânasıyla, her bakımdan Allah'ın sevdiği, razı olduğu bir oruç olarak tutmaya gayret edelim.

---

[120] Bk. Buhârî, Savm, 8 (1903); Edeb, 51 (6057).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUCUN PEK ÇOK FAYDASI VARDIR

Dinimizin ibadetleri yine bizim faydamızadır, toplumun faydasınadır.

İnsan, bu yüzyılın ilimlerini bilince, İslâm'ı o ilimlerle incelediği zaman, ne kadar muazzam bir sistem ile karşı karşıya olduğunu daha güzel görüyor. İslâm'a aşkı, hayranlığı, bağlılığı kat kat daha artıyor. Ne kadar güzel ibadetlerimiz var, elhamdülillah. Allah bizi Müslüman eylemiş, güzel, akıllı, mantıklı, şuurlu, ciddi, bilimsel ibadetlere sahibiz.

Namaz ibadetimiz -günde beş defa- ne kadar güzel bir ibadettir. Oruç ibadetimiz ne kadar güzel bir ibadettir, ne kadar faydaları var; hem vücudumuza hem ruhumuza, hem dünyamıza hem âhiretimize, hem ailemize hem irademize faydası var. Zekât ibadeti ne kadar güzel bir ibadettir; fakirler o sayede nasıl bellerini doğrultuyorlar, zenginler nasıl iyi insan olmanın tadını tadıyorlar. Hac ibadeti ne kadar güzel bir ibadettir; nasıl dünyanın her yerinden Müslümanlar bir yerde toplanır, aynı günlerde birbirleriyle ne güzel ibadetler ederler, İslâm kardeşliğinin zevkini çıkarırlar, tanışmış olurlar…

Hâsılı, İslâm'ın her şeyi güzel, her hükmü güzeldir! Şairin;

Mevlâ görelim neyler

N'eylerse güzel eyler[121]

dediği gibi, her şeyi âşık olunacak kadar güzel!

Oruç ibadeti çok güzel bir ibadettir. Orucun ilk faydası insanın bedenine, sıhhatine geliyor ve insan oruç tuttuğu zaman sıhhatli bir insan oluyor. Midesi bir ay tatil yapmış oluyor. Ağır bir çalışma temposundan çok hafif bir çalışma temposuna geçmiş oluyor, dinleniyor. Karaciğeri, pankreası, salgı bezleri, bağırsakları dinleniyor, şişmanlığı varsa kilosunu atıyor. Göbeklerimizde, sırtımızda, karnımızda birikmiş olan yağlar eriyor. Tabii usûlüne uygun olursa, ciddi, istikrarlı yol takip ederse Ramazan orucu sıhhat kazanmasına sebep oluyor.

Orucun pek çok sıhhî faydası da var: Bir kere vücutta birikmiş tapon

******ebook converter DEMO Watermarks*******

malları, stokları eritiyor.

Tapon mal ve stok ne demek?

"Göbek" demek, "yağ" demek, "fazla kilo" demek; bunların hepsi fazlalık. Bunun tüketilmesi lazım. Orucun bir faydası; vücudun bu fazlalıklarını eritip onu tertemiz hâle getirmek.

Ramazan gelince hiçbir rahatsızlık kalmıyor. Hatta hastalıklar tedavi oluyor.

Sonra ruhu dinleniyor, başı dinleniyor ve kalbi nurlanıyor.

Büyüklerimiz şöyle diyorlar: "Kalp ile mide birbirlerine yakın, birbirlerinin altında üstünde olan iki tane uzuvdur. Birisi dolduğu zaman öteki boşalır."

İnsanın midesi tıklım tıklım dolu olduğu zaman kalbi, gönlü iyi çalışmıyor. Uyku bastırıyor, gözleri mahmurlaşıyor, duyguları zayıflıyor, gaddarlaşıyor, şehevî arzuları artıyor. Midesi boş olduğu zaman da kalbi nurlanıyor, güzel duygular doluyor, gözleri yaşarıyor, hassaslaşıyor, rikkatli, lirik bir insan oluyor, şiir dolu, duygu dolu bir hassas insan oluyor. O hâlde oruç, insanın ruhunu da nurlandıran, ruhunu güçlendiren, gönlünü pırıl pırıl yapan, gönlünü çalıştıran, duygularını harekete geçiren bir pompalama ibadeti oluyor.

Dinimizin yarısı şükür, yarısı sabır duygusuna dayanır. Oruç tutarak Müslüman, fakirlerin hâlini, açların neler çektiğini anlamış oluyor ve Allah rızası için fedakârlık yapmayı, Allah'ın rızasını kazanmak için sabretmeyi öğreniyor; bu da çok önemlidir.

İnsan; "Yâ Rabbi! Çok şükür bu nimetleri bana verdin." diye, Allahu Teâlâ Hazretlerine karşı çok güzel minnet duygularıyla dolar taşar. Allahu Teâlâ'ya hamd eder, O'nu tesbih eder ve Allah'ın en sevdiği işi yapmış olur; çok önemlidir. Sabır duygusu da çok kıymetlidir, çünkü cenneti kazanmak için insanın biraz meşakkat çekmesi lazım geliyor. İbadetler insanı biraz meşakkat bakımından imtihan eden çalışmalar oluyor. Tabii onlara çalışan bir insan da sabrını göstermiş oluyor.

Sabrın sonu selamet ve büyük mükâfat!

Allahu Teâlâ orucun mükâfatını başka ibadetlerle tarif edilmeyecek,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

kıyaslanmayacak şekilde bi-gayrı hisâb veriyor.

﴿إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾[122]

“Allah, sabredenlere ecrini, ancak onlara çok çok, hesaba gelmez şekilde, bi-gayrı hisâb veriyor.”

Sabrın dereceleri vardır, ne kadar çok sabrediyorsa o kadar büyük mükâfat verecek. Oruçta da insan -hele yaz günlerinde- epeyce susar, epeyce acıkır. Âdetlerini, ihtiyaçlarını bıraktığı için epeyce sabır durumu olur; ama bunun büyük faydaları olur. Bu güzel orucu Allah bize farz kıldığı için Allah’a hamd ü senâlar olsun. Bize Ramazan orucunu nasip ettiği için Allah’a karşı, dinimize karşı bağlarımız, şükran duygularımız artıyor.

Ramazan muhteşem bir ay! Maddeten de vücuda faydası var, tıbbî bakımdan da faydası var, rûhî bakımdan da faydası var. Sayılamayacak kadar çok faydaları var. Allah onun için emretmiş.

Allahu Teâlâ kullarına kötü şey emretmez. Dilese, emretse, kimse ona herhangi bir şekilde, “Niye bunu böyle emrettin?” diyebilecek durumda değil. Allah ne dilerse ne emrederse kullar onu tutmak durumunda.

Mesela Peygamber Efendimiz’in zamanında kâfirler, münâfıklar;

“Yâ Rabbi! Niye bize savaşmayı farz kıldın?” diye sormuşlar.[123]

Öyle şey olur mu? Allah ne emrettiyse emri baş üstüne diye tutulması lazım! Allahu Teâlâ kötü şey emretmiyor. Kullarının iyiliğine; maddeten ve mânen, dünyevî bakımdan da faydalı olacak şeyleri emrediyor. Oruç da öyle faydalı şeylerdendir.

Ramazan’ın gerçekten mü’minler için, Ümmet-i Muhammed için çok mükâfatlarla, çok sevaplarla dolu olduğunu kesin olarak görüyoruz. Hakikaten çok mübarek, çok bereketli, çok güzel bir ay! Tabii Cenâb-ı Hak her şeyi yerli yerinde yaratmış, emretmiş. Her şeyin miktarı da güzel! Ne yönden bakarsak bakalım; zamanı da güzel, miktarı da güzel, ölçeği de güzel; her şeyi güzel!

Ramazan’ın bir ay olması çok güzel! Az olsa bu tesir olmaz. Ama bir ay yoğun bir ibadet mevsimi çok güzel!

İşte gayrimüslimlerle, Müslüman olmayanlarla farkımız… Onlar “On bir ay çalıştık, bir ay gezelim tozalım eğlenelim.” diyorlar, biz de bir ay

******ebook converter DEMO Watermarks*******

kendimizi ibadete veriyoruz. Bizim tatilimiz Ramazan. Ne kadar güzel, ne kadar tatlı! Bir ay olması güzel.

Sonra sahur güzel! Sahur yemeği yenmesi, sahura kalkmak çok güzel! Gece uykuyu bölmeye alışmak ve uykuyu bölüp de kalkabilmek çok güzel! Bu önemli bir alışkanlık, bunu çoluk çocuğumuza da öğretmeliyiz.

Ondan sonra iftar güzel, iftarı acele yapmak güzel! Midenin aç kalması, tamamen perhiz tarzında değil! Mesela eski ümmetlerin bir kısmı, oruç yerine, yemekleri az yemek, bazı yemekleri yememek tarzında bazı uygulamalar yapmışlar. Ama bizim Ümmet-i Muhammed hiçbir şey yemiyor içmiyor; bu da çok güzel. Uzun saatler midenin boş kalması; hepsi güzel!

Sonra başka aylarda olmayan bir ibadeti Ramazan'da yapıyoruz: Peygamber Efendimiz; **"Allah size orucu farz kıldı, ben de teravihi sünnet kıldım."**[124] diyor. O da çok güzel!

Osmanlılar zamanında Avrupalı'nın birisi gelmiş. Paşa hazretleri onu da konağına çağırmış. Herkesle beraber sofraya oturmuş yemek yemişler. Bakmış ki bizim pala bıyıklı ecdât, Osmanlılar sofrada kollarını sıvıyorlar, besmele çekiyorlar, öyle çok yemek yiyorlar ki… Avrupalı uzaktan bunların iştihayla, tatlı tatlı yemek yiyişlerine bakmış; "Bu adamlar bu kadar yemekten sonra galiba biraz sonra kıvranmaya başlar, hepsi bir köşede kıvrana kıvrana ölür." demiş.

Sonra biraz geçmiş, çaylar kahveler de içildikten sonra; "Haydi teravih namazına buyurun!" denilmiş.

Bizimkiler teravih namazına durmuş. Bakmış; yatıyorlar kalkıyorlar, tekrar okuyorlar, tekrar rükû, secde, tekrar dinlenme, tekrar kalkıyorlar… Saymış saymış saymış…

Yirmi rekât bu ilave, on üç rekât da daha önceden; otuz üç rekât! İnsan o hareketleri sırf idman olarak, beden eğitimi hareketi olarak otuz üç defa yapsa bile hepsi çok önemli hareketler. İnsanın bütün kasları, kemikleri çalışıyor, namazda hepsi çalışıyor. Dizler bükülüyor; omuzlar, bel, ayaklar, her şey gayet güzel çalışıyor.

Onların öyle otuz üç rekât namaz kıldığını görünce; "Tamam, şimdi ölümden kurtuldular, nasıl yaşadıklarını anladım. Ramazan geldi, her akşam böyle oluyor da bunlara bir şey olmuyorsa bu namazdandır."

******ebook converter DEMO Watermarks*******

demiş.

Çünkü bu idmandır. Başka zamanda olmayan teravih niye Ramazan'da oluyor anlıyoruz, hikmetini sezinliyoruz. Tabii aç kaldıktan sonra iftarda biraz fazla yiyecek. Sonra da bu kadar hareket oluyor. Hem gece ibadetle değerlenmiş oluyor hem midedeki yiyecekler erimiş oluyor. Hâsılı, çok sevaplar olan, çok güzel bir ay!

---

[121] Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, s. 385.

[122] Zümer, 39/10.

[123] Bk. Nisâ, 4/77.

[124] Nesâî, Sıyâm, 40 (2212); İbn Mâce, İkâmetü's-salavât, 173 (1328).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUÇ,
PERHİZ VE BESLENME[125]

Ramazan çok mübarek, çok mukaddes bir ay; oruç çok değerli, çok önemli bir ibadet... Açlık ruhların gıdası, kalplerin cilası, dertlerin şifası... Mide boş olunca, kalpler nurlanıyor, duygular canlanıyor, hikmet, rikkat pınarları gönül âleminin çemenzarlarından şırıl şırıl akmaya başlıyor.

Oruç ilâhî bir feragat; kul en tabiî ihtiyaç ve arzularını, hevesât ve şehevâtını Allah için terk ediyor, onun için bu kudsî fedakârlığın mükâfatını Allah en büyük miktarlarla karşılıyor.

Oruç, nefisle cihâd-ı ekber yapmaktır, arzularına ve hislerine hâkim olmaktır, iradeyi terbiye etmek, azmi kuvvetlendirmektir, akıl sultanını vücut ülkesinin tahtına, kudretli bir hükümdar olarak cülus ettirmektir. Orada isyanı bastırmak, âsîleri dağıtmak, şirretleri hapsetmek, asayişi sağlamak, ahâliyi memnun ve mesut etmek demektir. Onun için değeri pek çok yüksektir.

"İbadet" iklimine giden yol, "saadet" bahçesine açılan kapı da oruçtur. O, diğer ibadetlerin çatısı, temeli, mahfesi, mesnet ve membaıdır, mârifetullaha onunla erilir, muhabbetullaha onunla ulaşılır, halvetler onunla güzel yapılır, zikirler onunla hoş olur, ilm-i ledün onunla kazanılır.

Oruç bedenin de sıhhat kaynağıdır. Oruçta mide, karaciğer, diğer sindirim cihazları, kalp, damar vs. dinlenir, birikmiş yağlar eritilir, fazla kilolar atılır, vücut rahata erer, baş esen olur, gövde hafifler.

Bu çok güzel ve çok faydalı ibadeti yalnız Ramazan ayına mahsus ve münhasır kılmamak, diğer aylarda da nafile oruçlara devam eylemek lazımdır. Her haftanın pazartesi ve perşembe günlerinde, her ayın başında, ortasında, sonundaki günlerde, her kamerî ayın 13, 14, 15. günlerinde yani mehtaplı gecelerin gündüzlerinde oruç tutmak Peygamberimiz, serverimiz, Muhammed-i Mustafâ Efendimiz'in tavsiyeleridir.[126] Ayrıca Şevval ayının altı gün orucu,[127] zilhiccenin ilk on gün orucu,[128] Kurban bayramı arifesi orucu,[129] Muharrem orucu[130]

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ve Receb ve Şaban'da çok oruç tutmak vardır.[131] Bunlara da aşk u şevk ile riayet etmeliyiz.

Oruç tutulmayan diğer günlerde, yemek zamanlarına, yiyeceklerin cinslerine ve miktarlarına da çok dikkat etmek gerekiyor. Maalesef bu konularda çok yanlış âdet ve alışkanlıklar var. Doktor kardeşlerimizin ve beslenme uzmanlarının bu konularda halkı aydınlatması şart.

Yediğimiz yiyeceklerin sağlığa zararlı olmaması çok önemli. Mesela, süt, balık, et, yumurta, sucuk, mantar vs. bayat olunca zehirlenmelere sebep oluyor. Ayrıca, su, meşrubat, sebze, meyve ve sâir yiyeceklerdeki kirlilikler, mikrop ve bakteriler, kimyevî maddeler, sun'î gübre ve ilaçlar, koruyucu ve renklendiriciler, hastalıklara, kansere yol açabiliyor. Onun için mesela, sebze ve meyvenin, şeker, çikolata ve pastaların canlı ve cazip renklerine aldanmamak, nasıl yetiştiğini, nereden geldiğini, nasıl yapıldığını ve içinde ne gibi zararlı maddeler olduğunu iyice incelemek gerekiyor. Tabiî bu, uzmanların, laboratuarların, resmî dairelerin işi; ama biz de gıdalarımızı ya kendimiz üreterek ya da temiz ürettiğini bildiğimiz yer ve kuruluşlardan alarak korunabiliriz.

Sağlıklı yaşamak için en önemli noktalardan, korucuyu hekimlik için en başta gelen esaslardan biri de yeterli, dengeli, fakat az yemek ve perhize riayet etmektir. Abur cubur yemenin ve oburluğun çok büyük zararları kısa zamanda ortaya çıkıveriyor. Hasta olduktan sonra tedavi çok zor ve pahalı, hâlbuki perhize dikkat etmek çok kolay ve ucuz!

O hâlde dinimizin yemek konusundaki tüm tutum ve tavsiyelerine ve sevgili Peygamberimiz'in sünnet-i seniyyesindeki beslenme esaslarına daima riayetkâr olalım; böylece hem sıhhatli kalalım, sağlam ve dinç yaşayalım hem de ecir, sevap ve feyiz kazanalım, aziz ve sevgili okuyucularım!

---

[125] M. Es'ad Coşan, *İlim ve Sanat ve Panzehir Dergisi Başmakaleleri*, s. 184-185.

[126] Bk. Ebû Dâvûd, Savm, 68 (2449); Nesâî, Sıyâm, 84 (2431-2432);

******ebook converter DEMO Watermarks*******

İbn Mâce, Sıyâm, 29 (1707).

[127] Bk. Müslim, Sıyâm, 204 (1164).

[128] Bk. Ebû Dâvûd, Savm, 61 (2438).

[129] Bk. Müslim, Sıyâm, 197 (1162).

[130] Bk. Müslim, Sıyâm, 202-203 (1163).

[131] Bk. Buhârî, Savm, 52 (1970); Müslim, Sıyâm, 176 (1156); Ebû Dâvûd, Savm, 55 (2430).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

BEŞ ŞEY ORUCUN SEVABINI YOK EDER

Peygamber Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuş:

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ، فَعَرَفَ حُدُودَهُ، وَحَفِظَ مَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَحْفَظَ مِنْهُ، كَفَّرَ مَا قَبْلَهُ[132]

"Kim Ramazan orucunu tutar ama sınırlarını kollar, hudutlarına tecavüz etmezse; Ramazan orucunun hakkını verir, yasaklarına tecavüz etmezse, ayak basmazsa ve orucun sakınılması gereken şeylerinden de sakınırsa eski günahları affolunur."

Demek ki oruçlu, orucun şartlarına riayet edecekti. Şartları vardı ve korunması gereken şeylerini koruyacaktı, orucun ahkâmına riayet edecekti.

O ahkâm nedir?

Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuş:

خَمْسٌ يُفْطِرْنَ الصَّائِمَ وَيَنْقُضْنَ الْوُضُوءَ: الْكَذِبُ، وَالْغِيبَةُ، وَالنَّمِيمَةُ، وَالنَّظَرُ بِالشَّهْوَةِ، وَالْيَمِينُ الْكَاذِبَةُ[133]

Hamsün yuftırne's-sâime. **"Beş şey sanki yemek yemiş de bozmuş gibi oruçlunun orucunun sevabını giderir."**

[*Ve yenkudne'l-vudûe.* Abdestin de hayrını ve sevabını giderir.]

1. *el-Kezibü.* **"Yalan."**

Yalan söyledi mi sevabı gitti.

2. *Ve'l-ğıybetü.* **"Gıybet."**

Başkasının arkasından velev haklı bir kusuru da olsa onu söylemek, onun hoşlanmayacağı şeyleri arkasından konuşmak.

3. *Ve'n-nemîmetü.* **"Söz taşımak."**

Onun sözünü buna, ötekisinin sözünü berikisine naklederek koğuculuk

******ebook converter DEMO Watermarks*******

yaparak ara bozmak.

4. *Ve'n-nazarü bi'ş-şehveti.* **"Şehvet ile bakmak."**

5. *Vel-yemînü'l-kâzibetü.* **"Yalan yere yemin etmek."**

İnsanlar en küçük şeylerden yemin etmeye alışmış; "Vallahi, billahi, tallahi..." diye yemin ediveriyor. Hâlbuki orucun sevabını gideriyor.

Oruç tutan kimsenin nefsine hâkim olması gerekiyordu, ahlâkını güzel yapması, dilini tutması gerekiyordu. Şartlarına riayet etmiş olduğu takdirde oruç; ona eski günahlarını affettirecek, rahmet-i İlâhî'ye, mağfiret-i Rahmân'a erdirecekti.

---

[132] Ebû Ya'lâ, *Müsned*, 2/322 (1058); Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ,* 4/501 (8505); *Şu'abü'l-îmân*, 5/233-234 (3351).

[133] Bk. Deylemî, *el-Firdevs bi-me'sûri'l-hıtâb*, 2/197 (2979). Bazı âlimler tarafından bu rivayetin mevzu olduğu ifade edilmiştir. Bk. İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzû'ât,* 2/195; Süyûtî, *el-Leâli'l-mesnû'a fi'l-ehâdîsi'l-mevzû'a*, 2/90; İbn Arrâk [Irâk], *Tenzîhü'ş-şerî'ati'l-merfû'a*, 2/153-154 (Editör).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN'DA BİR GÜN ORUÇ TUTMAMANIN TELAFİSİ YOKTUR

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri bir hadîs-i şerîfinde Ramazan ayını methederken şöyle buyurmuş:

أَتَاكُمْ رَمَضَانُ شَهْرُ بَرَكَةٍ، فِيهِ خَيْرٌ يُغَشِّيكُمُ اللهُ [فِيهِ]، فَتَنْزِلُ الرَّحْمَةَ، وَتُحَطُّ الْخَطَايَا، وَيُسْتَجَابُ فِيهِ الدُّعَاءُ، فَيَنْظُرُ اللهُ إِلَى تَنَافُسِكُمْ، وَيُبَاهِي بِكُمْ مَلَائِكَتَهُ، فَأَرُوا اللهَ مِنْ أَنْفُسِكُمْ خَيْرًا، فَإِنَّ الشَّقِيَّ مِنْ حُرِمَ فِيهِ رَحْمَةَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ[134]

"Ramazan öyle mübarek bir aydır, öyle bereket ve hayır ayıdır ki Allahu Teâlâ bu ayda rahmetini indirir, hataları günahları affeder, duaları kabul eder. Kulların ibadetlerdeki yarışmasına, gayretine bakıp da meleklerine; 'Benim kullarım nasıl ibadet ve taate koşuşturuyorlar, gayret ediyorlar!' diye övünür. Bu ayda bu kadar rahmet kapıları açılmışken, göğün kapıları açılmışken, melekler bile kullara tevbe ve istiğfar ederken, şeytanlar bağlanmışken, bu kadar hayır imkânları varken bunlardan istifade edememiş olan kimse hakikaten, gerçekten şakîdir, eşkıyâdandır!"

Asıl eşkıyâ o kimsedir ki bu ayın hayrından, bereketinden istifade edememiştir.

Allahu Teâlâ Hazretleri bizi o zümreden etmesin. Allahu Teâlâ Hazretleri bu ayın içinde cûşa gelen rahmetinden, mağfiretinden cümlemizi hissemend ü hissedâr eylesin.

Ebû Hüreyre *radıyallahu anh*'ten rivayet edilmiş bir hadîs-i şerîfte

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuş:

مَنْ أَفْطَرَ يَوْمًا مِنْ رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ رُخْصَةٍ وَلَا مَرَضٍ، لَمْ يَقْضِ عَنْهُ صَوْمُ الدَّهْرِ كُلِّهِ وَإِنْ صَامَهُ[135]

"Bir kimse (Allah'ın tanıdığı bir) **ruhsat veya hastalık olmadığı hâlde,** (sağlam bir sebep olmadığı hâlde) **Ramazan'dan bir gün yemek yese,** (herkes oruçlu iken oruç tutmasa, bir günü oruçsuz geçirse); **Savm-ı dehr denilen yılın her gününü, bütün senesini ömrü boyunca oruçlu geçirse bile, bu** (sevap bakımından) **onun yerini tutmaz ."**

Men eftera yevmen min ramazân min gayri ruhsatin ve lâ marazin. **"Kim bir müsaadesi, bir hastalığı, mazereti olmadan Ramazan'dan bir gün yemek yerse, oruç tutmadan geçirirse..."**

Buradaki *eftera* sözü bazen **"oruç açmak, iftar etmek"** mânasına gelir bazen de **"oruç tutmamak"** mânasına gelir. Burada **"Bir gün Ramazan orucunu tutmazsa…"** demek.

Bazı kimseler çeşitli sebeplerle oruç tutmayabiliyorlar. Müslüman; *Âmentü*'ye inanmış, kelime-i şehâdet getirmiş, Müslüman anne babadan, ama İslâmî terbiyesini almamış, takvâsı eksik, dînî bakımdan ibadetlerine bağlı değil; ibadetlerini muntazam bir şekilde, ciddî ve müttakî bir Müslüman olarak yapmıyor.

Hastalığı yok, bir mazereti de yok ama Ramazan'da oruç tutması lazım gelirken oruç tutmuyor, yemek yiyor.

Ruhsat ne olur?

Mesela bir insan yolcu ise seferde iken Ramazan orucunu tutmayabilir. Çünkü yolculuğun sıkıntıları, meşakkatleri içinde belki yemek bulamaz, iftar edemez. Çeşitli sebepleri var. Seyahat hâlindeki yolculukta böyle bir ruhsat var. Ramazan'da mazeretli olur, sonra öder. Ama tutsa da olabilir. Tutması mümkün; ama ruhsatı da var, isterse tutmayabilir.

Hasta ise *tabîb-i müslim-i hâzık*, Müslüman bir doktor, hastalığı dolayısıyla tutamayacağını söyleyecek. Müslüman olmayan bir doktor belki orucun önemini, kıymetini bilmediği için; belki de oruca karşı olduğundan, Müslümana karşı olduğundan, "Tutma, sana dokunur!"

******ebook converter DEMO Watermarks*******

diyebilir. Öyle değil, Müslüman bir doktor olacak.

Şeytan, usta bir aldatıcı olduğu için herkesin kafasına girer, aklını çeler, bir mazeret uydurur, ona bir bahane bulur: "Sen ağır işte çalışıyorsun, dizin titriyor, yoruluyorsun, işini güzel yapamıyorsun..." der.

Böyle bahanelere ne denir?

Beynamaz -daha doğrusu bînamaz- özrü!

Sağlam değil; uyduruk mazeret! Allah'ın kabul edeceği bir mazeret değil de ayartıcı bir fikirden doğan, aslında mazeret olmayan, kaytarma, kaçma, kaçınma vesilesi...

Bazıları bir bahane buluyor, bir şeyler söylüyor. Öyle herkesin kendi kendine düşündüğü şey geçerli olmaz.

Hasta değil, bir ruhsatı yok, dinin müsaade ettiği özel bir durumu yok... Ruhsat gerektirici bir neden, bir hastalık bahis konusu olmadan bir gün oruç tutmadı; ne olacak?

Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor:

Men eftera yevmen min ramazân min gayri ruhsatin ve lâ marazin lem yakzi 'anhü savmü'd-dehri küllihî ve in sâmehû. **"Hasta olmadığı hâlde, sağlam bir sebep olmadığı hâlde Ramazan'dan bir gün yemek yese,** (herkes oruçlu iken oruç tutmasa, bir günü oruçsuz geçirse); **Savm-ı dehr denilen yılın her gününü, bütün senesini ömrü boyunca oruçlu geçirse, bu** (sevap bakımından) **onun yerini tutmaz ."**

Savm-ı dehr **"Bir insanın senenin bütün günlerini hiç aksatmadan oruçlu geçirmesi"** demek. Tabii bu mekruhtur, uygun görülmemiştir. Çünkü artık o zaman orucun anlamı kalmaz, vücut oruca alışır.

Bir gün tutup bir gün tutmamak; Davud *aleyhisselam* öyle yaparmış. Buna *savm-ı Dâvud* deniliyor.[136] Ramazan'ın dışında da insanların, Peygamber Efendimiz'in tavsiye ettiği çeşitli oruçları tutma imkânları var. Davud *aleyhisselam* bir gün tutar, bir gün tutmazmış. Öyle değil de bütün sene oruç tutmuş olsa bile kaçırdığı bir günlük Ramazan orucunu karşılayamaz!

Kaçan kaçtı mı onu telafi etmenin imkânı yok!

Ramazan'dan kaçırdığı bir günü, ondan sonra artık telafi etmek imkânı olmuyor. Bir kere fırsat elden gitti. Onu yamamak, telafi etmek, onun

******ebook converter DEMO Watermarks*******

sevabını tekrar kazanmak mümkün olmuyor.

Onun için Ramazan'a sımsıkı sarılmak lazım!

İnsan, o faydalı şeyi bir sebeple tutmuyor. Kulun vazifesi Allah'a itaat etmektir. Allah'a itaat etmesi gerektiği hâlde itaat etmiyor, tutmuyor. Sonradan pişman olsa, aklı başına gelse, "Dur ben şunu tutayım da sevabını tamir edeyim, kaçırdığımı tekrar kazanayım!" diye uğraşsa, bütün senesini oruçla geçirse yine telafi edemez.

Çünkü o zamanında olacaktı. Ramazan'ın özel zamanının faydaları vardır. O faydaları kaçırmış olduğundan artık onu bir daha elde etmesi mümkün olmaz.

Bir insan hiç niyet etmeden oruçsuz gezse Ramazan'dan borcu kalıyor. Bir gün tutmadı, bir gün borç kalıyor. Onu sonra ödeyecek. Aklı başına geldiği zaman, uslandığı zaman, pişman olduğu zaman, Allah'ın rızasını istiyorsa gözyaşı dökecek; "Affet beni yâ Rabbi!" diyecek, kaza edecek.

Tutulmayan oruçlar kaza edilir. Kılınmayan namazlar kaza edilir. Allah, kuluna bu dünyadayken, ölmeden evvel yine borcunu ödemeyi emrediyor. Tutulmayan oruçların ödenmesi de kılınmayan namazların ödenmesi de farzdır. O da Allah'ın emridir.

"Tutamamıştım yâ Rabbi! O zaman çok delişmendim, çok akılsızdım, idrak edememiştim. Şimdi akıllandım, dünyayı anladım, hayatı anladım. Şimdi artık iyi kulun olmak istiyorum."

Tamam! O eski kılmadığın namazları kıl, tutmadığın oruçları tut! Onların ödenmesi de farzdır. Ama vaktinde kılınan namazın, vaktinde tutulan orucun sevabını elde edemez!

Cemaatin de çok sevabı var. Bir insan, namazını camide kılmadı, evde kıldı. Camide kılsaydı yirmi yedi kat sevap alacaktı; evde kıldı, bir kat sevap alıyor. Eğer mahalle mescidinde namaz kılarsa yirmi yedi kat sevap alır. O vaktin namazını cuma namazı kılınan bir camide kılarsa o zaman elli kat sevap alır.

Gidemedi; tembellik etti, kaçırdı, kılmadı. Televizyon seyretti, gazete okudu; şeytan vakti geçirttirdi, camide kılmadı. Evde kıldığı, camidekinin yirmi yedide biri gibi oluyor. Gitseydi, yirmi yedi kat, elli kat sevap alacaktı, şimdi bir sevap alıyor.

Salihlerden bir kimse cemaatle namaza gidememiş. Bu hadîs-i şerîfleri

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bildiği için aynı namazı evinde yirmi yedi defa kılmış.

Acaba o sevaba erişti mi?

Gece uyuduğu zaman rüya görmüş. Rüyada bakmış ki önde mübarek atlılar güzel bir amaca doğru at koşturuyorlar, güzel bir yere hızla gidiyorlar. Bu da onlara yetişmek istiyor, atını koşturuyor ama onların çok gerisinde kalıyor. Ötekiler çok ileride, atını ne kadar dehlediyse, kamçıladıysa da onlara yetişemiyor, arkada kalıyor. Öndekilerden birisi dönmüş, şöyle demiş: "Sen boşuna uğraşma, ne kadar koştursan da bize yetişemezsin; çünkü biz namazı camide kıldık!"

Bu rüya ile demek isteniyor ki camide kılmak yirmi yedi kat sevap; evde o namazı yirmi yedi defa kılsa o sevaba yine erişemez!

Her şeyi vaktinde, emredildiği şekilde, emredildiği zamanda, emredildiği usûl üzere yapmak lazım! Namazın, evvel vaktinde kılınması çok önemli. Bu bir edebdir, bir terbiyedir. Müslümanın bu edebi, bu terbiyeyi, bu alışkanlığı kazanması lazım. Bunu kendisine kural hâline getirmesi lazım.

"Allah ne emrettiyse onun emrettiği vechile yapacağım. Emri kendi keyfime göre değiştirerek değil; Allah'ın emrettiği şekilde yapacağım." demesi lazım.

Allah'a itaat etmesi lazım, itaatli olması lazım. *Semi'nâ ve eta'nâ*. "Yâ Rabbi, emirlerini duyduk, emrin başımız üstüne, itaat ettik, uyduk, aynen uygulayacağız, kabul yâ Rabbi!" demesi lazım.

Allahu Teâlâ Hazretleri kulluğu güzel yapmaya cümlemizi muvaffak eylesin.

Allah cümlemize sıhhat, âfiyet versin. Bazıları bu rahatsızlıkları büyütüyor; küçük bir işaret gördüler mi, birilerinden duydular mı, bahane edip orucu tutmamak tarafına kayıyorlar. Hâlbuki böyle sevaplı şeyleri aşk ile şevk ile yapmaya çalışmak lazım.

Bir kere bu zihniyet yanlış: İbadetleri sevmek lazım!

Bu kadar güzel ve faydalı olan ibadetler sevilsin, seve seve yapılsın. Aşk

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ile şevk ile yapıldı mı, mükâfatı var. İstemeye istemeye yapıldı mı olmaz.

Cenâb-ı Hak münâfıklar için şöyle buyuruyor:

﴿وَاِذَا قَامُوٓا اِلَى الصَّلٰوةِ قَامُوا كُسَالٰى﴾[137]

"Namaza kalktıkları zaman tembel tembel kalkarlar."

Çünkü münâfık; dinin tadına varamamış, imanı çürük, nefsi kuvvetli, zihniyeti bozuk, kalbi kasvetli, paslı; onun için anlayamıyor. Hâlbuki Peygamber Efendimiz namaz için; **"Gözümün bebeği, gözümün nuru."** diyor.

وَجُعِلَتْ قُرَّةُ عَيْنِى فِى الصَّلَاةِ[138]

"Namaz gözümün nuru/şenliği kılındı" buyuruyor.

Bir insan namazı sevemiyor, namazı zor kılıyor; demek ki hastalık var. Hastalık var ki sevemiyor. Bazen insan hasta oluyor da çok güzel bir tatlı ikram etseniz bile; "Hiç tadını alamadım, herhâlde hasta olduğumdan ağzımın tadı yok." diyor.

Bir insan mânen hasta oldu mu güzelim ibadetlerin tadını, zevkini alamıyor, kaçmaya çalışıyor. Öyle olmamalı! Bir kere ibadetleri sevmeye çalışmalı.

Sevmeyen kim?

İnsanın içinde ikinci bir varlık olan nefsi var. Nefsi sevmez, istemez. Yunus'un dediği gibi;

Bir ben vardır bende benden içerü.[139]

Şeytan nefsi kışkırtır: "Boş ver!" der, "Yapma!" der.

Oruç Allah'ın çok sevdiği bir ibadet olduğundan, sevabını da Cenâb-ı Hak kat kat vereceğinden, sabredenlere mükâfatları hesapsız miktarda çok verileceğinden şeytan âdemoğlunun, biz insanların Allah'ın rızasını kazanıp cennete girmesini istemiyor. Faaliyeti o, işi o! Ana hedeflerinden birisi iyi bir şeyi yaptırmamak!

Şeytan insana iyi bir şeyi yaptırmak istemez; yaptırmamaya çalışır. Yapacaksa bozuk yaptırmaya, tehir ettirmeye, sevabını kaçırtmaya çalışır. O ibadetin âfetlerine; riyâ, gösteriş, kibir, ucub vesaireden birisine

******ebook converter DEMO Watermarks*******

uğratmaya çalışır. Orucu tutturmamaya çalışabilir.

Aman şeytanın oyununa gelmeyin!

Oruç tutunca insan sıhhat kazanır. Çok ağır şeker hastası bir talebem var; iğne ile duruyor. Ona göre ayarını yapıyor, iğnesini oluyor, orucunu tutuyor.

Doktorlar; "Tutmayabilirsin, hastasın." dediği zaman, hemen o bahaneyi değerlendirip ibadetten kaçmamak lazım. Bazı doktorlar imanı olmadığı için, önemsemediği için günah olan şeyi bile tavsiye edebiliyor. Bir de; "Sen onu yap, günahı varsa benim!" diyor.

Bu söz yeni bir söz değil. "Siz günahı işleyin, vebalini biz yüklenelim!" demişler. Kur'ân-ı Kerîm'de, eskiden kâfirlerin de böyle dedikleri yazılı. [140]

Biri bir başkasının günahını yüklenebilir mi?

Hayır! Onun günahı yine ona kalır ama onun günahını yüklenmek teklifinde bulunduğu için onun günahı kadar günah buna ayrıca yüklenir. Böyle bir söz çok tehlikeli. Çünkü başkasının işlediği bir günahın, yük gibi onun üstünden alınması mümkün değildir, o onda yine kalır; bir misli de bu sözü sarf edene verilir.

Bazıları şöyle diyor:

"İçki iç canlanırsın. Konyak iç, dinçlik gelir. Flört et, ruhsal sıkıntıların geçer. Oruç tutma, rahatsız olursun. Paranı verme, fakir düşersin…"

İslâm öyle demiyor. İslâm; "Sadaka ver, zekât ver, hayır ver; Allah kat kat fazlasını verir." diyor.

Peygamber Efendimiz; **"Vallahi zekâttan, sadaka vermekten insanın malı azalmaz."** diyor.[141]

İşte bu; peygamberâne bir söz! İlâhî hikmetleri bilen salahiyetli kimse böyle söylüyor. Dünya gözüyle baktığın zaman öyle değil ama doğru olan bu!

"Oruç tutma, hasta olursun!"

Hayır, oruç tut bilakis sıhhat bulursun! Birçok hastalıkların şifası oruçtadır.

Zekâtını ver; malın artar, korunur. Evin zelzelede yıkılmaz, çoluk çocuğun hayırlı olur. Gam keder, üzüntü gelmez. Az sadaka, çok belayı def eder. Bunları büyüklerimiz söylemişler.

Bir mü'min mantığı var; bir de münkirin, inançsızın, azılı dinsizin,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

dünyaya tapan, sadece dünyayı düşünen insanların mantığı var; maddeci, materyalist, ateist mantık...

Tabii bu ikisi birbirine zıt, imtihan burada! Birisinde görünmüyor; "Allah şunları şunları verecek." deniliyor. Mâneviyat gözüyle, basireti açık olan görüyor; deneyen o güzel sonuçları elde ediyor. İlk başta "Acaba?" diyenler, cayanlar da kaybediyor.

Onun için Ramazan'dan bir gün bile kaçırmamaya gayret edin! Çünkü bir sene oruç tutsanız bir gününün bile telafisi mümkün olmayacak. Oruçları güzelce tutalım!

Elinizdeki, kütüphanenizdeki hadis kitaplarının, tefsir kitaplarının, fıkıh kitaplarının "Ramazan" ve "Oruç" bölümlerini okuyun! Bilmediğiniz, unuttuğunuz, öğrendiğiniz zaman sevineceğiniz daha ne kadar incelikler var; öğrenin ve ibadetleri güzel yapmaya çalışın!

Ramazân-ı Şerîf sebeb-i fevz ü felâhımız olsun, necâtımıza sebep olsun. Cenâb-ı Hakk'ın rahmetine erenlerden olalım, süedâdan olalım!

Cenâb-ı Hak cümlemizi iki cihanda da aziz ve bahtiyar eylesin, yüzümüzü güldürsün, sevindirsin.

---

[134] Taberânî, *Müsnedü'ş-şâmiyyîn*, 3/271 (2238).

[135] Tirmizî, Savm, 27 (723); bk. Buhârî, Savm, 29; Ebû Dâvûd, Sıyâm, 38 (2396).

[136] Buhârî, Savm, 56 (1976); Müslim, Sıyâm, 181 (1159).

[137] Nisâ, 4/142.

[138] Nesâî, İşratü'n-nisâ, 1 (3940).

[139] *Yûnus Emre Dîvânı*, 2/374.

[140] Bk. Ankebût, 29/12.

[141] Tirmizî, Zühd, 17 (2325).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN AYI VE KADİR GECESİ

Nasıl ilkbahar, yaz, sonbahar, kış gibi maddî mevsimler varsa Receb, Şaban, Ramazan ayları da çok güzel, tatlı bir üç aylık mânevî mevsim. İman baharı mevsimi gibi… Bu mevsimde Regâib Kandili, Miraç Kandili, Berat Kandili gibi mübarek ve mukaddes geceler yaşanır. Pür-nûr ve pür-feyz-i bereket olan Ramazan ayına kavuşulur.

Zaten Peygamber Efendimiz de Receb ayı girdiği zamandan itibaren Ramazan'ı işaret eder; **"Yâ Rabbi! Bize Receb ayını, Şaban ayını mübarek eyle, bizi Ramazan'a ulaştır."**[142] diye Ramazan'ın ufukta bir amaç olduğunu belirtirmiş.

Ramazan ayında çok sevaplı ve hikmetli bir ibadet olan oruç tutulur. Çok güzel bir ibadet. Hem maddî hem mânevî bakımdan, hem ruhî hem bedenî bakımdan, hem dünyevî hem uhrevî bakımdan şaheser bir ibadet. Sevinç ve coşkuyla, ışıl ışıl kandillerle, yanık ve yakıcı salât ü selâmlarla, ilâhilerle, tesbihlerle teravih namazları camilerde kalabalık cemaatler hâlinde kılınır. Gürül gürül Kur'ân-ı Kerîm mukabeleleri hafızlardan takip edilir. Onlar ezberlerini takviye ederler, cemaat de hatim sürmüş olur.

İslâm'ın ne kadar güzel ve mükemmel bir din olduğu böylece yaşanarak görülmüş olur. Lafta değil, uygulamada güzellikler ortaya çıkar. Evlerimize nur, gönüllerimize iman ve sürur dolar. Büyük değişiklikler olur. Hiç şüphesiz beldelerimize bereket yağar. Sofralarımız bereketlenir. Yeryüzüne melekler iner. Çok memnun, mesrur, mest ve hayran oluruz. "Keşke bütün yılımız hep Ramazan gibi olsa!" diye düşünürüz. İnsanlar mânen yıkanır, arınır, parlar, paklanır. Çok kazançlı, sevaplı, yararlı, istifadeli ve değerli günlerdir. Tariflere sığmaz güzellikleri vardır.

Bu kadar güzelliğin arasında ise bir şahane mücevher saklıdır; Kadir gecesi.

Kadir gecesinin saklılığı hakkında âlimler çeşitli sözler söylemişlerdir. Rahmetli dostumuz Fikri Yavuz, *İlmihal*'inde şöyle diyor: "Bütün sene

******ebook converter DEMO Watermarks*******

içinde saklı olduğu rivayeti de var."[143]

Sadece Ramazan'a münhasır ve mahsus değil de bazen öyle yıllar olur ki Kadir gecesi Ramazan'ın dışında bir başka ayda da olabilir. Tabii kişisel yorum olarak, "İnsanın Allah'ın lütfuna erdiği özel gecesi, kendisinin özel Kadir gecesidir." diye sözler var.

Ama rivayetler Kadir gecesinin Ramazan'ın içinde olduğu, üstelik Ramazan'ın son on gününde olduğuna dairdir. Sanki hazine odasına girmişiz, efsanevî hazineyi bulmuşuz, önümüzde göz kamaştırıcı bir manzara. Altınlar yerlere saçılmış; inciler, bilezikler, yüzükler, gerdanlıklar… Hepsi güzel, hepsi mücevher ama asıl aranan en kıymetli parça o elmaslı, yakutlu, pırlantalı, zümrütlü, paha biçilmez taç, işte o ortada görünmüyor. Nerede? Bu yığının hangi köşesinde? Arasak, eşinsek, bunları oradan şuraya aktarsak, altından çıkacak, burada olduğu belli. Çok yakınımızda ama görünmüyor, saklı gibi, altta kalmış.

Kadir gecesi böyle bir benzetmeyle anlatılabilir.

Ebû Hüreyre *radıyallahu anh*'ten gelen bir bilgiye göre, Peygamber Efendimiz Ramazan ayları geldikçe Ramazan'ın başındaki hatırlatma konuşmalarında Kadir gecesinin olduğunu beyan edermiş. "Ramazan'ın içinde Kadir gecesi var; dikkat edin, gözünüzü açın, bu Kadir gecesini yakalamaya çalışın!" dermiş. Bir keresinde böyle bir Ramazan ayı geldiği zaman Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuş:

قَدْ جَاءَكُمْ رَمَضَانُ، شَهْرٌ مُبَارَكٌ، افْتَرَضَ اللهُ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ، تُفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ، وَتُغْلَقُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجَحِيمِ، وَتُغَلُّ فِيهِ الشَّيَاطِينُ، فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، مَنْ حُرِمَ خَيْرَهَا فَقَدْ حُرِمَ[144]

Kad câeküm Ramazânu. **"Size Ramazan ayı yetişti, geldi."** *Şehrün mübârekün.* **"Bu mübarek bir aydır."**

"Ramazan ayı mübarek bir aydır, işte geldi."

İfterada'llâhu 'aleyküm sıyâmehû. **"Allah bu ayda oruç tutmayı size farz kıldı."**

Peygamber Efendimiz; **"Ey mü'minler! Ramazan ayı geliyor, orucu**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

farz, onun için orucunu tutun!" diye hatırlatıyor.

Tüftehu fîhi ebvâbü'l-cenneti ve tuğlaku fîhi ebvâbü'l-cahîmi. **"Bu Ramazan ayında cennetin kapıları açılır ve cehennemin kapıları kapanır."**

İnsanların lehine güzel gelişmeler oluyor.

Ve tüğallü fîhi'ş-şeyâtînü. **"Şeytanlar zincirlere, kelepçelere takılarak bağlanırlar."**

Şeytanların müslümanları kandırma, aldatma şeklinde zarar vermeleri de engelleniyor.

Fîhi leyletün hayrun min elfi şehrin. **"Bunun -bu gelen Ramazan'ın- içinde öyle bir gece var ki bin aydan daha hayırlıdır!"**

Ramazan'ın ne kadar güzel, ne kadar sevaplı bir ay olduğunu biliyoruz. Ama Peygamber Efendimiz o sevapların ötesinde çok özel, çok dikkate değer bir başka şeyi hatırlatıyor; "Bir de Kadir gecesi var." diye özellikle beyan ediyor.

"Dikkat edin! Ramazan geliyor, bunun içinde bir de Kadir gecesi var!"

Arkasından da; *men hurime hayrahâ fe-kad hurime.* **"Kadir gecesini kaçıran, hayrını yakalamayan, elde edemeyen Ramazan'ı kaçırmış olur, büyük ziyana uğrar."** buyuruyor.

Onun için Peygamber Efendimiz Kadir gecesini bulmaya kendi hayatında şöyle bir tedbirle bize de yol göstermiş:

Her Ramazan, Ramazan'ın son on günü olduğu zaman ibadet maksadı ile evinden ayrılıp camiye yerleşip gece gündüz camide kalmaya başlamış. Ömrünün Ramazan orucu farz kılındıktan sonraki bütün senelerinde, Ramazan'ın son on gününde "Tamamen ibadetle meşgul olayım." diye evinden ayrılıp camide yatıp kalkmış.

Bir seferinde bakmış ki kadınlar bu işe önceden heves etmiş girişmişler, mescidin orasını burasını perdelerle ayırmışlar. Onlar böyle "İbadet edeceğiz." diye yerleri alınca Peygamber Efendimiz kadınların olduğu yerde olmasın diye girmemiş. Şevval ayına, Ramazan'dan -bayramdan- sonraki aya kaydırmış, o sene de itikâfı yine yapmış.[145] Bunun adı *itikâf*. İtikâf sünneti; evinden ayrılıp camiye girip tam ibadetle meşgul olmak.

Peygamber Efendimiz mescide bitişik evde otururdu, evi mescidle beraber yapılmıştı. Arsayı kendisi satın almıştı; bir tarafına mescidini

******ebook converter DEMO Watermarks*******

yaptı, öbür tarafına da -bitişiğine- evini yaptı. Peygamber Efendimiz'in evinin bir kapısı açıldığı zaman mescidin içine adımını atardı. Evin mescide kapısı vardı.

Düşünün; evi mescide bitişik olduğu halde Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ne yapıyor?

"Son on gün daha iyi, daha yoğun, daha çok ibadet edeyim." diye artık evinde de yatmıyor, mescide geliyor, tamamen mescidde vaktini geçiriyor.

Bu neden?

Evin içindeki günlük yaşamdan dolayı kayıplar olmasın diye. Yemek var, konuşmalar var, hanımla, çocukla ilgili işler var, evin hâli. Ama cami ibadet yeridir. Daha yoğun, daha tam, daha çok ibadet etmek için mescide geliyor.

İnsanın evinden ayrılıp kendisini tamamen ibadete vermesi çok tatlı, çok güzel bir şey oluyor. Peygamber Efendimiz böyle yapmanın çok sevap olduğunu beyan etmiş.

Ramazan'ın son on gününde itikâfa girenin sevabı, mükâfatı iki kez haccetmek, iki kez umre yapmak kadar büyüktür.[146]

Haccetmek muazzam bir ibadet; masraflı, uzun zaman alan bir ibadet. Bir hac yapmamızı düşünelim: İşimizi ayarlamamız gerekiyor. Epey bir zaman ayrı kalmamız gerekiyor. Sonra epey bir para vermemiz gerekiyor. Karayolu ile gitsek uzun bir yol, uçakla gitsek öyle, masraflı. Hem masraflı hem yorucu hem de uzun.

İnsanın Ramazan'ın son on gününde itikâf etmesi iki tane hac, iki tane umre yapmak kadar sevap. Olayları tespit ettikten sonra nedenleri üzerinde de biraz düşünelim. Bunlar neden? Niye böyle?

Allahu Teâlâ hazretleri bize yakın. Kur'ân-ı Kerîm'de bunu beyan ediyor, bildiriyor:

﴿وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ﴾[147]

"Biz, insanoğluna kalbindeki ana damardan -şah damarından- daha

******ebook converter DEMO Watermarks*******

yakınız.”

Başka âyet-i kerîmeler var, onda da şu ifade var:

﴿وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْ﴾[148]

“(Ey insanlar!) Siz nerede olursanız olun Allah yanınızdadır.”

Peki, Allah bize bu kadar yakın da biz Allah’a yakın mıyız?

Değiliz.

İnsanlar günahları işledikçe, Allah onlara yakın olduğu halde Allah’tan uzaklaşıyorlar. Günah işledikçe perdeler geliyor, perdeler geliyor, kapanıyor, kapanıyor, engeller oluşuyor. Camın ötesi dışarısıdır ama cam var, duvar var. Dışarısı yakın ama oraya gidemiyorsunuz. Demek perde olursa, engel olursa, yakınlık engellenirse insan mahrum oluyor. Veyahut şöyle diyelim: Dışarıdaki bir insan o oturduğunuz yere gelemiyor, yakın ama mâni olunca yakınlığına rağmen gelemiyor.

İşte kulun günahlardan temizlenmesi, arınması lazım. İçinin, zihninin, kalbinin yıkanması lazım. Bu engellerin kalkması lazım.

“Allah kuluna o kadar yakın, neden ben Rabbime o kadar uzağım?”

Çünkü kafan, aklın fikrin, keyfin, düşüncelerin başka yerde... Sen O’nu istemezsen, O seni ister mi? Arayacaksın, isteyeceksin, seveceksin, gayret edeceksin, kavuşmaya çalışacaksın.

Yunus Emre’yi dinlemedin mi? Mevlânâ hazretlerini okumadın mı? Büyük evliyâullahın Allah sevgilerinden hiç etkilenmedin mi? O mübareklerin hayatlarından anlatılan parçalardan hiç etkilenmedin mi?

Etkilenmiyor! İnsanlar dış dünya ile uğraşıyor, dıştaki olaylarla oyalanıyor; ama asıl en güzel olan şeyden uzak kalıyor. Hazinenin üstüne oturuyor, hazinenin yanında duruyor; ama hazineden uzak oluyor. Bu çelişkinin kalkması lazım!

Bu çelişkinin kalkmasının yolu kahve, sinema, tiyatro, çarşı pazar, bahçe, plaj değil; dış dünya değil! İnsanın iç dünyasını tanıması, iç dünyasına yönelmesi lazım. İç dünyasına yönelmesi dışarıda olmuyor. Sen tam düşünmeye başlıyorsun, birisi geliyor, bir söz söylüyor, düşüncelerin dağılıyor. Tam güzel duyguları yakalıyorsun, bir olay engelliyor.

Onun için insanın dış dünyadan -ilişkilerden- kendisini sıyırıp

******ebook converter DEMO Watermarks*******

yoğunlaşması gerekiyor. "Konsantre olmak." diyoruz. *Santre*, "merkez" demek. *Konsantre*, "merkezîleşmek, dağınık olan şeyleri derleyip toplamak" demek.

İnsanın dağınık olan duygularını, aklını, fikrini, düşünce kabiliyetini, sezgisini, sezmek kabiliyetini, sevgi kabiliyetini dağınıklıktan toparlayıp Cenâb-ı Hakk'ı tanımaya yönlendirmesi lazım.

Yirmibirinci yüzyılın akıllı insanları her şeyi biliyor, Allah'ı hiç bilmiyor.

Her zaman yanında olan, hem de kendisine en büyük iyilikleri yapmış olan, kendisini yaratan, yaşatan, hayat veren, nimet veren, sağlık veren, rızık veren Allahu Teâlâ hazretlerine insanların bir teşekkür borcu yok mu?

Birisi her gün evine kucak kucak hediyeler gönderse, insan o hediyeleri alsa, açsa, sevinse… Çok zengin mağazalardan, çok yüksek fiyatlı, çok güzel hediyeler kucak kucak her gün geliyor. Hem de aile boyu herkese geliyor. Hanıma geliyor; öyle güzel paketlenmiş kutuyu açıyor, içinden çıkan şeyi görünce "Aman kumaş ne kadar güzel! Dikişi ne kadar güzel! Ne kadar iyi mal!" Bakıyor, hayran kalıyor. Sen kutunu açıyorsun; hediyeler… Çocuklar açıyor; seviniyor, sevincinden uçuyor, oynayacaklar… Her gün böyle güzel hediyeleri alsanız, "Bu hediyeleri gönderen kim?" diye merak etmez misiniz? Kim bu beni seven insan, bu hediyeleri her gün bana gönderiyor?

Cenâb-ı Hak bize hediye göndermiyor mu? Biz nimetler içinde yüzmüyor muyuz? Her gün nimetler içinde yüzerek, nimet deryasında zevk'ü sefâ ederek yaşamıyor muyuz?

Peki, bu nimetleri gönderen Allah'ı bilmemiz, tanımamız gerekmiyor mu? O'na teşekkür etmemiz gerekmiyor mu?

Gerekiyor.

Nasıl tanıyacaksın? Akıl o tarafta değil, aklını kullanmıyorsun, düşünmüyorsun. O zaman insanın aklının dağınıklığını, kendisinin derbederliğini toparlaması, kendisine bir çekidüzen vermesi, kendisine gelmesi lazım. Bu konuya eğilmesi lazım. Eğildiği, yoğunlaştığı, konsantre olduğu zaman olur.

Allahu Teâlâ hazretleri bir kulunun, kendisini istemesinden çok memnun oluyor. Bir kulunun günahlardan dönmesine çok seviniyor, çok

******ebook converter DEMO Watermarks*******

razı oluyor, hoşnut oluyor. Kulu kendisine bir tavır, bir jest, bir hareket yaptığı zaman Cenâb-ı Hak'tan çok büyük teveccühler geliyor.

Onun için insanın bunu yapması lazım.

İşte İslâm insana bu fırsatı hazırlıyor. Hem de o kadar güzel hazırlıyor ki insanı günlük yaşantının içinden, bir rampadan yavaş yavaş yükseltmeye başlıyor. Üç aylık bir süreç: Receb ayında başlıyor. Kandiller, oruçlar, vaazlar… derken İslâm bizi yavaş yavaş bu güzel âleme doğru yükseltiyor. Ramazan girince ibadetler, teravihler; daha da yükselmeye devam ediyoruz. Göklere doğru çıkmaya devam ediyoruz, ediyoruz… Ramazan'ın sonuna geliyoruz. Artık insan rûhen hazırlanıyor.

Ramazan'da çevre değişiyor. Hadîs-i şerîfte belirtildiği gibi mânevî çevremiz değişiyor; süsleniyor, güzelleşiyor. Cennetin kapıları açılıyor, cehennemin kapıları kapanıyor, şeytanlar bağlanıyor.[149] Çevremizin değiştiğini biz de hissetmiyor muyuz? Ramazan'dan önceki ile Ramazan'daki yaşamımız çok farklı. Duygularımız çok farklı, çok güzel.

Bu hazırlanmış çevrede, en son noktada artık göklere çıkmışken, en yüksek noktalara gelmişken, on gün de kul Cenâb-ı Hakk'a; O'nu tanımak için, O'nu bulmak için, O'na ermek için, O'nun sevgisini yakalamak için çalışmaya girdiği zaman muradına eriyor, kavuşma oluyor.

Çok güzel bir düzenleme! İslâm'ın kulu alıp da Cenâb-ı Hakk'ın dergâhına doğru getirmesi çok güzel görülüyor. Receb, Şaban, Ramazan, Ramazan'ın sonu, ondan sonra Kadir gecesi…

Peygamber Efendimiz o Kadir gecesini yakalamak için, peygamber olduğu halde, her türlü mükâfata erdiği halde on gün evinden ayrılıp camide ibadet ederse,[150] işin ne kadar önemli olduğunu anlayın!

Allahu Teâlâ hazretleri bu güzellikleri sezmeyi, yakalamayı; ödülleri, mükâfatları, hediyeleri, nimetleri kazanmayı bize de nasip etsin.

Çalışan, çalıştığının ücretini alır. Bir ay bir yerde çalışsanız, bir ayın sonunda çalıştığınız yer size ücretinizi verir. Kul da Ramazan'da bir ay Cenâb-ı Hakk'a kulluk için, rızasını kazanmak için çalışıyor; oruçlar tutuyor, hayırlar yapıyor, iftarlar veriyor, teravihler kılıyor, dualar ediyor, tesbihler çekiyor, Kur'ân-ı Kerîmler okuyor... Hep güzel şeyler yapıyor. Bunları Cenâb-ı Hak Teâlâ hazretleri karşılıksız bırakır mı, kullarını mahrum bırakır mı? Patron işçisinin parasını veriyor da Cenâb-ı Hak, âlemlerin Rabbi, yerin göğün hazinelerinin yaratıcısı, sahibi, kulunu

******ebook converter DEMO Watermarks*******

mahrum bırakır mı? Elbette ki en büyük mükâfatları verir.

Onun için o mükâfatları almaya yönelelim, sırt çevirmeyelim. İnsan, "Ben o mükâfatı istemem!" deyip sırtını dönüp giderse alamaz tabi. Camiyi bilmiyor, Ramazan'ın olduğundan haberi yok. Bütün müslümanlar Ramazan'la ilgili harıl harıl çalışıyorlar, bu çalışmamış; Ramazan'ın sonuna gelmiş, haberi yok, Kadir gecesi olmuş bitmiş, ondan da haberi yok. Tabii mahrum kalır. Ötekiler gözünü açıp çalışırken bu gafletle, cahillikle, cehaletle vakit geçirirse mahrum kalır.

Allahu Teâlâ hazretleri bizi gafillerden, cahillerden, tembellerden, gevşeklerden, duygusuzlardan etmesin. Cenâb-ı Hakk'ın rızasını, sevgisini kazanmak çok büyük mükâfat. Allahu Teâlâ hazretleri hepimize rızasını, sevgisini kazanmayı, sevdiği kul olmayı nasip eylesin. Ramazan'da çalışkan mü'minlere dağıtılan mükâfatları almayı nasip eylesin. Ramazan'dan tertemiz, pırıl pırıl, nurlanmış olarak çıkmayı nasip etsin. Rabbimiz bizi rahmeti deryasına daldırsın; rahmeti ile pırıl pırıl yıkasın, nurları ile sarsın, kalbimizi tertemiz eylesin. Ramazan'dan sonra tertemiz bir müslüman olarak yepyeni yüksek bir hayata, İslâmî hayata kavuştursun. Öyle yaşamayı nasip etsin.

---

[142] Taberânî, *el-Muʿcemü'l-evsat*, 4/189 (3939); Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân*, 5/348-349 (3534).

[143] Ali Fikri Yavuz, *Açıklamalı-Muamelatlı İslâm İlmihali İslâm Fıkhı ve Hukuku*, s. 457.

[144] İbn Hanbel, *Müsned*, 14/541 (8991); bk. Nesâî, Sıyâm, 5 (2106).

[145] Bk. Buhârî, İtikâf, 6-7 (2033-2034); Müslim, İtikâf, 6 (1172).

[146] Bk. Taberânî, *el-Muʿcemü'l-kebîr*, 3/128 (2888); Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân*, 5/436-437 (3680-3681).

[147] Kâf, 50/16.

[148] Hadîd, 57/4.

[149] Bk. İbn Hanbel, *Müsned*, 14/541 (8991); bk. Nesâî, Sıyâm, 5 (2106).

[150] Bk. Buhârî, Fadlu leyleti'l-kadr, 3 (2020); Müslim, Sıyâm, 219 (1169).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

KADİR GECESİNİN ZAMANI

Kadir Gecesi Hangi Gecedir?

Bu hususta çeşitli rivayetler var:

Ebû Zerr-i Gıfârî hazretleri, Peygamber Efendimiz'in meşhur sahabîsi, Peygamber Efendimiz'e çok da candan bağlı, gayretli, bir mübarek zât. Şöyle demiş:

أَنَا كُنْتُ أَسْأَلُ النَّاسَ عَنْهَا

Ene küntü es'elü'n-nâse anhâ. **"Kadir gecesini öğrenmek için etrafımdaki arkadaşlara 'Kadir gecesi hakkında bilginiz nedir?' diye soruyordum."**

Bu arada Ebû Zerr-i Gıfârî hazretlerinin eline imkân geçmiş, Peygamber Efendimiz'e şöyle demiş:

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَخْبِرْنِي عَنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ: أَفِي رَمَضَانَ هِيَ، أَوْ فِي غَيْرِهِ؟

قَالَ: بَلْ هِيَ فِي رَمَضَانَ

Kadir gecesini anladık; Kur'ân-ı Kerîm'de bin aydan daha hayırlı olduğunu belirten sûre de var, okuyoruz. "Yâ Resûlallah! Bu Kadir gecesi Ramazan ayı içinde mi, yoksa Ramazan'ın dışındaki bir başka ayda mı, zamanı neresi?" diye Peygamber Efendimiz'e sormuş.

Peygamber Efendimiz; *bel hiye fî Ramazân*. **"Başkasında değil, Ramazan'ın içindedir."** diye, Kadir gecesinin kesin olarak Ramazan'da olduğunu böylece cevabında buyurmuş.

قُلْتُ: تَكُونُ مَعَ الْأَنْبِيَاءِ مَا كَانُوا فَإِذَا قُبِضُوا رُفِعَتْ، أَمْ هِيَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: بَلْ هِيَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

قُلْتُ: فِي أَيِّ رَمَضَانَ هِيَ؟ قَالَ: الْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأُوَلِ وَالْعَشْرِ

******ebook converter DEMO Watermarks*******

الْأَوَاخِرِ...

قُلْتُ: فِي أَيِّ الْعَشْرَيْنِ هِيَ؟ قَالَ: ابْتَغُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ، لَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا[151]

Kultü: Tekûnü me'a'l-enbiyâi mâ kânû fe-izâ kubidû rufi'at? Em hiye ilâ yevmi'l-kıyâmeti? **"Yâ Resûlallah! Bu, peygamberlerin hayatları zamanında olan, peygamberlerin bereketinden olan bir şey mi? Peygamber âhirete göçerse kaldırılacak bir şey mi? Yoksa Peygamber âhirete göçse de kıyamete kadar bu sevaplı gece bir fırsat olarak mü'minlerin elinde olacak bir gece mi?" diye sormuş.**

Yani kibarca şöyle diyor: **"Yâ Resûlallah! Bu, senin yaşadığın Asr-ı Saadet'e mahsus bir gece mi? Aramızda sen varsın, başımızın tâcısın, gözümüzün sevincisin, gönlümüzün şenliğisin. Bu fırsat senin bereketine mi? Sen gidince yok mu olacak? Müslümanların elinden imkân kaçacak mı? Yoksa kıyamete kadar her Ramazan'da bu gece olacak mı?"**

İyi ki sormuş, *radıyallahu anh.*

Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor: *Bel hiye ilâ yevmi'l-kıyâmeti.* **"Sırf benim yaşadığım Asr-ı Saadet'ime, bana, benim ömrüme, hayatıma mahsus değil; kıyamete kadar..."**

Elhamdülillah! Buna da hamd ü senâlar olsun! Demek ki bu gece, kıyamete kadar her müslümanın rastlayabileceği, ibadetle geçirdiği zaman çok sevaplar kazanabileceği bir fırsat olarak mevcut.

Yine sormaya devam etmiş:

Kultü: Fî eyyi Ramazân hiye? **"'Yâ Resûlallah! Ramazan'ın neresinde?' dedim."**

Tam geceyi yakalamak istiyor.

Peygamber Efendimiz; *iltemisûhâ fi'l-'aşri'l-üveli ve'l-'aşri'l-evâhiri.* **"Bunu Ramazan'ın ilk on gününde ve son on gününde arayın."** buyurmuş.

Bu hususta Peygamber Efendimiz'in cevabını iyi duyamamış, bir daha

******ebook converter DEMO Watermarks*******

sormuş. Yani biraz kaçırmış olduğunu söylüyor.

Fî eyyi'l-'aşreyni hiye? Peygamber Efendimiz'e, **"Bu hangi günlerdeydi yâ Resûlallah?"** diye bir daha sormuş.

Kâle: İbteğûhâ fi'l-'aşri'l-evâhiri. **"Onu Ramazan'ın son on gününde bulmaya çalışın, gayret edin."**

Ama arkasından da; *lâ tes'elnî 'an şey'in ba'dehâ.* **"Bu sorudan sonra başka soru sorma!"** demiş.

Hz. Âişe *radıyallahu anhâ* validemiz şöyle diyor:

كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُجَاوِرُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ وَيَقُولُ: تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ[152]

Kâne Resûlullahi sallallahu aleyhi ve sellem yücâvirü fi'l-aşri'l-evâhiri min Ramazân. **"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ramazan'ın son on gününde mücâveret ederdi."**

Mücâveret etmek, "bir yerde yerleşmek" demek. Mesela Medine'ye gidip yerleşmişse; "Medine'ye mücâvir oldu, oraya yerleşti." derler.

"Peygamber Efendimiz Ramazan'ın son on gününde mescidde itikâfa girerdi." demek. Bu sözden çıkan mâna o.

Ve yekûlü. "Ve şöyle derdi:" *Teharrev leylete'l-kadri.* **"Kadir gecesini** (seviyorsanız, rastlamak istiyorsanız, ihyâ etmek istiyorsanız) **arayın, araştırın."**

Teharrî, "araştırma, teftiş, arama" demek.

"Ey müslümanlar! Sizler arayınız." *Leylete'l-kadri.* "Bir latifeden, bir hikmetten dolayı Ramazan'ın içinde saklanmış olan Kadir gecesini arayınız." *Fi'l-aşri'l-evâhiri min Ramazân.* **"Ramazan'ın son on gününde arayınız."**

Hz. Âişe validemizin rivayet ettiği diğer bir hadîs-i şerîfte Peygamber Efendimiz;

تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْوِتْرِ مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ[153]

"Kadir gecesini Ramazan'ın son on gününde tek gecelerde arayın." diye bir açıklama daha yapmış.

İbn Abbas ve Übey b. Ka'b -Allah hepsinden razı olsun, cennette bizi

******ebook converter DEMO Watermarks*******

onlarla buluştursun.- şöyle demişler:

هِيَ لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ [154]

"Kadir gecesi (Ramazan'ın) **yirmi yedinci gecesidir."**

Abdullah b. Ömer *radıyallahu anh* -sahâbe-i kirâmın en âlim olanlarından, en meşhur dört Abdullah'dan birisi- rivayet etmiş:

Kâle:… Ve kânû lâ yezâlûne yekussûne 'ale'n-Nebiyyi sallallahu aleyhi ve selleme'r-rü'yâ ennehâ fi'l-leyleti's-sâbi'ati mine'l-'aşri'l-evâhir. **"Sahâbe-i kirâm, Kadir gecesinin Ramazan'ın son on günün yedinci gecesinde olduğuna dair rüyalarını Peygamber Efendimiz'e söylüyorlardı."**[155]

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ أَنَّهَا لَيْلَةُ السَّابِعَةِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ، فَمَنْ كَانَ مُتَحَرِّيهَا ، فَلْيَتَحَرَّهَا لَيْلَةَ السَّابِعَةِ مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ [156]

Enne'n-Nebiyye sallallahu aleyhi ve selleme kâle. **"Bunun üzerine Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu:"** *Erâ rü'yâküm kad tevâtaet ennehâ leyletü's-sâbi'ati fi'l-aşri'l-evâhiri.* **"Ben sizin bu rüyalarınızdan gördüm ki; hepinizin rüyasında verilen işaretten anlaşılıyor ki; bu -Kadir gecesi- Ramazan'ın son on gününün yirmiyedinci gecesidir."** *Fe men kâne müteharrîhâ* . **"Artık kim Kadir gecesini arayıp** (bulup da orada ibadet edip o sevapları kazanmak istiyorsa, bunun) **peşine düşmüş, aramakta ise…"** *Fe'l-yeteharrahâ.* **"Bu Kadir gecesini arasın."** *Leylete's-sâbi'ati mine'l-aşri'l-evâhiri.* **"Ramazan'ın sonundaki on gün içinde yirmi yedisinde."**

Demek ki sahâbe-i kirâm rüyalarında hep "Kadir gecesi yirmi yedisidir." diye görünce -o rüyaların işareti tabi, o mübarek insanların rüyaları da güzel, salih rüyalar- Efendimiz de böyle buyurmuş. Kadir gecesi yirmi yedisindedir. Yirmi altıyı yirmi yediye bağlayan geceye "yirmi yedinci gece" diyoruz. "O zamandır." diye, onun için biz Kadir gecesi kandilini yirmi yedisinde kutluyoruz.

Hz. Âişe *radıyallahu anhâ* validemiz başka kanaatte. Daha başka sahâbe başka kanaatte... Bunların farklı rivayetleri üzerine âlimler; "Evet, onların

******ebook converter DEMO Watermarks*******

rivayetleri de yanlış değildir. Bazı seneler Kadir gecesi o günlerde olmuştur, alâmetleri öyledir, onun için öyle demişlerdir. Kadir gecesi bazen seneden seneye de değişir, o geceden o geceye kaymış olabilir." diye rivayet ediyorlar.

Bir keresinde Kadir gecesi Ramazan'ın on yedisinde olmuş. Müslümanlar Kadir gecesinin sabahında Bedir harbini kazanmışlar. Allah, yine Ramazan'da Mekke-i Mükerreme'nin fethini müslümanlara nasip etmiş. Müslümanlara büyük ikramların olduğu bir zaman.

Bir keresinde de Peygamber Efendimiz itikâfa girmiş. O sene Ramazan'ın ortasında, onu ile yirmisi arasında girmiş. Evvelce birinden onuna kadar girmiş, ikinci sene onu ile yirmisi arasında girmiş.

Yirmisinde tam itikâftan çıkacağı zaman kendisine Allah tarafından "Çıkma, ertesi gün Kadir gecesi." diye bildirilmiş. İtikâftan çıkmamış, böylece Kadir gecesini de elde etmişler. Sahâbe-i kirâm da Kadir gecesini elde etmiş, o sevabı kazanmış oluyor. Ondan sonra da; **"Kadir gecesini Ramazan'ın yirmisinden sonuna kadarki günlerin içinde arayın. Bundan sonra oralarda olacak."** diye bildirmiş.

Bir keresinde Allahu Teâlâ hazretleri Kadir gecesi hakkında Peygamber Efendimiz'e bir bilgi bahşetmiş. Efendimiz mescide gelmiş, sahâbe-i kirâmına o bilgiyi vereceği sırada iki kişinin ihtilafı, davası olmuş; ona müracaat etmişler. Onlarla meşgul olduktan sonra; **"Ben size Kadir gecesinin zamanını bildirecektim ama Allah bana unutturdu. Bu davayı halledeyim, dargınları barıştırayım, arayı düzelteyim derken şimdi Allah tarafından hatırımdan çıkarıldı."**[157] buyurmuş. Allah söylettirmemiş, unutturmuş.

Kadir gecesi için "Senenin günlerini gezer." deniliyor, "Ramazan'ın içinde değişir." de deniliyor. Sahâbe-i kirâmdan, âlim olanlardan, tâbiînden; "Yirmi biridir, yirmi beşidir, yirmi yedisidir, yirmi dokuzudur." diyen var, "Arefe gecesidir, bayramdan önceki gecedir." diyen var.

Kadir Gecesinin Saklanmasının Hikmeti

Sözler muhtelif olunca, iş bilinmeyince insan rahatsız oluyor ama bunun hikmeti var: Ramazan'ın son on gününde itikâfa girsinler, araştırsınlar, gayret sarf etsinler, Kadir gecesine rastlasalar bile rastladıklarından tam emin olmasınlar da kendilerine güvenmesinler;

******ebook converter DEMO Watermarks*******

“Tamam canım, ben Kadir gecesini yakaladım, eriştim, ihyâ ettim; namazlıydım, oruçluydum, tesbih çektim, namaz kıldım, sevaplar kazandım, seksen üç sene cebimde hazır.” gibi bir duruma düşmesinler diye Allah bildirmemiş. Bu da güzel. Güvenmesinler, şaşırmasınlar, şımarmasınlar, gaflete düşmesinler, ibadette gevşemesinler, ibadette şevk duysunlar, arasınlar diye böyle yapmış.

Ben ibadeti, kulluğu deniz üzerinde yüzmeye benzetiyorum. Yüzen insanın çırpınması lazım. Çırpınmadığı zaman ilerleyemiyor, olduğu yerde kalıyor. Hatta belki suyun üstünde de bir zaman sonra duramaz. Hani bazen de bayram zamanlarında cambaz grupları gelir direkleri dikerler, ip gererler, cambazlıklar yaparlar. Biz küçükken Boğaz’da, Arnavutköy’de bunları görürdük. İpin üstünde bisikletle bir taraftan öbür tarafa geçer. Tabii ipin üstünde olan bir insanın devamlı gayret etmesi lazım. Müslüman da hayatı boyunca ipin, denizin üstünde gibidir. Çalışması lazım, ibadeti gevşetmemesi lazım ki zarara uğramasın, kaybı olmasın.

İşte böyle tatlı bir arama olsun, güvenme olmasın. Biz de her gecemizi Kadir gecesi bilip değerlendirmeye çalışalım. Her gördüğümüzü Hızır *aleyhisselam* bilip de birbirimize hürmetli ve dikkatli olalım. Hızır *aleyhisselam* da Kadir gecesi de Allah tarafından bir hikmete mebnî olarak saklanmış. Dileseydi “Şu gündür.” diye belirtirdi.

Araplar Ramazan’a bazen bizden bir gün önce başlıyorlar, İranlılar bir gün sonra başlıyorlar; Ramazan’ın girişi çıkışı farklı olduğundan da biraz tereddüt var. Peygamber Efendimiz; **“Kadir gecesini Ramazan’ın son on gününde tek günlerde arayın.”**[158] buyurmuş. Teki çifti Ramazan’ın başlayışından değişeceği için en iyisi son on gününde aramak. Onun için Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri kendisi de Ramazan’ın son on gününde itikâfa girmiştir.

Bin aydan daha hayırlı bir gece. İnsan hangi gün olduğunu bilmese de ömründe bir defa rastlayabilse, şu Kadir gecesini bir tutturabilse ne güzel olur! Seksen üç yıllık ibadetten daha hayırlı bir mükâfatı kazandı mı, elhamdülillah, çok büyük bir mükâfat oluyor!

Allahu Teâlâ hazretleri cümlenizi, ibadetleri büyük mükâfatlar

******ebook converter DEMO Watermarks*******

kazanacak tarzda kaliteli işlemeye muvaffak etsin.

---

[151] Bk. İbn Hanbel, *Müsned*, 35/393-394 (21499); Hâkim, *Müstedrek*, 1/603 (1596).

[152] Buhârî, Fadlu leyleti'l-kadr, 3 (2020); Müslim, Sıyâm, 219 (1169).

[153] Buhârî, Fadlu leyleti'l-kadr, 3 (2017).

[154] Müslim, Sâlâtü'l-müsâfirîn, 180 (762); Sıyâm, 220-221 (762); bk. Buhârî, Fadlu leyleti'l-kadr, 3 (2022).

[155] Hadisin buraya kadar olan kısmı için bk. Buhârî, Teheccüd, 21 (1158).

[156] Tahâvî, *Şerhu Me'âni'l-âsâr*, 3/91 (4641); bk. Buhârî, Teheccüd, 21 (1158); Müslim, Sıyâm, 205 (1165).

[157] Bk. Buhârî, Îmân, 36 (49); Leyletü'l-kadr, 4 (2023); Edeb, 44 (6049).

[158] Bk. Buhârî, Fadlu leyleti'l-kadr, 2 (2016); Müslim, Sıyâm, 207 (1165).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

KADİR SÛRESİ

Kadir gecesi Kur'ân-ı Kerîm ile sabit bir gecedir. Kadir gecesi ile ilgili Kur'ân-ı Kerîm'de Kadir sûresi vardır; müstakil, başlı başına Kadir gecesine tahsis edilmiş bir sûredir.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

﴿اِنَّآ اَنْزَلْنَاهُ فِى لَيْلَةِ الْقَدْرِ.وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ.لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ.تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ اَمْرٍ.سَلَامٌ هِىَ حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ﴾[159]

Sûrenin Sebeb-i Nüzûlü

Mücahid *rahmetullahi aleyh*'ten nakledildiğine göre, Peygamber Efendimiz'den şöyle rivayet edilmiş:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَبِسَ السِّلَاحَ فِي سَبِيلِ اللهِ أَلْفَ شَهْرٍ، قَالَ: فَعَجِبَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ ذَلِكَ، قَالَ: فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿اِنَّآ اَنْزَلْنَاهُ فِى لَيْلَةِ الْقَدْرِ. وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ. لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ﴾ [سورة القدر، ١-٣] الَّتِي لَبِسَ فِيهَا ذَلِكَ الرَّجُلُ السِّلَاحَ فِي سَبِيلِ اللهِ أَلْفَ شَهْرٍ.[160]

Peygamber Efendimiz, Allahu Teâlâ hazretlerinin kendisine bildirdiği, mânevî imkânlarla öğrettiği bilgilerle eski ümmetlerin hâllerini ashabına anlatırdı. Sohbetlerinde eski ümmetlerdeki mübarek insanların hayatlarını nasıl geçirdiğine dair bilgiler verirdi. Hadîs-i şerîflerin bir kısmı eski devirlerle ilgili çok kıymetli bilgileri ihtiva ediyor. **O bilgilerin arasında Peygamber Efendimiz bir sohbetinde, Benî İsrail'den bir**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

kişinin belinde kılıcı ile bin aylık ömrünü Cenâb-ı Hakk'ın yolunda cihadla geçirdiğini anlatmış. Bin ay Allah yolunda çarpışmış, çalışmış, ömrünü Allah'ın rızası yolunda geçirmiş.

Bin ay seksen üç sene kadar eder. İyi yaşayan bir insanın ömrü aşağı yukarı seksen üç yıldır. Bu seksen üç yıla Kur'ân-ı Kerîm'de başka bir isim de veriliyor; bir ömre *hukub* deniliyor. *Hukub*; *ha*, *kaf* ve *be* harfi, çoğulu *ahkâb* geliyor. Bu kelimeyi **"ömür"** diye tercüme edebiliriz. Ömür ama ne kadar? Açıklamalara bakılırsa, lügatlerde seksen küsur sene. Yani bir ömür bin ay gibi oluyor.

Bir ömür Allah yolunda geçirip de sevaplar kazanınca sahâbe-i kirâm hayran kalmışlar, hayret etmişler, "mâşaallah" demişler. Onun üzerine Allahu Teâlâ hazretleri; **"Kadir gecesini sizlere ihsan eyledim. Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır."** diye bu müjdeli sûreyi Peygamber Efendimiz'e indirmiş.

Demek ki bu gece, Allahu Teâlâ hazretlerinin Ümmet-i Muhammed'e çok büyük, müstesna bir hediyesi. İnsanın bir ömür boyu ibadet ederek kazanacağı sevap imkânını Allahu Teâlâ hazretleri Peygamber Efendimiz'e, ümmetine yani bizlere ihsan etmiş. **Bunu yakaladığımız zaman, Kadir gecesinde ibadet ettiğimiz zaman; başkalarının bir ömür boyu çalışarak kazanacakları sevapları kazanabileceğiz.** Büyük bir ikram!

Birinci Âyet

﴿اِنَّآ اَنْزَلْنَاهُ فِى لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾[161]

Burada, Kadir gecesinde muazzam bir olay olduğu belirtiliyor. Allahu Teâlâ hazretleri; **"Biz onu Kadir gecesinde indirdik."** buyuruyor.

"Onu" dediği nedir?

Müfessirler, "Kur'ân-ı Kerîm" demişler.

Niye "onu" dedi? Daha önce geçmedi, sûrenin ilk âyet-i kerîmesinde hemen "onu" diye zamirle başladı.

O, tâzim içindir. O kadar meşhur, malum, muteber, o kadar muazzam

******ebook converter DEMO Watermarks*******

hürmete şayan ki "o" dedi mi anlaşılıyor.

"Biz Kur'ân-ı Kerîm'i Kadir gecesinde indirdik."

Kur'ân-ı Kerîm bir gecede bütünüyle nasıl inmiştir?

Abdullah b. Abbas *radıyallahu anhümâ* şöyle buyuruyor: **"Kur'ân-ı Kerîm bir gecede, mukadderâtın yazılı olduğu Levh-i Mahfûz'dan semâ-i dünyâya indirildi. Âyet-i kerîmeler, indirildiği semâ-i dünyâdaki Beytü'l-İzzet'ten yirmi üç senede olayların gelişmesine göre toplu toplu, demet demet Peygamber Efendimiz'e bildirildi."**[162]

Kur'ân-ı Kerîm Levh-i Mahfûz'dan semâ-i dünyâya topluca *inzâl* olmuş; olaylara göre, hikmetli sebeplerle insanlara bildirilmesi, yani tenzîli yirmi üç senede olmuş. Âlimlerimiz *inzâl* ile *tenzîl* arasında böyle bir ayrım yaparak da bunu izah ediyor. Olabilir. Biz kâinatın esrârını bilemeyiz. Âlimlerimize hürmetimiz tamdır.

Kur'ân-ı Kerîm böylece toptan indirilmiş. Ondan sonra da Allahu Teâlâ hazretleri, insanlar iyice anlasınlar, öğrensinler, unutmasınlar, güzelce hayatlarını tanzim etsinler, Kur'ân'a göre yaşayabilsinler, her şey canlı canlı görsel, uygulamalı eğitim olsun diye yirmi üç seneye yayılmış olarak parça parça, yıldız demetleri gibi kullarına Kur'ân-ı Kerîm'i bildirmiş olabilir. Çünkü Allahu Teâlâ hazretleri mukadderâtın evvelini âhirini, olmuşu olacağı, her şeyi biliyor.

Demek ki Kur'ân-ı Kerîm'in bize, semâ-i dünyâya indirildiği muhteşem gece Kadir gecesidir.

"Biz onu Kadir gecesinde indirdik."

Buradan da anlıyoruz ki Ramazan özellikle Kur'ân-ı Kerîm ayı; şehr-i Kur'ân.

Gerçekten Ramazan ayında Kur'ân-ı Kerîm'e özel bir sevgi, ilgi gösterip özel bir gayretle Kur'ân-ı Kerîm'e çalışmamız lazım.

Tavsiye ederim; genç olanlar, hafızası, durumu, tahsili elverişli olanlar Kur'ân-ı Kerîm'in ezberine başlasınlar. Kardeşlerim hemen bir *Kur'ân-ı Kerîm'i Ezberleme Derneği* kursun ve oraya kaydolanlar Kur'ân-ı Kerîm'i hemen ezbere başlasınlar. Birinci cüz'ün sonundan ezbere başlasınlar. Böyle başlar, Allah'ın yardımıyla tamamlanır, hafız olurlar, hazineye sahip olurlar. O da bir başka hazine; Kur'ân-ı Kerîm hazinesi, ilim ve irfan hazinesi.

Demek ki Allahu Teâlâ hazretleri, "**Onu Kadir gecesinde indirdik.**"

******ebook converter DEMO Watermarks*******

diye Kadir gecesinin de Kadir gecesinde indirilen Kur'ân-ı Kerîm'in de çok şerefli olduğunu sûrenin birinci âyet-i kerîmesinde bize bildirmiş oluyor.

İkinci Âyet

﴿وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ﴾[163]

"Bu Kadir gecesinin ne olduğunu hangi şey sana bildirebilir? Bunun kadrini kıymetini nasıl tam anlayabilirsin, nasıl idrak edersin ey Resûlüm?"

Bu soru, dikkati çekmek içindir. Kadir gecesine dikkatler çekilsin, ne kadar önemli olduğu soru ile anlaşılsın diye dikkatlerin toplanması.

Allahu Teâlâ hazretleri, bir şeyin kıymetini Peygamber Efendimiz'e bildirmek istediği zaman Kur'ân-ı Kerîm'de bu ifadeyi zikrediyor:

﴿وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا﴾[164]

gibi bir ifadeyle anlatıyor.

Allahu Teâlâ hazretleri bu Kadir gecesinin feyzini, şerefini Peygamber Efendimiz'e vahiyle bildirmiş, öyle malum oluyor. Yoksa insanoğlu nereden bilebilirdi? Onun kadrini kıymetini, şerefini anlayamazdı.

Üçüncü Âyet

﴿لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ﴾[165]

"Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır."

Nasıl bin aydan?

İçinde Ramazan olmayan, Kadir gecesi olmayan öteki bin tane ayı bir araya getirsen, Kadir gecesi ondan daha hayırlıdır.

Kadir gecesinin kıymeti hakkında düşünülecek olursa; bin aydan daha hayırlıdır!

Bu zamanı herkes anlasın, ne kadar büyük olduğunu görsün. Çünkü anlaşılması için Allahu Teâlâ hazretleri ikinci âyet-i kerîmede soru sorarak dikkat topluyor: *Ve mâ edrâke mâ leyletü'l-kadr.*

Bin ay, seksen üç sene dört ay eder. Küsurat ondalık sistemde olur; ama

******ebook converter DEMO Watermarks*******

senenin üçte biri dört ay ettiğine göre seksen üç sene dört aylık bir zamana bedel.

İçinde Kadir olmayan seksen üç sene dört ay geçse Kadir gecesi o kadar kıymetli!

Bu, âyet-i kerîme; tereddütlü de değil.

Bir bilgi söylediğimiz zaman "Bunun kaynağı nedir?" diye sorarlar. Bu da her şeyi asıl kaynaklardan öğrenmemiz ve söylememiz gerektiğine götürdüğü için fena bir şey değil. Bir de herkesin işin aslını öğrenmeye hakkı olduğundan, doğru.

Kur'ân-ı Kerîm'de Kadir gecesinin kıymeti bildirilmiş, kesin. *Âmennâ ve saddaknâ. Sadaka'llâhu'l-azîm*. Seksen üç yıl dört aydan daha hayırlı bir gece.

Leyle, **"gece"** demek. *Leyletü'l-kadr*, **"kadir gecesi"** demek.

Kadir, Arapça'dan Türkçe'ye girmiş.

Bir, "takdir etmek" mânasına gelir. Zaten *takdir* kelimesi de *iktidar* kelimesi de *kâdir olmak* kelimesi de o kökten geliyor. "Gücü yetmek, kâdir, iktidarlı, yapabilici durumda olmak, takdir eylemek, hükmetmek, bir şey hakkında 'böyle olsun' diye karar vermek" mânasına geliyor.

"Niye bu gece 'Kadir gecesi' olarak isimlendirilmiş?" diye anlamını aradığımız zaman bu anlam bize bir ipucu verebilir. Çünkü bu gecede Allahu Teâlâ hazretleri pek çok güzel şeyi takdir buyuruyor. Hatta eğer Duhân sûresindeki o *leyle-i mübâreke*[166] de bu Kadir gecesiyse, *-fîhâ yüfraku küllü emrin hakîm-* her hikmetli iş o günde ayrılıyor, tespit ediliyor, icra edilsin diye meleklere veriliyor. Böylece bir takdir eyleme, hükmetme, karar verme, kararın infazı için emir verme günü, gecesi oluyor. O bakımdan bu isim verilmiş olabilir.

İkincisi, yine Türkçe'de kullanılan *kadir* kelimesi, "kıymet, değer, şan, şeref" demek. Mesela, "Hiç bilmedin kadrimi, on parmağı kınalı." diye türkülerde sözler var. Kadir, "kıymet" demek. "Değerimi, kıymetimi bilmedin." demiş oluyor. O zaman *leyletü'l-kadr*, **"kıymet, şeref, değer gecesi"** demek.

Bu da neden?

"İçinde ibadet yapıldığı, değerlendirildiği zaman mükâfatın çok kıymetli olduğu, çok kıymetli, şerefli mükâfatların, sevapların bulunduğu gece olduğundan bu isim verilmiş olabilir." deniliyor. Bu da yakışır.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Bundan dolayı da olabilir. Hakikaten çok kıymetli bir gece.

Rivayete göre Arafat gecesi de çok kıymetli. Arafat, hacıların hacca gittikleri zaman uğradıkları ibadet yeri, ibadet ovası. Arafat'a bayramdan bir gün önce, Arefe günü çıkıyorlar. Ertesi gün bayram oluyor. Arafat'ta vakfeye duruyorlar, Arafat'tan akşam Müzdelife'ye geçiyorlar. İşte o gece de Müzdelife gecesi olduğu için Arefe gecesi çok kıymetli gecelerden biri. Arafat günü de duaların kabul olduğu, hacıların toplandığı, muazzam, mahşeri andıran, insanı ürperten çok kıymetli günlerden bir gün.

Cuma hakkında da "Çok kıymetli bir gündür."[167] diye hadîs-i şerîfler var.

"Acaba bu kıymetliler içinde en kıymetlisi hangisi?" diye âlimler meseleyi araştırmışlar, incelemişler. Bazı âlimler "En kıymetlisi Kadir gecesidir." sonucuna varmış.

Demek ki kadir, "kıymet" mânasına gelmesi olabilir; *leyletü'l-kadr*, **"kıymet gecesi"** olmuş olur.

Bir de *kadr*, "tazyik etmek, sıkıştırmak, izdiham vermek" mânasına geliyor. Bu da olabilir. Kadir gecesi, "sıkıştırma, izdiham gecesi" mânasına da gelebilir.

Çünkü Ebû Hüreyre *radıyallahu anh*'ten mezhep imamı -aynı zamanda büyük bir hadis âlimi- Ahmed b. Hanbel *rahmetullâhi aleyh*'in rivayet ettiği bir hadîs-i şerîf var:

«إِنَّ الْـمَلَائِكَةَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ فِي الْأَرْضِ أَكْثَرُ مِنْ عَدَدِ الْحَصَى»[168]

"Bu gecede melekler yeryüzünde, yerdeki taş parçalarından daha çoktur."

Hadîs-i şerîfte böyle bildirilmiş. Demek ki izdiham var. Yeryüzünde meleklerin muazzam bir sıkıştırması, muazzam bir bereket, kalabalık, olağanüstü durum var. Tazyik gecesi, izdiham gecesi, meleklerin

******ebook converter DEMO Watermarks*******

izdihamlı olarak yere indikleri gece.

Zaten sûrede de bundan sonraki âyet-i kerîmede ne buyuruluyor?

Dördüncü Âyet

﴿تَنَزَّلُ الْمَلَٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ﴾[169]

Tenezzelü'l-melâiketü ve'r-Rûhu fîha bi-izni rabbihim. **"Melekler ve Rûh-ı Âzam adlı büyük melek bu gecede Rablerinin izniyle yeryüzüne inerler."**

Yeryüzüne inmelerini Allah buyuruyor.

Bu *er-Rûh* kimdir, nasıl bir varlıktır?

Bu hususta İbn Abbas *radıyallahu anhümâ* ve bazı âlimler "Ruh, Cebrail *aleyhisselam*'dır." demişler. O zaman "Cebrail *aleyhisselam* ve öteki melekler yeryüzüne iner." mânasına gelir.

Sahâbeden bazı kimseler ise şöyle buyurmuşlar: "*er-Rûh*, bir başka meleğin adıdır. Arş-ı Âzam'ın yanındadır. Arş-ı Âzam'ın yanında bütün melekler bir saf teşkil ederler, bu Rûh tek başına bir saf teşkil eder. O melek çok muazzam, çok mükerrem, çok kıymetli bir melektir." **"O melek bu gecede iner."** mânasına gelir.

Bu gecede bizim gibi sade insanların anlayamadığı böyle bir teşrif oluyor. Semadan yeryüzüne melekler nüzûl ediyor.

Min külli emrin. **"Her bir emr-i İlâhî'den dolayı; her türlü emri yerine getirmek, vazifeyi îfâ etmek üzere."**

Allah buyurduğu için, hikmetli bir işin îfâsı için, kullara mükâfat dağıtılması için, hediyeleri verilsin diye melekler inerler.

Yeryüzündeki çakılların, taşların sayısından daha çok melek iner. Halbuki insanların sayısı o kadar değil; çakılların sayısından daha az. Müslümanların sayısı da zaten bütün insanlara göre daha az, müslümanların içinde de Kadir gecesinin kadrini kıymetini bilip de ihyâ edenler az. İstemeyene bir şey yok, isteyene mükâfat var. Demek ki ihyâ etmek isteyen her kişinin çevresinde ne kadar çok melek var, sayısını

******ebook converter DEMO Watermarks*******

söyleyemeyeceğimiz kadar melekler sıkışık bir şekilde yanlarındalar.

Peki onların o sıkışıklığı onlara rahatsızlık veriyor mu?

Vermiyor.

Bize rahatsızlık veriyor mu?

Vermiyor. Şeref veriyor. Çünkü onların sıkışıklığı bize ters bir tepki, tesir yapmaz. Onlar zikir yapılan meclislere de izdihamlı olarak yığılırlar. Müslümanlar bir yerde toplansalar, tesbihlerini ellerine alsalar, *Allah*, *lâ ilâhe illallah*, *sübhânallah* vs. deseler veya ilim meclisleri, hadis, tefsir, fıkıh vs. konuşulan meclislere gelseler, orada da izdiham ediyorlar. Sonra, bir kul akşam abdest alıp uyusa, melekler gökten onun nurlu vücudunu görüyorlar, odasına yine izdihamlı bir şekilde doluyorlar. Bu izdiham bir zarar vermiyor.

"Her emr-i İlâhî için melekler vazifeli olarak inerler."

Emrin selâm diye nedense hep okurken *selâm*'a bağlarlar. Halbuki mâna bakımından, cümle tamam olsun diye, cümle bitmediği için bağlanabilir.

Beşinci Âyet

﴿سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ﴾[170]

Selâmün. **"O gece selametliktir, selamdır, esenliktir."**

Ne zamana kadar?

Hiye hattâ matla'i'l-fecr. **"Fecrin doğuşuna kadardır."**

Fecr-i sâdık atıncaya, sabah vakti gelinceye kadardır. Yani gecededir, sabah vakti olmadan önceki zamandadır.

Sabah, imsak kesildiği zaman girer. Güneş doğduğu zaman artık sabahın vakti geçmiş oluyor.

Fecr zamanına kadar her türlü maddî mânevî âfetten mahfuz bir gecedir. Onun için erbâb-ı kulûb, bu Kadir gecesinin hâlini havanın letâfetinden sezerlermiş. "Bu gece Kadir gecesi, çünkü selamet." İşte fırtına yok, boran yok, zelzele yok, sıkıntı yok. Oradan erbâb-ı kulûb Kadir gecesini anlıyor.

Bir de; "Melekler selam verir, Cebrail selam verir, kullara gelirler musafaha ederler, selamı tebdil ederler. Allahu Teâlâ hazretleri kullarına

******ebook converter DEMO Watermarks*******

selam verir.” diyorlar.

﴿سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبٍّ رَحِيمٍ﴾[171]

Cennette olacak… *Selâmün kavlen min Rabbin rahîm*. Söz olarak söyleyecek. Yanlış anlaşılmasın diye *kavlen (söz olarak)* diye özellikle belirtiyor. **Allahu Teâlâ hazretleri cennette, söz olarak “Selam size, ey kullarım!”** diyecek.

“Bu Kadir gecesinde Allah’ın, meleklerin, Cebrail *aleyhisselam*’ın, Rûhu’l-Emîn’in selamları olacak. O selama, o musafahaya erdiği zaman içine bir ürperti gelir. O selam işte Cebrail’in musafahasıdır, selamıdır.” diye kitaplarda yazmışlar.

Sahâbe-i kirâm, Kadir sûresi nâzil olunca çok memnun ve mesrur olmuşlar. Tabii Ramazan’ın içinde bin aydan daha hayırlı bir gece var. İnsan canını verir. O Ramazan’ın içinde geceleri uyku uyumaz, sabahlara kadar gözyaşı döker, Allahu Teâlâ hazretlerine ibadet ve taat eder. Bir ay dişini sıkar, o geceyi yakalamaya çalışır.

Ama nerede o gayretli kullar? Âciziz, nâçiziz, hep kusurluyuz, yüzü karayız, zayıfız. Mükâfat karşımızda duruyor; elimizi uzatıp almaya dermanız yok, elimizi kaldırmıyoruz. Bir ay, bir ömre bedel! Gel, çalış, kazan. Günahlardan kesil.

Peygamber Efendimiz’in eteğini tutup yolunca gitmekte ne büyük fayda var. Peygamber Efendimiz ve o zamanki sahâbesi bu sûre-i celîle nâzil olduktan sonra akılları fikirleri o olmuş; “Aman, ne yapsak da Kadir gecesini yakalasak!” diye düşünmüşler, kollamışlar, aramışlar, çalışmışlar.

---

[159] Kadir, 97/1-5.

[160] Beyhakî, *es-Sünenü’l-kübrâ*, 4/504-505 (8522). Beyhakî bu rivayetin mürsel olduğunu beyan etmiştir (Editör).

[161] Kadir, 97/1.

[162] Bk. Taberî, *Câmi‘u’l-beyân*, 3/187-191; Beğavî, *Me‘âlimü’t-tenzîl*,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

1/198; Halit Ünal, “Berat Gecesi” maddesi, *DİA*.

[163] Kadir, 97/2.

[164] Ahzâb, 33/63. “Ne bilirsin, belki de o saat yakındır.”

[165] Kadir, 97/3.

[166] Bk. Duhân, 44/1-4.

[167] Bk. Ebû Dâvûd, Salât, 200-201 (1047); Tefrî‘u ebvâbi’l-vitr, 26 (1531); Nesâî, Cuma, 5 (1374).

[168] İbn Hanbel, *Müsned*, 16/427-428 (10734).

[169] Kadir, 97/4.

[170] Kadir, 97/5.

[171] Yâsîn, 36/58.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

KADİR GECESİNİN İHYÂSI

Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî gibi sahih hadis kaynaklarında Ebû Hüreyre'den, Nesâî'de de Hz. Âişe-i Sıddîka validemizden *-rıdvânullâhi teâlâ aleyhim ecmaîn-* rivayet edildiğine göre, Peygamber Efendimiz bir hadîs-i şerîfte şöyle buyurmuş:

مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ[172]

Men kâme leylete'l-kadri îmânen va'htisâben. **"Kim inanmış bir insan olarak,** (imanla, sevabını Allah'tan bekleyerek, hasbeten-lillâh, Allah rızası için, Allah aşkına; namaz kılarak, Kur'ân okuyarak, zikir yaparak çeşitli şekillerde) **Kadir gecesini ihyâ ederse…"** *Gufire lehû mâ tekaddeme min zenbihî.* **"Geçmiş olan, ömrünün mâzisindeki o zamana kadarki günahlarının hepsi afv u mağfiret olunur, bağışlanır."**

İşte Kadir gecesi böyle kazançlı bir gece, bütün mâzinin hatalarını, kusurlarını, günahlarını sildiriyor. Kişi kaç yıllık ömür sürmüşse o süre zarfında işlediği bütün günahlar gidiyor.

Zaten Kur'ân-ı Kerîm'den biliyoruz ki Kadir gecesi bin aydan daha hayırlı bir gecedir. Bin ay da seksen küsur senelik bir ömür ediyor. Bir kısmında çocuk olduğu için Allah kullarını sorumlu tutmuyor. Demek ki Kadir gecesine erdiği zaman aşağı yukarı doksan yaşındaki bir insanın bütün günahları afv u mağfiret olunuyor.

Bir de hadîs-i şerîflerde; **"Bir kul müslüman olarak doksan yılı idrak etmişse -hatta seksen rivayeti de var-** (sorgu sual, hesap olmadan) **Allah onun günahlarını bağışlar."**[173] diye müjdeler var.

Demek ki mü'minlerin kurtuluşu için Kadir gecesi çok önemli, kıymetli bir gece. Bütün günahlar affolunacak. İnsan çok büyük mükâfatlara

******ebook converter DEMO Watermarks*******

erecek.

Gece ne zamandan ne zamana kadardır?

﴿هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ﴾[174]

Gecenin zamanı imsak kesilinceye kadardır.

Bunu bilmeyen, bu sözü duymayan, bu konuda fikri olmayan insanlara; "Gece ne zamandır, gündüz ne zamandır?" diye sorsan "Güneşin battığı zaman gecedir." derler. Hatta biraz aydınlık olduğu zaman da "Daha gece gelmedi." diye düşünürler. "Güneş doğduğu zaman veyahut biraz daha öncesinden ortalık aydınlandığı zaman da gündüzdür." Hayır, öyle değil! İslâm'da akşam ezanıyla, güneş batmasıyla gece başlar; imsak kesilmesiyle gece biter.

İmsak kesilme vakti nasıldır?

Karanlıktır. Sadece siyah gökyüzünün doğu tarafında hafif bir mavileşme vardır. Herkes kolay görmez. İlk başlarda böyledir. Dakikalar ilerledikçe görmeye başlanır. İşte ona "fecir" deniliyor. Ortalık daha karanlıktır. İşte o fecirde bitiyor.

Kadir gecesi de akşam namazından başlar; fecr-i sâdık tulûuna kadar yani takvimdeki imsak vaktine kadar devam eder, biter.

Bir mübarek gece nasıl ihyâ edilmeli, nasıl geçirilmeli?

İhyâ etmek, "diriltmek" demektir. Bir gecenin ihyâ edilmesi, Allah'ın sevdiği ibadetleri yapmakla olur.

Gece akşam namazının vaktinin girmesiyle başlar; sahur vaktine, imsak kesilme zamanına kadar devam eder. Burada bir akşam namazı, bir yatsı namazı, bir de sabah namazı var. Hiç olmazsa yatsı namazıyla sabah namazını camide kılmaya dikkat etmek lazım. Geceyi ihyâ etmenin şartlarından birisi budur. Çünkü Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, hadis âlimi Ebû Dâvûd ve Tirmizî'nin Hz. Osman *radıyallahu anh*'ten rivayet ettiğine göre şöyle buyurmuş:

مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ كَقِيَامِ نِصْفِ لَيْلَةٍ، وَمَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ

******ebook converter DEMO Watermarks*******

وَالْفَجْرَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ كَقِيَامِ لَيْلَةٍ[175]

Men salle'l-'işâe fî cemâ'atin. **"Kim yatsı namazını cemaatle kılarsa…"**

Camiye gidecek çünkü camiye yürümenin sevabı var, attığı adımların ecri var, camide beraber kıldığı insanların bazılarının mübarek olmasının kendisine faydası var. Tek kişi olunca belki kabul olmaz ama cemaatteki o mübarekler hürmetine herkesin namazı beraber kabul olduğu için onun da ibadeti kabul olur.

Evde kılarsa olur mu?

Evde kılmak sünnet değil. Sünnet olan cemaate devam etmek, namazı cemaatle kılmak. Camileri canlı tutmak, mahzun etmemek, cemaatsiz bırakmamak, harap etmemek. Cami bakımlı olabilir ama içinde cemaat olmazsa mânevî yönden mahzundur, haraptır. İçi cemaat dolu olan bir cami, duvarları eski de olsa, pek tamir görmemiş bir yapıda da olsa mânevî yönden mamurdur.

"Kim yatsı namazını cemaatle camide kılarsa…" *Kâne ke-kıyâmi nısfı leyletin.* **"Yarım gece ibadet etmiş, bir gecenin yarısı kadarını ihyâ etmiş gibi olur.**

Ve men salle'l-'işâe ve'l-fecre fî cemâ'atin. **"Kim sabah namazını da yatsı namazını da cemaatle kılarsa…"** *Kâne ke-kıyâmi leyletin.* **"Bütün bir geceyi ihyâ etmiş olur."**

Demek ki kandil gecelerinde camide olmaya çok dikkat etmek lazım. Yatsı namazını da sabah namazını da camide cemaatle kılmak lazım.

Bizde bir yanlış âdet var. Başka İslâm ülkelerinde öyle yapmayabiliyorlar. Güzel yapan başka ülkeler var. Ramazan'da akşam namazını kimse camide kılmıyor. İftara davetli oluyor, misafiri oluyor, evinde kılıyor. Böylece akşam namazlarını camide cemaatle kılmak mümkün olmuyor. Halbuki Ramazan ibadet ayı, ibadetlerin daha çok yapılması lazım. Öyle yapınca beş vakitten bir tanesi kaçıyor. Cemaatle akşam namazı kılınmıyor. "İftar edeceğim." diye herkes sofranın başında oluyor.

Bunun çaresi; iftarı çabuk yapmak, orucu çabuk açmak. Bu, Peygamber Efendimiz'in tavsiyesi.

Orucu çabuk açmak için yanına biraz oruç açacak şey alır. Camiye

******ebook converter DEMO Watermarks*******

gider, ezan okununca hurmayla, suyla veyahut yanına aldığı bir başka yiyecekle orucunu açar. Ondan sonra akşam namazını kılar. Bunun sıhhî faydaları da var. O yediği hurma veya bir iki lokma yiyecek akşam namazını kılıp eve dönünceye kadar zaten onun asıl açlığını gideriz, ihtiyacını kısmen karşılar. Hafif bir tokluk da verir. Böylece oruçtan sonra oburluk yapıp midesini tehlikeye düşmekten de korumuş olur. Bu olmuş veya olmamış önemli değil. Asıl mühim olan akşam namazının cemaatle kılınması. Bu ibadet kaçırılmamış, iptal edilmemiş oluyor.

Türkiye'de birçok yerde, cami akşam namazlarında iptal. Hatta biz bazen gittiğimiz şehirlerde "Şu namazı kılalım, kaçırmayalım." diye camiye gidiyoruz; imam yok, müezzin yok. Allah Allah! Tabii o da oruçlu olduğundan, sofrada olduğundan "Cemaat de gelmiyor." diye camiye gelmemiş. Halbuki öyle olmayacak. Ezan okunacak; imamla müezzin yalnız bile olsa namaz kılacak. Cemaate de söyleyecek; herkes gelecek, namaz kılacak. Hem önce orucu açıp asıl yemeğe beş on dakika geç başladığı için biraz da mide alışmış olur hem de namazı kılmış olduğu için yemeğini rahat rahat yer.

Demek ki Ramazan günlerinde de akşam namazını cemaatle kılmak lazım. Çünkü bir gecenin ilk namazı akşam namazıdır. Perşembe gününün akşamında okunan ilk akşam ezanıyla kılınan namaz, cuma gününün akşam namazı oluyor. Yatsı, cumanın yatsısı oluyor. Ertesi sabah, sabah namazı da cumanın sabah namazı oluyor. Cuma namazının kılındığı öğle namazı vaktiyse günün dördüncü namazı oluyor. İkindiden sonra akşama doğru da cuma günü bitmiş oluyor. Ezan okunduğu zaman cumartesi girmiş oluyor.

Yatsıya teravihe geliyorlar, elhamdülillah. Onu kaçırmıyorlar. Ama akşam kaçıyor.

Bir de sabah namazında camide olacak. Sabah namazını da camide cemaatle kılmak bu işin tamamlayıcısı oluyor. Kadir gecesinde camiler sabaha kadar açıktır. Bazıları cami cami geziyorlar. Sofralar kuruyorlar. Büyük camilerin avlularında neşeli, tatlı bir şekilde geceleyin ibadet ediyorlar. Sabah namazını da cemaatle kılıyorlar.

Bazısı da "Gece ibadet edeceğim." derken yoruluyor, ezan okununca camiye gitmiyor, "İşim var." diye namazı kılıp yatıyor. O zaman yarım gece ihyâ edilmemiş oluyor. Yatsıyı cemaatle kıldın, tamam, yarısını

******ebook converter DEMO Watermarks*******

kurtarmışın; sabahı da cemaatle kıl.

Bütün gece uyuyup da kaideye uygun olarak sabahleyin namaza gelmek, bütün gece ibadet edip de sabah namazına camiye gelememekten daha iyidir.

Söz dinlemek daha iyidir. Kendi bildiğine göre iş yapmak değil, sünnete uymak iyidir. Bid'at değil!

Sünnet olan camiye gelmektir, cemaate devam etmektir.

Onun için camiye devam edeceğiz.

Yatsı namazından sonra hemen evine kaç, kimseyle konuşmadan yat; sahurdan önce uyu. Sahura kalktıktan sonra dişini sık, sabah namazını camide kıl, yat.

Bir hadîs-i şerîf daha var. Biz onun uygulanmasını Mehmed Zahid Kotku Hocamız'dan gördük:

"Kim sabah namazını cemaatle kıldıktan sonra güneş doğuncaya kadar oturarak Allah'ı zikreder , (kerahet vakti çıktıktan) sonra iki rekât namaz kılarsa bir hac ve umre sevabı kazanır "[176] diye bildirildiği için bir de işrak vaktine kadar beklemek vardır. Enes dedi ki: Peygamber (s.a.s.) **"eksiksiz tam bir hac ve umre sevâbı kazanır"** buyurdu.

Kadir gecesini değerlendirmek isteyen bir kimse için dinî -teknik- bilgileri anlatırken hatırlatmamız gereken hususlardan birisi de bu.

Durumunuz müsaitse bir de güneşin doğmasından yarım saat geçinceye kadar yine Kur'ân'la, zikirle meşgul olup işrak namazını kılarsanız çok sevaplar kazanmış ve geceyi en güzel şekilde değerlendirmiş olursunuz.

Erkekler camilere gidecek. Gecenin ihyâsının, istifade ile geçmesinin ilk yolu bu.

İkincisi, birazcık istirahat imkânımız olacaksa, yatacaksak abdestli yatalım. Çünkü melekler, abdestli yatan kimsenin gecesini ibadet etmiş gibi yazarlar.

Bu gece başka ne yapılabilir?

Namaz kılınabilir. Namaz muazzam, muhteşem, mükemmel, müstesna bir ibadettir. Çünkü mü'minin mirâcıdır. En derli toplu, teferruatlı, anlı şanlı, görkemli ibadet namazdır. Çünkü namazda her türlü küçük ibadet vardır; tekbir, hamd, tesbih, rükû, secde, dua, Kur'ân kıraati, temizlik.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Yani namaz komple, tam bir ibadettir.

Zaten Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ekseriyetle gecelerini namazla ihyâ ederdi. Namazda da en çok uzun uzun secdelerle dua ve niyaz ederdi; gözyaşlarıyla Cenâb-ı Hakk'a tazarrû eyler, yalvarır, münâcaat ederdi.

Hangi namazları kılabiliriz?

Kendi özel kaza namazlarımızı kılabiliriz.

Hocalar hep söylerler; "Kaza namazı olanlar kaza namazlarını kılsın."

Doğru, kaza namazlarını ödemek lazım. Keşke müslümanlar her gün bir miktar kaza namazını ödeye ödeye şu borçluluktan kurtulsa. Keşke namazlarını hiç kazaya bırakmasa. İyi eğitim görüp vazifesini bilip büluğa erdiği, mükellef olduğu zamandan itibaren hep namazlarını kılsa.

Kaza namazları dışında başka sevaplı namazlar da var. Mesela tesbih namazı. Üç yüz defa *sübhâna'llâhi ve'l-hamdü li'llâhi ve lâ ilâhe illa'llâhu va'llâhu ekber* deniliyor. Onunculardа ve sonunculardа *ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâhi'l-aliyyi'l-azîm* ilave ediliyor. Tesbih namazı kılabiliriz.

Tesbih namazı Efendimiz'in tavsiye ettiği bir namazdır, sünnettir, kitaplarda yazılıdır.[177] Güzel bir namazdır.

Gece kalkar; iki, dört, altı, sekiz, yirmi, ne kadar kılacaksak teheccüd namazı kılabiliriz. Namazlarda uzun uzun Kur'ân-ı Kerîm okuyabiliriz.

En sevaplı ibadetlerden birisi de zikirdir. Zikrin çeşitleri vardır. Önce sevabını söyleyelim:

Bir insan âşikâre zikrederse Cenâb-ı Hak mükâfat olarak bire yetmiş bin verir. *Allah*, *lâ ilâhe illallah*, *sübhânallah*, *elhamdülillah*, *Allahu Ekber* veyahut *hasbünallah* veya *Allâhümme salli 'alâ seyyidinâ Muhammed* veya *lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm* ve buna benzer mukaddes cümleler birer zikirdir. Bunların tekrar tekrar söylenmesi birer zikirdir. Bir defa söylenmişse yetmiş bin defa söylenmiş kadar mükâfat veriyor. Bire bir mükâfat vermiyor, yetmiş bin kat mükâfat veriyor; kişi eğer yüksek sesle zikir yaparsa.

Eğer belli etmeden, etraf anlamayacak şekilde, ağzı kapalı, içinden, kalbinden zikr-i kalbî yaparsa o zaman yetmiş kat daha fazla oluyor. Yetmiş binin yetmiş kat fazlası dört milyon dokuz yüz bin eder.

Zikrin en başta geleni Kur'ân-ı Kerîm'dir. İnsan, Kur'ân-ı Kerîm'i okuyunca zikretmiş olur. Kur'ân-ı Kerîm'e ne kadar sarılsak, ne kadar

******ebook converter DEMO Watermarks*******

öğrensek, ne kadar okusak, ne kadar ahkâmını anlasak, ne kadar uygulasak o kadar Allah'ın sevgili kulu oluruz. Bütün işimizi Kur'ân-ı Kerîm öğrenmeye yöneltirsek fezalara gideriz; çağın bir numaralı dev ülkesi, milleti oluruz. Çünkü Kur'ân-ı Kerîm öyle bir mukaddes kitap.

Kur'ân-ı Kerîm en büyük zikirdir. Kur'ân okuyabiliriz.

Salât ü selâm çok kıymetli bir zikirdir. İnsan, Peygamber Efendimiz'e salât ü selâm getirdikçe Resûlullah'ın sevgisini, şefaatini kazanır. Cenâb-ı Hak, bir salât ü selâm edene on rahmet ihsan eder. Çok yaptıkça makamı, mertebesi, sevabı, ecri artar; Allah yanında sevgili kul olur. Âhirette de Peygamber Efendimiz'e en yakın, en dost, en sevdiği kimse, kendisine en çok salât ü selâm getiren kimselerdir. Onun için çokça salât ü selâm getirebiliriz.

Hangi tesbihleri çekebiliriz?

Allah diyebiliriz, *lâ ilâhe illallah* diyebiliriz. *Elhamdülillah*, *sübhânallah* diyebiliriz. *Allâhu Ekber, lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm* diyebiliriz. *Hasbünallâh* diyebiliriz. Bunların topluca söylendiği bir arada olan zikirler var:

سُبْحَانَ اللهِ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَاللهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

Sübhâna'llâhi ve'l-hamdü lillâhi ve lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billahi'l-aliyyi'l-azîm.[178]

Veya;

سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ، أَسْتَغْفِرُ اللهَ؛ اللهُ أَكْبَرُ، اللهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلا اللهُ، وَاللهُ كْبَرُ، اللهُ أَكْبَرُ، وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ

Sübhâna'llâhi ve bi-hamdihî sübhâna'llâhi'l-azîm ve bi-hamdihî estagfirullâh. Allâhu ekber Allâhu ekber lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber Allâhu ekber ve li'llâhi'l-hamd gibi "**tekbir**" dediğimiz, "**tesbih**" dediğimiz çeşitli mukaddes kelimeleri tekrar tekrar, çok çok söylemekle sevap

******ebook converter DEMO Watermarks*******

kazanabiliriz.

Kur'ân-ı Kerîm'in bazı âyetlerini tekrar etmek olabilir. Bazı sûreleri tekrar tekrar okumak olabilir.

Mesela, *kul hüvallâhü ehad* çok mühim, çok değerli bir sûre. Hatta sevabı hakkında; **"Bu sûreyi okuyan Kur'ân-ı Kerîm'in üçte birini okumuş gibi mükâfat alır."**[179] diye rivayetler var.

Çok kıymetli çünkü tevhidi bildiriyor. İmanın nasıl hâlis, muhlis, katıksız, şirksiz olması gerektiğini çok özlü bir şekilde anlatan çok değerli bir sûre. Mânasını bildi mi bir insan, bütün bâtıl inançlardan kendisini sıyırıp kurtarır.

Severse insan Allah'ı sevecek. Ancak Allah'a ibadet edecek. Bir başka şeyi, ibadeti karşısına engel koymayacak. Kimisi nefsin putuna tapıyor; kimisi dünyaya, kimisi paraya tapıyor. Kimisi çeşit çeşit amaçları kendisine put edinmiş, onun peşinde koşuyor, fâni ömrünü zâyi ediyor.

İşte *kul hüvallah*, imanı tertemiz, pırıl pırıl, sâfî bir iman olarak tarif eden ve öğreten bir sûre. Sevabı çok. Allah, üçte bir Kur'ân okumuş kadar sevap veriyor. İnsan bin tane okuyunca Cenâb-ı Hak'tan kendi nefsini satın almış oluyor.

Özellikle mübarek gecelerde bin tane *kul hüvallah* okuyalım da Allah bizi afv u mağfiret etsin, diye tavsiye ediyorum. Böylece esaretten kurtulalım da Allah'ın sevdiği kulları tarafına geçelim, azap görmekten kurtulalım.

Bu da bu geceyi ihyâ çarelerinden biri. Bin tane *kul hüvallâhü ehad*'ı çekerseniz bu sevabı da kaçırmamış olursunuz.

Sonra, günahlarımıza tevbe istiğfar eyleyelim.

﴿...وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ﴾[180]

Seher vaktinin sûret-i mahsûsada yapılacak ibadetlerinden birisi de tevbe istiğfar etmektir.

"Tevbe yâ Rabbi! Ömrü boş geçirdim yâ Rabbi! Aman yâ Rabbi! Sen bana yardım edersen edersin, etmezsen bundan sonra benim bu hâlim devam edebilir. Yardım eyle yâ Rabbi! Beni bir an bile kendi nefsime bırakma yâ Rabbi! Beni bana bırakma yâ Rabbi! Zikrinde, şükründe, hüsn-ü ibadetinde bana yardım eyle yâ Rabbi!" diye gözyaşı dökerek

******ebook converter DEMO Watermarks*******

geçmiş günahlarınıza ağlayın.

"Yâ Rabbi! Sen beni benden iyi biliyorsun. Ben sana kendimi nasıl överim? Kusurlarımı biliyorsun yâ Rabbi! Sen benim Rabbimsin. Ben derdimi kime açacağım? Sana açacağım. Senden gayrı felahım yok, senden gayrı gideceğim kapı yok. Eğer ben dilenci, fakir, âciz, nâçiz kulunu, kapını açıp da ikramına erdirirsen ne mutlu! Kapından kovarsan nereye gideyim yâ Rabbi? Mahvolurum yâ Rabbi! Helâk olurum yâ Rabbi! Aman beni kapından kovma yâ Rabbi!" diye gözyaşı dökün.

Çünkü gözyaşı dökmekten daha kıymetli bir şey yoktur. Biraz kalbiniz yumuşasın. Hadîs-i şerîfte *cumudû'l-ayn* diye geçer; insanın gözünün ağlayamaması da kötü bir şeydir.[181]

Biraz ağlayın. Eski günahlarınızı hatırlayıp; "Yâ Rabbi! Ben bu günahları işledim, benim hâlim ne olacak şimdi? Yaptım bir kere, çocukluk ettim, delikanlılık zamanında hata ettim, arkadaşlara uydum, yaptım." diye, "Tevbe yâ Rabbi! *Estağfirullah* yâ Rabbi! Bilerek yaptıklarıma, bilmeden yaptıklarıma... Nice çam devirmişimdir, hatam vardır, onları da affet yâ Rabbi!" diyerek tevbe istiğfar edin.

Bu hususta Âişe anamız *radıyallahu anhâ*'dan bir hadîs-i şerîf rivayet edilmiş:

قَالَتْ، قُلتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَرَأَيْتَ إِنْ عَلِمْتُ أَيُّ لَيْلَةٍ لَيْلَةُ القَدْرِ مَا أَقُولُ فِيهَا؟ قَالَ: قُولِي: اَللّٰهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ العَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي[182]

Kâlet: kultü yâ Resûlallah, eraeyte in 'alimtü eyyü leyletin leyletü'l-kadri mâ ekûlü fihâ. **"Efendimiz'e; 'Yâ Resûlallah! Eğer ben bir gecenin Kadir gecesi olduğunu anlarsam, bilirsem onda nasıl dua edeyim, gecemi nasıl geçireyim?' diye sordum."**

İyi ki sormuş; çünkü biz de cevabı öğreneceğiz ve ona göre hareket edeceğiz.

Kâle. **"Peygamber Efendimiz cevaben şöyle buyurdu:"** *Kûlî.* **Yâ Âişe-i Sıddîka, ey zevcem, ey eşim! Şöyle de:** "*Allâhümme inneke afüvvün tuhibbü'l-afve fa'fü annî.*"

İmâm Tirmizî bu hadîs-i şerîfi rivayet etmiş ve "Bu hasen ve sahih bir

******ebook converter DEMO Watermarks*******

hadistir." buyurmuş.

İtiraz edilecek hiçbir tarafı yok.

Hafızanıza yerleştirin. Peygamber Efendimiz'in ashabı onun sözlerini bir duyuşta ezberlerlermiş. Sonra **"Hadi bakalım buyurun, siz de öyle olun."** diye bize de rivayet etmişler.

Allahu Teâlâ hazretleri, âlemlerin Rabbi Mevlâmız affetmeyi sever. Af, suçtan sonra olur. Suçlu bir kimse affedilir. Rabbimiz'in ne kadar Kerîm olduğunu, Erhamü'r-râhimîn olduğunu buradan görüyoruz, anlıyoruz. Rabbimiz *tebâreke ve teâlâ* hazretleri affetmeyi seviyor.

"Ey Allah'ım! Hiç şüphe yok ki sen çok affedicisin, affetmeyi seversin. Beni de affeyle!"

Her insanın küçük büyük hataları olur. Hatta sabahleyin hiç hata etmemeye niyet ederiz ama yine akşama kadar binbir türlü kusurumuz olur. Akşam hatırımıza gelir, üzülürüz.

"Keşke şöyle yapmasaydım, böyle yapmasaydım! O arkadaşa şöyle muamele etmeseydim, hanıma şöyle demeseydim, dükkânda şöyle yapmasaydım, müşteriye kızmasaydım, tezgâhtara bağırmasaydım." vs. vs.

Kusursuz kul olmaz ama yapmamaya çalışacağız, iyi insan olmaya gayret edeceğiz. Ama oluyor.

Olunca ne yapacağız?

Cenâb-ı Hak'tan afv u mağfiret dileyeceğiz. Cenâb-ı Hak affeder, affedince insan annesinden doğduğu ilk günkü gibi tertemiz olur.

Estağfirullâh el-azîm. **"Yâ Rabbi! Beni affeyle, mağfiret eyle."**

Allâhümme inneke afüvvün tuhibbü'l-afve fa'fü annî. **"Allah'ım! Sen affedicisin, affetmeyi seversin, beni de affeyle!"** diye tevbe ve istiğfarı çok yapalım.

Çünkü çok suçumuzun olduğu görülüyor. Milletçe suçluyuz. Ümmetçe suçluyuz, insanlık olarak çok suçluyuz; tüm insanlar suçlu.

"Niye herkesi suçluyorsun?" derseniz; işte buyurun, dünya üzerindeki zulümler... Kaç yerde harp var. Kaç yerde masum insanlar; çocuklar, ihtiyarlar, kadınlar öldürülüyor. Kaç yerde insanlar perişan. Evler yıkılıyor, yuvalar yıkılıyor. Masum çocuklar aç, çıplak… Dünyanın her yerinde haksızlık… Sermaye sahipleri, nükleer güç sahipleri, büyük ordu sahipleri güçlerini zayıfları ezmekte kullanıyorlar. Harpler, darplar,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

zulümler, haksızlıklar, aldatmalar eksik olmuyor. Masum insanlar, kadınlar, dullar, yetimler perişan. Dünya üzerinde sefalet diz boyu.

Bütün insanlar kardeş, herkes Hz. Âdem'in evladı. Benî Âdem, nev'i beşer hepsi bizim kardeşlerimiz ama kardeşini düşünen hiç yok; ezen ezene! Tanklarla ezip geçiyorlar, yuvaları yıkıyorlar. Kimse de bunların karşısında mertçe büyük bir tepki ile engelleyici, müessir tedbirler alamıyor.

Demek ki suçluyuz. Suç olduğuna göre, zulüm olduğuna göre buna rıza da zulümdür, zalimi engellememek de sorumluluktur. Bir insan, engelleyebileceği zalimi engellemediği zaman kabre girerken kabrin kapısında kafasına ateşten tokmağı yer, kabrin içi ateş dolar; müslüman olsa bile.

Neden?

"Zalimi engellemedin, mazlumun yardımına koşmadın." diye.

Böyle hadîs-i şerîfler var.

Onun için çok suçluyuz. Tevbe ve istiğfar edelim, hatalarımızı anlayalım, kötü huyları bırakalım, iyi huylar edinmeye çalışalım.

Cenâb-ı Hak bizi, böyle mübarek gecelerde günahlardan pâk eylesin, yeni doğmuş gibi olalım.

En güzel ibadetlerden birisi de tefekkür; düşünmek. Tefekkür kadar büyük ibadet olmaz. Çünkü insan düşüne düşüne hakikatleri buluyor. Yanlışı varsa anlıyor, dönüyor. Güzel bir şeyler varsa tefekkürle onu buluyor, yapmaya başlıyor. İnsan; "Ben şu ana kadar, şu Kadir gecesine kadar yaşadım. Ömrüm nasıl geçti, kazancım nasıl bir kazanç, tahsilim nasıl bir tahsil? Dinimi ne kadar öğrendim? Allah'ın seveceği işlerden neler yaptım? Sevmeyeceği işlerden neler yaptım?" diye düşünürse hatalarını anlayıp hayra yönelebilir. Bu güzel bir şey.

İnsanın kendisini düşünmesi, hesaba çekmesi, tartması, amellerini tartıp ölçüp biçip kârda mı ziyanda mı olduğunu düşünmesi ona büyük faydalar sağlar. "Acaba Mevlâm beni af'vu mağfiret eder mi? Vaziyet nasıl görünüyor?" diye kafa yormuş olur. Bu tefekkür güzel bir ibadet.

Tefekkür ederken insan samimi, içten olmalı. Tefekkürün mecburi bir kalıbı yok. İnsan içinden eski hatalarını düşünebilir. Mesela; "Gençliğimi çok günahkârca geçirmiştim." der; ağlar, gözyaşı döker. Veyahut Allah'ın cennetini, nimetlerini düşünür, onları hatırlar. Yunus Emre'nin

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ilâhilerinden, Eşrefoğlu Rûmî'den, Mevlânâ hazretlerinden, İbrahim Hakkı-i Erzurumî hazretlerinden ne kadar güzel sözler nakledilmiş; onları düşünür, arzular.

Şol cennetin ırmakları akar Allah deyu deyu
Çıkmış İslâm bülbülleri öter Allah deyu deyu.[183]

derken aşk ile şevk ile gözleri yaşarır. Mâzisini düşündüğü için utancından, tevbe duygusuyla, pişmanlığından gözleri yaşarabilir. Göz yaşarması güzeldir. Gözünden inci gibi yaşlar dökmek kulu cehenneme düşmekten kurtarır. Affına, mağfiretine sebep olur. Samimiyetle, içtenlikle hatasını itiraf etmek; güzel şeyleri düşünüp onları arzulamak, istemek; yana yakıla Mevlâsına tazarrûda, niyazda, duada, dilekte bulunmak kulu Allah'a yaklaştırır.

Dünyada bir insandan bir şeyi fazla istediğin zaman kızmaya başlar. "Yeter artık!" der. Allahu Teâlâ hazretleri ise isteyince seviyor, dua eden kulu seviyor.

Dua da ibadettir. Hem de ibadetlerin özlüsüdür; özü, iliği, hası, hâlisidir.[184]

"Dua ediyorum. Allah'tan istediklerimi sıralıyorum. İstiyorum da istiyorum. Bu da ibadet mi?"

Evet ibadettir. Çünkü sen Allah'ın onları verecek Rabbin olduğunu, Mevlân olduğunu, O'nun âlemlerin Rabbi olduğunu, her şeye kâdir olduğunu anlamış bir insan olarak O'ndan istiyorsun. O'nun hazineleri sonsuz; vermekten kaçınmaz, verince eksilmez. Kâinattaki bütün varlıklar Cenâb-ı Hak'tan isteklerini isteseler, hepsinin duasını kabul etse, hepsini verse Cenâb-ı Hakk'ın gayb hazinelerinden, rahmeti deryasından bir damla eksilmez.[185]

Cenâb-ı Hak kulun tazarrûsunu, niyazını, istemesini seviyor. İstemeyene gazap ediyor. Onun için dua da ibadettir. O zaman bol bol dua edin. Gözünüzü kapayın, ellerinizi açın, kaldırabileceğiniz kadar havaya kaldırın: "Aman yâ Rabbi!" deyin, ağlayın. İnsan yalnız olursa daha iyi ağlayabiliyor. Yalnız bir odada, tenha bir odada gözyaşı dökün,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ağlayın; yana yakıla isteyin, isteyin, isteyin...

Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'de;

﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾[186]

"Siz bana dua ediniz, ben sizin dualarınızı kabul ederim." buyuruyor.

Vaadi var. Vaadi varsa vaadini yerine getirir. Vaadinden hulfü yoktur; geri dönmesi, yerine getirmemesi yoktur. Cenâb-ı Hak vaad ettiğini verir. Ekremü'l-ekremîn'dir, Erhamü'r-râhimîn'dir. Kul bir tevbe eder, günahlarını siler. Bir *lâ ilâhe illallah* der, şirki, küfrü bırakır, imana gelir. Bir anlık, bir cümlelik hamle ile cenneti kazanabilir. Rahmeti sonsuzdur. "Çok" kelimesi az kalır. Cenâb-ı Hakk'ın rahmeti sonsuz olduğu için dua ibadettir.

Hep kendiniz için istemeyin. Çünkü kendisi için yaptığı dua ya kabul olur ya olmaz. Ama kişinin kardeşi için yaptığı dua makbuldür.[187] Kardeşin müslüman kardeşine yaptığı dua en süratle kabul olan dualardandır. "Yâ Rabbi! Şu kardeşime..." diyerek, adını sanını söyleyerek de olur, umumî de olur. "Benim dostlarıma yâ Rabbi, müslümanlara yâ Rabbi!" diye onlara da dua edin. Çünkü Allah onlara sizin istediğinizi verirken sizi de mahrum bırakmaz.

Onlara da öyle dua edersiniz.

Ümmet-i Muhammed olarak, Türkiye'deki müslümanlar olarak duaya o kadar çok ihtiyacımız var ki! İnsanlar o kadar zavallı, o kadar perişan, o kadar dinlerini unutmuşlar ki! Hakiki İslâm'dan; Yunus Emre'nin, Mevlânâ'nın imanından, aşkından, şevkinden; tarihimizde büyüklerimizin yaşadığı o mânevî âlemden kopmuşlar, dünya ehli olmuşlar. Ramazan'ın kadrini kıymetini bilmeyen; namazdan, niyazdan, teravihten, kandilden haberi olmayan insanlar türedi. O kadar zayıf, zavallı müslümanlar var ki!

Müslümanların hizmete çok ihtiyacı var. Müslümanlara çok hizmet etmemiz lazım. İslâm'ı, Kur'ân'ı anlatmamız; dünyanın ve âhiretin saadet yollarını insanlara öğretmemiz lazım. "İki cihanları mamur olsun, iki cihanda aziz ve bahtiyar olsunlar." diye çalışmamız lazım. Cehenneme götürülüp atılırlarsa yazık değil mi? O atılanlar bizim akrabamız, çocuklarımız, torunlarımız, yakınlarımız. Onları cehenneme düşmekten

******ebook converter DEMO Watermarks*******

kurtarmamız, imanı öğretmemiz lazım.

Millet Afrikalar'a gidiyor, Endonezyalar'a, Filipinler'e gidiyor. Oradaki yamyamlara kendi dinini öğretmeye çalışıyor. Biz müslümanlar kendi ülkemizde; medeniyetin şâhikasına yükselmiş, İslâm'ın beşiği olan diyarımızda; çok zarif, çok kâmil insanların torunları olarak İslâm'ı unutmuşsak, İslâm'dan haberimiz yoksa, belki de İslâm'a düşman, İslâm'ı hor gören, tanımadığı bilmediği için düşman sanan insanlar hâline gelmişsek tabii duaya çok ihtiyaç var.

Onun için Ümmet-i Muhammed'e gözyaşları içinde dualar edelim. Duanın çok büyük tesiri vardır.

Peygamber Efendimiz buyurmuş:

إِنَّ الدُّعَاءَ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزِلْ، فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِالدُّعَاءِ[188]

"Dua, inen belaya ve inmeyen belaya karşı faydalıdır. Ey Allah'ın kulları, duaya sarılınız."

Belayı kaldırır ve gelecekte olan muhtemel bir tehlikeyi de getirmez, bertaraf eder, savuşturur. Gelmiş belayı kaldırır; gelecek olan, gelmemiş ama yönelmiş olan belanın da gelmemesini, başka yere savuşturulmasını, def edilmesini sağlar.

Dua faydalıdır.

Duanın muazzam maddî tesiri var.

Bunu niçin söylüyorum?

"Dua ruhsal bakımdan insana tesir eder de o da ruhî bakımdan etkilendiği için şu olur, bu olur." deniliyor, öyle sanılıyor.

Hayır! İş öyle değil. Dua hakikaten maddî bakımdan da tesir ediyor.

Kâfirliğin, inançsızlığın çeşitleri var.

"Peygamber bir şeyler hissetmiş, onları söylemiş."

Hayır! Kendisi söylemiş değil, Allah vahyediyor.

Devenin üstündeyken vahiy geldiği zaman deve çöküyor, dayanamıyor.[189] Devenin üstündeyken vahiy gelirse, etrafındakiler arı vızıltısı gibi bir ses duyuyorlar.[190] Bunlar maddî tezahürler.

Demek ki kişisel, ruhsal bir olay değil. Dışarıdan, Mele-i Âlâ'dan, Cenâb-ı Mevlâ'dan haber geliyor, vahiy geliyor. Uğultu şeklinde duyuluyor ve etraf da hissediyor. Hatta Peygamber Efendimiz'e dokunup

******ebook converter DEMO Watermarks*******

onun yanında oturan insan, "Dizim parçalanacak gibi oldu." diyor.[191] Demek ki vahiy esnasında ciddi bir yoğunluk kazanıyor.

İnsan meseleyi böyle ruhsal olaylarla anlattığı zaman bir çeşit inkârı örtmüş oluyor, inkâra yol bulmuş oluyor.

Öyle değil! Doğrudan doğruya duanın gücü var. Onun için özellikle mübarek gecelerde kendimiz, ana babamız, evlatlarımız, kardeşlerimiz, sevdiklerimiz, arkadaşlarımız, dostlarımız ve Ümmet-i Muhammed için, dünyadaki başarılarımız, âhiretteki saadet ve selametimiz için çok dualar edelim.

Bir insan cenneti elden kaçırırsa ne büyük mahrumiyettir, Allah korusun! Cehenneme düşerse ne kadar korkunç bir azaptır! Onun tedbiri burada alınıyor. Kişi cenneti kazanmaya çalışacak. Cenneti tanıyacak, arzu edecek, onun için gayret edecek ve kazanacak. Allahu Teâlâ hazretleri;

﴿وَاللّٰهُ يَدْعُوٓا اِلٰى دَارِ السَّلَامِ﴾[192]

"Allah, kullarını cennete davet ediyor." buyuruyor.

Kullar davetli; gelmiyorsa kabahat kendisinde.

Peygamber Efendimiz; **"Allah cenneti isteyene cenneti verir. Cehennemden Allah'a sığınanı cehennemden korur."**[193] buyuruyor.

Kul istemiyor. Hakikaten çevremize, insanların davranışlarına bakıyoruz. İslâm bilinmeyince; âyetler, hadisler bilinmeyince, hatta bir de ters bilinince, düşmanlar yanlış gösterip yanlış anlatınca, eski müslümanların, mübarek şehidlerin evlatları kıpkızıl, kapkara bir insan, münkir, kâfir, müşrik, dinsiz, imansız, faydasız, hayırsız, saldırgan, zalim, zorba olabiliyor. *Hasire'd-dünyâ ve'l-âhire…*

Şairin dediği gibi;

Ne kendi eyledi rahat
Ne halka verdi huzur
Yıkıldı gitti cihandan
Dayansın ehl-i kubûr[194]

denilen durumlar oluyor. Onun için çok dualar edelim.

Kendimize de dualar edelim. Kendimizi de gözden geçirelim, irdeleyelim, muhasebemizi yapalım, hesabımızın nasıl olduğunu bir

******ebook converter DEMO Watermarks*******

anlayalım. Hz. Ömer Efendimiz'in tavsiyesini tutalım:

حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا، وَزِنُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُوزَنُوا [195]

"(Ahirette) **hesaba çekilmeden önce kendinizi** (dünyada iken) **hesaba çekin.** (Amelleriniz) **tartılmadan önce, kendi** (amelleri)**nizi tartınız."**

Mübarek geceler bir vesile. Böyle güzel güzel vesilelerle gelen geceleri değerlendirmek lazım. Allah değerlendirmeyi nasip eylesin. Aşk ile şevk ile ihlâsla, güzellikle; tatlı tatlı, ılık ılık, inci gibi gözyaşlarıyla, hâlis muhlis ibadetlerle geceyi ihyâ etmeyi ve bundan sonra da arınmış, tertemiz, has bir kul olarak, sahâbe-i kirâmın, Asr-ı Saadet müslümanlarının imanı gibi bir imana sahip olarak iyi bir müslüman olup yaşamayı, huzuruna sevdiği razı olduğu kul olarak varmayı, cennetiyle cemâliyle müşerref olmayı Allah nasip eylesin.

---

[172] Ebû Hüreyre rivayeti için bk. Buhârî, Savm, 6 (1901); Fadlu leyleti'l-kadr, 1 (2014); Müslim, Salâtü'l-müsâfirîn, 175 (760); Ebû Dâvûd, Şehru Ramazân, 1 (1371-1372); Tirmizî, Savm, 1 (683); Nesâî, Sıyâm, 39 (2204). Hz. Âişe rivayeti için bk. Nesâî, Sıyâm, 39 (2195).

[173] Bk. Bezzâr, *Müsned*, 12/321 (6183); Ebû Ya'lâ, *Müsned*, 7/242 (4248).

[174] Kadir, 97/5.

[175] Ebû Dâvûd, Salât, 47 (555); Tirmizî, Salât, 51 (221); bk. Müslim, Mesâcid, 260 (656).

[176] Tirmizî, Cuma, 59 (586).

[177] Ebû Dâvud, Tatavvu', 14 (1297); İbn Mâce, İkâmetü's-salavât, 190 (1387); bk. Tirmizî, Vitir, 19 (482); İbn Mâce, İkâmetü's-salavât, 190 (1386).

[178] Bk. Müslim, Âdâb, 12 (2137).

[179] Bk. Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân, 13 (5013, 5015).

[180] Âl-i İmrân, 3/17. **"...seherlerde bağışlanma dileyenlerdir."**

[181] Bk. Bezzâr, *Müsned*, 13/87 (6442); Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, 10/182

******ebook converter DEMO Watermarks*******

(7354); 13/255 (10297).

[182] Tirmizî, De'avât, 84 (3513); İbn Mâce, Dua, 5 (3850).

[183] *Yunus Emre Dîvanı* (haz. Faruk K. Timurtaş), s. 177.

[184] Bk. Tirmizî, De'avât, 1 (3371).

[185] Bk. Müslim, Birr, 55 (2577).

[186] Mü'min, 40/60.

[187] Bk. Müslim, Zikir, 86-87 (2732).

[188] Tirmizî, De'avât, 101 (3548).

[189] Bk. İbn Hanbel, *Müsned*, 45/557 (27575).

[190] Bk. Tirmizî,Tefsîru'l-Kur'ân, 23 (3173).

[191] Bk. Buhârî, Cihâd, 31 (2832); Tefsîr, (Nisâ) 4/18 (4592).

[192] Yunus, 10/25.

[193] Bk. Tirmizî, Sıfatü'l-cenne, 27 (2572); Nesâî, İstiâze, 56 (5523).

[194] Sultan II. Mahmud devrinde (m. 1808-1839) yaşamış, ihtirası ve entrikalarıyla meşhur devlet adamı Hâlet Efendi'nin vefatı üzerine söylenmiş anonim bir beyit olarak nakledilmektedir.

[195] İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 19/143 (35600); bk. Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 25 (2459).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

KADİR GECESİ VE İTİKÂF

Cenâb-ı Hak, Kadir gecesini kullarından gizlemiş, hangi gün olduğunu kesin olarak bildirmemiş. Bunun çok hikmetleri var. Hatta âcizane diyorum ki faydası var. Çünkü eğer bir kimse Kadir gecesine kesin olarak ulaştığını düşünürse belki ona güvenir de gevşer. Halbuki gevşemek doğru değil.

Allahu Teâlâ hazretleri ibadetin daimî olanını, gevşemeden olanını, muntazam, disiplinli, düzenli, yılmadan, bıkmadan, aşk ile şevk ile yapılanını seviyor. Öyle bir şımarma, şaşırma, gevşeme olmasın diye Cenâb-ı Hak bu geceyi saklamış.

Bu geceyi yakalamanın çaresi; itikâfa girmek.

İnsan itikâfa girdiği zaman Ramazan'ın son on gününde evinden ayrılıyor. İbadethanede, camide yatıp kalkarak bütün zamanını ibadete ayırma imkânını bulmuş oluyor. Tüm geceleri ihyâ ettiği zaman o gecelerden birisi de muhakkak Kadir gecesi olacak. Belki de Allah bazı geceler gösterir; bilenler, sezenler de olabilir. İtikâfa girerse bilerek bilmeyerek Kadir gecesini yaşamış oluyor.

Peygamber Efendimiz kendisi bizzat kendi öz tatbikatında, kendi hayatında Kadir gecesine isabet etmek için Ramazan'ın son on gününde, son on gecesinde özel olarak ibadetlerini arttırırdı. Hatta evinden, ailesinden, hanımlarından uzak olmuş olmak, ibadete kendini tam vermek için mescide gelir, mescidde yatıp kalkmaya başlardı.[196] Buna *itikâf* deniliyor.

Kur'ân-ı Kerîm'de itikâf var; *itikâf* kelimesi geçiyor ve eski ümmetlerde de itikâfın olduğuna işaret var. İbrahim *aleyhisselam*'a indirilen âyet-i kerîmelerde bunu anlıyoruz; **"Mescid-i Haram'a itikâf için gelenler"** diye geçiyor.[197]

Peygamber Efendimiz de hicretten iki yıl sonradan itibaren ömrünün sonuna kadar her Ramazan'ın son on gününde itikâf eylemiştir. Evinden mescide nakl-i mekân edip orada yatıp kalkarak, ibadetle zamanını

******ebook converter DEMO Watermarks*******

değerlendirerek bu güzel geceleri, özellikle Kadir gecesini ihyâ etmiş olmayı kendisi böyle uygulamıştır.

Peygamber Efendimiz hep yaptığı için, Peygamber Efendimiz'in hanımları da yaptıkları için Ramazan'ın son on gününde itikâfa girmek, çok kuvvetli bir sünnettir.

Bir keresinde Peygamber Efendimiz Mescid-i Saadet'e geldi, baktı; mescidin içinde çadırlar çevrilmiş, bezle bölmeler var. "Bunlar nedir?" dedi. Peygamber Efendimiz'in hanımları, "Biz de perdeyle çevrili çadırda ibadet edelim." diye yapmışlar. Efendimiz, "Onlar artık oraya çadırları kurmuşlar; hadi yapsınlar, ben de sonra yapayım." dedi, o sene itikâfı Şevval ayında yaptı.[198] Ama hiçbir sene itikâfı terk etmedi.

Ramazan'ın son on gününde Kadir gecesi saklı, onun için Peygamber Efendimiz son on günde evinden de ayrılıyor.

İnsan evinden niye ayrılıyor?

İnsanın çevresindeki insanlara sevgisi İslâm'da makbuldür. Çocuğunu sever. Güzel, sevsin. Çocuk da babasını sevsin. Hanımını sever, hanımı da beyini sever; çok güzel. Eşlerin birbirlerini sevmesine Allah büyük mükâfat verir. Babasını annesini sever; çok güzel, hayırlı evlat. Annesini babasını seven evlat, hele annesinin babasının sevgisini kazanan, duasını alan evlat uçar, çok sevaplar kazanır. Bunların hepsi güzel; ama bu sevgiler, bu kişiler, bu işler, dünya hayatı insanı meşgul eder. Çocuk gelir bir şey sorar, hanım gelir bir şey ister, "Çarşıdan şunu al, bunu getir." der. Komşu gelir, ziyaret olur, telefon olur; insan akşamın nasıl geçtiğini anlayamaz.

Bu son on gün bilhassa sevabı çok kazanmak için çok önemli, çok mühim kazançların olduğu bir gün olduğundan o zaman evinden de ayrılıyor. Kendisini tamamen ibadete veriyor. Bu da insanı evliyâ olmaya götürüyor.

Ramazan evliyâlık, dervişlik, nefsi terbiye talimidir. İnsanların askere alınıp da eğitildiği gibi Ramazan'da da müslümanlar eğitiliyor. İtikâfta evliyâlık talimi yapılıyor. Sabahtan akşama kadar Mevlâ ile ünsiyetin âdâbını, usûlünü, erkânını, zevkini, şeklini öğreniyor. Evliyâ olmanın uygulaması.

İslâm'ı uygularsa her mü'min evliyâ olabilir. İslâm, evliyâ olmanın kılavuznâmesidir. İslâm, hayatı mutlu yaşamanın reçetesidir,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

talimatnâmesidir. İnsanlar İslâm'ı tam uygulasa neler neler elde edecekler; ama bilmiyorlar.

İlmihâl kitaplarında itikâfın detayı vardır. Mehmed Zihni Efendi *Ni'metü'l-İslâm* kitabında çok güzel bilgiler veriyor. Ömer Nasuhi Bilmen Hoca, *Büyük İslâm İlmihâli*'nde bilgiler veriyor. Diğer ilmihâl kitaplarından da bu hususta bilgi alınabilir.

"Bu itikâfı durumu müsait olan kardeşlerimiz yapsın." diye, "Dairelerden, amirlerinizden izin alacaksanız alın. Müftülüklerden izin alacaksanız alın. Hazırlıklarınızı yapın, niyetinizi şimdiden yapın." diye hep hatırlatırım.

İtikâf ne kadar tatlıdır! Cenâb-ı Hak ile ibadet hâlinde olmak ne güzeldir! Niyâzî-i Mısrî'nin böyle bir ilâhisi de var. Mevlâ ile baş başa kalıp O'nu zikretmek, fikretmek, o tecellîlere ermek çok güzel!

İnsanların çoğu bunu bilemiyor; yalnızlıktan korkuyor, yalnız kalmaktan kaçıyor, yalnız kaldığı zaman canı sıkılıyor. Çünkü Cenâb-ı Hak ile ünsiyete alışmamış. Cenâb-ı Hak ile dostluğa, O'na yakınlaşmaya, O'nu bilmeye alışmamış. Ailesi, babası annesi kusurlu; yetiştirmemişler. Çevresi kusurlu; öğretmemişler.

Ama İslâm öyle değil. İslâm, itikâfı kuvvetli bir sünnet olarak emrediyor. Her beldede durumu müsait olanlar itikâfa girecekler.

Bir beldede -bir şehirde, kasabada, köyde- hiç kimse itikâf etmese bütün belde ahâlisi mesul olur.

Neden?

"Resûlullah'ın muntazaman yaptığı bir ibadeti bunlar yapmadı." diye sorgu suale, sorumluluğa düşer, mesul olurlar.

Ama birkaç tanesinin durumu müsait olup "Ben yapabilirim." deyip itikâfa girdi mi; "Bak bu beldeden birkaç kişi çıktı, itikâf yapıyor." diye, Allah ötekilerden bu sorumluluğu kaldırmış oluyor.

Onun için bu itikâf ibadetine, bazılarının bu vazifeyi yapmasıyla ötekilerin sorumluluktan kurtulması olduğu için *sünnet-i kifâye* deniliyor.

Bir iki tane babayiğit çıkıyor; emekli veyahut tüccar, "Tüccar da olsam Ramazan'ın son on gününde Allah rızası için dünyalık çalışmalarımı bırakacağım, camide itikâfa gireceğim." diyor. Böyleleri de oluyor. Memur, işçi ama on gün izin alıyor.

İnsan sevaplı bir şeyi yapmak istedi mi muradını elde eder. Arayan her

******ebook converter DEMO Watermarks*******

şeyi elde eder. İsteyen istediğine ulaşır. İşçi, memur, tüccar, emekli; küçük büyük, kadın erkek kim isterse yapabilir.

İtikâf güzel bir ibadet. Yapanların Allah ibadetlerini kabul etsin, itikâflarını makbul eylesin, muradlarına nâil eylesin. Yapamayanlar da; "İnşaallah bir dahaki seneye Ramazan gelince ben de itikâfa girerim." diye niyetlensinler. Cenâb-ı Hak yapamasa bile niyete de mükâfat veriyor. İnsan o niyeti taşıdığı zaman niyetten dolayı da sevaplar alıyor.

İtikâfta Neler Yapılır?

İtikâfa niyet eden bir insan mescide girecek. Girdiği zaman ne ile meşgul olacak?

Âlimlerimiz, büyüklerimiz; "Allahu Teâlâ hazretlerine kendisini sevdirecek, Allah'a yakınlaştıracak her şeyi yapmaya gayret eder." diyorlar.

Kırâatü'l-Kur'ân. **"Kur'ân okur."**

Allah'ın emirleri orada. Ne kadar güzel âyetler var. İnsan okuduğu zaman tüyleri ürperiyor, mânasını anlayanların gözlerinden yaşlar boşanıyor.

Ama insan Kur'ân'ı anlamadan da -Arap değil, Arapça bilmiyor, Kur'ân-ı Kerîm'i anlamadan okuyor.- okusa sevap alır. Hatta Kur'ân-ı Kerîm'in yüzüne baksa bile sadece sayfalarını seyretmekten dolayı sevap alır. "*Elif lâm mîm* diye başlasa her harfi için sevap alır."[199] diye müjdeler vardır.

Kur'ân-ı Kerîm çok önemli bir kitap! Kur'ân-ı Kerîm'e bakmak bile sevap! Tabii okumak daha sevap, anlayarak okumak daha sevap, duygulanmak daha sevap. En önemlisi de hayatında Kur'ân-ı Kerîm'in ahkâmını, emirlerini uygulamak, yasaklarından kaçınmak suretiyle ahkâmına ittibâ etmek.

Bir insan Kur'ân-ı Kerîm'i okuyup da içindeki emirleri aynen yerine getirir, yasaklarından güzelce kaçınırsa Kur'ân-ı Kerîm'in kendisine şefaat edeceği, şefaatçi olacağı hadîs-i şerîflerde bildirilmiş.

Onun için tedebbür ve tefekkür ile Kur'ân-ı Kerîm'i okumak lazım.

Tedebbür, "kelimelerinin arkasında yatan derin mânaları araştırmak" demek. *Tefekkür* de "onlar üzerinde derin derin düşünmek" demek.

İbadetlerin en sevaplısı tefekkür ibadetidir. Namazın içinde de tefekkür olacak. Namaza durduğu zaman insan kimin huzurunda durduğunu düşünecek. *Eûzü besmele*'yi çekerken ne maksatla çektiğini, *Sübhâneke*'yi

******ebook converter DEMO Watermarks*******

okurken niçin okuduğunu, mânasını bilerek okuyacak. Allah'ın divanında el bağladığı zaman niçin el bağladığını, rükû ve secdeyi niçin yaptığını düşünecek.

Namazda da tefekkür var, hacda da çok tefekkür var, ibretler var. Oruçta da var. Her ibadette tefekkür olur.

Tefekkür çok kıymetli bir ibadettir. İnsan balkonda sandalyede otursa, deniz kenarında otursa tefekkür etse sırf düşünmekten dolayı o da ibadettir, sevap kazanır.

Tabii güzel şeyleri düşünmek, Allah'ın sevdiği şeyleri; Allah'ın kudretini, azametini, hikmetlerini, ibretlerini düşünmek, âhireti düşünmek, iyi kulluk yapmayı düşünmek, mâzisini düşünüp hatalarını araştırıp onları yapmamaya niyet etmek, istikbalini düşünüp "İstikbalde güzel şeyleri yapayım." diye düşünmek. Böyle tefekkürler sevap.

Tefekkür ve tedebbür ile mânasını düşüne düşüne Kur'ân-ı Kerîm'i okuyacak. Efendimiz öyle okurdu; ârifler, kâmil insanlar öyle okurlardı. Azap âyetleri okunduğu zaman; "Aman yâ Rabbi! Beni azabına uğratma. Bu kavim azaba uğramış; beni o duruma düşürme!" diye azabından Allah'a sığınırlardı. Sevap âyetleri, cennet âyetleri gelince; "Yâ Rabbi! Ben o sevaptan istiyorum; bana da ihsan eyle, beni de cennetine dâhil eyle!" diye dua ederlerdi. Âyetlere göre duygularını ifade ederlerdi. Tam derinlemesine, kendilerini vererek, içten okurlardı.

İtikâf etmiş bir insan Kur'ân okur, hatim indirir, ezber yapar; bunların hepsi sevap.

Ve't-tesbîhü ve't-tehlîl. **"Tesbih ve tehlil eder."**

"Şânın ne kadar yücedir! Her şeyin ne kadar güzeldir! Her türlü noksandan münezzehsin! Her türlü kemâlâtın hâlıkısın ve sahibisin, her türlü güzelliği yaratan sensin, her türlü güzellik senin!" demek. *Sübhânallah*'ın mânası çok güzeldir. Öyle tesbihle meşgul olmak.

Tehlîl de *lâ ilâhe illallah* demektir; **"Yâ Rabbi! Ancak sen varsın, senin şerîkin, nazîrin yok. Putlar yanlış, bâtıl inançlar çok zavallı şeyler. Ben senin varlığını, birliğini anlıyorum."** demek, bunu söylemek.

Tekbir; ***Allahu Ekber*** **demek**. *Tahmîd*; ***elhamdülillah*** demek.

Bunların hepsi güzel şeyler...

İnsan ya Kur'ân okur, -elinde tesbih var veya yok- ya da işte böyle güzel sözleri ve kelimeleri tekrar eder ki biz bunlara "zikretmek" diyoruz.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

İnsanın güzel kelimeleri tekrar tekrar söylemesine "zikir" deniliyor.

Tekrar tekrar söyledikçe tesiri derinleşir ve nihayet insanın içine dışına o mânalar hâkim olur. İnsan o söylediği sözlerin etkisiyle iyi insan hâline gelir, sevaplar kazanır, mübarek bir insan olur, evliyâ olur.

Onun için itikâfa girdiği zaman zikirle vaktini geçirebilir.

Yectenibü mâlâyânîhi. **"Faydasız şeylerden kaçınacak."**

Bir insan itikâfa niyet etti. "Yâ Rabbi! Ben senin rızanı kazanmak için, Efendimiz'in sünnetine uygun olduğu için, 'Efendimiz'in sünnetini yerine getireyim, uygulayayım.' diye itikâfa niyet ettim." dedikten sonra itikâfta mâlâyâni, kendisine fayda vermeyecek boş, anlamsız, lüzumsuz, dinî bakımdan değersiz şeylerle zamanını geçirirse, harcarsa, heba ederse sözünde durmamış olur.

"Sen buraya ne diye geldin? Ne söz vererek içeri girdin, ne yapıyorsun?" diye insana sorarlar.

Onun için mâlâyânîden kaçınacak.

Mine'l-kavli ve'l-fi'li ve'l-amel.

Mâlâyânî, boş sözlerle vakit geçirmekle olur. Arkadaşı da itikâfa girmiş, bu da itikâfa girmiş. Oh, yan yana, birbirlerini buldular, sohbet ediyorlar. Olmaz! Burası kahvehane değil. Sen burada birileriyle sohbet etmek için bulunmuyorsun, Allah'a ibadet etmek için bulunuyorsun.

Onun için sözün boşuyla uğraşmayacak; Kur'ân'la, zikirle meşgul olacak.

İşin boşuyla, lüzumsuz şeylerle uğraşmayacak. "Sen buraya ibadet etmek için geldin; boş, lüzumsuz işlerle uğraşıyorsun." derler.

Ve yelzemü's-samt. **"Sükût edecek."**

İnsan itikâfta iken camiden dışarı çıktı mı itikâfı bozulur. Ancak ihtiyaç için çıkabilir. Şeriatin; ilmihâl kitaplarında yazılan, "Bunlar için çıkabilir." dediği üç beş sebepten dolayı çıkabilir. Keyfi için dışarıya çıktığı zaman itikâfı bozulmuş olur.

Camiden dışarı çıkmayacak. Tabii namaz vakitlerinde camiye cemaat de gelir. "Selâmün 'aleyküm, 'aleyküm selam." bir konuşma başlar. Söz sözü açar, itikâfın tadı kaçar.

Onun için sükût edecek. Zikrullahla meşgul olacak. Başkaları ile pek

******ebook converter DEMO Watermarks*******

konuşmayacak.

Peki âlim insan itikâfa girdi; o ne yapabilir?

Yecûzü lehü't-tedrîs ve ikraü'l-Kur'ân. **"Onun için ders vermek câiz olur; Kur'ân okutmak, öğretmek câiz olur."** *Li-enne zâlike yeteadda nef'uhû ilâ gayrihî.* **"Çünkü ders öğretmekle, Kur'ân öğretmekle insan başkalarına faydalı olmuş oluyor. Sırf kendisine faydalı olmuyor, başkalarına faydası geçmiş oluyor."** *Fe-hüve ekserü sevâben min iştigâlihî bi-hâssati nefsihî.* **"İnsanın kendi nefsiyle meşgul olmasından, sırf kendi menfaati için çalışmasından toplumun, başka insanların da hayrına olan, sevap kazanmasına sebep olacak çalışma yapması daha uygun, daha sevaplı olduğundan itikâfta ders vermek olur, Kur'ân öğretmek olur."**

Benim bir talebem; "Hocam, ben mahallenin çocuklarına Kur'ân dersi veriyorum." dedi. "Allah razı olsun." dedim, "Ne kadar güzel, vazifeni yapıyorsun, sevap kazanıyorsun."

"Ama şimdi Ramazan'ın son on günü geliyor. Ben itikâfa mı gireyim, Kur'ân dersi mi vereyim?" diye sordu.

"Hem itikâfa gir hem Kur'ân dersini vermeye devam et. Kur'ân dersi verdiğin camide itikâfa gir. Çocuklara Kur'ân dersini de yine öğret." dedim.

İki hayır birbirinin zıttı değil; beraberce yapılabilecek gibi olunca ikisini birden yapar. Katmerli sevap kazanır.

İtikâftan ancak zarurî bir sebeple çıkılabilir.

Mesela nedir?

Yıkanması, gusül abdesti alması icap etti; onun için çıkar, yıkanır gelir. Yemesi içmesi lazım. Akşam iftar edecek, su lazım, su getirecek; su almaya gidebilir, yemek için gidebilir.

Ve kadâü hâceti'l-insân. **"İnsanın bir de tabiî ihtiyaçları vardır."** Yüznumaraya (tuvalete) gitmesi gerekiyor, bunun için gider.

Bir de; *'inde'l-havfi 'alâ nefsihî mine'l-fitne.* **Hani bir korkulacak durum var, bir fitne çıktığı zaman, kendisinden korktuğu zaman; "İtikâfa girmiştim ama şimdi burada ölüm tehlikesi veya bir fitne tehlikesi oldu."** diye çıkabilir.

Ve'l-marazi'ş-şedîd. **Şiddetli bir hastalık oluverince; 'Ben**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

niyetlenmiştim ama hasta oldum.' diye çıkabilir.

Bunların dışında, bunlar olmadığı zaman dışarı çıkmayacak, mescidinde duracak, ibadet edecek.

Uyku uyumayacak mı?

Uyuyacak ama uykuyu azaltması lazım ve gecenin özellikle kıymetli zamanlarında uyanık bulunmaya gayret etmesi lazım.

Kadir gecesini anlatan sûrede bir âyet-i kerîmede nasıl buyuruluyor:

﴿هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ﴾[200]

Kadir gecesindeki bütün bu güzellikler, lütuflar, sevaplar, bu beşaret, bu nûrâniyet, meleklerin, Cebrail *aleyhisselam*'ın inmesi, mü'minlerle musafaha etmesi, o güzel mânevî ikramlar, *Hiye hattâ matlai'l-fecr.* **"Şafak, fecir atıncaya kadardır."** Fecr-i sâdık başladığı zamana kadardır.

Takvimlerde ona "imsak vakti" diyorlar. Oruçlunun artık niyet edip oruca başladığı, yemekten içmekten kesildiği saat. Daha ortalık karanlıktır ama doğu tarafında bir aydınlık başlamıştır, güneşin doğmasına da daha epeyce vardır, bir saat, bir buçuk saat, iki saate yakın vakit vardır; bölgesine göre, mevsimine göre değişen bir zaman bu.

Dinî bakımdan gündüz, güneşin doğmasından önce başlıyor. Buna *nehâr-i şer'î* derler. Şeriatin gündüzü fecirden başlar. *Nehâr-i örfî*, halkın bildiği gündüz, güneşin doğması ile başlar. Güneş doğdu, gündüz oldu. Ama İslâm'da gündüz, sabah vakti girdi mi başlıyor. Ortalık biraz daha alacakaranlık ama artık doğudan ışıklanma başladı, karanlık açılmaya başladı, oradan aydınlık başladı.

Binâenaleyh bu vakitte uyanık olmaya çalışmak lazım. İtikâf eden, Kadir gecesini yakalamak isteyen insanın böyle yapması lazım.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[196] Bk. Buhârî, Fadlu leyleti'l-kadr, 3 (2020); Müslim, Sıyâm, 219 (1169).

[197] Bakara, 2/125.

[198] Bk. Buhârî, İtikâf, 6-7 (2033-2034); Müslim, İtikâf, 6 (1172).

[199] Bk. Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân, 16 (2910).

[200] Kadir, 97/5.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN'DAN SONRA

******ebook converter DEMO Watermarks*******

EN MÜHİM İŞ RAMAZAN'DAN SONRA HÂLİ KORUMAK

Mübarek ve kıymetli bir ayı geçirdikten sonra da insan ne yapacağını şaşırıyor. Ramazan'ın gittiğine ağlasak mı bayramın geldiğine sevinsek mi? Ama Allahu Teâlâ bayram tayin etmiş. Ramazan gidiyor ama Allah nice Ramazanlara sıhhat ve âfiyetle eriştirsin.

﴿فَإِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ﴾[201]

Müslüman bir rahatladı mı, yeniden bir atılım yapacak! Öyle gevşemek yok, tekrar hamle yapacak! Çünkü içinde muhabbet var, sevgi var; onu olduğu yerde boş durdurmaz.

Ramazan bitti, Şevval orucunu tutarız. Bir dahaki Ramazan'ı şevk ile bekleriz. İnşaallah, Allah o Ramazan'a muhabbetimizden, şevkimizden, arzumuzdan; o oruca olan muhabbetimizden dolayı senemizi de oruçlu gibi sayar. Madem insan camide namazı beklerken, namazlı gibi sayılıyor; Allah'ın fazl u kereminden de umulur ki Ramazan'ı sevene de bütün sene oruçlu gibi Allah ecir verir.

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ [202]

"Kim Ramazan orucunu tutar ve ona Şevval ayından altı gün ilave ederse, sanki bütün sene oruç tutmuş gibi olur."

Ramazan ayından sonraki ay, bayramın birinci gününden itibaren Şevval ayıdır. Bu altı gün orucu, peş peşe de olur, ayrı ayrı da olur; peş peşe olma mecburiyeti yoktur. Bayramın ilk günü oruç tutmak yasaktır. Bayram edeceğiz, sevinç günüdür. Sonra tutulacak.

Şöyle izah ediyorlar ki Ramazan otuz gün; sevabı bire on olduğuna göre, üç yüz gün. Altı da buradan, o da altmış gün. Sanki üç yüz altmış

******ebook converter DEMO Watermarks*******

gün, bütün sene oruçluymuş gibi insan ecir kazanıyor!

Bu hususta Ahmed b. Hanbel Hazretlerinin *Müsned* isimli kitabında hadis var, Müslim'in meşhur sahîh kitabında var, Ebû Dâvûd'da, Nesâî'de, Tirmizî'de, İbn Mâce'de, İbn Hibbân'da var.[203] Hem de râvîsi bizim beldemizin medâr-ı iftihârı, başımızın tâcı Ebû Eyyûb el-Ensârî Hazretleridir.

Bu orucu tutalım! Bu kadar sağlam hadis kaynaklarında bu oruç zikredilmiş.

Ramazan'ın içinde kazandığımız güzel sıfatları, bundan sonraki günlerde korumak en mühim iş oluyor.

Ramazan'da bir kere sahura kalkıyorduk, uykumuzu bölebiliyorduk. Bu uykuyu bölmeye alışalım! O sahur vaktinde yine kalkalım, iki rekât namaz kılalım, ondan sonra yatalım!

Sahur vakti -Arapça ifadesiyle *seher* vakti- duaların kabul olduğu zamandır. Allahu Teâlâ Hazretlerinin semâ-i dünyâya nüzûl eyleyip de kullarına kendisinin davet ettiği, hitap ettiği bir zamandır. **"Ey kullarım! İçinizde benden bir şey isteyen varsa istesin, istediğini vereceğim! Dua eden yok mu, duasına icabet edeceğim! Mağfiret isteyen yok mu, mağfiret edeceğim!"**[204] dediği zamandır.

Bir ay kalktınız kalktınız, o vakitte kalkmaya alıştınız. Hadi bakalım bu bir aylık alışkanlığınızı görelim, bundan sonra da seher vaktinde kandilleriniz, elektrikleriniz yanık olacak!

"Tamam, hacıefendi kalkmış, seher vaktinde teheccüd namazını kılıyor. Duasını, istiğfarını yapıyor…"

Bu alışkanlığı koruyalım!

Oruç tuttuk. Oruçta Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in tavsiyeleri vardı: Gıybet etmeyeceğiz, dedikodu etmeyeceğiz, gözümüzle harama bakmayacağız, yalan yere yemin etmeyeceğiz vs. Hatta birisi gelse bize çatsa; omuz vurur, çatar, kavga arar, bağırır. Siz arabada olursunuz, sizin kullandığınız arabaya bağırır. Hani Allah'ın edebli edebsiz çeşit çeşit kulları var, koca şehir; dünyada her çeşit insan var.

Kendisine birisi çattığı zaman oruçlu, "Ben oruçluyum, ben oruçluyum!"[205] diyecek, ona uymayacak.

"Vay sen misin bana çatan? Benim senden aşağı kalır bir yanım yok, sen bana çatarsan ben de senin hakkından gelirim!" diyebilir ama Peygamber

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Efendimiz öyle demeyi doğru bulmamış.

"Birisi gelip ona küfrederse, ağır söz söylerse, çatarsa bile; 'Tevbe yâ Rabbi! Ben sana uymam, ben oruçluyum, ben oruçluyum!' diyecek."

Bu zor bir şeydir.

"Allahu Teâlâ Hazretlerine ibadet hâlinde olduğum için sana uymayacağım, senin sözüne karşılık vermeyeceğim, seninle kavga etmeyeceğim!" diyor, kendisini tutuyor. İşte bu tutma hâlini yine devam ettireceğiz. Bu alışkanlığı Ramazan'da edindik.

Ramazan'da sigarayı bıraktık ya, Ramazan'dan sonra da içmeyeceğiz. Ramazan'da birisi bizi kızdırdığı zaman, *Fe-sübhânallah! Lâ ilâhe illallah! Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh…* çektik de uymadık, sabrettik, kendimizi tuttuk ya; bu güzel hâli Ramazan'dan sonra korumak bizim en mühim işimiz.

Ramazan gitti, ibadet bitti; değil!

İnsan; "Ramazan'da ibadet ettik; Ramazan gitti. Dosdoğru zevke, sefâya, eğlenceye… Ramazan'da yapamadığımız yasak bütün işler birikti, aman onları yapmaya koşalım!" diye düşünürse -Peygamber Efendimiz'in hadîs-i şerîfiyle sabittir- bilsin ki onun Ramazan'ını Allah kabul etmemiş! Çünkü Ramazan ibadetlerinin kabulünün alâmeti, insanın Ramazan'dan sonra güzel hâlinin devam etmesidir. Ramazan'daki hâlimizi devam ettirmek en mühim iş oluyor.

Ramazan'dan sonra herkes arabasına atlayacak veyahut otobüs biletini alacak, kalkacak köyüne gidecek veyahut akrabasını, büyüklerini ziyarete gidecek. Ramazan'da öğrendiğimiz şeylerle ve Ramazan'da aldığımız aşk ve muhabbet ile -Ramazan'da dinimize bağlılığımız arttı, içimiz şenlendi ya- çoluk çocuğumuza bunu öğreteceğiz.

Çocukların, torunların arasında bulunuyorum, bakıyorum; çocuklarımızın terbiyeye çok ihtiyacı var, çok eksikleri var. Çocuklarımızın yanında öylece oturuyoruz. Öyle yapmayacağız! Çocuklarımızı etrafımıza toplayacağız. Birazcık bir zaman bulduk mu; "Çocuklar gelin, birkaç hadis okuyalım. Şu hadisleri birbirimize bir anlatalım. Benim söylediğimden sen ne anladın bakalım, bana bir tekrar

******ebook converter DEMO Watermarks*******

et. Hanım sen söyle bakalım.” diyelim.

“Mutfakta işim var!”

Birazcık böyle bir şey oldu mu öyle diyorlar.

لِكُلِّ شَيْءٍ مَانِعٌ، وَلِلعِلْمِ مَوَانِعٌ

“Her şeyin mânisi var ama ilim öğrenmeye kalktığın zaman gökten mâniler dolu gibi yağıyor.”

Çeşitli mâniler…

“Hanım otur; biraz ibadet et, dua et, tesbih çek. Dinimizin bilgisini size öğreteyim, nakledeyim.”

“Ütü yapılacak, mutfakta iş var!”

“Sen onların hepsini bırak! Bu saat bizim dinî bilgileri öğrenme saatimiz.”

Böyle bir program yapalım, prensip sahibi insan olalım, intizamlı insan olalım. Biz çocuklarımızı iyi yetiştirdiğimiz zaman Allahu Teâlâ defter-i âmâlimizi kapattırmayacak.

Hepimiz ölüp gideceğiz! Allah iman ile göçmeyi nasip eylesin. Arkamızdan defterimizi onlar çalıştıracak.

Çocuklarımız olmasa bizim hâlimiz ne olur? Onlar bizim arkamızdan dua edecekler, hayır yapacaklar, Kur’ân okutacaklar, hatim indirecekler, sadaka verecekler. Kendileri namaz kılacaklar, Kur’ân okuyacaklar, tesbih çekecekler, hacca gidecekler; onları güzel yetiştirirsek Allah bizim defterimize sevap yazacak.

Aman tatillerden istifade edelim. Bir insanın arabasını arkasından itiverirlerse bir müddet gider. Ramazan’dan aldığımız hızla inşaallah o hızı kaybetmeden kendimiz de gayret ederek çoluk çocuğumuzla İslâmiyet’i güzelce yaşamaya devam edelim ve öğretmeye gayret edelim!

Oruçla ilgili hadîs-i şerîfleri okuyunca insan; “Vah, hay Allah! Yine de şu Ramazan’ı iyi değerlendiremedik. Yine de Rabbimiz’e layıkıyla ibadet edemedik. Keşke biraz daha gayret etseydim, keşke biraz daha çalışsaydım. Oruçlu olmanın sevabı ne kadar kıymetliymiş!” diyor.

İtikâfla ilgili hadîs-i şerîfi okuyunca insan; “Keşke ben de itikâfa girseymişim! İki hac ve iki umre sevabı varmış. On gün dişimi sıkardım,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

o sevabı alırdım." diyor. Ama geçti, Ramazan bitti, o imkân kalmadı.

İşte buradan ömrü kıyas edeceğiz: Ömür de böyle geçecek!

Acaba ömrümüzün sonunda hâlimiz nice olacak? Herkes ömrüne pişman olacak! Son nefeste iyiler de kötüler de pişman olacak! Bizim namaz kılan, itikâfa giren, oruç tutan, Kur'ân okuyan Müslümanların; "Ah keşke biraz daha gayret etseydim." dediği gibi iyiler de pişman olacak. "Hay Allah, keşke şu boş şeylerle uğraşmasaymışım! Keşke daima her ânımı Allahu Teâlâ Hazretlerinin rızası yolunda sarf etseymişim!" diye ömrümüzün sonunda da duyacağımız duygu budur.

Onun için zamanımızı iyi değerlendirelim! Zamanımızı boş geçirmeyelim, bir ânımız boş geçmesin!

Ya zikredelim; kalbimizden, içimizden *Allah* diyelim, *Lâ ilâhe illalah* diyelim, *Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh*, *Sübhânallah*, *Elhamdülillâh*, *Allahu Ekber* diyelim! Hadislerde hep onlara işaret var. Ya ilim öğrenelim, öğretelim ya bir hayrın peşinde koşalım! Ya hasta ziyaretine gidelim ya birisinin yardımına, hizmetine gidelim! Ya bir büyüğümüze hürmet edelim ya bir küçüğümüze izzet edelim, onu yetiştirmeye gayret edelim!

Zamanımızı boş geçirmeyelim ki her geçen zaman için mutlaka bir hasret olacak! O hasretin nasıl olduğunu Ramazanlar geçince tadıyoruz. Ramazanların gitmesinden gördüğümüz gibi ömrümüzün sonunda da o hasret olacak. Bu ömrü mümkün olduğu kadar rızâ-yı Bârî yolunda geçirmeye gayret edelim!

Büyüklerimiz onun için; "Kul zikr-i müdâm hâlinde olsun!" demişler.

Daima her ânı ibadet olsun diye, zikr-i müdâm tavsiye etmişler. Mesela meşhur evliyâullahtan *Mârifetnâme* sahibi Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri var ki kitabında yazmış çizmiş, anlata anlata koca satırları, sayfaları doldurmuş.

Gaye nedir?

Kulu gafletten uyandırmak, zikr-i müdâm hâline getirmek! Daima Hakk'ı düşünen, Hakk'ı zikreden insan hâline gelmek! O zaman her ânı ibadet oluyor. İnsanın kalbi alışır da daima Hakk'ı zikredici olursa o zaman her ânı ibadet oluyor.

Nakşî tarikatinin bir prensibi de; *hûş der-dem*. **"Her anda aklı başında, şuurlu olacak, uyanık olacak, tetikte olacak!"**

Müslüman, asker gibi nöbette olacak. Asker uyumaya gelmez. Çünkü

******ebook converter DEMO Watermarks*******

hudutta bekliyor, karşısında düşman var. Onun uykusunu, gafletini gözetler. Gafletinden istifade edip ona zarar vermeye gelir.

Allah cümlemizi gaflet uykusundan uyandırsın. Daima hudutta, düşmanın karşısındaki asker gibi tetikte olan, gözü açık, silahı elinde, uyanık kimse eylesin. Çünkü etrafımızda çeşit çeşit düşmanlar vardır.

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَّ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: مَنْ كَانَ اللهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلهِ، وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ أَنْ أَنْقَذَهُ اللهُ مِنْهُ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ فِي النَّارِ[206]

Selâsün men künne fîhi vecede bihinne halâvete'l-îmân. **"Üç şey vardır ki bu üç şey kimin içinde bulunursa o, imanın tadını duyar, dimağı imanın lezzetiyle dolar, imanın ne kadar hoş bir şey olduğunu bilir."**

Mü'min-i kâmil olur, kimse onu yolundan çeviremez. Şen şatır, Allahu Teâlâ Hazretlerinin yolunda güle oynaya tatlı ibadet eder.

1. *Men kâne'llâhu ve Resûlühû ehabbe ileyhi mimmâ sivâhümâ.* **"Allah ve Resûlü ona, gayrısı olan her şeyden daha sevimli gelmek."**

Biz önce Allah'ı ve Resûlullah'ı seveceğiz. İnsana Allah ve Resûlü en sevgili gelirse ötekilerin hepsi solda sıfır kalacak. Bu da tabii onlara değer vermemekle, onları gönlünden silmekle, çıkarıp atmakla olur. Mal mülk sevgisi, evlat sevgisi, mevki makam sevgisi, insanların alkışı, beğenmesi, istemesi… İnsan bunların hepsini gözünden silecek, Allah'a ve Resûlullah'a bağlanacak.

2. *Ve en yuhibbe'l-mer'e lâ yuhibbühû illâ lillâh.* **"Müslüman, kardeşlerini sevecek ama sırf Allah için sevecek."**

Kaşı gözü, malı mülkü için değil, Allah rızası için!

Bu sevgiyi de öğrenmemiz lazım!

Bayramlar sevgi ve muhabbetin cûşa geldiği bir zaman demektir. İçimizde birbirimize karşı kötü duygular, hisler varsa onları söküp atalım! Bayramın hürmetine gıll u gıştan (kötü amaç), kibirden, hasedden, ucubdan (kendini beğenme), kızgınlıktan, kırgınlıktan, kinden kalbimizi pâk eyleyelim! Allah rızası için birbirimizi sevelim! Bu sevmeyi tahakkuk ettiremedikçe yine insanın kemâlâta ermesi mümkün değil. Birbirimizi

******ebook converter DEMO Watermarks*******

mutlaka öyle seveceğiz.

Camiye geliyoruz, namaz kılıyoruz, saflarda omuz omuza veriyoruz ama kalplerimiz istediğimiz kadar birbirine ısınmış değil. Bir kardeş muhabbeti içinde, samimiyeti içinde candan birbirimize sarılmış olsak çok daha başka türlü olur.

Allah o muhabbeti ihsan eylesin.

3. *Ve en yekrehe en yeûde fi'l-küfri ba'de en enkazehu'llâhu minhu kemâ yekrehu en yükzafe fi'n-nâr.* **"Allah kendisini kurtarmış olduktan sonra tekrar küfre düşmekten, ateşe düşmekten korkar gibi korkması lazım."**

Ramazan'dan önce başka hâldeydik; Ramazan'da hâlimizi düzelttik, bir güzel hâle eriştik. Bu hâle eriştikten sonra tekrar eski hâlimize düşmekten, ateşe atılmaktan korkar gibi korkacağız.

"Aman! O ateş, yanlış yol, gaflet yolu, cahillik, dalâlet, sapıklık yolu, ibadetten uzak kalma, mahrumiyet yolu! Aman o yola düşmek ateşe düşmek gibi!" diye ateşte yanmaktan korkar gibi ondan kaçınacağız, sakınacağız. Vebadan kaçar gibi kaçacağız. Bu güzel hâli muhafaza etmeye çalışacağız.

Allah ibadetlerimizi kabul etsin.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[201] İnşirâh, 94/7-8. **"O hâlde** (bir iş ve ibadeti bitirip) **boş kaldığın zaman, hemen** (başka bir işe/ibadete) **koyul. Ve** (her işinde) **ancak Rabbine rağbet et** (O'na sarıl ve O'ndan iste)."

[202] Müslim, Sıyâm, 204 (1164).

[203] Bk. İbn Hanbel, *Müsned*, 38/540 (23561); Müslim, Sıyâm, 204 (1164); Ebû Dâvûd, Sıyâm, 58 (2433); Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 3/239 (2876); Tirmizî, Savm, 53 (759); İbn Mâce, Sıyâm, 33 (1716); İbn Hibbân, *Sahîh*, 8/396-397 (3634).

[204] Bk Müslim, Salâtü'l-müsâfirîn, 170-172 (758).

[205] Bk. Buhârî, Savm, 9 (1904); Müslim, Sıyâm, 163 (1151).

[206] Müslim, Îmân, 67 (43).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

RAMAZAN VE BAYRAM SONRASI DEĞERLENDİRMESİ[207]

İslâm, "insan"a ve "cemiyet"e çok büyük değer atfeder:

İnsan, eşref-i mahlukâttır, yaratıkların en şereflisidir, en mükemmelidir, en itibarlısıdır, en yücesidir. Allah *celle celâlüh* onu "mükerrem" varlık kılmıştır, iki cihanı onun için yaratmıştır, cümle mahlukâtı onun hizmetine vermiş, istifadesine sunmuştur; insan, helâl olarak, diğer canlıların etinden, sütünden, derisinden, kılından, emeğinden, ürününden istifade eder, av avlar, kurban keser, onlara tarla sürdürür, onları binek edinir, evcilleştirir, bitki, sebze, meyve üretir, tüketir... Yeri, göğü, havayı, suyu kullanır.

İnsan, iman ile daha da azizleşir, yüceleşir, sâfîleşir, melekleşir, meleklerden de üstün bir mertebeye yükselir; ama küfür ile "esfel-i sâfilîn"e düşer, muazzam değer kaybeder, berbat ve perişan hâle gelir, azaba müstahak olur, ebedî hüsrana uğrar.

İslâm'da insan kadar içtimaî vazifeler, âdâb-ı muâşeret, cemiyet hayatı, düzeni, refahı, salahı, felahı da çok mühimdir. İslâm, "cemiyet"i, toplumu, şefkatle, hararetle, dikkatle, kuvvetle ve şiddetle korur. Cemiyeti mutluluğa götüren her şey "sevap", huzuru bozan her şey de "günah"tır, katiyetle yasaktır.

Onun için şahısların arasını bozan fitne, fesat, gıybet, iftira, dedikodu, laf taşıma, suizan, yalan yasaklanmıştır, bütün insanlar Hz. Âdem'in evladıdır; mü'min mü'minin kardeşidir; Müslümanın Müslümana üç günden fazla dargın durması haramdır;[208] komşuluk haklarına çok dikkatle riayet etmek lazımdır; yapılan kusur ve hataları affetmek fazilettir, Allah için kardeş ve dost olmak çok sevaptır; zenginler fakirlere sadaka ve zekât vermeye mecburdur; sıla-i rahim yapmak, akraba ve dostları yoklayıp kollamak görevdir; anne ve babaya, büyüklere hürmet, küçüklere şefkat ve riayet şarttır; dostların birbirlerini ziyaret etmesi

******ebook converter DEMO Watermarks*******

emredilmiştir; hudutlarda murabıt olmak, nöbet tutmak, Müslümanların emniyetini sağlamak fevkalâde sevaplıdır.

İyi bir Müslümanın, İslâm'ın ruhunu, ibadetlerin amaç ve hedefini, şeriatın emir ve yasaklarındaki ulvî gaye ve hikmetleri çok iyi anlayıp kavraması lazımdır; çünkü alacağı mânevî ecir ve mükâfat; şuuru, iz'an ve irfanı, sevgisi, ihlâsı, anlayış ve sezgisi ile orantılıdır; sığ ve sathî, bön ve kaba, savruk ve dikkatsiz, cahil ve gafil Müslüman çok hatalar yapar, çok pot kırar, çok çam devirir, çok şeyler kaybeder, çok zarar ve ziyana uğrar, çok cezaya çarpılır.

* * *

Koca bir Ramazan geçti; muazzam bir feyiz ve bereket, zevk ve şevk mevsimi kapandı, gece gündüz muhteşem bir mânevî eğitim uygulandı, bir ay boyunca şâhane bir iman ve irfan devresi yaşandı... Günahlar bağışlandı, gönüller nurlandı, ödüller dağıtıldı, makamlar kazanıldı, rütbeler yükseltildi, imanlar kuvvetlendi, vicdanlar aklandı, bedenler paklandı, sıhhatlendi, mübarek bayrama kavuşuldu, kardeşlik duyguları coştu, sevgi pınarları gürül gürül aktı, camiler doldu taştı, milyonlarca mü'min rahmete gark oldu; tekbirler, tehliller, tesbihler, zikirler ve dualar ile tebrikleşildi, bayramlaşıldı, ziyaretleşildi...

Ne yazık, nefsini ve şeytanı, bunca güzel imkân ve fırsata rağmen yenemeyenlere, düşmanlığı dostluğa döndüremeyenlere, kötü huyları ve alışkanlıkları atamayanlara; sevgiyi, saygıyı, af ve safhı, güzel ahlâkı, fazileti, cemâl ve kemâli öğrenemeyenlere, İslâm'ın, iman ve irfanın zevkine varamayanlara!

Ramazan'ın feyiz ve bereketinden faydalanamayanlara!

Bayramda bile inadı, küslüğü, nekesliği üzerlerinden atamayanlara!

Mâlumdur ki küçükler, büyükleri; rütbesi aşağı olanlar, yüksek rütbelileri; makamı altta olanlar, üstte olanları; evlatlar babaları; dervişler şeyhlerini ziyaret eder; tebriklerini, hürmetlerini sunar.

Allah *celle celâlüh* şaşıranlara inayet ve hidayet eylesin!

---

[207] M. Es'ad Coşan, *İslâm Dergisi Başmakaleleri*, s. 414-415.

[208] Bk. Buhârî, Edeb, 57 (6065); Müslim, Birr, 23 (2558).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

İSLÂM'I DOĞRU ANLAMAK, EKSİKSİZ VE DEVAMLI YAŞAMAK[209]

İslâm hayat nizamıdır, hayatın her hadisesiyle ilgilenir, her safhasında devam eder; belli bir zamana, belli tip hareketlere ve ibadetlere münhasır değildir.

O hâlde camide namaz kılıp, çıkınca İslâm'ın emirlerini çiğnemek, hacca, umreye gidip, gelince dinî vazifeleri unutmak veya "Şimdi gençliğimin sefâsını süreyim, keyfimce yaşayayım, ihtiyarlayınca nasıl olsa tevbe eder ibadete yönelirim." zihniyetiyle hareket etmek yanlıştır, İslâm'ı bilmeyen, doğru anlamayan cahillerin işidir.

Bunlar gibi: Ramazan'da oruç tutmak; içkiyi, sigarayı bırakmak; gafleti ve tembelliği terk eylemek; namaza, camiye, mukabeleye, hatme, teravihe devam etmek; sabra, tevekküle, nefse muhalefete, zikre, tesbihe, rûhanî lezzetlere yönelmek... derken bayramdan sonra tekrar günahlara, isyanlara bulaşmak, eski hamam eski tas hâline dönüvermek, akla mantığa sığan, dine imana uyan bir hal değildir. Sağlam ve hakikî Müslümana asla yaraşmaz.

O hâlde Ramazan'da sağladığınız rûhî gelişmenizi, ulaştığınız mânevî makam ve mertebeleri bayramdan sonra da muhafaza etmeli, Dergâh-ı İzzet'ten kovulmamaya, tenzîl-i rütbe ile cezalanmamaya, mahrumiyetlere uğramamaya canla başla çalışmalısınız.

Zaten –hadîs-i şerîflerde belirtildiğine göre– Ramazan'da, o kadar zahmetlerle yapılan ibadetlerin Allah tarafından kabul edilip edilmediğinin alâmeti de budur. Eğer güzel hal ve durumumuz devam etmekte ise gayretlerimiz kabul görmüş; durumumuz menfîye dönmüş ve gerilemişse, ibadet ve taatlerimiz makbul olmamış, reddedilmiş demektir. Allahu Teâlâ cümlemizi bu kötü neticeden korusun.

İslâm dini, itikad ve ibadetleri, emir ve yasakları, ilmi ve ameli, teori ve pratiği ile bölünmez bir bütün; tam ve sağlam, olgun ve kâmil, muazzam

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ve muazzez bir ilâhî nizamdır. Sayılan unsurların her biri diğerine bağlıdır, onu destekler ve tamamlar. Yani bu nizamın yürümesi, sistemin arızasız çalışması için tüm parçalarının tamam olması şarttır. Motorunda veya sâir aktarma organlarında eksiklik olan bir otomobil hareket eder mi? Hastanın iyi olması için doktorun söylediği her türlü tedbirin ve ilacın birlikte yürütülmesi ve söylenen müddetle kullanılması şart değil midir?

Bazı Müslümanların iyi anlayamadığı mühim incelik burada. Sistemin sadece bazı parçasını alarak veya kısa bir zaman çalışarak sonuca varmaya, maksuda ermeye çalışıyorlar. Sıkıntıların ve başarısızlıkların kaynağı budur. Kendileri, İslâm reçetesini devamlı ve doğru tatbik etmiyor, tavsiyelerin birçoğunu ihmal ediyor, ondan sonra da Allah'tan şifa bekliyor, çalışkan ve kâmil Müslümanlara vaat edilen semere ve mükâfatları umuyorlar. Hâlbuki;

Kem âlât ile kemâlât olmaz ki!

---

[209] M. Es'ad Coşan, *İslâm Dergisi Başmakaleleri*, s. 71-72.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

MÜSLÜMANLIK DEVAMLIDIR

İbadet yapmak güzeldir. İbadetin âfeti ibadetine mağrur olmaktır. Mağrur olmayacağız.

"Ben bu kadar oruç tuttum!"

Kabul oldu mu olmadı mı? Gözün nâmahreme kaydı mı kaymadı mı? Sinirine hâkim olabildin mi olamadın mı? Dilini tuttun mu tutamadın mı? Camide yanındaki arkadaşınla kavga ettin mi etmedin mi? Sabrettin mi sabredemedin mi? Orucu hakkıyla tuttun mu, layık oldu mu? Dergâh-ı İzzet'e vardı mı? Yoksa yolda melekler "Çürük, çevirin şunu kenara!" diye geri mi çevirdiler?

Belli değil ki! Bilmiyoruz ki! Onun için ibadetine mağrur olmak yok.

Allahu Teâlâ hazretleri, ibadetinden dolayı mağrur olup kibirlenip burnunu havaya kaldırmak kötü olduğundan, kullarına günah işleme kapısını açmış. Peygamber Efendimiz söylüyor:

"Arada günah işlesinler de âcizliklerini anlasınlar, boyunlarını büksünler; 'Yâ Rabbi! Bizim tutulacak yanımız yok, işte boynumuz bükük, yine suçlu olarak huzuruna geldik.' diye, içlerinde hiç kibirleri kalmasın."

Çünkü kibir ve ucub daha kötü olduğundan ona düşmemek için böyle oluyor.

Allahu Teâlâ hazretleri bizi kibre düşürmesin. Ucuba düşürmesin. Bizim içimizde sevmediği ne gibi kötülük -fâsid, kötü, yanlış, yalan fikir, ters kanaat, kin, adavet, hased, düşmanlık- varsa Allahu Teâlâ hazretleri bizim içimizi bunlardan şakır şakır yıkasın, pâk eylesin. İçimiz dışımız nurlansın. Bundan sonra sevdiği kul olalım, edebli kul olalım.

Çünkü her muradına eren kimse edeb ile ermiştir. Her mahrum olan kişi edebsizliğinden mahrum kalmıştır. Edebsiz, Allah esirgesin, Rabbin lütfundan mahrum kalır. Edebli menzil alır, yol kazanır, mükâfat kazanır.

Edebe riayet edeceksiniz, terbiyeli olacaksınız, boynunuzu bükeceksiniz. Kardeşinizi seveceksiniz, kimsenin kalbini kırmamaya çalışacaksınız. Karıncayı bile taşlama, onun da Rabbi, sahibi var. Bir gün gelir şikâyetçi olur, Dergâh-ı İzzet'te gelir, yakana yapışır: "Yâ Rabbi! Sen

******ebook converter DEMO Watermarks*******

her şeyi bilirsin. Benim bu kardeşim, kötü niyetim yokken bana dünyada şöyle etti, böyle etti, kalbimi kırdı." derse o zaman Allah; "Bunun hakkını ver bakalım." der. Senin sevaplarından alırlar, ona verirler.

Onun için kalp kırmak yok. "Kalp kırmak Kâbe'yi yıkmak kadar kötü!" diye kitaplarımızda yazılıyor da millet çatır çutur kalp kırıyor. Camide kalp kırıyor, safta kalp kırıyor. Hayret!

Allahu Teâlâ hazretleri insanın kalbine tecellî ediyor, tecelligâh-ı İlâhî; sen oraya nasıl öyle kırıcı bir darbe ile hücum edersin? Nasıl öyle ters muamele edersin? Allahu Teâlâ hazretleri insanın gönlüne tecellî ediyor.

Kadir gecesi bilinmiyor. Bilinmemesinde de bir hayır var. Ulemâ ittifak etmiş ki Kadir gecesinin bilinmemesinde hikmet şudur:

"Ben Kadir gecesine rastladım, sabaha kadar ibadet ettim, Kadir gecesini ihyâ ettim, seksen üç yıllık mükâfat cebimde, çantada keklik duruyor işte!" der, ondan sonra ibadetine mağrur olur, güvenir, "tamam" diye düşünür. Çünkü insanların ekseriyeti böyledir.

Çocuk diplomayı aldı mı, çantasına karnesini koydu mu, bir koşu tatile gider, bir daha kitabın yüzünü açmaz. Doktor tıp fakültesinden mezun olur, bir daha neşriyatı takip etmez. Mühendislikten mezun olur, bir daha kendi mühendisliğiyle ilgili mecmuaları takip etmez, yenilikleri takip etmez, geri kalır.

İnsan bitirdi mi, bir baskı olmazsa çalışmıyor, güveniyor. Arap dilinde, bizim din lisanımızda güvenmeye *recâ*, "ümit" derler. Ümit ediyor; "Tamam, Allah beni affedecek, mağfiret edecek. Çünkü ibadet ettim, namaz kıldım, oruç tuttum, mukabeleler dinledim." diyor, güveniyor. Recâsı galip.

Böylesi doğru değil; çünkü tembelleşir, güvenir.

Malum kıssada, Peygamber Efendimiz (s.a.s.) **'Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.'** diye şehadet getiren herkesin mutlaka cennete gireceğini söylediğinde Hz. Ömer, Peygamber Efendimiz'in karşısına çıkmış: *fe-innî ehşâ en yettekile'n-nâsu 'aleyha*. **"O zaman insanlar güvenir de 'Cennete nasıl olsa gireceğim.' diye ibadet yapmaz, konusunda endişem var"** demiş.[210]

Kul, *havf u recâ* arasında olacak. *Havfullah, er-recâü mina'llah.* **Allah'tan korkacak, tir tir titreyecek; bir taraftan da ümit edecek.**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

“Cennete girerim inşaallah.” diye düşünecek.

Bir taraftan korkacak; “Yahu, Allah ya benim kabahatlerimi affetmezse cehenneme düşersem!” diye, tir tir titreyecek. Bir taraftan da; “Yahu, âyetlerde, hadislerde geçiyor, Erhamü’r-râhimîn’dir, beni de affeder, umarım ki ben de şu dostlarımla kardeşlerimle inşaallah Resûlullah’ın bayrağı altında toplanırım, cennetine cemâline ererim.” diye düşünecek. İkisi arasında olacak.

Dosdoğru yol tutturacak. Bir tarafa yaslanıp gevşemeyecek.

Onun için saklanmış. Cumanın içinde mübarek saat saklanmış, Ramazan’ın içinde Kadir gecesi saklanmış. “Ama son günlerinde arasın.”[211] deniliyor.

“Belki bu gecedir, belki geçtiğimiz gecedir, belki yarınki gecedir. Hadi bakalım, bundan sonra hiç olmazsa on gün dişini sıkacaksın.”

Sonra, bir de müslüman kadeşlerimiz İslâm’ı iyi öğrenmedikleri için bir yaygın yanlış fikir var:

Bir ibadeti yaptı, tamam. Ramazan orucu bitsin, insanları görün. Günaha hazırlanıyorlar. Ramazan bitsin, oruç bitsin; denize, haydi gezmeye…

Peki ya Müslümanlık Ramazan’a mı mahsus? İbadet Kadir gecesine mi mahsus?

Allahu Teâlâ hazretlerinin Resûlü, Peygamber Efendimiz Cuma gecesinin faziletini anlatmış da; **“Ama cumaya mahsus ibadet etmeyin.”**[212] diye de tavsiyesi var.

Yalnız Ramazan müslümanı olmayın. Yalnız cuma müslümanı olmayın. Yalnız kandil müslümanı olmayın.

Her zaman Müslümanlığımızı devam ettireceğiz.

Nasıl? Tahammül edilir mi?

Sen daha bilmiyorsun, bilmediğin bir şey daha var. Allah’a kulluk sadece camide namaz kılmak, Kur’ân okumak, tesbih çekmekten ibaret değildir.

وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشَّوْكَةَ وَالْعَظْمَ عَنِ الطَّرِيقِ لَكَ صَدَقَةٌ[213]

“(Kimsenin ayağına dolanmasın diye) **yoldan** (bir ezâ verici) **taşı,**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

dikeni, kemiği kenara alsan senin için (bir hayırdır)**, sadakadır."**

Gitsen bir kimseye bir tatlı söz söylesen, güleç yüz göstersen sadaka gibi sevap kazanırsın. Emr-i bi'l-mâruf yapsan sadaka sevabı kazanırsın. Nehy-i ani'l-münker yapsan sadaka vermiş gibi sevap kazanırsın.[214]

İslâm, kafasını güzel çalıştırıp da doğru davranabilirse, insana her anda sevap kazanabilecek bir nimet veriyor.

Şöyle diyelim: "Ben öğleden evvel birazcık yatayım. Vücudum tahammül edemiyor, geceye kuvvet kazanayım. Hem Peygamber Efendimiz kaylûle uykusu yapmış." diye düşündü, *Bismillâhirrahmânirrahîm* dedi, yan geldi yattı. Uyku uyuduğu halde, "Sünnete uydu." diye bu kula sevap yazılır.

Sonra, hadîs-i şerîfte müjdelenmiş: **"Bir insan abdest alıp yatarsa melekler onun gecesini ibadete yazarlar."**[215]

Onun için insanın uykusu uyanıklığı, yemesi içmesi, çalışması, kalkması, konuşması söz söylemesi, arkadaşına tebessüm etmesi, hasta ziyaret etmesi, kabir ziyaret etmesi, bir kimsenin yardımına koşması; bunların hepsi sevap kazanmasına sebep olabilir.

Onun için kafamızı, aklımızı dinç tutacağız, gaflete düşmeyeceğiz. Her an sevap kazanabiliriz.

Onun için bizim büyüklerimiz *hûş der dem* demişler. Nakşîliğin esaslarından birisidir.

Mü'min her deminde, her anda, her nefes alış verişinde şuurlu, aklı başında olacak. Yaptığı işi şuurlu yapacak.

Camiye gidiyor, şuurla gidiyor. Camiden evine gidiyor, biraz yatacak, şuurla yatıyor. "Şimdi yatayım da sabaha dinç geleyim. Yatmazsam sahurdan sonra sabah namazı da kaçar. Sabah namazını on birde kılarım, olmaz! Onun için şimdi gideyim de biraz istirahat edeyim."

Ondan sonra; "Ben şimdi vücuduma bakmazsam bu vücut zayıf düşer, zayıf düşünce vesvese hücum eder, aklım şaşırır, birazcık yemek yiyeyim." deyip Allah rızası için yemek yersin, sevap kazanırsın. Allah rızası için uyursun, sevap kazanırsın. Allah rızası için evlenirsin, sevap kazanırsın.

"Evleneyim de nâmahreme bakmayayım." der, evlenir. Namazı, bekârın namazından seksen iki kat daha sevap.[216]

"Evlilikte de sevap var mı yâ Resûlallah?" demişler. İnsan keyfini sürüyor. **"Evet"** demiş, **"Onda da sevap var tabi. Ya harama baksaydınız**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

o zaman günah olmayacak mıydı?"[217]

Demek ki evlilikte de sevap var. Allah Allah, çok şükür yâ Rabbi! Bizim dinimiz ne güzel ki evleniyoruz sevap kazanıyoruz, yemek yiyoruz sevap kazanıyoruz, yemiyoruz sevap kazanıyoruz, arkadaş ziyaretine gidiyoruz sevap kazanıyoruz, hasta ziyaretine gidiyoruz sevap kazanıyoruz. "Kimseye muhtaç olmayalım, helâl para kazanalım." diye ticaretimize gidiyoruz, sevap kazanıyoruz.

"Doğru sözlü ve güvenilir tüccar Peygamberler, **sıddıklar ve şehidlerle beraberdir."**[218] diyor. Kendisi de ticaret yapmış.

Onun için Müslümanlığı, "hayattan kopup da dağ başında ibadet etmek" diye anlamayın. "Ramazan'da ibadet etmek, Kadir gecesinde ibadet etmek" diye anlamayın. Müslümanlık devamlıdır…

Hûş der dem. Şuur her zaman başta olacak, akıl her zaman dimdik ayakta olacak. "Ben Rabbimin rızasına uygun hâle gelmeliyim. Aman gaflete düşmeyeyim! Aman günaha dalmayayım!" diye düşünecek.

Müslümanlığın özü bu; yoksa o cennetin sevapları kolay kazanılmaz. Her anda niyetini doğru dürüst tutarsan o zaman sevap olur.

Allahu Teâlâ hazretleri bizi öyle şuurlu müslüman eylesin.

---

[210] Müslim, Îmân, 52 (31). Câbir ise şöyle demiştir: *"İzen yettekilû"* **[Öyleyse buna güvenip de tembellik yaparlar]** (Müslim, Îmân, 53 (32).

[211] Bk. Buhârî, Leyletü'l-kadr, 3 (2020); Müslim, Sıyâm, 219 (1169).

[212] Bk. Müslim, Sıyâm, 148 (1144).

[213] Tirmizî, Birr, 36 (1956); bk. Taberânî, *el-Muʿcemü'l-evsat*, 5/116 (4840).

[214] Bk. Tirmizî, Birr, 36 (1956).

[215] Bk. İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 2/72 (1271); Beyhakî, *Şuʿabü'l-îmân*, 4/283-284 (2526);.

[216] Bu rivayetin sahih olmadığı ifade edilmiştir. Bk. İbn Adiyy, *el-Kâmil*, 8/498; İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûʿât*, 2/258; Süyûtî, *el-Leâli'l-masnûʿa fi'l-ahbâri (ehâdîsi)'l-mevzûʿa*, 2/136 (Editör).

[217] Bk. Müslim, Zekât, 53 (1006).

[218] Tirmizî, Buyû', 4 (1209).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

NİCE MÜBAREK RAMAZANLARA, NİCE MESUT BAYRAMLARA[219]

Zevkli, şevkli, feyizli, nurlu mübarek bir ay geçirdik. On bir ayın sultanı, mâh-ı gufrân: Ramazan! Mutlu ve mübarek bir bayrama doğru gidiyoruz.

Ümmet olarak sevindik, nurlandık, coştuk; camilere, ibadetlere koştuk, çok hayırlar işlemeye çalıştık. İbadet ve taatlerimizi Rahîm ve Kerîm Rabbimiz, eksik ve kusurlarına rağmen, lütuf ve keremiyle ahsen ve etemm olarak kabul buyursun! O'nun ulu şânına şayeste ve yüce dergâhına layık ibadet ve âmâl-i sâlihayı yapmaya kim tâkat getirip güç yetirebilir ki hem bizim âciz ve nâçiz ibadetlerimiz, O'nun sonsuz ihsan ve engin rahmeti, hadsiz ikram ve sayısız nimetleri karşısında ne kıymet ifade eder ki!

Sübhâneke mâ abednâke hakka ibâdetike yâ ma'bûd!

Sübhâneke mâ zekernâke hakka zikrike yâ mezkûr!

Sübhâneke mâ şekernâke hakka şükrike yâ meşkûr!

Sübhâneke mâ arafnâke hakka ma'rifetike yâ ma'rûf!

Sübhâneke ve bi-hamdike 'adede halkıke ve rıdâ nefsike ve zinete arşıke ve midâde kelimâtike, yâ ekreme'l-ekremîn!

[Seni eksik ve noksan sıfatlardan tenzih ederim. Sana hakkıyla ibadet edemedik ey ibadet edilmeye en layık olan! Seni eksik ve noksan sıfatlardan tenzih ederim. Seni hakkıyla zikredemedik ey zikredilmeye en layık olan!

Seni eksik ve noksan sıfatlardan tenzih ederim. Sana hakkıyla şükredemedik ey şükredilmeye en layık olan!

Seni eksik ve noksan sıfatlardan tenzih ederim. Seni hakkıyla tanıyamadık ey bilinmeye ve tanınmaya en layık olan! Ey kerem ve ikram sahiplerinin en keremlisi ve en cömerdi! Senin rızanı kazanıncaya kadar; yarattıkların adedince, Arş-ı Ala'nın ağırlığınca ve kelimelerini yazacak mürekkep miktarınca Seni eksik sıfatlardan

******ebook converter DEMO Watermarks*******

tenzih ederim ve sana hamd ederim.]

Oruçlarımızda, namazlarımızda, kıraât-ı Kur'ân-ı Kerîmlerimizde, hatimlerimizde, zikir ve tesbihlerimizde, hayır hasenâtımızda muhakkak ki nice nice hatalar, yanlışlar, kusurlar, noksanlar, gafletler, zelleler, ihmaller, kabahatler, bîedeblikler vaki olmuştur, affet yâ Rabbi, günah ve noksanımıza bakma; bizi haybet ve hüsrana uğratma; reddedip mahrum kılıp ağlatma; lütfuna erdirip yüzümüzü güldür, müjdeyle beşarete erdirip sevindir, bayramımızı katmerli bayram eyle, sevincimizi hakikî sevinç, kazancımızı ilâhî kazanç eyle!

Sen eyle anı kim sana yaraşır,
Ben ettim anı kim bana yaraşır!
Bizden isyan, senden ihsan!
Bizden dua, senden icabet.
Biz diken ektik, sen gül derlet yâ kerem-kânı,
Yâ men izâ du'iye ecâbe ve izâ sü'ile a'tâ![220]

Ne mutlu, ibadetlerini ihlâsla, hudû ve huşû ile takvâ ve verâ ile îfâ edenlere! Namazlarını aceleye ve gürültüye getirmeyip tâdil-i erkâna riayet eyleyenlere!

Ne mutlu oruçlarını güzel tutanlara; harama bakarak, gıybet ederek, dedikodu yaparak, can yakarak, kalb yıkarak, edebsizlik ve ahlâksızlıklara bulaşarak zedeletmeyen, heba ettirmeyenlere!

Ne mutlu Ramazan'ın son on günü camilerde itikâflara girip halvetlerde diz çöküp tenhalarda göz yumup boyun büküp zikir ve fikir ile gece ve gündüzlerini ihyâ edenlere!

Ne mutlu kasasını, kesesini açıp zekâtını veren, hayrını sadakasını edâ kılıp fakirleri sevindiren, yoksulların yüzünü güldüren, dinî hizmetleri malî yönden destekleyen, malıyla canıyla cidd ü cehd, gayret ve cihad edenlere!

Ne mutlu nefsini "emmâre"likten kurtarıp "mutmainne"liğe eriştirenlere; nefsini zabt ü rabta alıp vücut iklimine akl-ı selîm sultanını hâkim kılan, şeytanı yenip onun mel'un ordusunu münhezim ve perişan eyleyen, ahlâk-ı habîse ve seyyie ve kabîhayı bırakıp; ahlâk-ı hamîde ve hasene ve kerîme ve makbule ile muttasıf ve müzeyyen olanlara!

Ne mutlu âyât-ı kerîme ve ehâdîs-i şerîfeleri, vaaz ve nasihatleri, öğüt ve ikazları, işaret ve irşatları dinleyip anlayan, anlayıp uygulayan, güzel

******ebook converter DEMO Watermarks*******

uygulayıp büyük ecir ve sevaplar kazananlara!

Ne mutlu Ramazân-ı Şerîf'te kazandığı melekliği, Ramazan'dan sonra şeytanlığa döndürmeyen, hidayetten sonra dalalete sapmayan, uyandıktan sonra tekrar gaflete dalmayan, sevaplı işleri terk edip günahlara bulaşmayan, Allah ile ahdine sadakat gösterip vefasızlık etmeyen, basireti açıldıktan sonra tekrar körlüğe düşmeyen, sebatlı, vefâlı, sabırlı, azimli, kararlı, istikrarlı mü'minlere!

Peygamberimiz Muhammed Mustafa *'aleyhi ve 'alâ âlihî efdalü's-salavâti ve ekmelü't-teslîmât* Efendimiz Hazretleri bildiriyor ki; **"Kulun Ramazan'daki ibadetlerinin, Allah indinde makbul olmasının alâmeti; kulun hüsn-i hâlinin Ramazan'dan sonra da bozulmadan devam etmesidir."**[221]

Eğer kul Ramazan'dan sonra gene iyi Müslüman ise gene ibadet ve taatlerine aynı titizlikle, aynı zevk ve şevkle devam edebiliyorsa; demek ki ibadetleri kabul olmuş, demek ki mânevî maya tutmuş, fidan toprağa kök salmış, kurumamış, yaşıyor; demek ki yapraklanacak, çiçeklenecek, meyve verecek inşaallah!

Yüce Mevlâmız sizi ibadetleri makbul olanlardan, dünya ve âhirette maksud ve muradına erenlerden eylesin!

*Iyd-i sa'îd-i fıtr*ınızı cân u gönülden tebrik eder, nice nice yıllara sevdiklerinizle birlikte sıhhat, âfiyet, saadet, selamet ve devletle ulaşmanızı, nice nice kutlu Ramazanlara, mutlu bayramlara erişmenizi temennî ve niyaz eylerim.

---

[219] M. Es'ad Coşan, *İslâm Dergisi Başmakaleleri,* s. 276-278.

[220] Kurnaz, Cemal, *Münâcât Antolojisi*, s. 25.

[221] Bk. İbn Receb, *Letâifü'l-me'ârif*, s. 221.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUÇ İLMİHALİ*

* Bu bölüm Türkiye'de en yaygın olan Hanefî ve Şafiî mezheplerinin görüşlerine yer vermek suretiyle Prof. Dr. Orhan Çeker ve Selvinas Alpkıray tarafından yazılmıştır.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUÇ İBADETİ

Orucun Tanımı

Oruç, kelime manası olarak kendini belirli şeylerden uzak tutmak, örneğin yemeyip içmemektir. Terim olarak ise oruç, tan yerinin ağarmasından güneşin batmasına kadar şer'an belirlenmiş ibadeti yerine getirmek niyetiyle yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durmayı ifade eder. [222]

Farsça "rûze" kelimesi Türkçeleşmiş ve Türkçe'de "oruç" olarak kullanıla gelmiştir.

Oruç, Arapça'da "ṣavm" veya "ṣiyam" olarak isimlendirilir.

Oruç, dünyada bizi kötülüklerden sakındıran, ahirette de günahlarımızın bağışlanmasını sağlayan bir ibadettir. Peygamberimiz (s.a.s.) bu durumu şöyle müjdelemiştir:

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ اِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

"Kim inanarak ve mükâfatını Allah'tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa, geçmiş günahları bağışlanır."[223]

Orucun sadece aç ve susuz kalmak olmadığı açıktır. Oruç, Allah emrettiği için ve ibadet kastıyla tutulmalıdır. Oruç aynı zamanda kişinin ahlâkını güzelleştirmesi ve onun kötülüklerden uzak durup iyi huylar kazanması için bir eğitim fırsatıdır.

Peygamberimiz (s.a.s.) şöyle buyuruyor:

مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ

"Her kim yalan söylemeyi ve yalanla iş görmeyi bırakmazsa, Allah onun yemesini, içmesini bırakmasına değer vermez."[224]

Akıllı, büluğ çağına girmiş olan her müslümana Ramazan ayında bir ay

******ebook converter DEMO Watermarks*******

boyunca oruç tutmak farz kılınmıştır.

Ramazan Orucu Kimlere Farzdır

Bir kişinin oruç tutmakla sorumlu olabilmesi için;

1. Müslüman olması gerekir.

2. Akıllı olması gerekir. Dinimize göre iyi ile kötüyü, fayda ile zararı ayırt etmeye yarayan zihni melekelere sahip olan kişiye akıllı denir. Oruç, akıl hastalarına ve çocuklara farz değildir.

3. Ergenlik çağına gelmiş olması gerekir. Fiilen ve hükmen ergen olmayan çocuklara oruç farz değildir.

Bu şartlar kendisinde bulunduğu hâlde, oruç tutamayacak derecede hasta olan kişiler ve yolculuk yapanlar (dinen yolcu tanımına giren kişiler) Ramazan orucunu tutmayabilirler. Hastalar iyileştikten sonra, yolcular da yaşadığı şehre dönünce tutamadıkları günlerin orucunu kaza ederler. Yaşadığı şehir dışında bir yerde 15 gün veya daha fazla durmak niyetiyle giden kişi yolcu sayılmaz. Bu nedenle Ramazan orucunu tutması gerekir.

Ergenlik çağına gelmeyen çocuklara oruç farz olmamakla birlikte alışmak için isterlerse oruç tutabilirler. Ancak bünyeleri zayıf düşüyor veya sağlıklarını olumsuz olarak etkiliyorsa hemen bırakmalıdırlar.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[222] Ali İhsan Yitik, “Oruç” maddesi, *DİA*.

[223] Buhârî, Fadlu leyleti’l-kadr, 1 (2014); Savm, 6 (1901); Müslim, salâtü’l-müsâfirîn, 175 (760).

[224] Buhârî, Savm, 8 (1903).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUCUN TARİHİ

Oruç, İslâm dininde farz olduğu gibi önceki peygamberlerin ümmetlerine de farz olan bir ibadettir. Nitekim orucun farz olduğunu bildiren âyet-i kerîmede **'...sizden öncekilere farz kılındığı gibi...'**[225] denilmektedir.

Dinler tarihi araştırmaları bütün dinlerde oruç ibadetinin var olduğunu ortaya koymuştur.[226]

Günümüzde de yahudilerin 'yom-kippur' günü orucu ve hristiyanların bazı günlerde oruç tuttukları bilinmektedir.

Peygamber Efendimiz (s.a.s.) peygamber olarak görevlendirildiği zaman Hicaz bölgesinde oruç ibadeti şu anki şekliyle olmasa da biliniyor ve tutuluyordu.

Orucun Farz Kılınışı

İslâm'ın beş şartından biri olan oruç, hicretin ikinci yılında farz kılınmıştır.

Oruç ibadetinin farz kılınışı, Kitap, sünnet ve icma ile sabittir.

Kur'an-ı Kerim'de orucun farz oluşunu bildiren âyette Allah Teala (c.c.) şöyle buyurmaktadır:

يَآ اَيُّهَا الَّذ ينَ اٰمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذٖينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

"Ey iman edenler! Sizden öncekilere farz kılındığı gibi, belki (Allah'tan) **korkarsınız diye size de oruç farz kılındı."**[227]

Hemen sonrasında gelen âyetlerde de daha açık bir şekilde Ramazan ayında oruç tutulması emredilmektedir.

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذٖى اُنْزِلَ فٖيهِ الْقُرْاٰنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدٰى وَالْفُرْقَانِ ۚ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرٖيضًا اَوْ عَلٰى سَفَرٍ

******ebook converter DEMO Watermarks*******

فَعِدَّةٌ مِنْ اَيَّامٍ اُخَرَ يُرِيدُ اللّٰهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللّٰهَ عَلٰى مَا هَدٰيكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

"(O sayılı günler) **Ramazan ayıdır ki, o ayda insanlara hem yol gösterici olarak hem de hidayet ve furkânın delilleri olarak Kur'ân indirildi. Sizden kim o aya kavuşursa onu oruçlu geçirsin. Sizden kim de hasta veya yolcu ise** (oruç tutamadığı gün) **sayısınca diğer günlerde** (tutsun)**. Allah sizin için kolaylık diler, size zorluk dilemez.** (Bu) **sayıyı tamamlamanız, size yol göstermesine karşılık Allah'ı en büyük tanımanız ve şükretmeniz içindir."**[228]

Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

صُومُوا لِرُؤْيَتِهِ وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِهِ، فَإِنْ غُبِّيَ عَلَيْكُمْ فَأَكْمِلُوا عِدَّةَ شَعْبَانَ ثَلاَثِينَ

"(Ramazan) **hilâlini gördüğünüzde orucu tutun ve** (Şevval) **hilâlini gördüğünüzde de iftar** (bayram) **edin! Eğer** (hava) **size kapalı** (bulutlu) **olursa, Şaban'ın sayısını otuza tamamlayın."**[229]

---

[225] Bakara, 2/183.

[226] *Oruç İlmihali*, s. 41; Ali İhsan Yitik, "Oruç" maddesi, *DİA*.

[227] Bakara, 2/183.

[228] Bakara, 2/185.

[229] Buhârî, Savm, 11 (1909); Müslim, Sıyâm, 17-20 (1081).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUCUN ÇEŞİTLERİ

Tutulduğu zamana ve tutulma amacına göre çeşitli oruçlar vardır.

Farz Olan Oruç

Akıllı ve büluğ çağına girmiş olan her müslümanın gerek vaktinde, gerekse daha sonra kaza olarak Ramazan orucunu tutması farzdır.[230]

Ramazan orucunu vaktinde tutmak ve dinen geçerli mazeretler nedeniyle vaktinde tutulamaması durumunda daha sonra kaza etmek farzdır. Ayrıca Ramazan orucunu belli şartlar içinde bozma, yeminini bozma, ihramlıyken avlanma veya vaktinden önce traş olma, erkeğin belli bir ifade kullanarak karısından kesin ayrılık yemini yapıp bundan pişmanlık duymasına bağlı olarak bir ceza niteliğinde olan keffâret oruçları da farzdır.[231]

Vacip Olan Oruç

Oruç adayan kişinin tuttuğu adak orucu vaciptir. Hanefî mezhebine göre itikafa girmeyi adayan ve bu nedenle itikafa giren kişinin bu süre zarfında oruç tutması vaciptir.[232] Ayrıca sevap kazanmak amacıyla tutulan nafile oruç eğer bir sebeple bozmak durumunda kalınırsa bunun kaza edilmesi de vacip olur.

Nafile Oruçlar

Sünnet Olan Oruçlar:

Muharrem ayının dokuzuncu ve onuncu günlerinde üst üste iki gün veya onuncu ve on birinci günlerinde üst üste iki gün oruç tutmak Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) sünnetidir.

Muharrem ayı, faziletine, ilahi feyz ve bereketinin bolluğuna işaretle Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından Allah'ın ayı diye nitelendirilmiştir. Resûlullah (s.a.s.) bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **"Ramazan orucundan sonra en faziletli oruç, Allah'ın ayı olan Muharrem'de tutulan oruçtur. Farz namazlardan sonra en faziletli namaz da gece**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

namazıdır."[233]

Müstehab Olan Oruçlar:

Müstehab, sevap kazandıran ve dinimizce tavsiye edilen ibadetler demektir. Hadislerde tavsiye edilen oruçlar şunlardır.

Hicri/Kameri ayların on üç, on dört ve on beşinci günleri oruç tutmak müstehaptır. Bu günlere Arapçada *"eyyam-ı biyz"* denir. Ay bu gecelerde tam olarak göründüğü ve geceleri her zamankinden daha çok aydınlattığı için bu isim verilmiştir. Resûlullah (s.a.s.), her ayın bu günlerinde oruç tutmayı tavsiye etmiş[234] ve o günlerde oruç tutmanın senenin tüm günlerini oruçlu geçirmek gibi olduğunu belirtmiştir.[235]

Zilhiccenin ilk dokuz günü oruç tutmak müstehap kabul edilmiştir. İsteyen bu dokuz günün tamamını tutabileceği gibi birkaç gününü de tutabilir. Ayrıca Zilhicce'nin dokuzuncu günü olan Arefe gününün dinde önemli bir yeri vardır. Hz. Peygamber (s.a.s.) bu günü oruçlu geçirme ile ilgili olarak *"Arefe günü tutulan orucun geçmiş ve gelecek birer yıllık günahları bağışlayacağı Allah'tan umulur."*[236] buyurmuştur. Fakat hacda olanların, yapacakları ibadetleri aksatmamaları, sıkıntı ve hâlsizliğe düşmemeleri için Arefe günü oruç tutmamaları daha uygundur.[237]

Haftanın pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmak da müstehaptır. Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ، فَأُحِبُّ أَنْ يُعْرَضَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ"[238]

"Ameller Pazartesi ve Perşembe günü Allah'a sunulur. Ve ben amellerimin oruçlu olduğum zaman arz olunmasını isterim."

Ramazan'dan sonra Şevval ayında altı gün oruç tutmayı Hz. Peygamber (s.a.s.) tavsiye etmiş ve buyurmuştur ki, ***"Kim Ramazan orucunu tutar ve ona Şevval ayından altı gün ilave ederse, sanki yılın bütününde oruç tutmuş gibi olur."***[239] Bu oruç peş peşe tutulabileceği gibi ara verilerek de tutulabilir.[240]

Bir gün oruç tutup, bir gün tutmama şeklindeki oruç da tavsiye edilen oruçlardandır. Bu oruca bizzat Hz. Peygamber (s.a.s.) "Dâvûd orucu" ismini vermiş ve faziletini şöyle belirtmiştir: **"En faziletli oruç Dâvûd'un**

******ebook converter DEMO Watermarks*******

tuttuğu oruçtur; o bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı."[241] Yine Hz. Peygamber (s.a.s.), **"Allah'ın en çok sevdiği oruç Dâvûd Peygamberin orucudur."**[242] buyurmuştur.

Ancak bayram olması dolayısıyla Şevval'in birinci günü oruç tutmak harama yakın (tahrimen) mekruhtur.

Mekruh Olan Oruçlar

Dinimizde tavsiye edilen oruçlar olduğu gibi tutulması istenmeyen oruçlar da vardır. Bunlar şöyledir: Sadece âşûrâ gününde (Muharrem ayının 10. gününde) oruç tutmak, yahudilere benzemek ve onları taklit etmek anlamını içerdiği için mekruh görülmüştür.[243]

Aynı şekilde yalnız Cuma ve yalnız Cumartesi günlerinde tek gün oruç tutmak da tenzihen mekruhtur. Akşam iftar vakti geldiğinde bir şey yiyip içmeden ertesi gün orucuna niyet ederek iki günü birleştirmek tenzihen mekruhtur. Böyle iki veya daha fazla günü birleştirerek tutulan oruca 'visal orucu' denir. Hz. Âişe'nin belirttiğine göre Hz. Peygamber (s.a.s.) visâl orucu tutmalarını yasaklamış; kendisinin bu şekilde oruç tuttuğu hatırlatılınca da **"Siz bu konuda benim gibi değilsiniz; ben gecelediğimde Rabbim beni yedirir, içirir..."**[244] diye cevap vermiştir.

Benzer şekilde yılın tamamını oruç tutmak da kişiyi zayıf düşürmesi ve orucu alışkanlık haline getireceği için tenzihen mekruhtur.

Şek günü (Şaban ayının sonuna gelip, Şaban'dan mı yoksa Ramazan'dan mı olduğunda şüphe edilen gün) oruç tutmak mekruhtur. Hz. Peygamber (s.a.s.), Ramazan'ı bir veya iki gün önceden oruç tutarak karşılamayı yasaklamıştır.[245]

Tutulması Yasak Olan Oruçlar

Dinimizin oruç tutmayı yasakladığı bazı günler vardır. Ramazan bayramının birinci günü ile kurban bayramının dört günü oruç tutmak yasaktır.[246] Bayram günleri, Allah'ın kullarına birer mükafat ve ziyafet günleridir. Oruç tutarak Allah'ın ikram ve ziyafetinden uzak durmak doğru değildir. Hz. Peygamber (s.a.s.), teşrik günlerinin yeme, içme ve Allah'ı anma günleri olduğunu belirtmiştir.[247] Teşrik günleri arefe günü de dahil olmak üzere Kurban bayramı günleridir

Tevriye (Zilhiccenin 8'i) ve Arefe (Zilhicce'nin 9'u) günlerinde oruç tutmak da dinimizce uygun görülmemiştir. Hz. Peygamber (s.a.s.), arefe

******ebook converter DEMO Watermarks*******

günü Arafat'ta olan (hacı)ların oruç tutmalarını yasaklamıştır.[248]

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[230] Bakara, 2/185.
[231] İbrahim Kâfi Dönmez, "Oruç" maddesi, *DİA*.
[232] Mehmet Şener, "İ'tikâf" maddesi, *DİA*.
[233] Müslim, Sıyâm, 202-203 (1163).
[234] Ebû Dâvûd, Savm, 68 (2449); Nesâî, Sıyâm, 84 (2431-2432).
[235] İbn Mâce, Sıyâm, 29 (1707).
[236] Müslim, Sıyâm, 196-197 (1162).
[237] Ebû Dâvûd, Savm, 63 (2440); İbn Mâce, Sıyâm, 40 (1731).
[238] Tirmizî, Savm, 44 (747); bk. Müslim, Birr, 36 (2565).
[239] Müslim, Sıyâm, 204 (1164).
[240] İbn Âbidîn, *Reddül-muhtâr*, 3/421, 422.
[241] Buhârî, Savm, 56 (1976); Müslim, Sıyâm, 181 (1159).
[242] Buhârî, Teheccüd, 7 (1131); Müslim, Sıyâm, 189 (1159).
[243] Bk. Müslim, Sıyâm, 133 (1134); İbn Hanbel, *Müsned*, 4/52 (2154).
[244] Müslim, Sıyâm, 58 (1103); bk. Buhârî, Savm, 49 (1965-1966).
[245] Buhârî, Savm, 14 (1914); Müslim, Sıyâm, 21 (1082).
[246] Mevsılî, *el-İhtiyâr*, 1/395-396.
[247] Ebû Dâvûd, Savm, 49 (2419); Tirmizî, Savm, 59 (773).
[248] Ebû Dâvûd, Savm, 63 (2440); İbn Mâce, Sıyâm, 40 (1732).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUÇ NASIL TUTULUR?

Orucun önemli bir şartı niyettir. Niyet edilmeyen oruç gün boyu aç kalmaktan başka bir şey değildir. Orucun geçerli olması için niyet etmek şarttır.

Fiilen yönelme ve karar vermek anlamına[249] gelen niyet dil ile yapıldığı gibi kalpten geçirmek şeklinde de olur. Örneğin geceleyin, yarın oruç tutacağını kalbinden geçiren kimse yarınki oruca karar vermiş dolayısıyla niyet etmiş demektir. Oruç tutmak düşüncesi ile sahur yemeğine kalkan kimsenin bu eylemi de niyettir. Niyetin yeri kalptir. Kalp ile yapılan bu niyeti dil ile söylemek ise bütün mezheplerce sünnettir.

Oruca niyet eden kimse sahura kalkar, sağlıklı ve temiz yiyeceklerle sahur yemeğini yer ve oruç ibadetine başlamış olur. Gün boyunca herhangi bir şey yemez, içmez ve cinsel ilişkiden uzak durur. Akşam ezanı okununca şükrederek ve dua ederek helal ve temiz rızıklarla iftar eder. Böylece bir günün orucunu tutmuş olur.

Oruç tutup iftar vaktine yetişen kimse, bundan büyük bir mutluluk ve sevinç duyar. Bir diğer sevinç anı da tuttuğu orucun mükâfatını almak üzere, kıyamet gününde Allah'ın huzuruna vardığı an olacaktır. Peygamberimiz (s.a.s.) şöyle buyuruyor:

"Oruçlunun iki sevinci vardır: Biri iftar ettiği vakit, diğeri de Allah'a kavuştuğu zamandır."[250]

İftar vakti yapılan dualar kabul edilir. Peygamberimiz (s.a.s.), bu konuda şöyle buyurmuştur:

ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ: الصَّائِمُ حَتَّى يُفْطِرَ، وَالْإِمَامُ الْعَادِلُ، وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ[251]

"Üç kimsenin duası geri çevrilmez, kabul edilir:
1. Oruçlunun iftar vaktine kadar yaptığı duası,
2. Adaletli hükümdarın duası,
3. Mazlumun duası."

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[249] İbrahim Kâfi Dönmez, "Niyet" maddesi, *DİA*; Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn*, 4/365.

[250] Buhârî, Savm, 9 (1904); Müslim, Sıyâm, 163 (1151).

[251] Tirmizî, De'avât, 128 (3598); Sıfatü'l-cenne, 2 (2526); İbn Mâce, Sıyâm, 48 (1752).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

NİYET İLE İLGİLİ MESELELER

Her ibadet için niyet etmek gerekir. Niyet; kişinin yapacağı ibadeti kalbiyle bilmesi ve kesin karar vermesi anlamına gelir.

Orucun geçerli olması niyetin geçerli olmasına bağlıdır. Niyetin geçerli olması için ise bazı şartlar vardır:

- Niyetin kesin olması. Şüpheli bir niyet geçersizdir. Örneğin 'acaba yarın nafile oruç mu tutsam yoksa kaza mı tutsam' şeklinde bir tereddüt niyeti batıl kılar. Böyle bir tereddüt ile tutulan oruç da geçersizdir. Yine örneğin bir kişi 'eğer bugün kendimi iyi hissedersem oruç tutayım, kendimi iyi hissetmezsem tutmayayım.' diyerek aç kalsa oruç tutmuş olmaz. Çünkü oruç tutmaya kesin karar vermemiştir.
- Oruç ibadetine niyet ederken şartlı ifadeler kullanmamak lazım. Yani şartlı bir niyet, oruç ibadetinde geçersizdir. Örneğin bir kişi 'bu gün misafirim gelmezse oruçluyum gelirse oruçlu değilim' dese veya bir kişi 'bu gün eğer kaza orucum varsa kaza orucuna, eğer kaza orucum yoksa nafile oruca niyet ettim.' dese bu şekilde yapılan bir niyet ve oruç geçerli değildir.
- Niyet amel arasında uygunluk olmalıdır. Yani niyet ile amel çatışmamalıdır. Örneğin öğlen namazının farzına kalben niyet etse ve ikindinin sünneti gibi kılsa bu niyet ve namaz geçersizdir. Öğle namazının farzını yeniden kılmalıdır. Yine örneğin bir kişi kalben gün boyu orucu bozan hallerden uzak durmaya niyet etse mesela 'bugün hiçbir şey yemeyeceğine, içmeyeceğine ve cinsel ilişkide bulunmayacağına karar verse ancak oruç tutmaya niyet etmese bu niyet ve karar geçersiz ve oruç da geçersizdir. Böyle bir kişi sadece gün boyu aç kalmış olur.
- Her müstakil ibadet için niyet ön şarttır. Oruç ibadeti de müstakil bir ibadet olduğu için niyetsiz oruç geçerli olmadığı gibi, her bir oruca tek bir niyet yapılmalıdır. Örneğin, 'hem Ramazan orucuna hem nafile oruç tutmaya' veya 'hem kaza orucuna hem nafile oruca' şeklindeki niyet de geçersizdir.
- Niyet ile amel arasında öncelik sonralık ilişkisi de son derece

******ebook converter DEMO Watermarks*******

önemlidir. Niyet amelden önce olmalıdır. Amelden sonra yapılan niyet geçersizdir. Örneğin niyet etmeden 4 rekat namaz kılıp selam verdikten sonra bu namazın öğlenin farzı olduğuna niyet etse niyet geçersiz olduğu gibi öğlenin farzı da geçersiz olmaktadır. Oruç ibadeti de böyledir. Niyet etmeden imsaktan iftar vaktine kadar oruç bozan hallerden uzak kalan kişi, akşam olunca oruçlu olmaya niyet ettim dese de bu niyet geçersiz olduğu gibi amel de geçersizdir. Çünkü daha önce belirttiğimiz gibi müstakil ibadetlerde niyet ön şarttır. Hanefî mezhebine göre abdest alırken niyet etmek şart değildir. Çünkü abdest müstakil bir ibadet değildir. Bunun böyle olduğuna delil olarak adak konusunu örnek verebiliriz. Örneğin, oruç adanabilir, namaz adanabilir fakat abdest adanmaz. İşte abdest bir ibadet olmasına rağmen tek başına bir ibadet olmadığı için adak konusu olmaz. Abdest müstakil bir ibadeti tamamlayan bir ibadettir. Diğer üç mezhep, abdestte niyetin farz oluşu görüşündedirler. Onlar bunu abdestte niyet etmenin, abdestin müstakil bir ibadet olup-olmamasına göre değil Hz. Peygamber (s.a.s.) dayanan hadis-i şeriflerden yola çıkarak farz olduğu hükmüne varmışlardır.

- Amelden sonra niyet değişikliği yapılamaz. Örneğin bir kişi nafile oruç tutmaya niyet edip oruç tutsa daha sonra bu orucu kaza orucuna sayamaz. Niyette değişiklik yapma meselesi da oldukça önemlidir. Kaza oruçları ve günü belirlenmiş adak oruçlarında tayin imsaktan önce veya imsakla beraber yapılır. Daha sonra değiştirmesi söz konusu olmaz. Örneğin, akşamdan yarın için kaza orucu tutmaya niyetlense fakat imsakta nafileye niyet etse bu oruç nafile oruç olarak geçerlidir.

Eğer bu durum Ramazan ayında olursa Hanefî mezhebine göre Ramazan ayı farz olan oruca tahsis edildiği için Ramazan ayında oruç tutmamayı mübah kılan mazeretler olmadığı sürece nafile bir oruca yapılan niyetle de Ramazan orucu geçerli sayılır.

Ancak Ramazan ayında başka bir vacip oruca (kaza, keffaret, adak gibi) niyet edilecek olursa bu oruç âlimler arasında ihtilaf konusu olmuştur. Şemsüleimme Serahsî'nin beyan ettiğine göre, Ramazan ayında yolcu olan bir kimse; kaza, keffâret, adak gibi başka bir vacip oruca niyet etse, Hanefî imamlardan İmam Ebû Yusuf'a göre tuttuğu oruç Ramazan'a sayılır; niyetine itibar edilmez.[252] Ebû Hanife ise Ramazan ayında bir kişi yolcu da olsa mukim de olsa da farklı bir vacip oruca niyet etse dahi bu

******ebook converter DEMO Watermarks*******

oruç Ramazan orucu olarak geçerli olduğu görüşündedir.[253]

Geçerli bir oruç için niyetin ne zaman ve nasıl yapılacağı bilinmelidir. Bütün oruçlara niyet etmek önceki akşamdan başlayarak yapılabilir. Ancak ne zamana kadar niyetin yapılabileceğine göre farklılıklar vardır.

Niyet zamanına göre oruçlar iki türdür:

1. Bir gün önce güneş batımı ile oruç günü kuşluk vaktine kadarki zaman diliminde gün boyu oruçlu olmaya niyet edilebilen oruçlar

Bu niyetin süresi ertesi gün kuşluk vaktine kadar olduğu için kuşluk vakti geçtikten sonra artık niyet edilemez.

Ramazan orucu, belirli bir gün tutmak üzere adanan oruç ve nafile oruçlar bu türdendir.

Bu oruçlara akşamdan niyet edilebileceği gibi, gündüz kuşluk vaktine kadar da niyet edilebilir. İmsak vaktinden önce niyet etmek daha faziletlidir. Kuşluk vaktine kadar niyet edebilmek için imsaktan sonra bir şey yememiş, içmemiş olması ve cinsel ilişkide bulunmamış olması gerekir.[254] Örneğin Ramazan ayında akşamdan uyuyakalan kişi kuşluk vaktinde (öğleden yaklaşık bir, bir buçuk saat önce) uyansa uyandığı zaman Ramazan orucuna niyet edebilir.

Adetli bir kadın Ramazan ayında geceleyin adetinin bittiğine kesin kanaat getirdiği halde sahura uyanır ve gusül alacak kadar vakti yoksa bu kişi önce sahurunu yapar. Niyet ederek oruca başlar. İmsak girmiş olsa dahi gusül abdesti (mazmaza ve istinşak yaparken boğazına su kaçırmamaya dikkat ederek) alır. Aynı şekilde kendisine gusül gereken kişi gusül alacak kadar vakti olmadığı zaman sahur yapar niyet eder ve oruca başlar daha sonra gusül alır.

Ramazan ayında oruca niyet ederken mutlak niyet geçerli olup, 'Ramazan orucunu tutmaya niyet ettim' demek şart değildir. Çünkü Ramazanda başka bir oruç yoktur. Ramazan ayı, farz olan Ramazan orucu için belirlenmiştir.[255]

Bununla birlikte geceden niyet edilmesi ve **"yarınki Ramazan orucuna"** şeklinde orucun belirlenmesi daha faziletlidir.

Ramazanın her günü için ayrı niyet edilmesi gerekir. Ayrıca herhangi

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bir oruca da ayrı ayrı niyet edilmesi gerekir.

2. İmsak vaktinden önce geceleyin niyet edilmesi gereken oruçlar.

Kaza, keffâret ve zamanı belirlenmeyen adak oruçlarına, önceki akşam güneş batımından imsak vaktine kadar geçen zaman diliminde niyet etmek gerekir. Bu oruçlara imsak vakti geçtikten sonra yapılan niyet geçersiz olmakla beraber“ kaza, keffâret veya adak orucuna” şeklinde belirtilmesi gerekir.

Şâfiî mezhebine göre ise nafile dışındaki tüm oruçlara geceden niyet edilmelidir. İmsak vaktine kadar niyet edilmemişse o günün orucu geçerli olmaz. Nafile oruçlara ise güneş tepe noktasına gelmeden öncesine kadar niyet edilebilir.[256]

Orucun Farzları

Bir ibadetle ilgili mutlaka yapılması emredilen şeylere o ibadetin farzları denir. Orucun farzları oruç tutmanın nasıl olacağını tarif eden temel unsurlardır.

Orucun farzları, rükünleri ve şartları olmak üzere iki sınıftır. Rükün, bir ibadetin aslî unsurlarını ifade eder. Örneğin, namaz için “kıraat”, “rüku”, “secde” bu niteliktedir.

Şart, yerine getirilmesi ve söz konusu ibadetin geçerli olabilmesi için gereken şeyleri ifade eder. Örneğin, namaz ibadetinin geçerli olması için abdest almak şarttır. Veya namaz kılmakla yükümlü olmak için akıllı, büluğa ermiş ve müslüman olması gerekir.

Orucun rüknü ise, oruç tutmakla yükümlü olan ve niyet ederek oruca başlayan kişinin orucu bozan şeylerden uzak durmasıdır. Şâfiî mezhebinde de orucun rüknü bunlardan ibarettir.

Orucun şartları, oruç ile yükümlü olmak için kişide aranan şartlar (vücub şartları), oruç ibadetinin yerine getirebilmek için gereken şartlar ve geçerli sayılması için bulunması gereken şartlar (sıhhat şartları) olmak üzere üç çeşittir.

1 - Bir kişinin oruç ibadetiyle yükümlü olması için gerekli olan

******ebook converter DEMO Watermarks*******

vücup şartları şöyledir:

- Müslüman olmak. Kâfirin tuttuğu oruç geçerli değildir.
- Akıllı olmak. Kişi temyiz sahibi olmalıdır. Bu nedenle delinin veya çocuğun tuttuğu oruç sahih olmaz.
- Ergenlik çağına gelmiş olmak.

Şâfiî mezhebi bunlara oruca engel olan ve oruç tutmamayı mübah kılan özürün bulunmaması şartını ilave etmişler.

Oruç tutmayı engelleyen özürler ve dinen geçerli olan mazeretler şunlardır:

- Günün herhangi bir saatinde hayız veya lohusa olunması
- Delilik veya baygınlığın tüm gün devam etmesi.

Oruç tutmamayı mübah kılan özürler şunlardır:

- Sahibini zarara uğratan veya şiddetli bir eleme/ağrıya ve gevşekliğe yol açan hastalıklar
- Yolcu olmak
- Oruç tutmaktan aciz kalmak

2 - Yükümlü olunan orucu zamanında yerine getirmenin gerekli olması için şu şartlar aranır:

- Sağlıklı olmak. Mükellef bir kişinin oruç ibadetini zamanında yerine getirebilmesi için oruç tutamayacak derecede hasta olmaması gerekir. Emrolunan vakit çıktıktan sonra iyileşir ve oruç tutabilecek sağlığa kavuşursa tutamadığı oruçları kaza etmesi gerekir. Fakat iyileşme durumu söz konusu olmazsa kaza etme mecburiyeti de kalmaz. Bunun yerine fidye vermesi gerekir.
- Mukim olmak. Dinen yolcu hükmünde olan kişinin Ramazan orucunu zamanında tutması gerekli değildir. Örneğin, Ramazan ayının başında yolculuğa çıkan bir kişi yolculuk hükmü devam ettiği sürece Ramazan orucunu tutmakla yükümlü değildir. Fakat tutarsa geçerlidir. Aynı kişi Ramazan ayının ortasında memleketine dönmüş ise geri kalan oruçları tutmakla yükümlüdür.
- Hayız ve lohusa olmamak. Hayızlı ve lohusa kadın oruç tutmakla yükümlü olmadığı gibi, dinimizce bu durumda olan kadınların oruç tutması da yasaklanmıştır. Hz. Aişe (r.anhâ) hayız hali sona eren kadının namazlarını kaza edip etmeyeceğini soran bir kadına "Resûlullah (s.a.s.)

******ebook converter DEMO Watermarks*******

zamanında ay halinden çıktığımızda bize oruçları kaza etmemiz emredilir, namazları kaza etmemiz emredilmezdi."[257]

3 - Tutulan orucun geçerli olması için gereken (sıhhat şartları) şunlardır:

- Niyet etmek
- Orucu bozan şeylerden uzak durmak
- Kadın ise hayızlı ve nifaslı olmaması

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[252] Serahsî, *el-Mebsût*, 3, 61; Kâsânî, *Bedâi'*, 2/580.
[253] Şeybânî, *el-Asl*, 283.
[254] Kâsânî, *Bedâi'*, 2/85.
[255] Mevsılî, *el-İhtiyâr*, 1/130 (397, 400).
[256] Şîrâzî, *el-Mühezzeb*, 1/331-332.
[257] Müslim, Hayız, 69 (335); bk. Buhârî, Hayız, 20 (321).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUCU BOZAN ŞEYLER

Başlanmış farz veya vâcip bir orucu dinen geçerli bir mazeret olmaksızın bozmak da günah olup Ramazan orucunun edasında duruma göre kazâ veya kazâ ile birlikte keffâret gerekir. Ramazan orucunun edası dışındaki farz veya vacip bir oruç mazerete binaen veya mazeretsiz bozulursa zimmetteki borç düşmediğinden başka bir zamanda tutulması yine farz veya vâciptir. Ancak Mâlikîler'e göre belirli zamanda tutulması adanmış orucun âdet görme ve hastalık gibi sebeplerle bozulması halinde kazâ edilmesi gerekmez. Genel olarak nâfile orucun da özürsüz olarak bozulmaması tavsiye edilmekle birlikte bozmanın hükmü mezheplere göre farklıdır. Özürlü veya özürsüz bozulduğunda kazâ edilmesi Hanefîler'e göre vâciptir; Şâfiî ve Hanbelîler'e göre kazâ edilmesi gerekmez, tavsiye edilir; Mâlikî mezhebinde hâkim kanaat bir özre dayalı olmaksızın bozulduğunda kazâ edilmesi gerektiği yönündedir.

Ramazan orucunu bozan bazı şeyler hem kaza hem de keffareti gerektirirken, bazı şeyler ise sadece kazayı gerektirir.

Keffaret, oruç tutmamanın değil, orucu bozmanın bir cezasıdır. Bunun için bir kişi, Ramazanda oruca niyet etmeyip oruç tutmasa bu tutmadığı orucun yerine kaza etmesi etmesi lazım. Ramazan ayında mazereti olmadığı hâlde oruç tutmayan müslüman büyük günah işlemiş olur. Allaha tövbe etmesi ve tutmadığı oruçları kaza etmesi gerekir.

a) Orucu Bozup Kaza ve Keffareti Gerektiren Şeyler

1. Mazeretsiz ve oruçlu olduğunu bilerek yenmesi adet olan bir şeyi yemek ve içmek. (Yenmesi adet edinilen şeyler buğday, arpa, pirinç veya bir susam tanesi vb. yiyecekler)

2. Oruçlu olduğunu bile bile cinsel ilişkide bulunmak.

3. Ramazan ayında oruçlu olduğunu bile bile sigara ve enfiye gibi keyif veren şeyler kullanmak.

Ramazanda oruçlu iken cinsi münasebette bulunma sebebiyle hem kaza ve hem de keffaretin vacip olduğu hususunda bütün mezhepler aynı

******ebook converter DEMO Watermarks*******

görüştedirler[258].

İkrah, hata, unutma gibi kasıtlı olmayan durumlar keffâreti gerektirmez.

Hanefîler ve Mâlikîler dahil fakihlerin bir grubuna göre ramazan orucunun cinsî münasebetle veya yeme içme ile bozulması aynı hükme tâbi iken

Şâfiîler başta olmak üzere diğer bir grup fıkıh alimine göre ramazan orucunun sadece cinsî münasebetle bozulması keffâret gerektirir, kasten de olsa yeme içme keffâreti gerektirmez. [259] **Yani Şâfiî mezhebine göre bir kişi Ramazan ayında orucunu bilerek yese bu oruç için sadece kaza etmek gerekir.**

Kadın bu işde gönüllü ise, bu kadın da keffaretle mükellef olur. Kocanın rızası yoksa hem kadın hem erkek keffaretle mükellef olur.[260] Kadının rızası yoksa kadına kaza, erkeğe keffaret gerekir.

Şafiîlerde keffaret cinsel ilişkide bulunan kocaya gerekir, bulunulan kadına keffaret gerekmez.[261]

Keffareti gerektirecek bir şey ile orucunu bozan kişi aynı gün oruç tutmamayı mübah kılan ve tutmayı haram kılan bir özür meydana gelirse keffaret düşer, yani keffaret orucu tutması gerekmez. Örneğin: Ramazanda oruca niyetlenen bir kişi orucunu bilerek bozmuş olsa ve aynı gün oruç tutamayacak halde hastalansa veya kadın adet görmeye başlasa bu oruç için keffaret tutması gerekmez. Sadece kaza tutması gerekir. Ancak bu mazeret kendi rızasına göre meydana gelen bir durum ise durum değişir. Örneğin: aynı kişi keffâretten kurtulmak için yola çıksa yolculuk mazeretini kullanamaz. Yine keffâretle mükellef olur.

Ramazan orucunda birden fazla keffaret gerektiren durum meydana gelse de o kişiye tek keffaret tutmak vacip olur. Ayrıca bozduğu her orucu kaza etmesi gerekir.

Ancak her Ramazanı ayrı ayrı değerlendirmek lazımdır. Keffâretin ödenmesinden sonra başlanıp kasten bozulan Ramazan orucu için yeni bir keffaret gerekir.[262]

Keffaret oruçlarının aralıksız tutulması gerekir.[263]

b) Orucu Bozup, Yalnız Kazayı Gerektiren Şeyler

1. Yolculuk, hastalık gibi oruç tutmamayı mubah kılan hallerden biri

******ebook converter DEMO Watermarks*******

nedeniyle orucu bozmak sadece kazayı gerektirir.

2. Hata ile orucu bozulması kazayı gerektirir. Örneğin: Abdest esnasında ağzına ve burnuna su alırken kendi elinde olmayarak boğazına su kaçması gibi. Boğazına kaçan kar veya yağmuru kendi isteği olmayarak yutmak da hata ile orucu bozmaya girer ve rızası dışında olan bu davranıştandolayı da kaza gerekir.

Yine örneğin: Güneş batmadığı hâlde, battı zannederek iftar etmek ve İmsak vakti geçtiği hâlde daha vakit vardır zannederek yemek ve içmek.

3. İkrah ile orucu bozmak kazayı gerektirir. Başkasının zorlaması ile bir şeyler yemek.

4. Kendi isteği ile ağız dolusu kusmak. İsteği dışında kusmak (çok da olsa) orucu bozmaz.

5. Dişleri arasında nohut tanesi kadar kalan yemek kırıntısını yutmak. Çünkü insan dişlerinin arasındaki gıda artıkları ile beslenmez. Ayrıca bu miktarı çok az olan bir şeydir.

6. Beslenme amacı ve anlamı taşımayan, yenilmesi doğal karşılanmayan şeyleri yemek. (Örneğin: Taş, toprak, demir, kurşun, benzin, altın, gümüş gibi şeyleri yutmak kaza gerektirir. Çiğ nohut, pirinç gibi baklagiller, ağaç kabuğu, ham ayva, kabuklu yumurta, bir avuç tuz, böcek gibi haşerat, kusmuk, ceviz ve fındık gibi kabuklu yiyecekleri kabuğuyla yutmak da yenilmesi adet edinilmemiş, doğal olmayan yiyeceklerdir.) Çünkü bunlarla gıdalanmak kastedilmez.

7. Cinsel ilişki dışında kadına dokunmak veya öpmek sonucu boşalmak.

8. Ramazan orucunun dışındaki diğer oruçlar bozulduğunda sadece kaza gerekir, keffaret gerekmez. Örneğin keffaret ve adak orucuna başlayan kişi bu oruçları bozduğunda bire bir kazası gerekir.

9. Kendisine kan verilen kişinin orucu bozulur. Kaza gerekir.

10. Uyku halinde bir şey yiyip içmek kazayı gerektirir.

11. Dışardan ağza alınan bir cisim tadı boğazda hissedilecek şekilde yalayıp tükrüğü yutulsa oruç bozulur.

12. Endoskopi veya kolonoskopi yaptırmak; makat veya ferçten ultrason çektirmek; yeme, içme anlamına gelmemekle birlikte, çoğunlukla cihaz içinden su verildiği için oruç bozulur. Ancak söz konusu işlemlerde cihazların kullanımı sırasında sindirim sistemine su, yağ vb. gıda özelliği

******ebook converter DEMO Watermarks*******

taşıyan bir madde girmemesi durumunda endoskopi, kolonoskopi yaptırmak; makat veya ferçten ultrason çektirmek orucu bozmaz.[264]

13. Anestezi acı ileten sinir yolları üzerinde iletimin değişik seviyelerde engellenmesi demektir. Lokal, bölgesel ve genel anestezi olmak üzere, üç türlü anestezi vardır. Küçük ameliyatlarda ameliyat bölgesinin yakın çevresine iletimi engelleyen ilaçların verilmesi ile oluşan anesteziye lokal anestezi (sınırlı uyuşturma) denir. Vücudun daha geniş bölgeleri, örneğin belden aşağısı veya bir yarısı iletimin omurilik düzeyinde engellenmesi için omuriliğe veya omuriliğe varmadan geniş bir sinir grubunun oluşturduğu bağlantı yerleri üzerine ilaç verilerek oluşturulan anesteziye bölgesel anestezi denir. Hastanın uyutulup ağrının duyulması beyin düzeyinde engellenirse, bu tür anesteziye genel anestezi denir.

Anestezi, nefes yolu veya iğne ile vücuda ilaç verilerek oluşturulmaktadır. Nefes yolu veya iğne ile yapılan anestezi, mideye ulaşmadığı gibi, yeme-içme anlamı da taşımamaktadır. Ancak bölgesel ve genel anestezide, acil durumlarda ilaç ve sıvı vermek amacıyla damar yolu açılarak, bu açıklık işlem süresince serum vermek suretiyle sağlanmaktadır. Bu itibarla, lokal anestezi (sınırlı uyuşturma) orucun sıhhatine engel değildir. Bölgesel ve genel anestezide serum verildiği için oruç bozulur[265].

14. Lavman yaptırmak işleminde iki durum söz konusudur; kalın bağırsaklarda su, glikoz ve bazı tuzlar emildiği için, gıda içeren sıvının bağırsaklara verilmesi veya orucu bozacak kadar su emilecek şekilde verilen suyun bağırsakta kalması durumunda oruç bozulur[266]

15. Böbrek yetmezliği hastalarına uygulanan diyaliz, periton diyalizi, hemodiyaliz olmak üzere iki çeşittir.

Periton diyalizi, karın boşluğuna verilen özel bir solüsyon aracılığı ile hastanın kendi karın zarı kullanılarak kanın zararlı maddelerden arındırılması ve sıvı dengesinin sağlanması işlemidir. Hemodiyaliz ise, kanın vücut dışında bir makine yardımı ile temizlenip vücuda geri verilmesi işlemidir. Kan bir iğne aracılığı ile hastanın kolundan alınır. Hemodiyaliz makinası, diyalizör denen bir filtreden kanı sürekli geçirerek zararlı maddeleri ve fazla suyu filtre eder. Filtre edilen temiz kan ikinci bir iğne ile hastanın damarına geri verilir. Bu işlem yapılırken

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bazen, gıda içerikli sıvı verilmesi gerekmektedir.

Buna göre hastaya herhangi bir sıvı maddesi verilmeden gerçekleştirilen hemodiyalizde oruç bozulmaz. Diğer diyaliz çeşitlerinde ise, vücuda gıda içerikli sıvı verildiği için oruç bozulur[267].

16. Trombosit için kanıvermek: Normal kan verme yöntemiyle trombosit alımında sadece kan vermek söz konusudur. Hz. Peygamberin (s.a.s.) oruçluyken kan aldırdığı yönündeki rivayetleri değerlendiren İslam âlimleri kan verenin orucunun bozulmayacağını ifade etmişlerdir[268].

Aferez cihazıyla trombosit alımında ise kan bağışçısının bir kolundan cihaz vasıtasıyla kan çekilir ve kandaki trombositler cihaz içinde ayrıştırılarak diğer koldan bağışçıya tekrar geri verilir; kanın pıhtılaşmasını önlemek için de cihaz setinin içi iki farklı serumla doldurulur. Vücuda kan ve serumun verildiği bu uygulama orucu bozar. Aferez cihazıyla trombosit vermek isteyen bağışçıların bunun yerine normal kan verme yöntemini kullanmaları veya iftar ile sahur arasında bu uygulamayı tatbik ettirmeleri gerekir.

17. İrrigasyonda kalın bağırsaklara verilen su (yaklaşık 1000-1500 ml) orucu bozacak nitelikte olduğu ve bağırsaklarda emilecek kadar kaldığı için oruç bozulmuş olur. Bu durumda bozulan oruç için keffâret değil yalnızca kaza gerekir. Bu yüzden irrigasyon yaptıracak olan kolostomi hastasının bu işlemi bir zorluk olmayacaksa iftar ve imsak vakitleri arasında yaptırması daha uygundur. Ancak böyle bir durum söz konusu değilse ya da çok meşakkatli olacaksa bu kimse, irrigasyon yaptıracağı gün oruç tutmaz ve tutamadığı bu orucu Ramazan'dan sonra kaza eder.

18. Ağız ve burundan alınıp mideye ulaşan her şey orucu bozar. Bu itibarla, ağız kokusunu önlemek veya diş ağrısını gidermek maksadı ile ağza sıkılan sprey ve benzeri maddeler yutulur da mideye ulaşırsa orucu bozar, yutulmazsa bozmaz.

Günümüzde üretilen sakızlarda, ağızda çözülen katkı maddeleri bulunduğundan, ne kadar dikkat edilirse edilsin bunların yutulmasından kaçınmak mümkün değildir. Bu sebeple bu tür sakız çiğnemek orucu bozar.[269] Öte yandan, hangi sakızın orucu bozmayan türden olduğu bilinemeyeceğinden oruçlu iken sakız çiğnemekten sakınılmalıdır.

Bunlardan biri ile orucu bozulan kimsenin akşama kadar yememesi,

******ebook converter DEMO Watermarks*******

içmemesi ve cinsel ilişkide bulunmaması gerekir.

Oruca niyetlenen kadın, gündüz ayhali veya lohusa olursa, orucunu bozması lazımdır. Ancak kadın, henüz ayhali olmadan âdet günümdür diyerek orucunu bozmamalıdır.

Hasta ve yolcu olup oruç tutmayan kimseler açıktan olmamak şartıyla yiyip içebilirler.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[258] Mevsılî, *el-İhtiyâr*, 1/137.

[259] Ali İhsan Yitik, "Oruç" maddesi, *DİA*.

[260] Mevsılî, *el-İhtiyâr*, 1/138.

[261] Komisyon, *el-Fıkhu'l-menhecî 'alâ mezhebil'-İmâmi'ş-Şâfiî*, 2/95.

[262] İbnü'l-Hümam, *Feth*, 2/261.

[263] İbn Nüceym, *el-Bahr*, 2/278.

[264] DİYK 22.09.2005 tarihli karar; bk. Kâsânî, *Bedâi'*, 2/98; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, 3/367, 369, 376.

[265] DİYK 22.09.2005 tarihli karar; bk. Mergînânî, *el-Hidâye*, 2/263-264; Kâsânî, *Bedâi'*, 2/98.

[266] DİYK 22. 09. 2005 tarihli karar; bk. Merğînânî, *el-Hidâye*, 2/263-264; Kâsânî, *Bedâi'*, 2/98; Mergînânî, *el-Hidâye*, 2/263.

[267] DİYK 22. 09. 2005 tarihli karar; bk. Merğînânî, *el-Hidâye*, 2/263-264; Kâsânî, *Bedâi'*, 2/98.

[268] Buhârî, Savm, 32 (1938-1939); Müslim, Sıyâm, 75 (1109) İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 4/50-52.

[269] İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, 3/395-396.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUCU BOZMAYAN ŞEYLER

1. Oruçlu olduğunu unutarak yemek, içmek ve cinsel ilişkide bulunmak.

Peygamber Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse oruçlu olduğunu unutarak yer, içerse orucunu tamamlasın, (sakın bozmasın)**. Çünkü onu, Allah yedirmiş, içirmiştir."**[270]

Unutarak yiyip içerken oruçlu olduğunu hatırlarsa hemen ağzını boşaltıp yıkar ve oruca devam eder. Oruçlu olduğunu hatırladıktan sonra boğazından aşağıya bir şey geçerse orucu bozulur.

2. Kadınların fercinden kullanılan fitiller, orucu bozmaz. Makattan kullanılan fitiller ise, her ne kadar sindirim sistemine dâhil olmakta ise de, sindirim ince bağırsaklarda tamamlandığı, fitillerde gıda verme özelliği bulunmadığı ve makattan fitil almak, yemek ve içmek anlamına gelmediği için, orucu bozmaz.

3. Bir suya dalıp kulağına su kaçırması halinde oruç bozulmaz. Ağzına ve burnuna su kaçırması halinde orucu bozulur.

4. Kendi isteği olmayarak boğazına toz ve duman girmesi. Yemeğin buharı, tadı boğazda hissedilse bile orucu bozmaz.

5. Miktarı ne olursa olsun kendiliğinden gelen kusuntu orucu bozmaz. Aynı şekilde mideden ansızın ağza yükselip tekrar mideye dönen şeyler de oruca zarar vermez. Kişinin kendi isteği ile ağız dolusu kusması hâlinde ise oruç bozulur.

6. Uyurken ihtilam olmak.

7. Eşini öpmek, sarılmak.

8. Geceleyin cünüp olan kimsenin sabaha kadar yıkanmayıp gündüz yıkanması.

9. Dişleri arasında sahur yemeğinden kalan ve nohut miktarından az olan kırıntıyı yutmak.

10. Makyaj yapmak, saç boyamak, ağda ve epilasyon işlemlerinde vücuda bir şey girmediği için orucu bozmaz.

11. Merhem, ilaçlı band ve nikotin bandı orucu bozmaz. Vücuda

******ebook converter DEMO Watermarks*******

sürülen yağ, merhem gibi maddeler, deri üzerindeki gözenekler ve deri altındaki kılcal damarlar yoluyla emilerek kana karışmaktadır. Ancak cildin bu emişi, çok az ve yavaş olmaktadır. Diğer taraftan bu işlem yeme, içme ve beslenme anlamına da gelmemektedir.[271]

12. Oruçlu iken böbrek taşı kırdırmak orucu bozmaz. Oruçlu olan bir kimsenin, vücuduna gıda verici bir madde enjekte edilmeden böbrek taşı kırdırmasıyla orucu bozulmaz. Bu operasyon esnasında böbreklere kan akması da orucu bozmaz.

13. Damardan verilen radyoaktif madde besleyici olmadığı için orucu bozmaz.

14. Göz damlası orucu bozmaz. Konunun uzmanlarından alınan bilgilere göre, göze damlatılan ilaç, miktar olarak çok az (1 mililitrenin 1/20'si olan 50 mikrolitre) olup bunun bir kısmı gözün kırpılmasıyla dışarıya atılmakta, bir kısmı gözde, göz ile burun boşluğunu birleştiren kanallarda ve mukozasında mesâmat (gözenekler) yolu ile emilerek vücuda alınmaktadır. Kaldı ki bu işlem yeme içme yani gıdalanma anlamı da taşımamaktadır. Dolayısıyla göz damlası orucu bozmaz.[272]

15. Kulak damlası orucu bozmaz. Kulak ile boğaz arasında bir kanal bulunmaktadır. Ancak kulak zarı bu kanalı tıkadığından, ilaç boğaza ulaşmaz. Bu nedenle kulağa damlatılan ilaç orucu bozmaz. Kulak zarında delik bulunsa bile, kulağa damlatılan ilaç, kulak içerisinde emileceği için, ilaç ya hiç mideye ulaşmayacak ya da çok azı ulaşacaktır. Kaldı ki bu işlem yeme içme yani gıdalanma anlamı da taşımamaktadır. Dolayısıyla kulak damlası orucu bozmaz.[273]

16. Kulağın yıkattırılması orucu bozmaz. Kulak ile boğaz arasında bir kanal bulunmaktadır. Ancak kulak zarı bu kanalı tıkadığından, su boğaza ulaşmaz. Bu nedenle kulağın yıkattırılması orucu bozmaz. Ancak kulak zarının delik olması durumunda, kulak yıkattırılırken suyun mideye ulaşması mümkündür. Bu itibarla, yıkama sırasında suyun mideye ulaşması hâlinde oruç bozulur.[274]

17. Anjiyo yaptırmak orucu bozmaz. Halk arasında anjiyo olarak bilinen operasyon, teşhis ve tedaviye yönelik olarak uygulanmaktadır. Anjiyografi vücut damarlarının görüntülenmesi demektir. Damar içine damarların görünür hâle gelmesini sağlayan ve kontrast madde olarak tanımlanan ilaç verilerek, anjiyogram adı verilen filmler elde edilir.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Anjiyografi sayesinde organları besleyen damarlar görüntülenerek damar hastalıkları veya bu damarlardan beslenen organlara ait tanı koydurucu bilgiler edinilir. Tedaviye yönelik olarak uygulanan anjiyonun klasik yöntemi anjiyoplastidir. Bu ise, dar veya tam tıkalı damarların balon ya da stent denilen özel araçlarla tekrar açılması için yapılır. Bu bilgiler ışığında gerek anjiyografi, gerekse anjiyoplasti operasyonlarında yemek ve içmek anlamı bulunmadığından, oruç bozulmaz.[275]

18. Biyopsi yaptırmak orucu bozmaz. Tahlil amacıyla vücudun herhangi bir organından parça alınması (biyopsi), orucu bozmaz.[276]

19. Kalp hastalarının dil altı hapı, doğrudan ağız dokusu tarafından emilip kana karışarak kalp krizini önlemektedir. Söz konusu hap ağız içinde emilip yok olduğundan mideye bir şey ulaşmamaktadır. Bu itibarla, dilaltı hapı kullanmak orucu bozmaz

20. Burun damlası, tedavi amacıyla buruna damlatılan ilacın bir damlası, yaklaşık 0, 06 cm3 tür. Bunun bir kısmı da burun çeperleri tarafından emilmekte, çok az bir kısmı mideye ulaşmaktadır. Bu da, mazmazadan (ağzı su ile çalkalamadan) sonra ağızda kalan rutubette olduğu gibi orucu bozacak düzeyde görülmemiştir. Kaldı ki bu işlem yeme içme yani gıdalanma anlamı da taşımamaktadır. Dolayısıyla burun damlası orucu bozmaz.

21. Aşı olmak ve iğne yaptırmak: Ağrı dindirmek, tedavi etmek, vücudun direncini artırmak, gıda vermek gibi amaçlarla enjeksiyon yapılmaktadır. Gıda ve keyif verici olmayan enjeksiyonlar, yemek ve içmek anlamına gelmediklerinden orucu bozmazlar. Ancak gıda ve/veya keyif verici enjeksiyonlar orucu bozar.[277] Şeker hastalarının kullandıkları insülin iğnesi bu nitelikte olmadığı için orucu bozmaz.

22. İdrar kanalının görüntülenmesi için kanala ilaç damlatılması orucu bozmaz.

23. Ağzına gelen balgamı ve tükrük yutmak orucu bozmaz.

24. Akupunktur, vücutta belirli noktalara iğne batırarak çeşitli hastalıkları tedavi etme metodudur. Orucu bozan şeyler kapsamında olmadığı yani vücudu beslemesi ve gıdalandırması söz konusu olmadığından akupunktur yaptırmak orucu bozmaz.

25. Kan vermek orucu bozmaz. Ama kan almak bozar.

26. Astım hastalarının kullandığı sprey ve astım ilacı orucu bozmaz.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Astım hastaları, soluk almayı rahatlatacak özel spreyi ağızlarına püskürterek oruç tutabilirler. Ağza püskürtülen bu ilaçlar orucu bozmaz. Çünkü bu spreyden bir kullanımda 1/20 ml. gibi çok az bir miktar ağza sıkılmaktadır. Bunun da önemli bir kısmı ağız ve nefes boruları cidarları tarafından emilip yok olmaktadır. Bundan geriye kalan miktarın tükürükle mideye ulaştığı konusunda ise, kesin bir bilgi yoktur.

27. Diş tedavisi orucu bozmaz. Tedavi sırasında ağrı kesici iğne yaptırmak orucu bozmaz. Ancak çıkan kan, karıştığı tükürüğe eşit veya daha fazla olursa yutulması hâlinde oruç bozulur ve kaza edilmesi gerekir. Daha az miktarda olan kan ise dikkate alınmaz.[278]

28. Yıkanmak, ağız ve burnundan su girip de sindirim organına ulaşmadıkça, orucuna zarar vermez. Nitekim Hz. Âişe ve Ümmü Seleme, **Hz. Peygamberin (s.a.s.) Ramazan'da imsaktan sonra yıkandıklarını haber vermişlerdir.**[279] **Bu itibarla, ağız ve burundan mideye su kaçırmamak şartıyla oruçlu kişi yıkanabilir.**[280]

29. Diş fırçalamak,misvak kullanmak orucu bozmaz. Boğaza su kaçırmadan ağzı su ile çalkalamak orucu bozmadığı gibi diş fırçalamakla da oruç bozulmaz.[281] Bununla birlikte, diş macununun veya suyun boğaza kaçması hâlinde oruç bozulur.

30. Ağzına aldığı mesela, dişine koyduğu ilacın tadını boğazda hissetmek.

31. Gözlerine sürme çekmek orucu bozmaz.

32. Radyoterapi ışın tedavisi olduğu için orucu bozmaz.

33. Kemoterapi esnasında ağızdan alınan ilaç orucu bozar ve kazayı gerektirir. Çünkü ağızdan alınan mideye inen her şey orucu bozar. Ancak damardan alınan ilaç orucu bozmaz.

34. Ağız kokusunu önlemek veya diş ağrısını gidermek maksadı ile ağza sıkılan sprey ve benzeri maddeler yutulur da mideye ulaşırsa orucu bozar, yutulmazsa bozmaz.

Günümüzde üretilen sakızlarda, ağızda çözülen katkı maddeleri bulunduğundan, ne kadar dikkat edilirse edilsin bunların yutulmasından kaçınmak mümkün değildir. Bu sebeple bu tür sakız çiğnemek orucu bozar.[282] Öte yandan, hangi sakızın orucu bozmayan türden olduğu

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bilinemeyeceğinden oruçlu iken sakız çiğnemekten sakınılmalıdır.

Orucun Kaza ve Keffâreti Nasıl Tutulur?

Kaza gerektiren durumlardan biri meydana geldiğinde bire bir şeklinde kaza edilirken; keffâret yukarıda da değindiğimiz gibi ara vermeksizin iki ay tutmak suretiyle gerçekleşir. Keffâret, Ramazan orucunu mazeretsiz bile bile bozmanın cezası olduğundan ayrıca bozulan orucun kazası da tutulmalıdır.

Orucu kasten, yani mazereti olmadığı halde bilerek bozmak, Ramazan'ın hürmetine saygısızlıktır ve büyük günahtır. **Hz. Peygamber (s.a.s), orucunu bu şekilde bozanların keffâret ile yükümlü olacaklarını belirtmiştir.**[283]

Ramazan orucu öbür aylarda kaza edilirken bilerek bozulsa yine kaza lazım gelir, keffâret icap etmez.

Keffâret orucu, ara verilmeden peş peşe tutulacağı için Ramazan ayına ve oruç tutulması haram olan günlere rastlamaması lazımdır.

Keffâret orucuna kameri aylardan birinin ilk gününde başlanırsa o ay bitene kadar oruç tutulur. Bu aylardan ikisi de yirmi dokuzar gün olsa bile iki tam ay oruç tutulduğu için keffâret tamamlanmış olur.

Ayın ilk günü değil de diğer günlerde başlanırsa hiç ara vermeden 60 gün oruç tutularak keffâret tamamlanır.[284] Herhangi bir sebeple keffâret orucuna ara verilir veya eksik tutulursa, yeniden başlayıp altmış günü kesintisiz tamamlamak lazımdır. Kadınlar keffâret orucu tutarken araya giren ayhali günlerini tutmazlar, âdet hâlleri bitince ara vermeden temiz günlerinde oruca devam ederek 60 günü tamamlarlar. Kadın, âdet hâli bittiği hâlde temiz olan günlerinde oruç tutmayarak keffâret orucuna ara verirse, keffârete yeniden başlaması gerekir.

Aynı Ramazan'da veya değişik Ramazan aylarında birkaç defa keffâreti gerektirecek şekilde orucunu bozan kimseye bunların hepsi için bir keffâret orucu yeterli olur. Ancak keffâreti yerine getirdikten sonra yine kasten orucunu bozarsa bundan dolayı da ayrıca keffâret icap eder.

Dinen geçerli bir mazeret bulunması halinde keffâret gerekmez. Bu mazeretler üç grupta toplanabilir:

a) Orucun ertelenmesini veya bozulmasını meşrû kılan durumlar: İnsanın iradesi dışında oluşan âdet görme gibi bir durum orucu

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bozduktan sonra meydana gelirse keffâret hükmünü düşürür, yolculuk gibi isteğe bağlı bir durumun orucu bozduktan sonra meydana gelmesi ise keffâreti engellemez.[285]

b) Vakit hakkındaki yanlışlık: Örneğin akşam vaktinin girdiğini düşünerek veya saati yanlış görerek orucunu açana keffâret gerekmez.

c) Makûl bilgi yanlışlığı: Unutarak yedikten sonra bunun orucu bozduğunu düşündüğünden yemeye devam ederse keffâret gerekmez.

Yaşlı veya hasta olup keffâret orucu tutmaya gücü yetmeyen kimse, keffâret olarak altmış fakiri sabah akşam yedirip doyurur veya yemek parasını fakirin eline verir. Bir günlük yiyecek bir fitre miktarıdır.

Fitre miktarı bu parayı ayrı ayrı altmış fakire verebileceği gibi, her gün bir fitre miktarı olmak üzere altmış gün boyunca her gün ayrı ayrı bir kişiye de verebilir. Altmış günlük yiyeceği veya fitre miktarı olan değerini tek seferde bir günde bir kişiye verirse sadece bir günlük yerine geçer. Ancak oruç fidyesinin tümü tek kişiye de verilebilir.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[270] Buhârî, Savm, 26 (1933); Eymân, 15 (6669); Müslim, Sıyâm, 171 (1155).

[271] Bk. Merğînânî, *el-Hidâye*, 2/263-264; Kâsânî, *Bedâi*‘, 2/ 98; İbn Âbidîn, *Reddü’l-muhtâr*, 3/366-367.

[272] Kâsânî, *Bedâi*‘, 2/98.

[273] Merğînânî, *el-Hidâye*, 2/263; Kâsânî, *Bedâi*‘, 2/98; İbn Âbidîn, *Reddü’l-muhtâr*, 3/367, 376.

[274] DİYK 22. 09. 2005 tarihli karar; bk. Merğînânî, el-Hidâye, 2/263; Kâsânî, *Bedâi*‘, 2/98; İbn Âbidîn, *Reddü’l-muhtâr*, 3/367, 376.

[275] DİYK 22. 09. 2005 tarihli karar; bk. Kâsânî, *Bedâi*‘, 2/98.

[276] DİYK 22. 09. 2005 tarihli karar; bk. Merğînânî, *el-Hidâye*, 2/263-264, Kâsânî, *Bedâi*‘, 2/98.

[277] DİYK 22. 09. 2005 tarihli karar.

[278] Haddâd, *el-Cevhera*, 1/173.

[279] Buhârî, Savm, 25 (1930-1932).

[280] *el-Fetâva’l-Hindiyye*, 1/220.

[281] *el-Fetâva’l-Hindiyye*, 1/220.

[282] İbn Âbidîn, *Reddü’l-muhtâr*, 3/395/396.

[283] Buhârî, Savm, 30 (1936); Hibe, 20 (2600); Nafakât, 13 (5368); Müslim, Sıyâm, 81-84 (1111).

[284] İbn Nüceym, *el-Bahr*, 2/278.

[285] İbrahim Kâfi Dönmez, “Oruç” maddesi, *DİA*.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUCUN SÜNNETLERİ

Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) yaptığı ve bize de tavsiye ettiği şeylere sünnet denir. Oruç için de birtakım sünnetler mevcuttur.

Sahura kalkmak

Sevgili Peygamberimiz, oruç tutulacak günün öncesi tan yeri ağarmadan kalkıp yemek yemeyi tavsiye etmiş ve şöyle buyurmuştur:

تَسَحَّرُوا؛ فَإِنَّ فِى السَّحُورِ بَرَكَةً

"Sahur yemeği yiyiniz. Çünkü sahurda bereket vardır".[286]

Sahura kalkmak gündüzün tutulacak oruç için dirençli olmayı sağlayacağından faziletlidir. Hükmü müstehaptır (yapılırsa sevap kazandırır, yapılmazsa zararı olmaz). Nitekim bu durumu Peygamber Efendimiz,

اِسْتَعِينُوا بِطَعَامِ السَّحَرِ عَلَى صِيَامِ النَّهَارِ، وَبِالْقَيْلُولَةِ عَلَى قِيَامِ اللَّيْلِ

"Sahur yemeği ile gündüz tutacağınız oruca; öğle üzeri uykusuyla da (kaylûle) teheccüd namazına güç kazanın" diye açıklamıştır.[287]

İftar etmek ve oruçlulara iftar ikramında bulunmak

Oruç tutan kimse akşam ezanının okunması ile birlikte helal ve temiz gıdalardan yemek ve içmek suretiyle orucunu tamamlar. Buna da 'iftar' denir.

İftarda acele etmek sünnettir. Peygamberimiz (s.a.s.) güneşin batmış olduğu kesinleştikten sonra ve namazdan önce iftarda acele etmeyi tavsiye etmiştir. Peygamberimiz (s.a.s.)

لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ

"İftar etmekte acele ettikleri sürece insanlar hayır içinde olurlar" buyurmuştur.[288]

İftar'ın hurma, tatlı ve su gibi şeylerle yapılması müstehaptır.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Peygamberimiz (s.a.s.),

إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيُفْطِرْ عَلَى تَمْرٍ، فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ تَمْرًا فَالْمَاءُ، فَإِنَّهُ طَهُورٌ

"Biriniz orucunu açacağı zaman hurma ile açsın. Çünkü hurma berekettir. Eğer hurma bulamazsa su ile açsın. Çünkü su temizdir."[289]

İftarın sadece su ve hurmayla açılabileceği düşünülmemelidir. Bunlar Peygamberimiz'in (s.a.s.) tavsiyesi ve sünnetidir. Elbette diğer helal ve temiz yiyecek ve içeceklerle de oruç açılabilir.

Oruç tutan kimselere iftar ettirmek de sünnettir. Bunu da iftar daveti düzenleyerek oruçlu kimseleri davet etmek şeklinde olabileceği gibi, iftarlık alıp yemeleri için onlara para bağışı yapmak şeklinde de olabilir.

Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s.)

مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِ الصَّائِمِ شَيْئًا

"Kim bir oruçluya iftar ettirirse, iftar ettirdiği kimsenin sevabı kadar ona da sevap yazılır, iftar edenin sevabından da bir şey eksiltmez" buyurmuştur.[290]

İftar sırasında dua etmek de sünnettir.

Allah'ın Resûlü (s.a.s.) iftar ettikten sonra şöyle dua ederdi:

اَللَّهُمَّ لَكَ صُمْتُ، وَعَلَى رِزْقِكَ اَفْطَرْتُ؛ ذَهَبَ الظَّمَأُ وَابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ وَثَبَتَ الْأَجْرُ اِنْ شَاءَ اَللّٰهُ

"Allah'ım, senin için oruç tuttum, verdiğin rızıkla orucumu açtım Susuzluk gitti, damarlar ıslandı, inşallah mükâfat da gerçekleşti"[291]

Kendisini güçsüz bırakacak durumlardan kaçınmak

Oruç tutan kişinin bedeninin ihtiyaçlarını gözetmesi, dengeli ve sağlıklı beslenmesi gerekir ki ibadet ederken bedenine zarar verecek etkilerden

******ebook converter DEMO Watermarks*******

korunsun.

Mekruh olan oruçlarda belirttiğimiz gibi iki günü birleştirerek oruç tutmak sağlığı etkileyeceği için ve bedenin üzerimizdeki emanetine zarar verdiği için harama yakın mekruh sayılmıştır.

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edilen bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmaktadır:

«نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْوِصَالِ»، قَالُوا: فَإِنَّكَ تُوَاصِلُ، قَالَ: «أَيُّكُمْ مِثْلِي، إِنِّي أَبِيتُ يُطْعِمُنِي رَبِّي وَيَسْقِينِ»

Resûlullah (s.a.s.) visal orucu tutmayı yasakladı. Ona;

—"Ey Allah'ın Resûlü, siz visal orucu tutuyorsunuz" dediklerinde ,

—"Hanginiz benim gibisiniz? Rabbim beni geceleyin yedirip içiriyor" *cevabını verdi.*[292]

Oruçlunun Sevap Kazanma Yolları

Oruç tutan kişinin özellikle de Ramazan ayında fazladan sevap kazanabileceği birçok yol mevcuttur. Bunlardan bazılarını şöyle özetleyebiliriz:

- Sahura kalkmak, sahuru olabildiğince son vaktine kadar geciktirmek.
- İftarı yapmada acele davranmak. Burada kastedilen bir bardak suyla, hurmayla veya bir çorbayla orucu açmaktır. Arkasından akşam namazını kılıp asıl yemeği biraz geciktirmek sağlık uzmanları tarafından tavsiye edilmektedir. Yemeği hızlı ve acele yemek anlaşılmamalıdır.
- Orucu mümkünse hurma, su veya herhangi tatlı bir şeyle açmak.
- İftar esnasında el açıp dua etmek.
- Oruçlu bir mü'mini iftar ettirmek, iftar vakti ikramlarda bulunmak.
- Ramazan ayında yakınlara, fakirlere -diğer aylara oranla- daha fazla yardımda bulunmak, daha çok sadaka vermek.
- Oruçlu iken lüzumsuz sözlerden kaçınmak.
- Kötü bir olayla karşılaştığında "ben oruçluyum" demek.
- Kuran okumak ve mukâbele yapmak. Mukâbele, sesli olarak bir kişinin Kur'an okuması ve diğerlerinin dinleyerek ve ellerindeki mushaflardan takip etmesi şeklinde yapılır.
- İtikâfa girmek.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[286] Buhârî, Savm, 20 (1923); Müslim, Sıyâm, 45 (1095).

[287] İbn Mâce, Sıyam, 22 (1693).

[288] Buhârî, Savm, 45 (1957); Müslim, Sıyâm, 48 (1098).

[289] Tirmizî, Savm, 10 (658); Savm, 12 (698); bk. Ebû Dâvûd, Sıyâm, 21 (2355).

[290] Tirmizî, Savm, 82 (807); İbn Mâce, Sıyâm, 45 (1746).

[291] Bk. Ebû Dâvûd, Savm, 22 (2357-2358).

[292] Buhârî, Temennî, 9 (7242); Hudûd, 42 (6851); Müslim, Sıyâm, 57-58 (1103).

******ebook converter DEMO Watermarks*******

KİMLER ORUÇ TUTMAYABİLİR?

Herhangi bir mazereti olmadan Ramazan ayında oruç tutmamak hem günahtır, hem de cezası vardır. Bazı özel durumları olan kimseler Ramazan orucunu tutmayabilir veya başlamış olduğu orucu bozabilir. Bu kişilerin sonradan ilk fırsatta tutamadığı oruçları kaza etmesi gerekir.

Gebe ve Emzikli Olmak: Gebe veya emzikli olan bir kadın, oruç tuttuğu takdirde kendisine veya çocuğuna bir zarar geleceğinden korkarsa oruç tutmayabilir. Bu konuda güvenilir bir doktorun tavsiyesine başvurulmalıdır. Gebelik ve emziklilik hali sona erince tutamadığı günleri kaza eder.

Hastalık: Hasta eğer oruç tutması halinde hastalığının artmasından veya uzamasından korkarsa oruç tutmayabilir. Hastalığı geçince tutamadığı oruçları kaza eder. En doğrusu bu konudaki kararı güvenilir bir doktora sorarak vermektir.

Hastaya bakım görevini üstelenen kimseler de oruç tutması halinde zayıf düşecek ve hastaya gerekli bakımı yapamayacak ise ve hastanın hayatının tehlikeye düşmesi söz konusu olacaksa oruç tutmayabilir. Böyle bir tehlike yoksa hastaya bakan kişinin gücü yetiyorsa orucunu tutması gerekir, başka zamana ertelemesi doğru olmaz.

Yolculuk: Ramazan ayında yaşadığı yerden asgari 90 km. mesafeye yolculuğa çıkan kimse isterse oruç tutmayabilir. Yolculuk bitince tutmadığı günleri kaza eder.

Oruç tutmasında bir güçlük yoksa yolcunun oruç tutması daha hayırlıdır.

Yaşlılık ve Düşkünlük: Vücudu günden güne güçsüzleşen ve oruca dayanamayan iyice ihtiyarlamış olan kimseler oruç tutmayabilir. Bunlar sonradan da orucu kaza edemeyecekleri için tutamadıkları her günün orucunun yerine fidye verirler. İyileşme ümidi olmayan hastalar da böyledir. Bu fidye ramazan ayı başladıktan sonra verilmelidir.

Şiddetli Açlık ve Susuzluk: Oruçlu bir kimse açlık veya susuzluk

******ebook converter DEMO Watermarks*******

sebebiyle sağlığının bozulmasından veya vücuduna ciddi bir zarar geleceğinden korkarsa, orucunu bozabilir. Sonra uygun bir zamanda tutamadığı oruçları kaza eder.

Tehdit edilmek: Oruçlu bir kişi orucunu bozması için ölümle veya vücuduna bir zarar verilmekle tehdit edilirse orucunu bozabilir. Bozduğu orucu sonra tutar.

İşi gereği sürekli yolculuk yapan kişiler oruçlarını nasıl tutarlar?

Ramazan orucunu vaktinde yapmayı engelleyen mazeretlerden biri de yolculuktur. Cenab-ı Allah bu mazeretleri bize Kur'an- Kerim'de bildiriyor.

فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا اَوْ عَلٰى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ اَيَّامٍ اُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَاَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

"İçinizden hasta veya yolcu olan, başka günlerden sayısınca tutar. Orucu tutmakta zorlananlar için bir yoksulun (günlük) yiyeceği kadar fidye yeterlidir. Bir iyiliği mecbur olmadan yapan için bu (yaptığı) iyidir. Ama orucu tutmanız -bilirseniz- sizin için daha hayırlıdır."[293]

Ramazan'da yolcu olan kişiler oruçlarını mümkün olduğunca tutmaya çalışırlar. Ve iftar ve sahurlarını da bulundukları yerin saatine göre yaparlar. Kıtalar arası uçak yolculuğu yapanların bu kadar uzun mesafe gitme durumlarında oruca niyet etmemesi daha uygundur.

Fakat yolculuk esnasında oruç tutmakta zorlanırlarsa, uygun zamanda kaza etmek şartıyla yolculuk süresince oruçlarını tutmayarak erteleyebilirler. Mesleği şoför, kaptan, makinist, pilot olan kişilerin zorlandıkları sürece bu ruhsattan yaralanmalarında bir sakınca yoktur.

Sürekli yolcu olan bu kişiler ertelemek zorunda kaldıkları Ramazan oruçlarını imkân buldukları ilk fırsatta kaza etmelidirler. Bu kişiler kaza da edemeyecek duruma düşerler ise sözgelimi artık oruç tutmalarına imkân vermeyen ve iyileşme ümidi olmayan bir hastalığa yakalanmak

******ebook converter DEMO Watermarks*******

gibi durumlarda tutamadıkları her bir günlük oruç için bir fidye verirler.

Ağır işlerde çalışmak oruca engel midir?

Ailesinin geçimini temin etme gibi birtakım mecburiyetler nedeniyle ağır şartlar altında zor işte çalışan kişiler, oruç tuttuklarında sağlığı zarar görecekse Ramazan orucunu tutmayabilir. Bu kişiler daha sonra müsait olduğu günlerde orucunu kaza edebilir, kaza edemiyorsa tutamadığı gün kadar fidye verebilir.[294]

Ancak bu şartlar altında çalışmak onun sağlığına zarar vermiyor ise Ramazan orucunu tutmak zorundadır. Hafif baş ağrısı, yorgunluk, halsizlik gibi haller söz konusu ise orucunu tutmak zorundadır. Çünkü bu haller mazeret kapsamında değildir.

Bununla beraber çok ağır olmayan günlük işlerde çalışmak orucu terk için mazeret sayılmaz. Çalıştığı iş zorlu ve ağır olmayıp, standardın üstünde verim almak gayesiyle şartları zorlaştırma ve bu nedenle sağlığını tehlikeye sokma durumu söz konusu ise bu kişinin işini hafifletmesi ve oruç tutması zorunludur. Çünkü verim arttırmak bir zorunluluk değildir. Herhangi bir mazereti olmayanların farz olan oruçları tutmamaları ise büyük günahtır. Zira Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse, Allah'ın tanıdığı bir ruhsat olmadan, Ramazan'da bir gün orucunu tutmazsa, bütün yılın orucu bile o günün yerini tutmaz."**[295]

Oruç Tutmaya Engel Olmayan Rahatsızlıklar

Cenab-ı Hak hiçbir kuluna taşımayacağı yükü yüklemez. Allah Teala Kur'an-ı Kerim'de buyurur ki:

لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا

"Allah hiçbir kimseyi, gücünün yetmediği bir şeyle yükümlü kılmaz."

İslâm dini ilke olarak kişileri güçlerinin yeteceği kadar sorumlu tutmuş, bedenen yapamayacakları ve yaptıkları takdirde büyük sıkıntıya yol açan durumlarda kolaylaştırıcı hükümler getirmiştir. Bu genel kaideye göre farz olan Ramazan orucunu belli şartlar dahilinde erteleme kolaylığı sunmuştur. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur:

"Ey inananlar! Oruç sizden öncekilere farz kılındığı gibi, Allah'a

******ebook converter DEMO Watermarks*******

karşı gelmekten sakınasınız diye, size de sayılı günlerde farz kılındı. İçinizden hasta olan veya yolculukta bulunan, tutamadığı günler sayısınca diğer günlerde tutar. Oruca dayanamayanlar, bir düşkünü doyuracak kadar fidye verir. Kim gönülden iyilik yaparsa, o iyilik kendisinedir. Eğer bilirseniz, oruç tutmanız sizin için daha iyidir."[296]

İslâm dininin kullara sunduğu bu kolaylık Kur'an ve Sünnet'te belirtilen sebeplere dayandırılmıştır. Kişinin sağlığını tehdit eden durumlar orucu erteleme veya tutmama sebepleri kapsamına girmektedir.

Her zorlayıcı durum da oruç tutmamaya gerekçe olmaz. Sağlığını etkileyen fakat zarara uğratmayan mide yanması, halsizlik, kas ağrısı, eklem ağrısı, katlanılabilir baş ağrısı, karın ağrısı, açlığın verdiği yorgunluk gibi kişinin yaşam konforunu etkileyen rahatsızlıklar Ramazan orucunu vaktinde tutmama ve erteleme kolaylığı sağlamaz.

Oruç Tutamayanların Vereceği Fidye

Fidye, bir kimseyi sıkıntılı durumdan kurtarmak için ödenen bedeldir. Fıkıh terimi olarak düşman elindeki esiri kurtarmak için ödenen bedeli, ayrıca başta oruç ve hac olmak üzere bazı ibadetlerin eda edilmemesi veya edası sırasında birtakım kusurların işlenmesi halinde yerine getirilmesi gereken dinî-malî yükümlülüğü ifade eder.[297]

Kur'an-ı Kerim'de, **"Oruç tutmaya güç yetiremeyenler, bir yoksul doyumu fidye öder."**[298] buyrulmaktadır. Bu âyette geçen "güç yetirememek", yaşlılık ve iyileşme ümidi olmayan müzmin bir hastalık sebebiyle oruç tutamamayı ifade eder. Bu kimse, daha sonra tutamadığı oruçları kaza etme imkânı bulamazsa, her gününe karşılık bir fidye öder.[299] Fidye miktarı fıtır sadakası miktarıyla aynıdır.

Şâfiîlere göre Ramazan ayının kaza borcu herhangi bir mazeret olmaksızın yerine getirilmeden, öteki Ramazan gelecek olursa, kaza borcuna ilaveten bir de fidye ödeme yükümlülüğü ortaya çıkar.[300]

Şâfiî mezhebinde fidye ödeme yükümlüğünün ortaya çıktığı bir diğer mesele de gebe ve emzikli kadınlarla ilgilidir. Emzirme ve hamilelik sebebiyle çocuğunun sağlığı hakkında endişe duyan annelerin, oruç tutamadıkları günleri hem kaza etmeleri hem de fidye vermeleri gerekir. Fakat çocuk hakkında değil de kendileri hakkında endişe ederlerse o

******ebook converter DEMO Watermarks*******

zaman sadece kaza gerekir.[301]

Hac ve umre ile ilgili görevler yerine getirilirken meydana gelen bazı eksiklikler için uygulanması gereken maddi yaptırım da fidye kapsamına girer.[302]

Bir fidye, bir kişiyi bir gün doyuracak yiyecek miktarı veya bunun ücretidir. Bu da "sadaka-i fıtır" ile aynı miktarı ifade eder. Bu, fidyenin asgari ölçüsüdür. İmkânı olanların daha fazla vermesi daha iyidir.[303]

Kişinin vefatından sonra oruç fidyesi verilir mi?

Bakara 184. âyete göre, **oruç tutmaya dayanamayan veya mazeretleri sebebiyle Ramazan'da ve diğer zamanlarda oruç tutmaktan aciz kimselerin, her bir oruç günü için fidye ödemeleri gerekir.** Fakihlere göre mazeretli veya mazeretsiz oruç tutmamış ve kaza etmeden vefat etmiş olan kimselerin oruç borçları için de fidye ödeneceğini, hatta bu kimselerin bu konuda vasiyette bulunmaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[293] Bakara, 2/184.
[294] İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, 3/401.
[295] Ebû Dâvûd, Savm, 38 (2396); bk. Buhârî, Savm, 29.
[296] Bakara, 2/183-184.
[297] Salim Öğüt, Fidye maddesi, *DİA*.
[298] Bakara, 2/184.
[299] Serahsî, *el-Mebsût*, 3/100.
[300] Nevevî, *el-Mecmû'*, 6/364; Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc*, 1/645.
[301] Nevevî, *el-Mecmû'*, 6/267.
[302] Bk. Bakara, 2/196.
[303] Bakara, 2/184; Merğînânî, *el-Hidâye*, 2/270.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUÇLA İLGİLİ AKLA TAKILAN SORULAR

A) Oruçla İlgili Çeşitli Konular

Nafile olarak tutulan orucu özürsüz olarak bozmak mekruhtur. Herhangi bir sebeple bozulan nafile orucun kaza edilmesi gerekir.

Unutarak yiyip içen veya oruçlu iken kusan bir kimse, orucunun bozulduğunu zannederek yiyip içse, kaza etmesi gerekir. Fakat kusmakla orucunun bozulmadığını bildiği hâlde yer ve içerse kendisine hem kaza hem de keffâret gerekir.

Ramazan'da gündüz uyurken cünüp olan kimse, orucunun bozulduğunu zannederek yiyip içse, bundan dolayı orucun kaza edilmesi lazımdır. İhtilam olmanın orucu bozmadığını bildiği hâlde kasten yerse, kendisine kaza ve keffâret gerekir.

Dişler arasından çıkıp tükürüğe karışan kan, tükürükten fazla veya tükürüğe eşit olup yutulursa orucu bozar. Tükürükten az ise bozmaz.

Dişlerini fırçalayan kimse, orucunun bozulduğunu zannederek bile bile yiyip içse kendisine keffâret gerekir.

Abdest esnasında ağzına su alırken elinde olmayarak boğazına su kaçsa, eğer oruçlu olduğu hatırında ise orucu bozulur ve kazası gerekir. Eğer o esnada oruçlu olduğu hatırında değilse orucu bozulmaz.

Mukim olan (yaşadığı şehirde bulunan yani yolcu olmayan) bir kimse, geceleyin niyet edip oruca başladıktan sonra gündüz sefer mesafesi yolculuğa çıksa bile o günün orucunu tutması gerekir. Yola çıktıktan sonra orucunu bozduğu takdirde kaza lazım gelir. Yola çıkıp oturduğu yerleşim yerinin sınırlarını geçmeden orucunu bozarsa, kendisine keffâret gerekir.

Yolcu olan bir kimse, niyet edip oruca başladıktan sonra gündüz daha yolculuğu bitmeden veya yolculuğu sona erip memleketine döndükten sonra orucunu bozarsa kaza etmesi gerekir.

Ramazan ayından oruç borcu olan bir kimse, bunları kaza etmeden öbür Ramazan gelse önce Ramazan orucunu tutar, sonra önceki

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Ramazan'dan kalan borçlarım tutar.

Ramazan orucunu kaza ederken, bu oruçları isterse peş peşe, isterse aralıklı olarak tutar. Borçlarını bir an önce ödemesi bakımından peş peşe tutması daha iyidir.

Bir kadın Ramazan'da (henüz ayhali olmadan) ayhali günümdür diyerek orucunu bozsa ve o gün ayhali olmasa, eğer o günün orucuna niyet etmemiş ise kendisine kaza lazım gelir, eğer niyet edip oruca başladıktan sonra bozmuşsa kaza ve keffâret gerekir.

Bir kadın, oruçlu olduğu günde ayhali veya lohusa olsa, o günün orucunu kaza etmesi gerekir.

Abdestten sonra ağızda kalan yaşlık, orucu bozmaz.

Konuşurken tükürükle ıslanan dudaklarındaki tükürüğü yutmakla oruç bozulmaz.

Bir kimse hasta olduğu için Ramazan'da orucunu bozsa ve iyileşmeden ölse, kendisine bir şey gerekmez.

Ramazan'da bayılan bir kimse, baygınlığı birkaç gün devam ettiği takdirde, bayıldığı günü kaza etmez, çünkü niyet ederek o günün orucuna başlamıştır. Ondan sonraki günleri kaza eder.

Başlanan keffâret orucu bitmeden Ramazan ayı girerse, keffâretin yeniden tutulması gerekir.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ORUCU BOZAN ve BOZMAYAN MUAYENE ve TEDAVİ YÖNTEMLERİ[304]

1. Göz damlası

Uzman göz doktorların ifadelerine göre, göze damlatılan ilaç miktar olarak çok az (1 mililitrenin 1/20'si olan 50 mikrolitre) olup bunun bir kısmı gözün kırpılmasıyla dışarıya atılmakta, bir kısmı gözde, göz ile burun boşluğunu birleştiren kanallarda ve mukozasında mesamat yolu ile emilerek vücuda alınmaktadır.

Damlanın yok denilebilecek kadar çok az bir kısmının, sindirim kanalına ulaşma ihtimali bulunmaktadır. Bu bilgiler, yukarıdaki bilgilerle birlikte değerlendirildiğinde, göz damlası orucu bozmaz.

2. Burun damlası

Tedavi amacıyla buruna damlatılan ilacın bir damlası, yaklaşık 0,06 cm3'tür. Bunun bir kısmı da burun çeperleri tarafından emilmekte, çok az bir kısmı mideye ulaşmaktadır. Burun damlasının de orucu bozmayacağına hüküm verilmiştir.

3. Kulak damlası ve kulağın yıkattırılması

Kulak ile boğaz arasında da bir kanal bulunmaktadır. Ancak kulak zarı bu kanalı tıkadığından, su veya ilaç boğaza ulaşmaz. Bu nedenle kulağa damlatılan ilaç veya kulağın yıkattırılması orucu bozmaz.

Kulak zarında delik bulunsa bile, kulağa damlatılan ilaç, kulak içerisinde emileceği için, ilaç ya hiç mideye ulaşmayacak ya da çok azı ulaşacaktır. Daha önce de belirtildiği gibi, bu miktar oruçta affedilmiştir. Ancak kulak zarının delik olması durumunda, kulak yıkattırılırken suyun mideye ulaşması mümkündür. Bu itibarla, orucu bozacak kadar suyun

******ebook converter DEMO Watermarks*******

mideye ulaşması hâlinde oruç bozulur.

4. Dil altı hapları

Bazı kalp rahatsızlıklarında dil altına konulan ilaç, doğrudan ağız dokusu tarafından emilip kana karışarak kalp krizini önlemektedir. Söz konusu ilaç ağız içinde emilip yok olduğundan mideye bir şey ulaşmamaktadır. Bu da demektir ki kalp hastalarının dil altı hapı kullanmaları orucu bozmaz.

5. Astım hastalarının kullandığı sprey

Akciğer hastalarının kullandıkları spreyden, bir kullanımda 1/20 ml. gibi çok az bir miktar ağza sıkılmaktadır. Bunun da önemli bir kısmı ağız ve nefes borularında yok olmaktadır. Abdest alırken ağızda kalan su ile kıyaslandığında, bu miktarın çok az olduğu görülmektedir. Hâlbuki oruçlu, abdest alırken ağzına verdiği sudan geri kalan miktarın mideye ulaşması hâlinde orucun bozulmayacağı konusunda hadis[305] ve İslâm bilginlerinin oybirliği vardır. Ayrıca, misvaktan bazı kırıntıların ve kimyevi maddelerin mideye ulaşması kaçınılmaz olduğu hâlde, Hz. Peygamber'in oruçlu iken misvak kullandığı, sahih hadis kaynaklarında yer almaktadır.[306]

Bu itibarla astımlı hastaların, sağlığı oruç tutmalarına uygun olup başka bir hastalıkları da yoksa rahat nefes almalarını sağlamak amacıyla ağza püskürtülen oksijenli ilaç orucu bozmaz.

6. Endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektirmek

Midedeki hastalığı tespit amacıyla mideyi görüntülemek veya mideden parça almak için yaptırılan endoskopide, ağız yoluyla mideye tıbbi bir cihaz sarkıtılmakta ve işlem bittikten sonra çıkarılmaktadır. Kolonlardaki hastalığı teşhis etmek amacıyla, bağırsak içini görüntülemek veya parça almak için yapılan kolonoskopide, makattan bağırsaklara cihaz gönderilmekte ve işlem bittikten sonra çıkarılmaktadır.

Endoskopi veya kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektirmek, yeme, içme anlamına gelmemekle birlikte, çoğunlukla cihaz içinden su verildiği için oruç bozulur. Ancak söz konusu işlemlerde cihazların kullanımı sırasında sindirim sistemine su, yağ ve benzeri gıda

******ebook converter DEMO Watermarks*******

özelliği taşıyan bir madde girmemesi durumunda endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektirmek orucu bozmaz.

7. İdrar kanalının görüntülenmesi, kanala ilaç akıtılması

İdrar kanallarına giren cihazlar veya akıtılan ilaçlar orucu bozmaz.

8. Fitil kullanmak, lavman yaptırmak

Ağrı kesici, ateş düşürücü olarak veya diğer bazı amaçlarla makattan, mantar ve bazı kadın hastalıklarının tedavisinde ferçten fitil kullanılmaktadır.

Kadının ferci ile sindirim sistemleri arasında bir bağlantı bulunmadığından kadınların fercinden kullanılan fitiller, orucu bozmaz.

Makattan kullanılan fitiller ise her ne kadar sindirim sistemine dâhil olmakta ise de, sindirim ince bağırsaklarda tamamlandığı, fitillerde gıda verme özelliği bulunmadığı ve makattan fitil almak, yemek ve içmek anlamına gelmediği için, orucu bozmaz.

Lavman, tıbbi operasyon öncesi veya kabızlıkta kaim bağırsakta bulunan dışkının, anüsten içeriye, sıvı verilerek dışarı çıkarılmasıdır.

Lavman yaptırmak konusunda iki durum söz konusudur; kaim bağırsaklarda su, glikoz ve bazı tuzlar emildiği için, gıda içeren sıvının bağırsaklara verilmesi veya orucu bozacak kadar su emilecek şekilde verilen suyun bağırsakta kalması durumunda oruç bozulur. Ancak, suyun bağırsaklara verilmesinden sonra bekletilmeyip bağırsakların hemen temizlenmesi durumunda, verilen su ile birlikte bağırsaklarda bulunan dışkının dışarıya çıkarıldığı ve bu esnada emilen su da, çok az olduğu için oruç bozulmaz.

9. İğne yaptırmak, hastaya serum ve kan vermek

İğnenin orucu bozup bozmayacağı, kullanılış amacına göre değerlendirilebilir. Ağrıyı dindirmek, tedavi etmek, vücudun direncini artırmak, gıda vermek gibi amaçlarla enjeksiyon yapılmaktadır. Gıda ve keyif verici olmayan enjeksiyonlar, yemek ve içmek anlamına gelmediklerinden orucu bozmazlar. Ancak gıda ve/veya güç elde etmek için yapılan enjeksiyonlar orucu bozar. Hastaya serum veya kan verilmesi de, aynı

******ebook converter DEMO Watermarks*******

şekilde orucu bozar.

10. Anestezi

Acı ileten sinir yolları üzerinde iletimin değişik seviyelerde engellenmesi anestezi oluşturmaktadır. Lokal, bölgesel ve genel anestezi olmak üzere, üç türlü anestezi vardır.

Anestezi, nefes yolu veya iğne ile vücuda ilaç verilerek oluşturulmaktadır. Nefes yolu veya iğne ile yapılan anestezi, mideye ulaşmadığı gibi, yeme içme anlamı da taşımamaktadır. Ancak bölgesel ve genel anestezide, acil durumlarda ilaç ve sıvı vermek amacıyla damar yolu açılarak, bu açıklık işlem süresince serum vermek suretiyle sağlanmaktadır. Bu itibarla, lokal anestezi, orucun sıhhatine engel değildir. Bölgesel ve genel anestezide serum verildiği için oruç bozulur.

11. Diyaliz

Böbrek yetmezliği hastalarına uygulanan diyaliz, periton diyalizi, hemodiyaliz olmak üzere iki çeşittir.

Periton diyalizi, karın boşluğuna verilen özel bir solüsyon aracılığı ile hastanın kendi karın zarı kullanılarak kanın zararlı maddelerden arındırılması ve sıvı dengesinin sağlanması işlemidir. Hemodiyaliz ise kanın vücut dışında bir makine yardımı ile temizlenip vücuda geri verilmesi işlemidir. Kan bir iğne aracılığı ile hastanın kolundan alınır.

Hemodiyaliz makinesi, diyalizör denen bir filtreden kanı sürekli geçirerek zararlı maddeleri ve fazla suyu filtre eder. Filtre edilen temiz kan ikinci bir iğne ile hastanın damarına geri verilir. Bu işlem yapılırken bazen, gıda içerikli sıvı verilmesi gerekmektedir.

Buna göre hastaya herhangi bir sıvı maddesi verilmeden gerçekleştirilen hemodiyalizde oruç bozulmaz. Diğer diyaliz çeşitlerinde ise vücuda gıda içerikli sıvı verildiği için oruç bozulur.

12. Anjiyo yaptırmak

Halk arasında anjiyo olarak bilinen operasyon, teşhise yönelik (anjiyografi) ve tedaviye yönelik olarak uygulanmaktadır. Anjiyografi vücut damarlarının görüntülenmesi demektir. Damar içine damarların görünür hâle gelmesini sağlayan ve kontrast madde olarak tanımlanan ilaç verilerek, anjiyogram adı verilen filmler elde edilir. Anjiyografi

******ebook converter DEMO Watermarks*******

sayesinde organları besleyen damarlar görüntülenerek damar hastalıkları veya bu damarlardan beslenen organlara ait tanı koydurucu bilgiler edinilir. Tedaviye yönelik olarak uygulanan anjiyonun klasik yöntemi anjiyoplastidir. Bu ise dar veya tam tıkalı damarların balon ya da stent denilen özel araçlarla tekrar açılması için yapılır.

Bu bilgiler ışığında gerek anjiyografi, gerekse anjiyoplasti operasyonlarında yemek ve içmek anlamı bulunmadığından, oruç bozulmaz.

13. Biyopsi yaptırmak

Tahlil amacıyla vücudun herhangi bir organından parça alınması (biyopsi), orucu bozmaz.

14. Kan vermek

Kan vermenin orucu bozup bozmayacağı konusunda, Hz. Peygamber'den rivayet edilen "Hacamat yapanın ve yaptıranın orucu bozulur."[307] hadisinden hareketle bazı İslâm bilginleri kan vermekle orucun bozulacağını söylemişlerdir. Din bilginlerinin çoğunluğu ise Hz. Peygamber'in oruçlu iken hacamat olduğuna dair rivayeti[308] esas alarak kan vermenin orucu bozmayacağını söylemişlerdir.

Bu iki hadis ve diğer rivayetler birlikte değerlendirildiğinde, "***Hacamat yapanın ve yaptıranın orucu bozulur.***" hadisinin "hacamat yapanın ve yaptıranın orucu bozulma tehlikesiyle karşı karşıyadır." şeklinde anlaşılmalıdır.

Zira hacamat yapan kişi emerek kanı aldığı için boğazına kan kaçma ihtimali, hacamat yaptıranın ise zayıf düşeceğinden yeme içme zorunda kalma ihtimali bulunmaktadır. Nitekim Enes b. Mâlik de, hacamat yaptırmanın oruçluyu zayıf düşüreceğinden dolayı hoş karşılanmadığını söylemiştir.[309]

Bu değerlendirmeler sonucunda oruçlu iken kan vermenin orucu bozmadığına hükmedilmiştir.

15. Merhem ve ilaçlı bant

Deri üzerindeki gözenekler ve deri altındaki kılcal damarlar yoluyla vücuda sürülen yağ, merhem ve benzeri şeyler emilerek kana karışmaktadır. Ancak cildin bu emişi, çok az ve yavaş olmaktadır. Diğer taraftan bu yeme içme anlamına da gelmemektedir. Bu itibarla, deri

******ebook converter DEMO Watermarks*******

üzerine sürülen merhem, yapıştırılan ilaçlı bantlar orucu bozmaz.

16. Kronik Hastalıklar ve Devamlı Kullanılan İlaçlar

Kronik bir hastalığı olan ve düzenli ilaç alması gereken hastaların oruç tutmaları gerekmez. Çünkü Allah Teâla Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurmaktadır:

لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا

Allah hiçbir kimseyi, gücünün yetmediği bir şeyle yükümlü kılmaz. [310]

Eğer hastalıkları şifa bulup sona erdikten sonra kaza edebileceklerse tutamadıkları Ramazan oruçlarını kaza ederler. İyileşme ihtimali olmayan ve ömür boyu süren hastalık olması halinde oruç tutamadıkları her güne karşılık fidye öderler.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

[304] Bu bölümün hazırlanmasında 22.09.2005 tarihli Din İşleri Yüksek Kurulu Kararından faydalanılmıştır.

[305] Dârimî, Savm, 21 (1765).

[306] Tirmizî, Savm, 29 (725); bk. Buhârî, Savm, 27.

[307] Ebû Davûd, Sıyâm, 28 (2367-2371).

[308] Buhârî, Savm, 32 (1938-1939); Müslim, Sıyâm, 75 (1109).

[309] Buhârî, Savm, 32 (1940).

[310] Bakara, 2/286.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

İTİKÂF

İtikâf, niyet ederek bir camide durmak demektir. Ramazan'ın son on gününde itikâf, kifaye olarak sünnet-i müekkededir. Cemaatten biri itikâfa girince bu görev diğerlerinden düşmüş olur.

İtikâfın şartları, niyet etmek, oruçlu olmak, itikâfı beş vakit cemaatle namaz kılınan camide yapmak ve kadının ayhali ve lohusa hâlinde olmamasıdır. Kadın, camide değil, evinde namaz kıldığı odada itikâf yapar.

İtikâfın Âdâbı

1. Camilerin en çok cemaati olanında ve Ramazan'ın son on gününde itikâfa girmek.

2. İtikâf esnasında boş şeyler konuşmamak; Kur'an, hadis-i şerif ve peygamberlerin hayatına ait kitaplar okumak.

3. Temiz elbise giymek, güzel koku sürünmek.

İtikâfa giren kimse camide yer, içer, uyur ve ihtiyacı olan şeyleri camide alır. Bir şey almak için dışarı çıkarsa itikâfı bozulur.

Tuvalete gitmek, abdest almak ve gerekli ise gusül yapmak gibi tabii ihtiyaçları için camiden dışarı çıkar. Cuma namazı aynı yerde değil de başka yerde kılmıyorsa, cuma için bulunduğu yerden çıkıp oraya gidebilir. Cenaze namazı için dışarı çıkamaz.

Kendisine ve malına bir zarar geleceği korkusu ile ve zorla camiden çıkarılması durumunda başka bir camiye geçmek üzere camiden çıkabilir.

Bu zorunlu hâller dışında camiden çıkarsa itikâfı bozulur.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

FİTRE
(Fıtır Sadakası)

Borcundan ve aslî ihtiyaçlarından başka nisap miktarı malı veya onun değerinde parası olan Müslümanın fıtır sadakası vermesi vaciptir.

Buna kısaca "Fitre" denir. Fıtır sadakasının vacip olması için, malın üzerinden bir yıl geçmesi ve artıcı nitelikte olması şart değildir.

Fitre, Ramazan ayında fakirlere verilen bir sadakadır. Bayramdan önce verilmesi iyidir. Bayram günü veya daha sonra da verilebilir. Dinî ölçülere göre zengin olan kimsenin, hem kendisinin, hem de ergenlik çağına gelmemiş olan çocuklarının fitrelerini vermesi vacibdir.

Fakir olan çocuğun babası ölmüş veya fakir ise babasının babası torununun fitresini verir.

Bir kimse karısının ve büyük çocuklarının fitresini vermekle mükellef değildir. Bunlar zengin iseler fitrelerini kendilerinin vermesi lazımdır.

Karısının ve aile içindeki büyük çocuklarının fitrelerini onların izni olmadan verebilir. Aile içinde olmayan büyük çocukların fitrelerini ise onların izni ile verebilir. Bir kimse babasının ve anasının fitrelerini vermekle yükümlü değildir.

Fitre dört cins yiyecekten verilebilir:

Cinsi: / Miktarı:

1. Buğday / 1.460 Gram
2. Arpa / 2.920 Gram
3. Kuru Üzüm / 2.920 Gram
4. Hurma / 2.920 Gram

Bu gıda maddelerinin kendileri verilebileceği gibi, para olarak değerleri de verilir. Hangisi fakirin yararına ise onu vermek daha uygundur. Bu ölçüler fitrenin en az miktarlarıdır. Bundan daha azı fitre olarak verilmez. Fitrenin çoğu için bir sınır yoktur. Yani belirtilen miktarlardan daha fazlası da verilebilir. Mali durumu iyi olanların fitrelerini bu miktarlardan

******ebook converter DEMO Watermarks*******

fazla olarak vermeleri tavsiye edilir.

Bir fitre yalnız bir fakire verilir, ikiye bölünmez. Bir fakire birden fazla fitre verilebilir. Fitre niyet edilerek verilir. Ancak bunun fitre olduğunu fakire söylemek gerekmez, içinden niyet etmesi yeterlidir.

Zekât kimlere verilirse, fitre de onlara verilir. Bir özürden dolayı Ramazan'da oruç tutmayanlar da, nisap miktarı mal veya paraya sahip iseler fitrelerini vermekle yükümlüdürler. Varlıklı Müslümanlar fitre vermek suretiyle fakirlere bayram sevincini tattırırlar. Böylece, hem borcunu ödemiş hem de sevap kazanmış olurlar.

Yemin keffâreti yerine getirilirken on fakiri sabah akşam doyurmak veya on fakire fitre miktarı bir meblağ ödenmesi gerekmektedir.

Mâide sûresinin 89. âyetinde yemin keffâretinin nasıl yerine getirileceği bildirilirken, **"Ailenize yedirdiğinizin orta hallisinden on yoksulu doyurmak"** ifadesi yer almaktadır. Her ne kadar bu âyet yemin keffâreti ile ilgili ise de, Ramazan'da verilmesi gereken fitre ile yemin keffâreti için verilecek miktann aynı olması, fitre verirken hangi ölçüleri göz önünde bulundurmamız gerektiği hususunda bize yol göstermektedir.

Buna göre Ramazan'da fitreyi veren kişinin normal olarak yediği sabah ve akşam yemeklerinin parasal değerini hesap etmesi ve fitre miktarını kendi sofrasındaki yemekleri dikkate alarak vermesi daha uygun olur.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

DUA

Sübhâne Rabbiye'l-'aliyyi'l-a'le'l-vehhâb. el-Hamdü lillâh el-hamdü lillâh sümme el-hamdü lillâh. Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîhi 'alâ külli hâlin ve fî külli hîn. Hamden kemâ yenbeğî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih. Ve sallallâhu 'alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihî ve sahbihî ve men tebi'ahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tâhirîn.

Yâ Rabbe'l-âlemîn! Âcizâne nâçizâne yapmış olduğumuz cümle hayırlarımızı, hasenâtımızı, ibadat'u taatımızı, hatm-i Kur'ân-ı Kerîm'leri, tesbihleri ve sâir ibadet ve taatlerimizi, oruçlarımızı, zikirlerimizi, hatm-i hâcegânlarımızı lütfunla kereminle kabul eyle. Duaları kabul edicisin yâ Rabbi! Yâ Rabbi! Hatimler hürmetine, Peygamber Efendimiz'in hürmetine, şu duamızı reddetme, ahsen ve etemm olarak kabul eyle yâ Rabbi! Havz-ı kereminden gayb hazinelerinin kapılarını aç yâ Rabbi! Hadsiz hesapsız rahmetlere erdir. Lütufları, ihsanları, ikramları, bağışları saç yâ Rabbi!

Yâ Rabbe'l-âlemîn! Hâsıl olan bu ucur-u mesûbâtı bizler severek sayarak, evvelen ve hâsseten Peygamber Efendimiz Muhammed-i Mustafâ *aleyhi efdalü's-salavâti ve ekmelü't-tahiyyâti ve't-teslîmât* hazretlerinin Medine-i Münevvere'deki o Ravza-ı Mutahhara'sına âcizâne, nâçizâne, muhibbâne, fakîrâne arz, hibe ve hediye eyledik, vâsıl eyle yâ Rabbi! Rûh-ı peygamberlerini şu hediyelerimizden haberdar, hoşnut ve razı eyle yâ Rabbi!

Peygamber Efendimiz'in sevgisine, şefaatine, rızasına, teveccühüne, iltifatına nâil eyle yâ Rabbi! Âhirette Peygamber Efendimiz'in komşusu olmayı nasip eyle yâ Rabbi! Peygamber Efendimiz'in cemalini şu dâr-ı dünyâda da sık sık görmeyi nasip eyle yâ Rabbi! Tasavvuf erbâbı büyüklerimizin bahsettiği *fenâ fi'r-resûl*, *fenâ fi'llah* ve *bekâ bi'llah* makamlarını ihsan eyle yâ Rabbi! Ve cemâl-i Resûlullah'ın gözümüzde daima nümâyân olmasını bizlere nasip eyle yâ Rabbi!

Peygamber Efendimiz'in o mübarek âl'inin, ashâbının, etbâının, zevcât-ı tâhirât ümmehât-ı mü'minîn validelerimizin, evlatlarının, zürriyetlerinin, ehl-i beytinin, ensârın, muhâcirînin ve hâsseten hulefâ-i

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Resûlullah'ın ve aşere-i mübeşşerenin ve bütün sahâbe-i kirâmın ruhlarına dereceleri üzere ayrı ayrı hediye eyledik, vâsıl eyle yâ Rabbi!

Peygamber Efendimiz'in hakiki ve mânevî vârisleri ve ümmetin hakiki ve mânevî halifeleri, mürşidîn-i kirâm, sâdât ve meşâyih-i turuk-u aliyyemizin cümlesinin ruhlarına hediye eyledik, dereceleri üzere hepsine ayrı ayrı ikram eyle yâ Rabbi! Ebû Bekir es-Sıddîk ve Aliy-yi Murtazâ efendilerimizden müteselsilen bugünümüze kadar ve kendisinden feyz aldığımız çok kıymetli, çok muhterem Hocamız Muhammed Zâhid-i Bursevî'ye kadar turuk-u aliyyelerimizden güzerân eylemiş olan cümle sâdât ve meşâyihimizin, esâtîzimizin, tarikat büyüklerimizin ve onların halifelerinin ruhlarına hediye eyledik, vâsıl eyle yâ Rabbi!

Cümle evliyâullâh-ı mukarrabînin ruhlarına hediye eyledik, vâsıl eyle yâ Rabbi! Bu evliyâullah mürşidîn-i kirâm büyüklerimizin himmetlerine, teveccühlerine, mânevî yardımlarına ve iltifatlarına cümlemizi nâil eyle yâ Rabbi! Bizi o sevgili kullarınla beraber eyle yâ Rabbi! Onlarla beraber haşreyle yâ Rabbi! Onlara verdiğin o mârifetullahtan, muhabbetullahtan, aşkullahtan bizlere de ihsan eyle yâ Rabbi!

Onların yolunda yürümeyi, Peygamber Efendimiz'in sünnetini şu asırda ihyâ etmeyi cümlemize nasip eyle yâ Rabbi! Peygamber Efendimiz'in yolunda yürüyen, sünnet-i seniyyeyi canlandıranlara yüz şehid sevabı verileceği hadîs-i şerîfte müjdelenmiş.[311] Bizi o yüzlerce şehid sevaplarını kazananlardan eyle yâ Rabbi!

Giyimimizde kuşamımızda, ahlâkımızda, yaşayışımızda, davranışlarımızda hareketlerimizde, ibadetlerimizde taatlerimizde bizi bid'atin her çeşidinden koru yâ Rabbi! Sünnet-i seniyye-i nebeviyyeyi yaşamayı, yaşatmayı, ihyâ etmeyi, tatbik etmeyi nasip eyle yâ Rabbi! Böylece Peygamber Efendimiz'in sevgisine, iltifatına ermeyi nasip eyle yâ Rabbi!

İbadetleri kabul olan kullarından eyle yâ Rabbi! Bid'at ehlinin ibadetlerini; namazını, niyazını, orucunu, haccını, farzını, nafilesini, sadakasını kabul etmeyeceğini Peygamber Efendimiz hadîs-i şerîfte bildirmiş;[312] bizi bid'at ehli olmaktan koru yâ Rabbi! Çalışıp çalışıp da ibadetleri boşa gidenlerden eyleme yâ Rabbi! İbadetleri kabul olanlardan eyle yâ Rabbi! Azı çoğa sayılanlardan eyle yâ Rabbi! Eksiğine kusuruna

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bakılmayanlardan eyle yâ Rabbi! Makbul kullarından eyle yâ Rabbi!

Yâ Rabbi! Şu beldemizin medâr-ı iftihârı enbiyâullahın, adını bildiğimiz Yûşâ *aleyhisselam*'ın ve buralara Peygamber Efendimiz'in müjdesine ermek maksadıyla ordularla zahmetler çekerek cihadlar ederek gelmiş ve buralarda kalmış olan beldemizin medâr-ı iftihârı sahâbe-i kirâma ve hâsseten mihmandâr-ı Peygamberî Ebû Eyyûb el-Ensârî Hâlid b. Zeyd Efendimiz hazretlerinin rûh-ı pâklerine hediye eyledik, vâsıl eyle yâ Rabbi!

Şu beldeleri senin rızanı kazanmak için cihad ederek, asırlarca ter dökerek can vererek kanlarını topraklara saçarak şehid olarak gazi olarak fethetmiş ve bize emanet ve yadigâr bırakmış olan o ecdâd-ı gâziyânımızın, şehidlerimizin, mücahidlerin ruhlarına hediye eyledik, vâsıl eyle yâ Rabbi! Şühedânın şefaatlerine de bizleri nâil eyle yâ Rabbi! Şu beldeleri onlardan bize emanet intikal ettirdin, bize hüsn-ü hâl nasip eyle. Bizim kötü hâlimizden ve içimizdeki süfehânın hatalarından dolayı şu ecdâd yadigârı emanetleri elimizden kâfirlere geçirtme yâ Rabbi!

İslâm beldelerini kâfirlerin ellerine geçirtme yâ Rabbi! Şu ezanlar okuduğumuz, namazlar kıldığımız, camiler bina ettiğimiz, her taşının altında bir şehidin yattığı diyarları kâfirlere çiğnetme yâ Rabbi! Zalimleri, fâsıkları, fâcirlerin kâfirlerin yardakçılarını, onları beğenip onların yoluna gidenleri musallat etme yâ Rabbi! Sana müttakî kullarını nasip eyle yâ Rabbi! Beldelerimizi, mallarımızı, ırzlarımızı, şereflerimizi ve namuslarımızı pâyimâl ettirme yâ Rabbi!

İstilaya uğramış İslâm beldelerini kurtar yâ Rabbi! Biz burada rahatız yâ Rabbi! Hürriyet içinde olduğumuz için camimizde namaz kılıyoruz, dua ediyoruz, oruç tutuyoruz. Aç kalsak da akşam yemek olduğunu biliyoruz. Akşamüstü sevine sevine iftar sofrasına oturuyoruz. Dünyanın başka yerlerinde bunları bulamayan nice kardeşlerimiz var. Onlar belki mânevî makam bakımından bizden daha yüksek ama takdîr-i İlâhî düşmanların arasında kalmışlar. Onlara yardım eyle yâ Rabbi! Onları galip eyle yâ Rabbi! Onları kâfirlere ezdirme yâ Rabbi! Mallarını, ırzlarını, topraklarını kâfirlere çiğnettirme yâ Rabbi! Katillerden, zalimlerden, kâfirlerden müslümanların âhını, intikamını al yâ Rabbi! Kâfirleri kahreyle yâ Rabbi! Zalimlerin bir gün perişan olduğunu yakın zamanda şu gözlerimize

******ebook converter DEMO Watermarks*******

göster.

O kardeşlerimize her yönden her türlü yardımlar yapmayı da bizlere nasip eyle yâ Rabbi! Onların dullarını, yetimlerini kollamayı, korumayı nasip eyle yâ Rabbi! Çocuklarına bakmayı nasip eyle yâ Rabbi! O çocukları kâfirler ayrıca yağmalayıp hıristiyan yetiştirir. Onların eline evlatlarımızı düşürme yâ Rabbi! Kıyamete kadar bizim evlatlarımızı imandan sonra küfre düşürme yâ Rabbi! İslâm'dan ayırma yâ Rabbi! İzzetten sonra zillete uğratma yâ Rabbi! Kısmî de olsa hürriyetten sonra esarete düşürme yâ Rabbi! Nusretinle teyit ve takviye eyle yâ Rabbi! Bize yardım eyle yâ Rabbi!

Evet hatalarımızdan dolayıdır, İslâm'a bağlılıktaki gevşeklikten dolayıdır. Belki bunlar senin cezandır, belki onların derecesi artsın diyedir. Ceza ise cezayı kaldır yâ Rabbi! Mübarek günler hürmetine affeyle yâ Rabbi! Bu kadar ceza yetsin yâ Rabbi! Bundan sonra taltif eyle yâ Rabbi! Onlara da güzel günler göster yâ Rabbi! Komşusu açken kendisi tok yatan hakiki müslüman, gerçek mü'min olamaz.[313] Onların sevgisini, yardım duygusunu onlara hizmet imkânını bizden esirgeme yâ Rabbi! Bizi o şuurdan mahrum etme yâ Rabbi!

Eskiden İslâm diyarı olan yerleri kâfirlerden tekrar aldığımız gibi hiç İslâm diyarı olmamış yerlere de senin dinini yayıp götürmeyi nasip eyle yâ Rabbi! Dünyanın her yerinde seyahat imkânları var. Gidip gezilebiliyor; konuşma imkânları oluyor, çalışma imkânları oluyor. Senin dinini sahâbe-i kirâmın ahlâkı üzere dünyanın her yerine götürüp yaymayı, İslâm'ı oralarda öğretmeyi, oradaki insanların elimizden hidayete ermesini, o şerefi kazanmamızı bizlere nasip eyle.

Yâ Rabbi! Rahat içinde yaşadığımız, elimizde fırsatların imkânların olduğu beldelerde İslâm'ı tam öğrenip tam uygulamayı nasip eyle. Bizi gafletten kurtar yâ Rabbi! Bizi cehaletten kurtar yâ Rabbi! Bizim içimizde sevmediğin ne gibi hâl ve huy, düşünce fikir ve kanaat varsa onlardan bizi pâk eyle yâ Rabbi! İçimizi dışımızı yıka, pâk eyle yâ Rabbi! Bizi sevdiğin huylarla huylandır yâ Rabbi! Bizi sevdiğin hâllerle hâllendir yâ Rabbi! Bizi sevdiğin yollarda yürüt yâ Rabbi! Bizi sevdiğin güzel ahlâka sahip eyle yâ Rabbi!

Oruç tutmaktan, Ramazan ayından maksat mânevî eğitimdir. Mânevî eğitimimizi güzel yapmamızı, kötülüklerden, kötü huylardan kurtulup

******ebook converter DEMO Watermarks*******

sevdiğin iyi bir kul olmamızı cümlemize nasip eyle. Ramazan'dan sonra Ramazan içinde kazandığımız güzel hasletleri, huyları tekrar elden çıkarttırma yâ Rabbi! Kazandığımız güzel imtihanı ve takvâ üzere bundan sonra ömrümüz boyu rızana uygun yaşamayı nasip eyle. Ömrümüz boyu camide, zikirde, Kur'ân'da, oruçta, namazda niyazda hayırda hasenâtta gayretli eyle yâ Rabbi!

Yâ Rabbe'l-âlemîn! Ailelerimizi, evlatlarımızı, akrabalarımızı ıslah eyle! Yanlış fikirde olanları doğru yola getir yâ Rabbi! Beldelerimizdeki İslâm'a aykırı hareket eden edebsiz, dinsiz, kâfir, cahil, fâsık fâcirlere fırsat verme yâ Rabbi! Onların tesirlerini izâle eyle yâ Rabbi! İyi insanları söz sahibi eyle, beldelerimize iyiliği hâkim eyle yâ Rabbi!

Cümlemize helâl ve temiz, tâhir ve pâk ve tiyb kazançlar nasip eyle yâ Rabbi! İnsan harama bulaşırsa sevmezsin yâ Rabbi! Haram lokma yerse ibadetini kabul etmezsin yâ Rabbi! Bizi faizden, haramdan, günahla kazanılmış her çeşit çirkin ve pis kazançtan uzak eyle yâ Rabbi! Sevdiğin helâl kazançlarla perverde eyle yâ Rabbi! Evimize haram lokma götürtme yâ Rabbi! Evlatlarımıza haram lokma yedirtme yâ Rabbi! Evlatlarımıza abdestsiz süt bile verdirtme yâ Rabbi! Onları takvâ ehli olarak yetiştirmeyi nasip eyle yâ Rabbi!

Yâ Rabbi! Vücutlarımıza sıhhatler âfiyetler ihsan eyle. İhtiyar da olsak dinç yaşamayı nasip eyle. Erzel-i ömür gösterme yâ Rabbi! Kavî, kuvvetli müslüman senin daha çok sevdiğin ve daha hayırlı insandır. Hem maddeten hem mânen, hem ilmen hem zikren, hem kalben hem kavlen, hem sıhhaten hem bedenen hem ruhen tam sıhhatli eyle yâ Rabbi! Kale gibi eyle yâ Rabbi! Küfrün ufacık esintilerinden sallandırma yâ Rabbi! Ufacık kâfirlerin gayretçiklerinden ayağımızı kaydırma yâ Rabbi! İmanımıza gölge düşürme yâ Rabbi! Kalbimizi tereddütlere düşürme yâ Rabbi!

Yâ Rabbe'l-âlemîn! Hastalık sevap kazanma vesilesidir. Hasta olup da sabredersek günahlarımız affolunur, silinir, pâklanır. Hasta olan kardeşlerimizi affeyle yâ Rabbi! Onların vücutlarına da sıhhat ve âfiyetler ihsan eyle. Yakın zamanda acil şifalar, devalar ihsan eyle.

Evvelki senelerce aramızda olup da şimdi aramızdan ayrılmış yakın zamanda âhirete göçmüş kardeşlerimiz, akrabamız, dostlarımız, sevdiklerimiz var. Hatırlayınca gözlerimiz yaşarıyor, boynumuz

******ebook converter DEMO Watermarks*******

bükülüyor yâ Rabbi! Onların da ruhlarını şâd eyle, kabirlerini cennet bahçesi eyle, makamlarını âlâ eyle, şu dualarımızdan kabirlerine nurlar yağdır, rahmetine gark eyle yâ Rabbi! Şu dualarımızdan onları da haberdar ve hissedar eyle. Memnun ve mesrur eyle, sevindir yâ Rabbi! Ruhlarını mesrur, ruhlarını ziyade eyle yâ Rabbi!

Bizi senden gayrıya muhtaç etme yâ Rabbi! Sana elimizi açtık, başkasına el açtırma yâ Rabbi! Senin kapına geldik, başka kapıya gönderme yâ Rabbi! Mahrum etme yâ Rabbi!

Yâ Rabbi! Sen gizliyi âşikârı bilirsin. Bizim bilmediklerimizi de bize neyin daha çok lazım olduğunu da sen bilirsin, bizim neye en çok muhtaç olduğumuzu da sen bilirsin; biz bilmeyiz, doğruyu tespit edemeyiz, yanlışı isteriz. Zenginlik isteriz, mevki makam isteriz, belki hayırlı olur belki hayırlı olmaz. Sen daha iyi bilirsin yâ Rabbi! Dünyanın ve âhiretin bizim için hayırlı olan her türlü hayırlarını, nimetlerini, güzelliklerini, iyiliklerini, imkânlarını, sıhhatlerini, âfiyetlerini, zenginliklerini, varlıklarını senden lütf u kereminden hayırlısıyla isteriz, ihsan eyle yâ Rabbi! Fazl u kereminle bizleri ganî eyle, ağniyâ-i şâkirînden eyle yâ Rabbi!

Dünyanın ve âhiretin bildiğimiz bilmediğimiz, aklımıza gelen gelmeyen, gözümüze görünen görünmeyen, her türlü şerden, şerliden, tehlike ve kötülüklerden sana sığınırız; sen bizi onlardan koru yâ Rabbi! Bizi o tehlikelere düşürme, o şerlere uğratma yâ Rabbi! Görünmeyen düşmanlardan, en büyük düşman şeytanın şerrinden koru yâ Rabbi!

En büyük düşmanlarımızdan birisi şu içimizde, ıslah edemediğimiz nefisleri[314] yenmeyi nasip eyle yâ Rabbi! Nefsimizi güzel terbiye etmeyi nasip eyle. Güzel ilhamlarla muteber derecesine getir yâ Rabbi! Hakkın, hakikatin, İslâm'ın mâneviyâtının, tasavvufun güzelliklerini anlayıp itmi'nan derecesine getirip mutmainne nefisler eyle yâ Rabbi! Ondan sonraki yüksek makamlara da vâsıl eyle yâ Rabbi! Nefs-i mutmainneden olanlardan eyle yâ Rabbi! **"Râdıyeten merdiyyeten cennetime girin."**[315] diye davet edilecek nefislerden eyle yâ Rabbi!

Yâ Rabbe'l-âlemîn! Bizi cahillikten kurtar. Bizi zulmetten nuruna kavuştur. Gözümüzden perdeleri kaldır yâ Rabbi! Basîretlerimizi aç yâ Rabbi! Kalbimizin kilitlerini aç yâ Rabbi! Kalbimizi yıka yâ Rabbi! Kalbimizi nurlandır yâ Rabbi! Kalbimizi mârifetinle canlandır yâ Rabbi!

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Diri kalp eyle yâ Rabbi! Ölü kalp etme yâ Rabbi!

Yâ Rabbe'l-âlemîn! Cümlemize sıhhatli, âfiyetli, kuvvetli, ecirli, sevaplı uzun ömürler ihsan et. Bu uzun ömürlerimizin bir saniyesini boş geçirmeyip senin rızan yolunda geçirmeyi nasip eyle. Sünnet-i seniyyeye uygun geçirmeyi nasip eyle. Kur'ân-ı Kerîm'in ahkâmına uygun geçirmeyi nasip eyle. Kur'ân-ı Kerîm bizden hoşnut olsun yâ Rabbi! Kur'ân-ı Kerîm'in razı olduğu, şefaat ettiği kullardan eyle. Kur'ân-ı Kerîm'i kabirlerimize güzel yüzlü bir eski dost olarak yoldaş eyle yâ Rabbi! Kıyamette şefaatçi eyle yâ Rabbi! Sıratta önümüzü aydınlatan, ardımızı aydınlatan nur eyle yâ Rabbi! Cennete girmeye delil ve kılavuz eyle yâ Rabbi! Şu Kur'ân-ı Kerîm'i Firdevs-i âlâda sen okuyacaksın, has kulların orada senden duyacaklar. Bizi de onlardan eyle yâ Rabbi! *Selâmün kavlen min rabbin rahîm* diye selamın vâkî olacak. O selama mazhar olanlardan eyle yâ Rabbi!

Kulların cennete girip cennet nimetleriyle mütelezziz olduğu zaman onları huzuruna çağırıp **"Size bir şey daha ihsan edeceğim, ey kullarım!"** dediğinde yâ Rabbi, **"Her şeyi verdin bize, daha ne olabilir?"** dedikleri zaman **"Size cemâlimi göstereceğim."**[316] diye cemâlini gösterdiğin zaman cemâlini gören kullarından eyle yâ Rabbi!

Sevdiklerimiz cennete gider de biz de hesabı kötü olur da cehenneme atılanlar arasında olursak aman yâ Rabbi, ne kadar büyük hasret olur! Yâ Rabbi! Bizi cehennemden âzat eyle. Yâ Rabbi! Bu mübarek gece hürmetine âzat eyle. Yâ Rabbi! Cehennemlik hâllerden, yollardan döndür. Yâ Rabbi! Cehenneme düşme tehlikesi meydana getiren işlerden sıyır, çıkar, kurtar. Yâ Rabbi! Tevbe-i nasûh ile şu anda dönüş nasip eyle.

Bundan sonra da cehenneme düşmeye sebep olacak işlere bizi bulaştırma yâ Rabbi! Haramlardan ve günahların her çeşidinden koru yâ Rabbi! Cennetin nimetlerini elden kaçırttırma yâ Rabbi! Cennetin yakınına gelip de uzaktan köşklerini güzelliklerini görüp de cennetin kokusu burnuna gelip mest olup da melekler tarafından döndürülenlerden etme yâ Rabbi! Sırat'ı hevesli geçmek isterken ayağı kayıp düşenlerden etme yâ Rabbi! Cehennemin çengellerine takılıp aşağı düşenlerden etme yâ Rabbi! Katranların alevlerin içinde azap görenlerden etme yâ Rabbi! Cehennemin azabı tahammül edilecek gibi

******ebook converter DEMO Watermarks*******

değil yâ Rabbi! Bir kibrit yakılsa parmağımızı tutamıyoruz…

Yâ Rabbi! Kulların cennete girdiği zaman mürşid-i kâmillere, âlimlere "Siz burada durun. İstediklerinize şefaat eyleyin." diyeceksin. Yâ Rabbi! Bizi şefaat edenlerden eyle. Yâ Rabbi! Cennete girenlerden eyle.

Yâ Rabbi! Yüzümüz yok, amelimiz yok, elimiz boş. Yâ Rabbi! Mahşer günü defterimiz açılır günahlar ortaya saçılırsa mahşer halkına mahcup oluruz. Yâ Rabbi! Bizi defter divan açmadan, hesabı günahları ortaya dökülmeden, teraziye konulup tartılmadan, bigayri hisâb cennete giren o bahtiyarlardan eyle. Yâ Rabbi! Bigayri hisâb duhûl-i evvelîn ile Firdevs-i âlâna dâhil eyle.

Küçük izdihamlara bile dayanamıyoruz, mahşer gününde iğne atılsa yere düşmeyecek yâ Rabbi! İnsanların terleri toprağın üstünü ıslatıp yetmiş arşın aşağıya inecek. Yâ Rabbi! Güneşini kaynatacaksın. Ancak sadaka verenlerin başına sadakası gölge olacak.[317] İnsanlar çırpınıp yüzlerine bakacak hâli olmayacak. Sıkışık durumda tir tir titreyecekler, diz çöküp bekleyecekler. O sıkıntılara bizi uğratma yâ Rabbi! Arş-ı Âlâ'nın gölgesinde gölgelendirdiğin kullardan eyle yâ Rabbi!

Peygamber Efendimiz müjdelemiş: **"İki müslüman birbirlerini Allah için severse, birbirini Allah için sevenler zümresine dahil olabilirse, Allah için muhabbet ederlerden olursa onlar Arş-ı âlânın gölgesinde gölgelenecek."**[318] Bizi birbirimizle has tarikat ve din kardeşliğimizle birbirine öyle muhabbet edenlerden eyleyip Arş'ın gölgesinde gölgelendir.

Tenhalarda yalnız başlarına riyâ ve gösteriş olmadan zikreden, *Allah* deyip *lâ ilâhe illallah* deyip gözyaşı dökenler Arş'ın gölgesinde gölgelenecek. Yâ Rabbi! Bizi onlardan eyle.

Yâ Rabbi! Gönülleri ibadet ve camide olup ezan okunmadan camiye gelen, camiden çıktıktan sonra da "Bir dahaki namaz vaktini kaçırmayayım!" diye aklı camide kalan namaz niyaz, cami, ibadet âşıkları Arş'ın gölgesinde gölgelenecek. Bizi onlardan eyle.

Yâ Rabbi! Gençliğinden itibaren namazını bırakmamış, kötü yollara sapmamış, İslâm üzere büyümüş olanlar Arş'ın gölgesinde gölgelenecek. Evlatlarımızı, gençlerimizi günahlara bulaşmadan yetişenlerden olup Arş'ın gölgesinde gölgelenenlerden eyle.

Yâ Rabbi! Haramlara gözümüzü kaydırma. Haramlara kuşağımızı çözdürme, haramlara dilimizi uzatma yâ Rabbi! Uzaktan zevkli ve lezzetli

******ebook converter DEMO Watermarks*******

görünür ama âhirette azabı şiddetlidir. Yâ Rabbi! Bize âhiretin zevklerini ihsan eyle. Dünyadaki helâller de mü'minlere yeter. Yâ Rabbi! Helâllerinle bizi haramlardan müstağnî eyle. Helâllerle yetiştir yâ Rabbi! Haramlara, günahlara tenezzül ettirme yâ Rabbi! Nefsin oyununa düşürme yâ Rabbi! Şeytana aldananlardan etme yâ Rabbi!

Şu köhne dünyayı sevip de ona bel bağlayanlardan etme yâ Rabbi! Peygamber Efendimiz, **"Her hatanın kaynağı, esası, başı bu dünya hayatını, dünyalığı, malı mülkü, mevki makamı sevmektir."**[319] diye işaret eylemiş. Gönlümüze âhiret sevgisini yerleştir yâ Rabbi! Dünyaya yer verme yâ Rabbi! Dünya fâni, nasıl olsa geçecek. Aklı âhirette, cennette, senin rızanda olanlardan eyle yâ Rabbi!

Şu fâni dünyanın fâni süslerine, âlâyişine, zevkine sefasına, çengisine çalgısına aldananlardan etme yâ Rabbi! İçkisine kumarına bizi düşürme yâ Rabbi! Doğru yoldan ayağımızı kaydırma yâ Rabbi! Yolunda dâim, zikrinde kâim eyle yâ Rabbi!

Peygamber Efendimiz'in hanımlarının, annelerimizin dilleri olan Arapça'yı öğrenmemizi nasip eyle. Kur'ân-ı Kerîm'i okuduğumuz zaman anlamayı nasip eyle yâ Rabbi! Âyetleri okurken tüyleri diken diken olan, derisi ürperenlerden eyle yâ Rabbi! Takvâ ehli, huşû sahibi kullarından eyle yâ Rabbi! Namaza durduğumuz zaman dünyayı unutanlardan eyle yâ Rabbi! Ayağı cerahat olsa, ameliyatlı olsa farkında olmayanlardan eyle yâ Rabbi! İbadetin zevkini ver yâ Rabbi! Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bu dünyada en çok namazı sevdiğini ifade etmiş.[320] Yâ Rabbi! Namazı severek kılmayı nasip eyle. Mü'minin mirâcıdır; senin sarayına, huzuruna kabuldür. Senin dergâhına kulun gelmesidir. İbadetin kıymetini bildir yâ Rabbi! Orucun ve Ramazan'ın kıymetini bildir.

Kur'ân-ı Kerîm'i sevdir, öğret yâ Rabbi! Kur'ân-ı Kerîm'i evlerimizde duvarlara asıp da âhirette bize davacı ettirme yâ Rabbi!

Peygamber Efendimiz'in hayatını, sünnetini, ahlâkını tam öğrenmeyi nasip eyle. O ahlâk ile mütehâllık olmayı nasip eyle. Peygamber Efendimiz'in şefaatine, Kur'ân-ı Kerîm'in şefaatine cümlemizi nâil eyle.

Yâ Rabbi! Ömrümüzü Ümmet-i Muhammed'e faydalı işler yaparak geçirmeyi nasip eyle. Kendimize helâl, temiz kazançlar nasip eyle. Helâl kazançlarımızdan artanla herkese iyilikler yapmayı nasip eyle. İslâm'ı yaymayı nasip eyle. Çalışmalarımızı hayırlı ve faydalı eyle yâ Rabbi!

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Verimli çalışmalar yapmamızı nasip eyle. Başlattığımız hizmetleri söndürme yâ Rabbi! Yaktığımız meşaleleri elden düşürme yâ Rabbi! Kardeşlerimizin ayaklarını kaydırma yâ Rabbi! Birken bin olalım yâ Rabbi! Sayısı günden güne artanlardan eyle yâ Rabbi!

Kıyamet kopuncaya kadar hakkı söyleyen, dobra dobra, dürüst, sağlam, mücahid ve kınayanın kınamasından korkmayan, ölümden çekinmeyen has kullarından eyle yâ Rabbi! Bizi o sevdiğin tâife-i mardıyyeden eyle yâ Rabbi! Onlara yardım etmeyenler, onlara çelme takanlar onlara zarar veremeyecek.[321] Onlar kale gibi sağlam olacak, arslan gibi sağlam yürüyecekler. Bizi onlardan eyle yâ Rabbi! Elimizden İslâm'a, müslümanlara çok faydalar hâsıl eyle yâ Rabbi!

Enbiyâdan evliyâdan kim kalmış yâ Rabbi! Hızır *aleyhisselam*'dan başka herkes gelmiş geçmiş. Bu ölüm bize de gelecek yâ Rabbi! Sevdiğin bir hâl üzereyken, abdestliyken, oruçluyken, camideyken canımızı al yâ Rabbi! Günah üzere alma yâ Rabbi! Günah, haram üzerindeyken yakalananlardan etme yâ Rabbi! Aman yâ Rabbi!

"Nasıl yaşarsanız öyle ölürsünüz."[322] buyurulmuş. Güzel yaşatıp güzel öldür yâ Rabbi! Güzel ölümler nasip eyle.

﴿فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتُ نَعِيمٍ﴾[323]

Melekler güzel kokularla gelip gözden perdeler kalkıp cennetteki makamları göstererek, göre göre, evliyâullah büyüklerimiz gelip "Korkma." diye teselli ede ede Resûlullah Efendimiz'in cemâlini göre göre şu emaneti vermeyi nasip eyle. Meleklerin sırtına vura vura, pamukların arasından çalı çeker gibi çatır çatır canını aldığın kimselerden etme yâ Rabbi! Az ağrı, âsân ölüm ve kâmil bir iman ile âhirete göçenlerden eyle yâ Rabbi!

Fitne çoğaldı yâ Rabbi! Deccal'in fitnesi yayıldı yâ Rabbi! Evlere girdi. Yâ Rabbi! Evler gazino oldu. Yâ Rabbi! Evler meyhane oldu. Yâ Rabbi! O televizyonun içinden her türlü şer evin içine yayılıyor. Sen bizi günah üzere yaşayıp günah üzere ölenlerden etme yâ Rabbi! O şer aletlerini def edip çıkarmayı nasip eyle yâ Rabbi! Şerrin zerresini evimize sokma yâ Rabbi! Şerrin çok olduğu yerden sıyrılıp hayrın çok olduğu yerde

******ebook converter DEMO Watermarks*******

toplanmayı nasip eyle.

Bizi şaşıranlardan etme yâ Rabbi! Nûr-ı basîret ile bütün ferasetiyle gerçekleri hakikatleri doğru görmeyi nasip eyle yâ Rabbi! Hakkı hak olarak görüp ona uymayı nasip eyle. Bâtılı bâtıl olarak görüp ondan korunmayı nasip eyle.

Ahdine vefakâr eyle yâ Rabbi! Takvâ ehli eyle yâ Rabbi! İhsan sahibi eyle yâ Rabbi! Güzel ahlâk ile muttasıf eyle yâ Rabbi! Kötü huylardan arınmış eyle yâ Rabbi! Cömert eyle yâ Rabbi! Adaletli eyle yâ Rabbi! Şecaatli eyle yâ Rabbi! Tatlı dilli güleç yüzlü eyle yâ Rabbi!

Kınayanın kınamasından korkutma yâ Rabbi! Kimseden çekinmeden İslâm'ı yaşamayı nasip eyle yâ Rabbi! Sahâbe Müslümanlığını nasip eyle yâ Rabbi! Asr-ı Saadet Müslümanlığı nasip eyle. Giyimimizle, hâlimizle, tavrımızla, keyfimizle, ailemizle çoluğumuzla çocuğumuzla muamelemizle, çarşıda pazarda ticaretimizle, içtimaî faaliyetlerimizle tam müslümanca yaşamayı nasip eyle yâ Rabbi! Zalim de olsa zalimlerin karşısında hak sözü çatır çatır dosdoğru söylemeyi nasip eyle.

Dünyanın âhiretin her türlü hayırlarına bizi nâil eyle yâ Rabbi! Kara toprağa girdiğimiz zaman o kara toprağın içindeki kabrimizi fazl u kereminle genişlet, cennet bahçesi eyle yâ Rabbi! Bir pencere açtırıp cennetteki makamı sabah akşam kendilerine gösterilip şâd olanlardan eyle yâ Rabbi!

Mahşer günü bizi Peygamber Efendimiz'in Livâü'l-hamd'i altında topla yâ Rabbi! Peygamberler, sıddıklar, şehidler, evvelîn ve âhirînin iyi kulları Peygamber Efendimiz'in sancağı altına gelecekler. Bize de o sancağın altında olmayı nasip eyle.

Sâdât ve meşâyihimizle, mürşid-i kâmillerimiz ile beldemizin medâr-ı iftiharı Ebû Eyyûb el-Ensârî ve diğer sahabîler ile, onların bayrakları arkasında mahşer yerine Peygamber Efendimiz'in Livâü'l-hamd'i altına girenlerden eyle yâ Rabbi! Arş'ın gölgesinde gölgelenenlerden eyle yâ Rabbi! Mahşer gününün sıkıntılarını duymayan, bilmeyen, görmeyenlerden eyle yâ Rabbi! Cennetine duhûl-i evvelîn ile Peygamber Efendimiz'in zümresiyle ilk giren bahtiyarlarla beraber girenlerden eyle yâ Rabbi! Sırat'ı yıldırım gibi, şimşek gibi, bir göz yumup açıncaya kadar geçenlerden eyle yâ Rabbi! Habîb-i Edîb'ine komşu eyle yâ Rabbi! Cennet içinde mütelezziz ve mütena'im eyle yâ Rabbi! *Bi-gayri sebki azâbin ve*

******ebook converter DEMO Watermarks*******

ikâbin ve hisâb cennete girenlerden eyle yâ Rabbi!

Etrafımızdaki sevdiklerimizle, akraba, eş, evlat, kardeş, zürriyetlerimizle cennette beraber eyle yâ Rabbi! Onlarla bizi kimimiz cennette kimimiz cehennemde olarak ayırma yâ Rabbi! Sevdiklerimizle Firdevs-i â'lâda buluştur yâ Rabbi! Birbirimize kavuştur yâ Rabbi!

Bi-hürmeti esmâike'l-hüsnâ ve bi-hürmeti'l-hatamâti'l-Kur'âni'l-azîm ve bi-hürmeti tesbîhâti'ş-şerîfe ve bi-hürmeti şehri sıyâmi Ramazân ve bi-hürmeti leyleti'l-Kadr ve bi-hürmeti esrâr-ı sûreti'l-Fâtihâ.

---

[311] Bk. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, 5/315 (5414); bk. Münzirî, *et-Terğîb ve't-terhîb*, 1/41 (65).

[312] Bk. İbn Mâce, Sünnet, 7 (49). Ancak böyle bir rivayetin mevzu olduğu ifade edilmiştir. Bk. Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'îfe ve'l-mevzû'a*, 3/684 (1493).

[313] Bk. Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, 5/76-77 (3117).

[314] Bk. Deylemî, *el-Firdevs bi-me'sûri'l-hıtâb*, 3/408 (5248); Harâitî, *İ'tilâlü'l-kulûb*, 26 (32).

[315] Bk. Fecr, 89/27-30.

[316] Bk. Müslim, Îmân, 297 (181).

[317] Bk. İbn Hanbel, *Müsned*, 28/568 (17333).

[318] Bk. Buhârî, Ezân, 36 (660); Müslim, Zekât, 91 (1031).

[319] Bk. Münzirî, *et-Terğîb ve't-terhîb*, 3/178 (3571). Bu rivayet bazı kaynaklarda Hz. İsa'nın sözü olarak nakledilmektedir. Bk. Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, 13/74-75 (9974) (Editör).

[320] Bk. Nesâî, İşratü'n-nisâ, 1 (3940).

[321] Buhârî, Menâkıb, 28 (3641); Müslim, İmâre, 174-175 (1037).

[322] Bk. Alî el-Kârî, *Mirkâtü'l-mefâtîh*, 1/219.

[323] Vâkıa, 56/89.

******ebook converter DEMO Watermarks*******

KAYNAKÇA

Altuntaş, Halil - Karagöz, İsmail, *Oruç İlmihali*, Ankara: Diyanet Yayınları, 2010.

Beğavî, Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyn b. Mesʿûd b. Muhammed el-Ferrâʾ el-Beğavî (ö. 516/1122), *Meʿâlimüʾt-tenzîl* (thk. Muhammed Abdullah en-Nemr v.dğr.), Riyad: Dâru Taybe, 1417/1997.

Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî el-Beyhakî (ö. 458/1066), *es-Sünenüʾl-kübrâ* (thk. Muhammed Abdulkadir Atâ), Beyrut: Dâruʾl-Kütübiʾl-İlmiyye, 1424/2003.

Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî el-Beyhakî (ö. 458/1066), *el-Câmiʿ li-şuʿabiʾl-îmân [Şuʿabüʾl-îmân]* (thk. Muhtâr Ahmed en-Nedvî-Abdülaliyy Abdülhamîd Hâmid), Riyad: Mektebetüʾr-Rüşd, 1423/2003.

Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî el-Beyhakî (ö. 458/1066), *ez-Zühd*, (thk. ʿÂmir Ahmed Haydar), Beyrut: Müessesetüʾl-kütübiʾs-sekâfiyye, 1996.

Bezzâr, Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdilhâliḳ el-Bezzâr el-Basrî (ö. 292/905), *el-Bahrüʾz-zehhâr el-maʿrûf bi-Müsnediʾl-Bezzâr* (thk. Mahfûzurrahmân Zeynullâh; ʿÂdil b. Saʿd; Sabrî Abdulhâlık eş-Şâfiʿî), Medine: Mektebetüʾl-ʿUlûm veʾl-Hikem, 1430/2009.

Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cuʿfî el-Buhârî (ö. 256/870), *el-Câmiʿuʾs-sahîh=Sahîhuʾl-Buhârî* (*Mevsûʿatüʾl-hadîsiʾş-şerîf= el-Kütübüʾs-Sitte* içinde, haz. Sâlih b. Abdülazîz), Riyad: Dâruʾs-Selâm, 1429/2008.

Coşan, M. Esʾad (ö. 2001), *İdeal Yol*, İstanbul: Server Yayınları, 2016, 8. Baskı.

Coşan, M. Esʾad (ö. 2001), *İlim ve Sanat ve Panzehir Dergisi Başmakaleleri*, İstanbul: Server Yayınları, 2018.

Coşan, M. Esʾad (ö. 2001), *İslâm Dergisi Başmakaleleri*, İstanbul: Server Yayınları, 2017, 7. Baskı.

Coşan, M. Esʾad (ö. 2001), *Kadın ve Aile Dergisi Başmakaleleri*, İstanbul: Server İletişim, 2008, 2. Baskı.

Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahmân b. el-Fazl ed-

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Dârimî (ö. 255/869), *Müsnedü'd-Dârimî el-maʿrûf bi-Süneni'd-Dârimî* (thk. Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî), Riyad: Dâru'l-Muğnî, 1412/2000.

Deylemî, Ebû Şücâʿ Şîrûye b. Şehredâr b. Şîrûye (ö. 509/1115), *el-Firdevs bi-me'sûri'l-hitab: Firdevsü'l-ahbâr* (thk. Saîd b. Besyûnî Zağlûl), Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1406/1986.

Dönmez, İbrahim Kâfi, "Niyet", *DİA*, 33/169-172, TDV Yayınları, İstanbul: 2007.

Dönmez, İbrahim Kâfi, "Oruç", *DİA*, 33/416-425, TDV Yayınları, İstanbul: 2007.

Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eşʿas b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî (ö. 275/889), *Sünenü Ebî Dâvûd* (*Mevsûʿatü'l-hadîsi'ş-şerîf= el-Kütübü's-Sitte* içinde, haz. Sâlih b. Abdülazîz), Riyad: Dâru's-Selâm, 1429/2008.

Ebû Yaʿlâ, Ahmed b. Alî b. el-Müsennâ et-Temîmî el-Mevsılî (ö. 307/919), *Müsnedü Ebî Yaʿlâ el-Mevsılî* (thk. Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî), Dımaşk: Dâru'l-Me'mûn, 1404/1984.

Elbânî, Ebû Abdirrahmân Muhammed Nâsırüddîn el-Elbânî (ö. 1999), *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-zaʿîfe ve'l-mevzûʿa*, Riyad: Dâru'l-Maârif, 1412/1992.

el-Kârî, Ebü'l-Hasen Nûrüddîn Alî b. Sultân Muhammed el-Kârî el-Herevî (ö. 1014/1605), *Mirkâtü'l-mefâtîh*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1422/2002.

Erdem, Melike, *Bursalı Tâlib ve Divanı: Tenkidli Metin ve İnceleme*, Boğaziçi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: 1994.

Erzurumlu İbrahim Hakkı (ö. 1194/1780), *Mârifetnâme*, İstanbul: 1330.

Gazâlî, Hüccetü'l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed el-Gazâlî et-Tûsî (ö. 505/1111), *İhyâü ʿulûmi'd-dîn*, Beyrut: ts.

Gölpınarlı, Abdülbaki, *Yunus Emre: Hayatı Sanatı Şiirleri*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1952.

Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Hâkim en-Nîsâbûrî (ö. 405/1014), *el-Müstedrek ʿale's-Sahîhayn* (thk. Mustafa Abdulkadir Atâ), Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1411/1990.

Harâitî, *Ebû Bekr Muhammed b. Caʿfer b. Muhammed es-Sâmerrî el-Harâitî* (ö. 327/939), *İʿtilâlü'l-kulûb (thk. Hamdî ed-Demirdâş), Mekke-*

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Riyad: Nizâr Mustafa el-Bâz, 1421/2000.

Hatîb el-Bağdâdî, Ebû Bekr Ahmed b. Alî b. Sâbit el-Bağdâdî (ö. 463/1071), *Târîhu Bağdâd (thk. Beşşâr Avvâd Maʿrûf),* Beyrut: Dâru'l-garbi'l-islâmi, 1422/2002.

Heysemî, Ebü'l-Hasen Nûrüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Süleymân el-Heysemî (ö. 807/1405), *Keşfü'l-estâr ʿan zevâʾidi'l-Bezzâr* (thk. Habîbürrahman el-Azamî), Beyrut: Müessesetür-Risâle, 1399/1979.

İbn Âbidîn, Muhammed b. Muhammed b. Emin b. Ömer (ö. 1252/1836), *Reddü'l-muhtâr ale'd-Dürri'l-muhtâr Şerhu Tenvîri'l-ebsâr (*thk. Âdil Ahmed Abdülmevcûd - Ali Muhammed Muavvaz), Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994.

İbn Adiyy, Ebû Ahmed Abdullah b. Adiy b. Abdillâh el-Cürcânî (ö. 365/976), *el-Kâmil fî duʿafâi'r-ricâl* (thk. ʿÂdil Ahmed Abdülmevcûd vdğ.), Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1418/1997.

İbn Arrâk [Irâk], Ebü'l-Hasen Nûruddîn (Saʿdüddîn) Alî b. Muhammed b. Alî el-Kinânî ed-Dımaşkî (ö. 963/1556), *Tenzîhü'ş-şerîʿati'l-merfûʿa ʿani'l-ahbâri'ş-şenîʿati'l-mevzûʿa*, (thk. Abdulvehhâb Abdullatîf - Abdullâh Muhammed es-Sıddîk el-Ğumârî), Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1399.

İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr Abdullâh b. Muhammed b. Ebî Şeybe İbrâhîm el-Absî el-Kûfî (ö. 235/849), *el-Musannef* (thk. Muhammed Avvâme), Cidde; Dımaşk: Şeriketü Dâri'l-Kıble; Müessesetü ʿUlûmi'l-Kur'ân, 1427/2006.

İbn Hacer el-Heytemî, *İthâfu ehli'l-islâm bi-husûsiyyâti's-sıyâm* (thk. Mustafa Abdulkadir Atâ), Medine: Mektebetü Taybe, 1410/1990.

İbn Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî (ö. 241/855), *el-Müsned* (thk. Şuʿayb Arnaût v.dğr.), Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2001.

İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî (ö. 354/965), *es-Sahîh =el-İhsân fî takrîbi Sahîhi İbn Hibbân* (thk. Şuʿayb Arnaût), Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1408/1988.

İbn Huzeyme, Ebû Bekr Muhammed b. İshâk b. Huzeyme es-Sülemî en-Nîsâbûrî (ö. 311/924), Sahîhu İbn Huzeyme (thk. Muhammed

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Mustafâ el-Aʿzamî), Beyrut: el-Mektebü'l-İslâmî, 1424/2003.

İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî (ö. 273/887), *Sünenü İbn Mâce (Mevsûʿatü'l-hadîsi'ş-şerîf= el-Kütübü's-Sitte* içinde, haz. Sâlih b. Abdülazîz), Riyad: Dâru's-Selâm, 1429/2008.

İbn Nüceym, Zeynüddîn b. İbrahim b. Muhammed (ö. 970/1563), *el-Bahru'r-râik Şerh-u Kenzi'd-dekâik* (İbn Âbidin, *Minhatü'l-Hâlik* şerhi ile beraber), Daru'l-Kitâbi'l-İslâmî, ts.

İbn Receb el-Hanbelî, Ebu'l-Ferec Zeynüddîn ʿAbdurrahmân b. Ahmed b. Receb el-Hanbelî (ö. 795/1393), *Letâifü'l-meʿârif*, Beyrut: Dâru İbn Hazm, 1424/2004.

İbnü'l-Hümâm, Kemâlü'd-din Muhammed b. Abdu'l-Vâhid es-Sivâsî (ö. 861/1457), *Şerhu fethi'l-kadîr ʿale'l-Hidâye*, Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003.

İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-Bağdâdî (ö. 597/1201), *el-Mevzûʿât* (nşr. Abdurrahman Muhammed Osman), 1968 yy.

Kâsânî, Alâüddîn Ebû Bekr b. Mesʿûd b. Ahmed (ö. 587/1191), *Bedâiʿu's-sanâiʿ fî Tertîbi'ş-şerâiʿ*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1986.

Kaya, Mahmut, *Kasîde-i Bürdeyi Tükçe Söyleyiş*, İstanbul: 2001.

Komisyon, *el-Fetâva'l-Hindiyye*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2000.

Komisyon, *el-Fıkhu'l-menhecî ʿalâ mezhebi'l-İmâmi'ş-Şâfiî*, Dımaşk: Dâru'l-Kalem, 1413/1992.

Kudâʿî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Selâme b. Caʿfer (ö. 454/1062), *Müsnedü'ş-şihâb* (thk. Hamdî b. Abdülmecîd es-Selefî), Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1407/1986.

Kurnaz, Cemal, *Münâcât Antolojisi*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, 1992.

Merğînânî, Burhaneddîn Ebu'l-Hasen Ali b. Ebû Bekir (ö. 593/1197), *el-Hidâye fî Şerhi Bidâyeti'l-mübtedî* (*Leknevî* Şerhi ile birlikte), Karaçi/Pakistan: İdâretü'l-Kur'an ve'l-ʿUlûmi'l-İslamiyye, 1417.

Mevsılî, Abdullah ibn Mahmud (ö. 683/1240), *el-İhtiyâr li-taʿlîli'l-Muhtâr* (thk. Şuayb Arnaût - Ahmed Muhammed Berhum - Abdüllatîf Hırzüllah, Beyrut: Dâru'r-Risâleti'l-Arabiyye, 1430/2009.

Münzirî, Ebû Muhammed Zekiyyüddîn ʿAbdülʿazîm b. ʿAbdilkavî (ö.656/1258), *et-Terğîb ve't-terhîb* (thk. İbrâhîm Şemsüddîn), Beyrut:

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1417.

Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî (ö. 261/875), *Sahîhu Müslim (Mevsû'atü'l-hadîsi'ş-şerîf= el-Kütübü's-Sitte* içinde, haz. Sâlih b. Abdülazîz), Riyad: Dâru's-Selâm, 1429/2008.

Müttakî el-Hindî, 'Alâüddîn 'Alî b. Hüsâmiddîn b. Kâdîhân el-Kâdirî eş-Şâželî (ö.975/1567), *Kenzü'l-'ummâl* (thk. Bekrî Hayyânî, Safvet es-Sekâ), Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1401/1981.

Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şu'ayb b. Alî en-Nesâî (ö. 303/915), *Sünenü'n-Nesâî= el-Müctebâ (Mevsû'atü'l-hadîsi'ş-şerîf= el-Kütübü's-Sitte* içinde, haz. Sâlih b. Abdülazîz), Riyad: Dâru's-Selâm, 1429/2008.

Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şu'ayb b. Alî en-Nesâî (ö. 303/915), *es-Sünenü'l-kübrâ* (thk. Hasan Abdülmün'im Şelebî), Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2001.

Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref (ö. 676/1277), *el-Minhâc= Şerhu Sahîhi Müslim*, Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-'Arabî, 1392/1972.

Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref (ö. 676/1277), *Kitâbü'l-Mecmû' Şerhu'l-Mühezzeb li'ş-Şîrâzî*, yy., ts.

Öğüt, Salim, "Fidye", *DİA,* 13/55-57, TDV Yayınları, İstanbul*:* 1996.

Serahsî, Ebû Bekr Şemsü'l-Eimme Muhammed b. Ahmed b. Ebî Sehl (ö. 483/1090), el-Mebsût, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1993.

Süleyman Çelebi, *Mevlid* (haz. Faruk K. Timurtaş), İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1970.

Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî (ö. 911/1505), *el-Câmi'u'l-kebîr* (thk. Muhtar İbrahim el-Hâic- Abdulhamîd Muhammed Nedâ- Hasan İsa Abdüzzâhir), Kahire: Ezher, 1426/2005.

Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî (ö. 911/1505), *el-Leâli'l-masnû'a fi'l-ehâdîsi'l-mevzû'a* (thk. Ebû Abdirrahmân Salâh b. Muhammed b. 'Uveyda), Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1417/1996.

Şemseddîn-i Sivâsî Dîvânı (haz. Fatih Ramazan Süer), İstanbul: H Yayınları, 2017.

Şener, Mehmet, "İ'tikâf", *DİA,* 23/457-459, TDV Yayınları, İstanbul*:* 2001.

Şevkânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Alî b. Muhammed eş-Şevkânî es-

******ebook converter DEMO Watermarks*******

Sanʿânî el-Yemenî (ö. 1250/1834), *el-Fevâʾidü'l-mecmûʿa fi'l-ehâdîsi'l-mevzûʿa* (nşr. Abdurraḥmân b. Yahyâ el-Muʿallimî el-Yemânî), Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.

Şeybânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. el-Hasen b. Ferkad eş-Şeybânî (ö. 189/805), *el-Asl* (nşr. Ebu'l-Vefâ el-Afğânî), Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.

Şîrâzî, Ebû İshâk Cemâlüddîn İbrâhîm b. Alî b. Yûsuf eş-Şîrâzî (ö. 476/1083), *el-Mühezzeb fî fıkhi'l-İmâmi'ş-Şâfiî*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1995.

Şirbînî, Şemsuddîn Muhammed b. el-Hatîb (ö. 977/1569), *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti me'ânî elfâzi'l-Minhâc* (thk. Muhammed Halîl Aytânî), Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1418/1997.

Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî (ö. 360/971), *el-Muʿcemü'l-evsat* (thk. Târık b. ʿİvadullâh b. Muhammed, ʿAbdulmuhsin b. İbrahim el-Hüseynî), Kahire: Dâru'l-Haremeyn, ts.

Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî (ö. 360/971), *el-Muʿcemu's-sağîr = er-Ravdu'd-dânî* (thk. Muhammed Şekûr Mahmûd el-Hâc Emrîr), Beyrut: el-Mektebü'l-İslâmî – Ammân: Dâru ʿAmmâr, 1405/1985.

Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî (ö. 360/971), *el-Muʿcemü'l-kebîr* (thk. Hamdî b. Abdilmecîd es-Selefî), Kahire: Mektebetü İbn Teymiyye, 1415/1994.

Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî (ö. 360/971), *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn* (nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Selefî), Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1405/1984.

Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî (ö. 360/971), *Mekârimü'l-Ahlâk* (nşr. Ahmed Şemseddîn), Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1409/1989.

Taberî, Ebû Caʿfer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el- mülî et-Taberî el-Bağdâdî (ö. 310/923), *Câmiʿu'l-beyân ʿan teʾvîli âyi'l-Kurʾân*, (thk. Abdullah b. Abdilmuhsin et-Türkî), Yemame: Dâru Hecer, 1422/2001.

Tahâvî, Ebû Caʿfer Ahmed b. Muhammed b. Selâme el-Ezdî el-Hacrî el-Mısrî et-Tahâvî (ö. 321/933), *Şerhu Meʿâni'l-âsâr*, (nşr. Muhammed Zührî

******ebook converter DEMO Watermarks*******

en-Neccâr - Muhammed Seyyid Câdülhak), ʻÂlemü'l-Kütüb, 1414/1994.

Tirmizî, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ b. Sevre (Yezîd) et-Tirmizî (ö. 279/892), *Câmiʻu't-Tirmizî= Sünenü't-Tirmizî (Mevsûʻatü'l-hadîsi'ş-şerîf= el-Kütübü's-Sitte* içinde, haz. Sâlih b. Abdülazîz), Riyad: Dâru's-Selâm, 1429/2008.

Yavuz, Ali Fikri, *Açıklamalı-Muamelatlı İslâm İlmihali İslâm Fıkhı ve Hukuku*, İstanbul: Çile Yayınları, 2007.

Yitik, Ali İhsan, "Oruç", *DİA*, 33/414-416, TDV Yayınları, İstanbul: 2007.

Yunus Emre Dîvanı (haz. Faruk K. Timurtaş), Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul: 1972.

Yûnus Emre Dîvânı (haz. Mustafa Tatçı), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara: 1997.

******ebook converter DEMO Watermarks*******